

**SOSYAL BİLGİLERDE
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLE İLGİLİ
BECERİLERİ KAZANDIRMADA
İFOGRAFİKLERDEN YARARLANMA**

Neriman GEYİK
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Tuğba SELANİK AY
Ocak, 2025
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL BİLGİLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA
İLE İLGİLİ BECERİLERİ KAZANDIRMADA
İFOGRAFİKLERDEN YARARLANMA**

Hazırlayan
Neriman GEYİK

Danışman
Prof. Dr. Tuğba SELANİK AY

AFYONKARAHİSAR 2025

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Sürdürülebilir Kalkınma Bağlamında Sosyal Bilgiler Dersinde İnfografiklerden Yararlanma**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ‘da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23/01/2025

Neriman GEYİK

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Neriman GEYİK
	Numarası	2200683517
	Anabilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
	Programı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Sosyal Bilgilerde Sürdürülebilir Kalkınma ile İlgili Becerileri Kazandırmada İnfografiklerden Yararlanma
Tez Savunma Sınav Tarihi		23.01.2025
Tez Savunma Sınav Saati		14.00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒ oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLE İLGİLİ BECERİLERİ KAZANDIRMADA İNFOGRAFIKLERDEN YARARLANMA

Neriman GEYİK

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

Ocak, 2025

Danışman: Prof. Dr. Tuğba SELANİK AY

Bu araştırmanın temel amacı infografiklerden yararlanarak işlenen Sosyal Bilgiler dersinin ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilirlik becerileri üzerindeki etkisini belirlemenin yanı sıra uygulama sürecini ortaokul öğrencilerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirmektir. Bu beceriler sosyal sürdürülebilirlik bağlamında sosyal beceri, ekonomik sürdürülebilirlik bağlamında finansal okuryazarlık ve çevresel sürdürülebilirlik bağlamında çevre okuryazarlığı ve geri dönüşüm farkındalığı olarak belirlenmiştir. Araştırma, 2023-2024 öğretim yılında, Adana ili Seyhan ilçesinde bulunan bir devlet ortaokulundaki 6. sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür. Deney grubu 39, kontrol grubu 38 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma, uygulama süreci 10 hafta toplam 30 ders saatini; Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan “Hayatımızdaki Ekonomi” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarından oluşan 10 kazanımı kapsayacak biçimde yapılandırılmıştır. Araştırma karma desen yöntemlerinden gömülü karma desen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel boyutu ön test – son test, kontrol grubu ile deneysel desen ile gerçekleştirilirken, nitel boyut temel nitel araştırma boyutuyla değerlendirilmiştir. Deney grubunda araştırmacının her kazanım için hazırladığı infografikler kullanılarak Sosyal Bilgiler dersleri işlenirken; kontrol grubunda mevcut öğretim programı ve ders kitabı ile Sosyal Bilgiler dersleri işlenmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda, Atabek-Yiğit, Balkan-Kıyıcı ve Yavuz-Topaloğlu (2020) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencileri İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği”, “Ortaokul Öğrencileri İçin Geri Dönüşüm Ölçeği” ve Ertoğrol (2020) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencileri İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeği” ve Kocayörük (2000) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencileri İçin Sosyal Beceri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise araştırma süresince öğrenciler tarafından görüş ve gözlemlerin kayıt altına alındığı ders günlükleri ve araştırma sonunda, belirlenen 6 odak öğrenci ile de yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrenme alanlarında yer alan sürdürülebilir kalkınma boyutunun yerini belirlemek amacıyla ortaokul öğrencileriyle yapılan çalışmada araştırmanın modeli gömülü karma desen olarak belirlenmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda içerik analizinden yararlanılmıştır. Nitel boyutunda verilerin istatistiksel analizinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 23.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, infografikler ile işlenen Sosyal Bilgiler dersinin, ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilirlik farkındalıkları açısından geri dönüşüm, finansal okuryazarlık ve sosyal katılım becerileri üzerinde deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yarattığı, çevre okuryazarlığı becerisinin ise deney grubunda puanın yüksek çıkmasına karşın aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmadığı

görülmüştür. Ortaokul öğrencileri ile yapılan görüşmeler ve öğrencilerin süreç boyunca görüş ve gözlemlerini kayıt altına aldıkları Sosyal Bilgiler günlüklerinin analizi sonucunda, akademik katkı, duyuşsal katkı ve etkinlik olmak üzere üç tema ve bu temalara bağlı alt tema ve kategorilere ulaşılmıştır. Öğrenci günlükleri, odak öğrencilerle yapılan görüşmelerde infografikler kullanılarak işlenen Sosyal Bilgiler dersine karşı öğrencilerin eğlenerek öğrendikleri, zevk aldıkları, ilgi duydukları, merak ettikleri, heyecanlandıkları ve dersi sevdikleri sonucuna ulaşılmıştır. 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersi iki öğrenme alanını kapsayan, infografiklerin kullanıldığı bu araştırma, farklı öğrenme alanlarında, Sosyal Bilgilerin farklı sınıf seviyelerinde ve farklı disiplinlerde de kullanılıp, sonuçları değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler dersi, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilirlik okuryazarlığı, infografik

ABSTRACT

USING INFOGRAPHICS IN GAINING SKILLS RELATED TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN SOCIAL STUDIES

Neriman GEYİK

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES EDUCATION

SOCIAL STUDIES EDUCATION PROGRAM

January,2025

Advisor: Prof. Dr. Tuğba SELANİK AY

The main purpose of this research is to determine the effect of the Social Studies course taught using infographics on the sustainability skills of middle school students, as well as to evaluate the implementation process based on the opinions of middle school students. These skills were determined as social skills in the context of social sustainability, financial literacy in the context of economic sustainability, and environmental literacy and recycling awareness in the context of environmental sustainability. The research was conducted with 6th grade students in a state secondary school in the Seyhan district of Adana province in the 2023-2024 academic year. The experimental group consisted of 39 students and the control group consisted of 38 students. The implementation process of the research was structured to cover a total of 30 lesson hours for 10 weeks; 10 achievements consisting of the learning areas of “Economy in Our Lives” and “Technology and Social Sciences” in the Social Studies course curriculum. The research was carried out with the embedded mixed design, one of the mixed design methods. While the quantitative dimension of the research was carried out with the pre-test- post-test, experimental design with the control group, the qualitative dimension was evaluated with the basic qualitative research dimension. In the experimental group, Social Studies courses were taught using infographics prepared by the researcher for each outcome; in the control group, Social Studies courses were taught with the current curriculum and textbook. In the quantitative dimension of the research, the “Environmental Literacy Scale for Middle School Students”, “Recycling Scale for Middle School Students” developed by Atabek-Yiğit, Balkan-Kıyıcı and Yavuz-Topaloğlu (2020), the “Financial Literacy Scale for Middle School Students” developed by Ertoğrol (2020) and the “Social Skills Scale for Middle School Students” developed by Kocayörük (2000) were used. In the qualitative dimension of the research, course diaries were used to record the opinions and observations of the students during the research, and face-to-face interviews were conducted with 6 focus students at the end of the research. In order to determine the place of the sustainable development dimension in the learning areas of the Social Studies Curriculum, the research model was determined as embedded mixed design in the study conducted with middle school students. Content analysis was used in the qualitative dimension of the research. In the statistical analysis of the data in the qualitative dimension, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 23.0 package program was used. As a result of the research, it was seen that the Social Studies course taught with infographics created a statistically significant difference in favor of the experimental group on the recycling, financial literacy and social participation skills of middle school students in terms of

sustainability awareness, and that although the environmental literacy skill score was higher in the experimental group, the difference was not statistically significant. As a result of the interviews conducted with middle school students and the analysis of the Social Studies diaries in which the students recorded their opinions and observations throughout the process, three themes, namely academic contribution, affective contribution and activity, and subthemes and categories related to these themes were reached. In the student diaries and interviews conducted with the focus students, it was concluded that the students had fun learning, enjoyed, were interested, curious, excited and liked the course in the Social Studies course taught with infographics. This research, which covers two learning areas of the 6th grade Social Studies course and uses infographics, can be used in different learning areas, at different grade levels of Social Studies and in different disciplines, and its results can be evaluated.

Keywords: Social Studies, Social Studies course, sustainable development, sustainability literacy, infographic

ÖN SÖZ

Sürdürülebilirlik okuryazarlığı yaşadığımız doğaya saygı duymayı öğrenmemiz adına önemsenmesi gereken bir beceridir. Bu araştırmada sürdürülebilirliğin üç boyutu bağlamında çevre okuryazarlık, finansal okuryazarlığı ve sosyal katılım ele alınmıştır. Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde infografiklerden yararlanmaya ilişkin uygulama süresinde gösterdikleri memnuniyet, mutluluk ve derse yönelik ilgi araştırmacı olmanın ötesinde bir öğretmen olarak da beni çok mutlu etmiştir

Uzun bir süreç sonunda ortaya çıkan bu araştırmada, sürecin başından sonuna kadar beni her zaman destekleyen, yol gösteren, sabrını ve hoşgörüsünü hiçbir zaman eksik etmeyen, değerli danışmanım Prof.Dr. Tuğba SELANİK AY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Daha iyi bir gelecek sağlamak amacıyla çocuklarının eğitimleri için özellikle kız çocuklarını okutmak için gösterdikleri emeklerinden dolayı annem Ayşe BÜYÜKAK ve babam İrfan BÜYÜKAK'a minnettarım.

Bu süreçte desteklerini esirgemeyen eşim Muammer GEYİK, oğullarım Ömer Yasir GEYİK ve Furkan Musa GEYİK'e teşekkür eder, sevgilerimi sunarım.

Neriman GEYİK
2025, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN TANIMI VE KAPSAMI	5
1.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA GENEL BAKIŞ	6
1.1.1. Temel Yaklaşım ve Özel Amaçları	6
1.1.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Öğrenme Alanları Ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	8
1.1.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Programlar Arası Bileşenleri Ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	13
1.1.3.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Sosyal-Duyuşsal Öğrenme Becerileri Ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	13
1.1.3.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Erdem Değer Eylem Çerçevesi ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	17
1.1.3.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Okuryazarlık Becerileri ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	20
1.1.4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' Nda Yer Verilen Öğrenme Çıktısı ve Çerçevesi İle Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	25
1.1.4.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen İçerik Çerçevesi ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	25
1.1.4.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Kavramsal Beceriler ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	28
1.1.4.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Fiziksel Beceriler ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	33
1.1.4.4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Eğilimler ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	33
1.1.4.5. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Alan Becerileri ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi	36
2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN TANIMI VE KAPSAMI	39
2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN TARİHÇESİ	40
2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN BOYUTLARI	44
2.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE SOSYAL BİLGİLER	50

3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK OKURYAZARLIĞINI KAZADIRMADA	
KULLANILABİLE CEK ARAÇLAR.....	56
3.1. SOSYAL BİLGİLER, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE INFOGRAFİKLER	59
4. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR ..	62
4.1. YURTİÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	62
4.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	69

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ, SINIRLILIKLARI VE VARSAYIMLARI

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	73
2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1. ARAŞTIRMANIN DESENİ VE MODELİ	76
2. KATILIMCILAR	77
3. ARAŞTIRMA UYGULAMA SÜRECİ	77
4. VERİ TOPLAMADA KULLANILAN ARAÇLAR.....	78
4.1. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN ÇEVRE OKURYAZARLIK ÖLÇEĞİ.....	78
4.2. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN GERİ DÖNÜŞÜM ÖLÇEĞİ	79
4.3. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN FİNANSAL OKURYAZARLIK ÖLÇEĞİ ..	79
4.4. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN SOSYAL BECERİ ÖLÇEĞİ.....	80
4.5. ÖĞRENCİ GÜNLÜKLERİ.....	80
4.6 YARI YAPILANMIŞ GÖRÜŞME FORMU	81
5. VERİLERİN TOPLANMA SÜRECİ	82
6. VERİLERİN ANALİZİ	83
6.1. NİCEL VERİLERİN ANALİZİ	83
6.2. NİTEL VERİLERİN ANALİZİ	84
7. ARAŞTIRMANIN ROLÜ.....	86
8. ARAŞTIRMANIN ETİĞİ.....	86
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	87
BULGULAR VE YORUMLAR.....	87
1. ÖN TEST SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	87
2. SON TEST SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	89
3. ÖĞRENCİ GÜNLÜKLERİNDEN ELDE EDİLEN BULGULAR	94
4.ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİYLE YAPILAN YÜZ YÜZE	
GÖRÜŞMELERDEN ELDE EDİLEN BULGULAR.....	129
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	143
KAYNAKÇA.....	162
EKLER DİZİNİ.....	172

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları	8
Tablo 2. Bütünleşik Beceriler	29
Tablo 3. Üst Düzey Düşünme Becerileri	32
Tablo 4. Benlik Eğilimleri	34
Tablo 5. Sosyal Eğilimler	34
Tablo 6. Entelektüel Eğilimler.....	35
Tablo 7. Alan Becerileri.....	36
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Durumu	77
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Dersinde İnfografikleri Kullanma Bağlamında Hazırlanan Ders Planlarına Ait 2023 Sosyal Bilgiler Programı Kazanımları.....	78
Tablo 10. Öğrencilerle Yapılan Görüşmelere Ait Bilgiler	81
Tablo 11. Araştırma Süreci	82
Tablo 12. Ölçeklere İlişkin Yapılan Normallik Analizlerinden Elde Edilen Bulgular..	87
Tablo 13. Ölçeklerin Güvenirlilik Katsayı Değerlerinin İncelenmesi	87
Tablo 14. Ölçek Puanları ile Sınıf Grupları Arasındaki Farklılıklar	88
Tablo 15. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Ön Test Ölçek Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları.....	88
Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Ön Test Ölçek Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları	89
Tablo 17. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Ön Test Ölçek Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları.....	89
Tablo 18. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Beceri Ön Test Ölçek Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları.....	89
Tablo 19. Ölçeklere İlişkin Yapılan Normallik Analizlerinden Elde Edilen Bulgular..	90
Tablo 20. Ölçeklerin Güvenirlilik Katsayı Değerlerinin İncelenmesi	90
Tablo 21. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları.....	90
Tablo 22. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları.....	91
Tablo 23. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları	91
Tablo 24. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Beceri Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları	91
Tablo 25. Deney Grubu Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlık Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları.....	91
Tablo 26. Deney Grubu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları.....	92
Tablo 27. Deney Grubu Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları	92
Tablo 28. Deney Grubu Öğrencilerinin Sosyal Beceri Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları	92
Tablo 29. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Son-test Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları.....	93
Tablo 30. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Son-test Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları.....	93

Tablo 31. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Son-test Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları	93
Tablo 32. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Beceri Son-test Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları	93
Tablo 33. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Akademik Bilgi” Teması Altında Yer Alan Alt Temalar	95
Tablo 34. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Etkinlikler” Teması Altında Yer Alan Alt Temalar	121
Tablo 35. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Duyuşsal Katkı” Teması Altında Yer Alan Alt Temalar	127
Tablo 36. Ortaokul Öğrencilerinin Sürdürülebilir Kalkınmanın Tanımına İlişkin Görüşleri	129
Tablo 37. Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyine İlişkin Görüşleri ve Gerekçeleri	130
Tablo 38. Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Becerisine İlişkin Gelecek Planları	131
Tablo 39. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerisine İlişkin Görüşleri ve Gerekçeleri	133
Tablo 40. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerisine İlişkin Gelecek Planları	134
Tablo 41. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Becerisine İlişkin Görüşleri ve Gerekçeleri	135
Tablo 42. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Becerisine İlişkin Gelecek Planları	136
Tablo 43. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde İnfografiklerden Yararlanmaya İlişkin Görüşleri	138
Tablo 44. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde İnfografik Tasarlarken Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri	140
Tablo 45. Ortaokul Öğrencilerinin İnfografiği Kullanmak İstedikleri Sosyal Bilgiler Konuları ve Diğer Derslerle İlgili Görüşleri.....	140

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Sosyal-Duyuşsal Öğrenme Becerileri	15
Şekil 2. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi	18
Şekil 3. Sistem Okuryazarlığı Bağlamında Okuryazarlık Türleri	21
Şekil 4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024) Kavramsal Beceriler	29
Şekil 5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024) ve Eğilimler	34
Şekil 6. Üç Daire Modeli	45
Şekil 7. Ekonomik ve Toplumsal Gelişimin Çevre Kısıtları	45
Şekil 8. Bir İnfografiğin Kavramsal Yapısı	57
Şekil 9. Gömülü Karma Desende Araştırma Süreci	76
Şekil 10. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen Temalar	94
Şekil 11. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Bilgi Edinilen Disiplinler” Alt Teması Altında Yer Alan Kategoriler	97
Şekil 12. Sosyal Bilimlerdeki Çalışma ve Bulgulardan Hareketle Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisine Örnekler Verir Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik	99
Şekil 13. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Doğal Kaynaklar ve Ekonomik Faaliyetler Bağlamında Bilgi Edinme” Teması Altında Yer Alan Unsurlar	100
Şekil 14. Ülkemizin Kaynaklarıyla Ekonomik Faaliyetleri İlişkilendirir Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik -1	103
Şekil 15. Ülkemizin Kaynaklarıyla Ekonomik Faaliyetleri İlişkilendirir Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik -2	103
Şekil 16. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Girişimcilik Bağlamında Bilgi Edinme” Teması Altında Yer Alan Unsurlar	104
Şekil 17. Türkiye’nin Coğrafi Özelliklerini Dikkate Alarak Yatırım ve Pazarlama Proje Önerileri Hazırlar Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik	106
Şekil 18. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı Bağlamında Bilgi Edinme” Teması Atında Yer Alan Unsurlar	107
Şekil 19. Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesinin Canlı Yaşamına Etkilerini Analiz Eder Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik-1	110
Şekil 20. Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesinin Canlı Yaşamına Etkilerini Analiz Eder Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik-2	110
Şekil 21. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Vergi” Teması Altında Yer Alan Unsurlar ..	111
Şekil 22. Vatandaşlık Sorumluluğu ve Ülke Ekonomisine Katkısı Açısından Vergi Vermenin Gereğini ve Önemi Savunur Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik	113
Şekil 23. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Bilim ve Teknoloji Bağlamında Bilgi Edinme” Teması Altında Yer Alan Unsurlar	114
Şekil 24. Bilim ve Teknolojik Gelişmelerin Gelecekteki Yaşam Üzerine Etkilerine İlişkin Fikirler İleri Sürer Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik	117
Şekil 25. Bilimsel Araştırma Basamaklarını Kullanarak Araştırma Yapar Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik	117
Şekil 26. Telif ve Patent Hakları Saklı Ürünlerin Yasal Yollardan Temin Edilmesinin Gerekliğini Savunur Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik	118
Şekil 27. Nitelikli İnsan Gücünün Türkiye Ekonomisinin Gelişimindeki Yerini ve Önemi Analiz Eder Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik	118
Şekil 28. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Mesleklere İlişkin Bilgi Edinme” Teması Altında Yer Alan Unsurlar	119
Şekil 29. İlgi Duyduğu Mesleklerin Gerekli olduğu Kişilik Özelliklerini, Becerileri ve Eğitim Süreçlerini Araştırır Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik	120
Şekil 30. Ders esnasında Telif ve Patent kazanımıyla ilgili yapılan afiş örnekleri	123
Şekil 31. Uygulama Sürecinde Öğrencilerin Geliştirdiği İnfografik Örnekleri	125

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt: Aktaran

BM: Birleşmiş Milletler

BMİDÇS: Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği ve Çerçeve Sözleşmesi

DÇGK: Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu

Ed.: Editör

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

SDBÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

SK: Sürdürülebilir Kalkınma

SKE: Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi

TDK: Türk Dil Kurumu

TMM: Türkiye Maarif Modeli

WCED: Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu

YY: Yüzyıl

GİRİŞ

Hızla tükenen doğal kaynaklar, nesilleri tükenme riski taşıyan pek çok hayvan türü, gelir dağılımındaki adaletsizlik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çevre kirliliği gibi birçok küresel problem insanları çözüm arayışına sokmuştur. Çözüm aşamasında ortaya çıkan araştırma konularından biri de sürdürülebilir kalkınma olmuştur (Selanik Ay, 2022). Sürdürülebilirlik en yalın ifadeyle daimî olmaktır. Daha geniş ifadeyle sürdürülebilirlik bir sürecin ya da durumun devamını sağlamaktır (Gürel & Nazlı, 2022). Sürdürülebilir kalkınma “Ortak Geleceğimiz” adlı raporda “Bugünün ihtiyaçlarını gelecek nesillerin de kendi ihtiyaçlarını karşılamalarından ödün vermeden karşılamak” olarak tanımlanmıştır (Aksu, 2011). Özellikle sanayi inkılabından sonra artan şehirleşme oranlarının yarattığı hızlı nüfus artışları, fabrikalaşma, doğaya verilen kalıcı hasarların sonucunda baş gösteren küresel ısınma, iklim değişiklikleri gibi konularda farkındalık yaratmak önem taşımaktadır. Sosyal bilgiler dersi içinde yaşanan çevreyi ve coğrafyayı tanıma, insan ile çevre arasındaki ilişkiyi açıklayabilme, doğal kaynakları korumaya çalışma, ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavrama, bilim ve teknolojinin yaşam üzerindeki etkilerini kavrama ve bilimsel ahlakı gözetme, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterme gibi amaçları olan birçok disiplini içerisinde barındıran ve bu yönüyle sürdürülebilir kalkınmanın boyutlarını pek çok açıdan destekleyen bir derstir. İnfografiklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrencilere asıl verilmek istenilen sürdürülebilir kalkınmanın bir ders konusu olmadığı aynı zamanda geleceği şekillendiren bir yaşam biçimi olması gerektiğidir. Sosyal bilgiler dersi aracılığıyla sürdürülebilir bir dünya için gerekli olan bilgi ve becerilere sahip bireyler yetişmesi amaçlanmaktadır.

Öğrencilerin eğitimin her alanındaki başarıları için sosyal bilgiler eğitimi önemlidir ve sosyal bilgiler içeriği hayatın bir parçasıdır. Gençler haklarını nasıl savunacağını bilir, kültürünü tanır, eleştirel düşünme becerilerini geliştirir, gelişen bir demokrasi ve adil bir toplum yaratmak için sosyal bilgiler dersi gereklidir (Jeffrey & Ksenia, 2024).

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı (SBDÖP) değişen ve gelişen dünya şartlarından yola çıkarak bireye toplumsal yaşamda gereksinim duyacağı becerilerin kazandırılması amacıyla geliştirilmiştir. SBDÖP, sosyal bilimlerin bakış açısı ve farklı disiplinlerden elde edilen ve birbiri ile ilişkilendirilen içeriği ifade etmektedir. Türkiye Maarif Modelinde okuryazarlıkların süreç içerisinde yer alan öğrenme alanlarıyla

bütünleştirilerek kazandırılması gerekmektedir. Bu nedenle sınıf içi ya da sınıf dışında yapılacak çeşitli uygulamalarla bu becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır (MEB, 2024).

Sözü edilen okuryazarlıklardan biri de sürdürülebilirlik okuryazarlığı olmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın amacı çevreyi temiz tutarak, doğal kaynakları israf etmeyerek geleceğe yaşanabilir bir dünya bırakabilmektir. Sürdürülebilirlik okuryazarlığı sınırlı kaynakların doğal ve kültürel mirası koruma noktasında yetkinlik, bilgi, becerileri ifade etmektedir (Gürel & Nazlı, 2022). Her geçen gün artan dünya nüfusu karşısında sürdürülebilirlik daha da önem kazanmakta; insan ve çevre ilişkisi üzerinde yoğunlaşan araştırmaların sayısı artmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde ele alınan bilinçli tüketicilik ve tüketim alışkanlıkları, girişimcilik, tasarruf, kaynakları etkili kullanma gibi boyutlar ekonomik sürdürülebilirlikle ilişkilendirilebileceği gibi; haklarını bilme, fikirlerini açıkça söyleme, toplumsal katılım, toplumsal cinsiyet eşitliği, açlık ve kıtlık gibi sorunların farkında olma inisiyatif alma gibi boyutlar sosyal sürdürülebilirlikle; doğal kaynakları koruma, çevreye duyarlı olma, doğaya saygılı olma, çevreye zarar vermeden yaşamını sürdürme, çevre sorunlarının çözümünde aktif rol alma gibi boyutlar ise çevresel sürdürülebilirlik ile ilişkilendirilebilir. Sosyal, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik boyutlarıyla sürdürülebilirlik okuryazarlığının gelişmesi için bu üç boyut da aynı derecede dikkate alınmalıdır. Bu araştırmada sosyal sürdürülebilirlik sosyal katılım, ekonomik sürdürülebilirlik finansal okuryazarlık, çevresel sürdürülebilirlik de çevre okuryazarlığı biçiminde ele alınmış; bu boyutlarda belirlenen ölçekler de nicel veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

Sürdürülebilirlik okuryazarlığını kazandırmak için öğrencilerin ilgisini çekecek araç-gereçler kullanmak; içerikler geliştirmek önemlidir. Teknolojinin eğitim alanında son yıllarda daha çok kullanılması ile kimi zaman doğrudan eğitsel amaçlı geliştirilmiş, kimi zaman da farklı amaçlarla geliştirilmesine rağmen eğitimde de kolaylıkla kullanılabilen web 2.0 araçları ortaya çıkmıştır. Kimi zaman QR kodlar kullanılarak gazete, video, grafik, görsel, oyun ...vb. pek çok içeriğe öğrencilerin kolayca ulaşabilmesi sağlanmakta; kimi zaman da öğretmenler kendi kamu spotlarını, kendi kısa film ya da animasyonlarını pawtoon, voki...vb. araçlarla geliştirebilmektedirler. Bu

araştırmada da çoklu medyaya erişimi sağlayan farklı materyallerin tek bir afiş üzerinde birleştirilmesini sağlayan infografikler eğitsel bir araç olarak kullanılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde sosyal bilgiler dersi ve fen bilimleri dersleri özelinde sürdürülebilir kalkınmayı ele alan sınırlı sayıda çeşitli araştırmalara (Uslu, 2024; Akgün, 2021; Azrak 2022; Kanmaz, 2019; Acar, 2021; Burkaz Ekinci, 2021; Yıldırım, 2024; Türer, 2010; Kardaş İşler, 2023; Oloyinko, 2020; Waltner vd., 2020; Kater-Wettstadt, 2018; Olsson vd., 2016; Cebrian & Junyent, 2020; Ferguson vd., 2021; Rodríguez-Loinaz, 2022; Chan, 2023; Al-Rabaani, 2013; Bayram & Çengelci, 2023; Kavak, 2024; Yücetürk, 2024; Şeker, 2017; Engin, 2010;) rastlanmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde infografiklerden yararlanmaya yönelik olarak akademik başarı, tutum, yaratıcılık ya da motivasyon üzerindeki etkisine, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine, (Yeşiltaş & Cevher, 2018; Yıldırım & Perdahçı, 2019; Ammar & Abdullah, 2020; Aydemir, 2021; Segara & Nikmah, 2023) alanyazında yer almaktadır. Ancak ortaokul düzeyinde sürdürülebilir kalkınma bağlamında sosyal bilgiler dersinde infografiklerden yararlanmaya yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

TANIMLAR:

Eğitim: Kişinin davranışında kendi yaşantısı yoluyla, kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği oluşturma sürecidir (Ertürk, 1988).

Öğrenme: Kişinin kendi yaşantısı yoluyla davranışında meydana gelen değişimdir (Senemoğlu, 2011).

Sosyal bilgiler: İnsanları ve insanların çevreleriyle etkileşimini zaman ve yer boyutunda inceleyen ilköğretim dersidir (Doğanay, 2008).

Beceri: Öğrencilerin zihinlerinde yapılandıkları bilgileri düzene sokarak bilgileri günlük yaşamlarına başarılı bir şekilde aktarma ve davranış olarak gösterebilmeleridir (Bayram Yılar & Tomal, 2017).

Sosyal Beceri: Kişilerin bulundukları sosyal ortamlara uyumlu davranmalarına, toplum içerisinde yer edinebilmelerine ve kişilerarası iletişimlerini olumlu bir şekilde gerçekleştirebilmelerini etkileyen tutum, davranış ve düşüncelerin genel adıdır (Samancı & Uçan, 2017).

Çevre okuryazarlığı: Çevrenin ve çevreyle ilgili problemlerin yanında, güncel sorunların çözümüne dair çalışmalara ilişkin bilgi, beceri, motivasyon kazanma ve yeni

sorunlar oluşmadan önlenmesi konularında bir farkındalık kazanma ve endişe duyma durumudur (Çabuk, 2019).

Finansal okuryazarlık: Paranın kullanımı ve yönetimi hakkında bilinçli yargılarda bulunma ve etkili kararlar alma becerisinin yanı sıra kişinin şimdiki ve gelecekteki belirli bir yaşam standardı ve finansal özgürlük algısını kapsayan bir terimdir (Brüggen, Hogreve, Holmlund, Kabadayı & Löfgren, 2017)

Etkin Vatandaşlık: Çevresindeki sorunlardan rahatsızlık duyan, sivil toplum kuruluşları ve resmî kurumlar yoluyla hak arayan ve çözüm üreten, özgürlüklerinin ve haklarının farkında olan, katılım gibi demokratik haklarını kullanan bireyleri ifade eden dönüştürücü bir terimdir (Pangrazio & Sefton-Green, 2021).

Sürdürülebilir Kalkınma: Var olan kıt kaynakların kullanımı ve bunların gelecek nesillere aktarılabilmesiyle ilgili olan ve dünyanın gelecek nesillere de yaşanılabilir yer olarak kalması için alınması gereken tüm önlemler ve alışkanlıklardır (Engin & Eker Akgöz, 2013).

İnfoğrafik: Karmaşık bilgileri hızlı ve kolayca anlaşılabilir bir şekilde bir kitleye aktarmaya çalışan veri veya fikirlerin görselleştirilmesi, bilgi tasarımı veya bilgi mimarisidir (Smiciklas, 2012).

Sürdürülebilirlik okuryazarlığı: Bireylerin sürdürülebilir bir geleceği yapılandırmaya derinden bağlı olmalarını sağlayan ve bu amaca yönelik bilinçli ve etkili kararlar almalarına yardımcı olan bilgi, beceri ve düşünce biçimidir (Mason, 2019).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN TANIMI VE KAPSAMI

Bir toplumda yaşayan insanların aralarındaki ilişkilerini, o toplumun kültürü, farklı kültürleri öğrenerek dünyayı daha iyi anlamalarını, dünya toplumları içindeki yerini, çeşitli uluslarla bağlantıları konusundaki genel ve temel bilgilerinin önemli bir bölümünü “Sosyal Bilgiler” oluşturmaktadır (Sözer, 2008). Alanyazın incelendiğinde sosyal bilgiler için çok sayıda tanıma rastlanmaktadır: Sosyal bilgiler, toplumsal gerçekleri kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir (Sönmez, 1998); Barr, Barth ve Shermis sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimi amacıyla sosyal bilimler ve beşerî bilimlerin kaynaştırılmasıdır. Öğrencileri belirli gruplarla sosyalleştirmektedir (Sım, 2005). Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin bulgularını bütünleştirip öğrencilerin düzeyine göre en basit haline getirip, bunları kullanarak, öğrencilere sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal çevrelerince var olan sorunlarına çözüm geliştirmede gereksinim duyacakları beceri, bilgi ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir vatandaşlık eğitim programıdır (Bilgili, 2008)

Son yıllarda toplumsal gelişmelerin hızlanması teknolojinin gelişmesi, dijitalleşmenin artması, bilimsel bilgilerin hızla yayılmasıyla ortaya çıkan “bilgi patlaması” neticesinde, sosyal bilimler adına yeni disiplinler oluşmakta, farklı disiplinlerle çalışmaların önemi giderek artmaktadır. Sosyal bilimlerin genel anlamda bağımsız olarak değil tamamlayıcı ve ortak yönlere sahip bulunması farklı disiplinlere yaklaşımı desteklemektedir. İşte Sosyal Bilgiler, böyle bir yaklaşıma imkân tanırken temel kültür öğelerini, ülkemizin maddi manevi değerlerini pek çok alandaki araştırmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir anlayışla alıp harmanlayarak, ortaokul seviyesine ve kendi ahengine uygun bir bakış açısıyla varlığını bütünleştiren bir ders olarak programda yerini almaktadır (Yaşar, 2008). Öğrencilerin eğitimin her alanındaki başarıları için sosyal bilgiler eğitimi önemlidir ve sosyal bilgiler içeriği hayatın bir parçasıdır. Gençler haklarını nasıl savunacağını bilir, kültürünü tanır, eleştirel düşünme becerilerini geliştirir, gelişen bir demokrasi ve adil bir toplum yaratmak için sosyal bilgiler dersi gereklidir (Jeffrey ve Ksenia, 2024). Özellikle, ortaokulda çocuk sosyalleşirken sınıfta farklı bilim dalları ile ilgili bilgiler, ayrı ayrı dersler olarak değil derslerin ortak amaçları bütünleştirilerek öğrencilere genel olarak

verilir. Bütünü görüp anlamlandırmak ve bütüne uygun öğrenme yaşantılarına dahil olmak daha kolaydır. Böyle bir yaklaşım, çocuğun öğrenme ve gelişim çağına da uygun düşmektedir. Öğretimde bütünlük yaklaşımının benimsenmesi, öğrencilere önemli faydalar sağlar. Böylece öğrenciler, sosyal hayatlarında yetişkin vatandaş rolüne çok yönlü olarak hazırlanabilirler. Aynı zamanda böyle bir yaklaşım öğretmenlere yaratıcılık, esneklik, hayal gücü olanakları sağlar (Yaşar, 2008).

1.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA GENEL BAKIŞ

Sosyal bilgiler dersi öğretim yaklaşım ve özel amaçları, öğrenme alanları programlar arası bileşenler, öğrenme çıktısı ve bileşenler başlıkları altında ele alınabilir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının temel yaklaşım ve özel amaçları şu şekildedir.

1.1.1. Temel Yaklaşım ve Özel Amaçları

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, gelişen, değişen dünya standartlarından yola çıkarak kişiye toplumsal konularda gereksinim duyduğu bilgi, değer ve becerilerin kazandırılması maksadıyla geliştirilmiştir. SBDÖP, sosyal bilimlere ait farklı görüşlere yer vererek, disiplinler arası bir anlayışla hazırlanmıştır. Bu açıdan, Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler ve Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler öğretim yaklaşımları esas alınarak düzenlenmiştir. Programın içeriği toplumsal faaliyetlerin uluslararası, ulusal ve yerel açıdan incelendiği disiplinler arası şeklinde tasarlanmıştır. İçerikte bireyin geçmişten günümüze kendi yaşantısı, yaşadığı çevre ve toplum ile ilişkisini değişim ve süreklilik ilişkisiyle ele alan düzen oluşturulmuştur. Öğrencilerin gereksinim duyacakları bilgiler, öğretim programında uygun becerilerle desteklenerek öğrenme çıktısı olarak yerini almıştır. Tasarıma dayalı öğrenme sürecinin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için konu içeriği sadeleştirilmiştir. Öğrenme çıktılarıyla beceriler arasında hiyerarşik yaklaşım olmamış, bunun yerine becerilerin birbirini tamamlayan özellikleri benimsenmiştir (MEB, 2024).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'yla öğrencilerin:

“1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip, lâik, demokratik, millî, manevi ve bunlarla uyumlu evrensel değerleri yaşatmaya istekli etkin vatandaşlar olarak yetiştirmeleri,

2. Kendini tanıyan ve gelişime açık bireyler olarak toplumsal rollerine ilişkin bilgi sahibi olmaları ve toplumsal birliğin sürdürülmesine katkıda bulunmaları,

3. Etkili iletişim becerilerine sahip olmaları ve toplumsal birliğin sürdürülmesine yönelik olumlu iletişim becerileri geliştirmeleri,
4. Yaşadığı çevrenin ve ülkemizin doğal çevre özelliklerini tanımaları, doğa ve insan arasındaki etkileşimi çözümlemeleri ve doğal kaynakları koruma sorumluluğuna sahip olmaları,
5. Sürdürülebilir bir yaşam için yerelden küresele insanın doğal ve beşerî çevre etkileşimini sorgulamaları,
6. Ülkemizde afetlerin etkilerinin azaltılması konusunda yapılması gerekenlere ilişkin öngörülerde bulunmaları,
7. Ülkemizin bölgesel ve küresel sorunların çözümünde üstlendiği rolün önemini yorumlamaları,
8. Türk milletinin insanlığın ortak mirasına katkılarını, Türk tarihini, kültürünü, millî ve manevi değerlerimizi bilen ve yaşayan ortak kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda sorumluluk sahibi bireyler olmaları,
9. Türk tarihinin geçmişten bugüne taşıdığı devlet geleneğinin bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli olduğuna ilişkin çıkarımda bulunmaları,
10. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda bir lider olarak Atatürk'ün ve Türk milletinin gösterdiği fedakârlık ve dayanışmadan yola çıkarak millî birliğin önemine yönelik çıkarımda bulunmaları,
11. Cumhuriyetin Türk milletine siyasi, sosyal ve kültürel katkılarını yorumlamaları,
12. Demokratik katılımın öneminin farkında olmaları, yakın çevrelerinden başlayarak demokratik katılım süreçlerini deneyimlemeleri,
13. Demokratik katılımın gerekliliğinin farkında olmaları ve yakın çevrelerinden başlayarak demokratik katılım süreçlerini geliştirmeleri,
14. Ekonominin temel kavramlarından yola çıkarak ekonomik faaliyetler ve üretimin millî kalkınmadaki rolünü çözümlemeleri,
15. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplumsal hayata etkilerini değişim ve süreklilik açısından yorumlayabilmeleri,
16. Sosyal bilimlere ilişkin metodolojik bilgiye sahip bireyler olarak toplumsal sorunlara ilişkin strateji ve çözüm üretmeleri,
17. Toplumsal sorunlara yönelik sosyal bilimlerin araştırma ve inceleme yöntemlerini kullanarak fikir ve çözüm üretmeleri,
18. Öğrenme ve araştırma süreçlerinde bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmaları ve dijital ortamlarda güvenlik ve gizliliğe ilişkin farkındalık kazanmaları amaçlanmaktadır.”

Burada ifade edilen özel amaçların her birinin öğrenme çıktılarında karşılığı yer almaktadır. Öğrenme etkinliklerinin planlanmasında ve öğretim araçlarının hazırlanmasında özel amaçlar, öğrenme çıktıları bütün olarak değerlendirilmelidir (MEB, 2024).

Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programı özel amaçları incelendiğinde, yaşadığı çevreyi ve coğrafyayı tanıması, çevreyle insan arasındaki etkileşimi açıklayabilmesi, doğal kaynakları korumaya çalışmaları, ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavramaları, bilim ve teknolojinin yaşam üzerindeki etkilerini kavramaları ve bilimsel ahlaki gözetmeleri, dünyayı ve ülkesinin dahil olduğu konulara duyarlılık göstermesi gibi amaçları sürdürülebilir kalkınma ile ilişkilendirilebilir.

1.1.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Öğrenme Alanları ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

2024 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına ait öğrenme alanları geçmiş yıllardaki öğrenme alanlarına göre sayısı ve içeriği bakımından değişiklik göstermektedir. Öğrenme alanlarının isimleri Tablo 1' de şu şekilde verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanları

1. Birlikte Yaşamak
2. Evimiz Dünya
3. Ortak Mirasımız
4. Yaşayan Demokrasimiz
5. Hayatımızdaki Ekonomi
6. Teknoloji ve Sosyal Bilimler

Kaynak: MEB,2024

Tablo 1' de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024) toplam 6altı öğrenme alanından oluşmaktadır. Sırayla öğrenme alanlarının kısaca içerikleri ve sürdürülebilir kalkınmanın hangi boyutuyla ilişkili olabileceği şu şekilde açıklanabilir: “Birlikte Yaşamak” öğrenme alanında 4.sınıflarda, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin çerçevesi ile ilgili fikir sahibi olmaları, derse yönelik olumlu tutum geliştirmeleri için sosyal bilgiler dersini tanımaları ve bireysel özelliklere saygı duymanın önemini fark ederek toplumsal birliği sürdürmeye yönelik öneriler geliştirmeleri amaçlanmaktadır. 5.sınıflarda, öğrencilerin aile ve yakın çevresindeki gruplara, bu gruplardaki rollerine, bu rollere ait hak ve sorumluluklarına, farklı kültürlerle ait özelliklere, bu özelliklere saygı duymanın toplumsal birlik açısından önemine, yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlamanın toplumsal birliği sürdürmeye etkisine yönelik bilgi ve beceriler kazanması amaçlanmaktadır. 6.sınıflarda, öğrencilerin dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğini algılamak, kültürel bağların önemini kavramak ve toplumsal sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirebilmek için bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. 7.sınıflarda ise; alanında öğrencilerin dâhil oldukları gruplarda etkili iletişimin önemine, özel gereksinimli bireylere fırsat eşitliği sunmak amacıyla yapılabilecek faaliyetlere ve Türk toplumunun millî meseleler karşısında göstermiş olduğu tutum ve davranışlarına ilişkin beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. (MEB, 2024). Bu öğrenme alanını sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutu ile ilişkilendirebiliriz. Sürdürülebilirliğin sosyal boyutunda toplumsal değerler, ilişkiler,

aile değerlerinin ve toplumsal kurumların devamlılığı, geleceğe aktarılması önemli yer tutmaktadır. Kültürümüzün kuşaktan kuşağa gelecek nesillere aktarılması gibi kültürel mirasımıza dair unsurlarımızın korunması, diğer ülkelerle olan kültürel ortak özelliklerimize sahip çıkılması sosyal boyutun parçası olarak yer almaktadır. Toplumda meydana gelen olumsuz bir durumda birlik beraberlik içinde davranılması, sivil toplum kuruluşlarında gönüllülük esaslı çalışmalara katılması, doğanın ve insanlığın korunması için çaba sarfetmesi, yardımlaşma ve dayanışma ruhuyla hareket etmesi sosyal bilgiler dersinde, birlikte yaşamak öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

“Evimiz Dünya” öğrenme alanında 4.sınıflarda, öğrencilerin temel düzeyde harita kullanma becerilerini geliştirmeleri, insanın yaşadığı yerin doğal çevre unsurlarından nasıl etkilendiğine ve doğal çevreyi nasıl etkilediğine yönelik farkındalık kazanmaları, yakın çevrelerinde yaşanan ve yaşanma olasılığı bulunan afetlere ilişkin verilen kaynakları incelemeleri ve bu afetlerin olası etkilerini azaltmak için evde aileleriyle alabilecekleri önlemlere yönelik ürün oluşturmaları amaçlanmaktadır. 5.sınıflarda; öğrencilerin yaşadıkları ilin göreceli konum özellikleri, yaşadıkları ilde doğal ve beşerî çevredeki değişimler, yaşadıkları ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik yapılması gerekenler ve ülkemize kara sınırı olan komşu devletlerin temel özellikleri ile ilgili bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. 6.sınıflarda; öğrencilerin ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özellikleri, doğal ve beşerî çevre özellikleri arasındaki ilişkileri ve ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birlikleri ile ilgili bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. 7.sınıflarda ise; öğrencilerin küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi, bölgesel ve küresel sorunların çözümünde ülkemizin rolünü girişimci ve insani dış politika ekseninde ifade edebilmelerine yönelik bilgi ve becerileri kazanmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2024). Evimiz dünya öğrenme alanını sürdürülebilirliğin çevresel boyutu ile ilişkilendirebiliriz. Çevresel boyutta, yaşadığımız çevreyi en doğal haliyle gelecek kuşaklara bırakmak esastır. Yaşadığımız çevrede eskiden neler vardı, şimdi neler var kıyaslaması ile öğrencilerin geçmiş gelecek arasında köprü kurması, gelişmelerin yaşadıkları çevreye kattığı olumlu veya olumsuz yönlerini açıklamaları beklenmektedir. Yaşanan teknolojik gelişmelerle yaşamın kolaylaşması, gelişen sanayileşme veya araç sayısı ile hava kirliliğinin artması, küresel ısınma ile göllerdeki, nehirlerdeki suların azalması, artan nüfus ile tarımsal alanların yerleşim alanlarına dönmesi, doğal ve beşerî çevrenin yaşanan afetlerle zarar görmesi, afetlerin değil

ihmallerin doğaya ve insanlara zarar verdiğinin belirtilmesi sürdürülebilirlik ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

“Ortak Mirasımız” öğrenme alanında 4.sınıflarda öğrencilerin oyun, oyuncak ve aile tarihi ile ilgili yapılacak etkinliklerden hareketle ortak mirası anlamlandırmaları, yakın çevresindeki ortak miras öğelerini tanımaları ve böylece ortak mirasımıza ait bir bakış açısı geliştirmeleri amaçlanmaktadır. 5.sınıflarda, öğrencilerin ortak miras öğeleri ve ortak mirasın korunmasının önemi, Anadolu’nun ilk yerleşim yerlerindeki sosyal hayat, Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkıları ile ilgili bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. 6.sınıflarda, öğrencilerin Türkistan coğrafyasında kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları, VII-XIII. yüzyıllar arasında İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına katkıları, İslamiyet’in kabulüyle Türk sosyal ve kültürel hayatında yaşanan değişimler, Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde meydana gelen siyasi mücadeleler ile ilgili bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. 7.sınıflarda ise, öğrencilerin Osmanlı Devleti’nin bir siyasi güç olarak ortaya çıkışından cihan devleti hâline gelmesinde etkili olan politikalar, Avrupa merkezli gelişmeler sonucu değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti’nin uygulamaya koyduğu yenilikler ve Osmanlı kültür ve medeniyetini oluşturan çeşitli unsurlara ilişkin bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2024). Öğrenme alanını sürdürülebilirlik açısından incelediğimizde, geçmişten günümüze tarihi kültürümüzü ele alarak milli benliğimizi, bağımsızlık, vatanseverlik duygularımızı, yaşadığımız coğrafyanın ne kadar değerli olduğunu anlamamızı, Anadolu topraklarında var olan medeniyetlerin bizlere bıraktığı maddi manevi kültürel unsurlara sahip çıkmamızı, Avrupa’da ki gelişmelerin dünyayı ekonomik ve toplumsal açıdan etkilemesi, gelişen teknoloji ile dünyaya ayak uyduramayan medeniyetlerin yıkılma tehlikesine girip ülkelerin sosyal hayatlarının değişmesi, demokratikleşme, kardeşlik, insan hakları fikirlerinin tüm dünyaya yayılması, sürdürülebilirliğin sosyal boyutu ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu mirasa sahip çıkarken medeniyetlerin bizlere bıraktığı eserlerin korunması, gelecek kuşaklara aktarılması ise görevimizdir. Örneğin, bir antik kenti gezmek geçmişten geleceğe bakış açısını geliştirir, antik kentin korunması geleceğe aktarımdır bu açıdan sosyal boyutla, antik kentin temiz tutulması, gerekli bakımlarının yapılması, restore çalışmalarına önem

verilmesi çevresel boyutla, antik kente gelen ziyaretçilerin ödediği ücret ise ekonomik boyut ile ilişkilendirilebilmektedir.

“Yaşayan Demokrasimiz” öğrenme alanında 4.sınıflarda, öğrencilerin cumhuriyetin ilanına giden yolda Mustafa Kemal Atatürk’ün ve Türk milletinin gösterdiği dayanışma ve fedakarlığı, cumhuriyetin hayatımıza katkılarını ve demokratik katılımın önemini anlamlandırabilmeleri amaçlanmaktadır. 5.sınıflarda, öğrencilerin demokrasi ve cumhuriyetin temel niteliklerine, demokrasi ve cumhuriyet kavramı arasındaki ilişkiye, etkin bir vatandaşın özelliklerine, temel hak ve sorumlulukların önemine, toplumsal hayatta karşılaşılabilecek sorunların çözümü için başvurulabilecek kurumlara ilişkin bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. 6.sınıflarda, öğrencilerin; bireylerin yönetimin karar alma sürecine etkisi, toplumsal hayattaki düzenin sürdürülmesinde hakların ve sorumlulukların önemi, dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin vatandaşlık haklarının kullanımına etkileri ile ilgili bilgi ve beceri kazanmaları amaçlanmaktadır. 7.sınıflarda ise, öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti’nin temel niteliklerini özetleyebilmeleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yönetim yapısını çözümleyebilmeleri, ülkemizde demokrasinin geçmişten günümüze gelişimini demokrasinin temel ilkeleri açısından yorumlayabilmeleri, demokrasinin uygulama sürecinde karşılaşılan sorunları özetleyebilmelerine yönelik bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2024). Sürdürülebilirlik ve demokrasi insanlık için değerli kavramlardır. İkisinin de amacı geleceğe emin adımlarla, güvenle ilerlemektir. Hukukun üstünlüğü, seçilmiş hükümetlerin objektif olması, hak, eşitlik kavramları, insan haklarının ihlal edilmemesi tüm dünyada demokrasinin gereği olarak görülmektedir ve bunlar tam anlamıyla sağlandığında toplumlar sosyal, ekonomik ve çevresel olmak üzere her alanda mutlu bir dünyada yaşamaya başlayacaklardır. Toplumsal hayatın düzene girmesi için var olan anayasal düzenlemeler, seçim süreçlerinde yaşanan toplumdaki fikir ayrılıkları, toplumsal sorunların çözümüne dair sunulan öneriler, halkın istekleri, sivil toplum kuruluşlarına üye olmak sosyal boyut ile ilişkilendirilebilir. Meclisin, ülkenin geleceği menfaatine aldığı her karar ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan toplumu etkileyeceğinden demokrasi kavramını sürdürülebilirlik açısından tüm boyutlarıyla ilişkilendirebiliriz. Çünkü demokrasi insanlar ve genel anlamda dünya içindir, demokrasi duygusunu içselleştirdiğimizde çevremize, insanlara saygı duyarız, saygının gerçekleştiği yerde ekonomik refahta kaçınılmaz olacaktır.

“Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanında 4.sınıflarda, öğrencilerin doğal kaynakların sınırlı olduğunu kavramaları, istek ve ihtiyaçlarını belirlerken bilinçli seçimler yapabilmeleri, istek ve ihtiyaç olarak nitelendirilebilecek ürünlerin hangi aşamalardan geçerek insanların tüketimine sunulduğu hakkında bir farkındalık geliştirmeleri amaçlanmaktadır. 5.sınıflarda, öğrencilerin kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkilerine, bütçe planlamanın önemine, yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetlere ilişkin bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. 6.sınıflarda, öğrencilerin ülkemizin kaynakları ile ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme, ekonomik faaliyetler ile meslekler arasındaki ilişkiye yönelik çıkarımda bulunabilme, tasarlanan bir ürünün yatırım ve pazarlama sürecine ilişkin proje hazırlayabilmelerine yönelik bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. 7. Sınıflarda ise, öğrencilerin millî kalkınma hamlelerine, ekonomik gelişmişlik ile üretim, dağıtım ve tüketim arasındaki döngüye ilişkin bilgi ve beceri kazanmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2024). Öğrenme alanını incelediğimizde sürdürülebilirliğin daha çok ekonomik boyutu ile ilişkilendirebiliriz, yaşadığımız çevrede yapılan ekonomik faaliyetlerden yola çıkarak yatırım, tüketim, üretim yapılacak alanlar nelerdir, bilinçli tüketici nasıl olunur, ülkemizin kaynaklarını verimli şekilde nasıl kullanılır, gelecekte hangi mesleği seçmeliyim gibi sorulara cevap aranan öğrenme alanıdır. Öğrenciler geleceği düşünerek hangi ekonomik faaliyetlerin onları mutlu edeceğine ve yine geleceği düşünerek ülkemizde var olan kaynakları nasıl kullanacaklarına dair bilgiler edinebilmektedir. Yenilenemeyen kaynakların tükenme tehlikesi altında olduğu ve çevreye zarar verdiği, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim sağlamamız gerektiği konularında çevresel boyutla, meslek seçiminde toplum baskısı, çevremizin etkisi, rol model aldıklarımız, kişisel özelliklerimiz açılarından sosyal boyut ile ilişkilendirilebilmektedir.

“Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanında 4. Sınıflarda, öğrencilerin çevrim içi ortamları güvenli bir biçimde kullanabilmeleri için almaları gereken önlemlerin neler olduğunu belirleyerek çevrim içi ortamlarda güvenlik ve gizliliğe ilişkin farkındalık kazanmaları ve bilim insanlarının çocuklukları ile kendileri arasında bağ kurarak bilime ilişkin olumlu bir bakış açısı geliştirmeleri amaçlanmaktadır. 5.sınıflarda da öğrencilere teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemi ile buluşlar ve teknolojik ürünlerin toplum hayatına etkilerine ilişkin bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. 6.sınıflarda öğrencilerin ulaşım ve iletişim

teknolojilerindeki gelişmelerin kültürel etkileşimdeki rolü ile fikrî mülkiyet hakları ve bu haklara riayetın önemi konularına yönelik bilgi ve beceriler kazanmaları amaçlanmaktadır. 7.sınıflarda ise, öğrencilerin bilimsel ve teknolojik gelişmelerin günümüz ve gelecekte toplumsal hayata etkilerine, sosyal bilimlerin çalışma alanlarına ve toplumsal hayatta karşılaşılabilecek problemlere çözüm üretmeye ilişkin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2024). Teknoloji ihtiyaçlardan doğarak insanların yaşamlarını kolaylaştırmaktadır. Teknoloji ile kültürümüzde yaşanan değişimler, öğrencinin bilim insanları ile kendi arasında ilişki kurarak onları model alması, sanal ortamlarda güvenlik, gizlilik kurallarını bilmesi sosyal boyutu kapsamaktadır. Bilim ve teknolojiye çevre dostu üretimler yaparak doğayı koruması, enerji tasarruflu ürünler kullanması hem doğanın hem de ekonominin iyileşmesine katkı sağlayacaktır.

1.1.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Programlar Arası Bileşenleri ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Programlar arası bileşenler, bireyin sosyal, kişisel, entelektüel ve ahlaki gelişimini destekleyerek öğretim programlarının tamamlayıcı ögesi niteliğindedir. Bu bileşenler, öğretim sürecinin dinamik yapısını güçlendirmekte ve eğitimin örtük hedeflerini yansıtmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı (2024) kapsamında programlar arası bileşenler güçlü, kapsayıcı ve çeşitli yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu modelde üç temel bileşen tanımlanmıştır.

1. Sosyal-duygusal öğrenme becerileri: Bireylerin duygusal ve sosyal gelişimlerinin desteklemek.
2. Ahlaki pusula olarak milli ve manevi değerler: Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ile öğrencilerin milli manevi değerleri içselleştirmesini sağlamak.
3. Sistem düşüncesi ve okuryazarlık becerileri: Farklı okuryazarlık becerileri kazandırarak öğretim programlarını zenginleştirmek.

Bu bileşenler, bireylerin toplumsal hayatın ihtiyaçlarına cevap verecek bilgi ve becerilere sahip olmalarını hedefleyen bütüncül bir gelişim anlayışını kapsamaktadır (MEB, 2024).

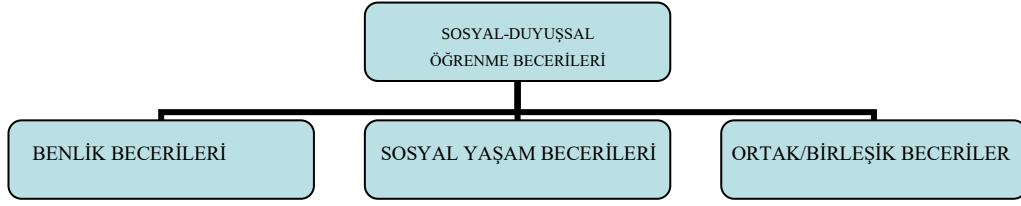
1.1.3.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Sosyal-Duyuşsal Öğrenme Becerileri ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Sosyal-duyuşsal öğrenme, bireyin kendi duygu ve düşüncelerine yön vermesi, öz yeterlilik, özeleştirici becerilerinin artması, empati kurma becerisinin, sosyal farkındalığının oluşması, gruplar arası ilişkilere katılım ve başkalarının iyiliğine değer vermesi, sosyal hayatında iletişimi doğru kurması, etkili karar alma becerisi, özetle çocuğun yaşam kalitesini arttırması yönünde yaptığı tüm çabalar olarak tanımlanmaktadır (Aygün, 2019)

Çocukların okullarda eğitimini aldığı matematik, fen bilimleri, tarih, coğrafya gibi dersleri sosyal hayatlarına geçirmeleri zaman alırken ya da mümkün olmazken, okul da arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle yaşadıkları toplumsal etkileşimler sosyal duygusal yeterlilik alanından doğrudan etkilenmektedir. Sosyal duygusal öğrenme becerisi direkt ders olarak vermeye çalışmak öğrencilere itici gelebilir. Ailede bu beceri tam anlamıyla kazanılmamışsa okulda disiplin sorunlarına yol açabilir, sosyal ilişkilere zarar verebilir, bunu cezayla önlemek ise eğitimden uzak bir tavidir. Bu yüzden tüm derslerin müfredatında örtük olarak verilmelidir. Kendisini ifade etmeyi öğrenen birey, verilen mesajı hemen anlar ve geri dönüt vermesi de o kadar kolay olur, iletişim konusunda sıkıntı yaşamaz. Bu beceriyi kazanan öğrencilerin akademik başarıları da olumlu düzeyde artış gösterecektir (Türnüklü, 2004).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024)' nda ise sosyal duyuşsal öğrenme becerileri ayrı bir öğrenme çıktısı olarak değil öğretim programının geneline dahil edilen ve diğer becerilerin gelişimine destek sağlayacak bir görev üstlenmiştir. Eğitim öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerle baş etme becerisi kazandırmanın yanında geleceğin hayat koşullarına da hazırlanmalarını sağlamaktır. Öğrencilerin öğrenme çıktılarına ulaşmasını sağlarken sosyal-duyuşsal yönden de öğrencileri geliştirmeleri amaçlanmıştır. Sosyal duyuşsal beceri kazandırma programları öğretmeni, öğrencileri, okul idaresini, okul personelini ve velileri kapsayacak şekilde planlanmalıdır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında, sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin özgün bir şekilde kavramsallaştırıldığı belirtilmiştir. Bu beceriler; bireyin kendisi ve çevresiyle olumlu ilişkiler kurabilmesi, duygularını yönetebilmesi, empati yapabilmesi ve sağlıklı bir benlik geliştirmesi için gerekli olan beceriler olarak tanımlanmaktadır. Modelde, sosyal-duygusal öğrenme becerilerini açıklayan farklı sınıflandırmalara değinilmiş, ancak bu model için birbiriyle ilişkili üç bileşenli bir beceri seti oluşturulmuştur. (MEB, 2024).

Şekil 1. Sosyal-Duyuşsal Öğrenme Becerileri

Kaynak: MEB,2024

a) Benlik becerileri

Sosyal- duygusal öğrenme becerilerinin ilk bileşenidir. Öğretim programlarında kendini tanıma (öz farkındalık becerisi), kendini düzenleme (öz düzenleme becerisi) ve kendine uyarılama (öz yansıtma becerisi) şeklinde üç benlik becerisi tanımlanmıştır (MEB, 2024). Süreç bileşenlerine baktığımızda sürdürülebilir kalkınmanın boyutlarından, sosyal boyut ile ilişkili olduğunu gözlemlenmektedir. Sürdürülebilir kalkınma sadece devletlerin değil her bireyinde sorumluluğudur. Benlik becerileri bireylerin kendilerine saygı duymalarının yanında doğaya da saygı duymalarını gerektirir. Özellikle kendine uyarılama becerisi, sürdürülebilir yaşam tarzını benimsemelerini sağlayarak kendi hayatlarına farkındalık katmalarına katkıda bulunacaktır. Değişen dünyaya ayak uydurmak, farklı bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olacak, bireyler bu süreçte zorluk yaşamayacaktır. Bireyin empati becerisi kazanmasını, iş birliği yapmasını, toplumsal sorunlarda sessiz kalmamayı çözüm arayışına girmelerini sağlayacaktır.

b) Sosyal yaşam becerileri

Sosyal yaşam becerileri, bireyin toplumsal hayata aktif katılımını sağlamak ve günlük hayatta karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için kullandığı becerilerdir. Bu beceriler, bireyin toplumsal yönüyle ilişkilidir. Öğretim programlarında belirtilen sosyal yaşam becerileri; iletişim, iş Birliği ve sosyal farkındalık olarak belirlenmiştir. (MEB,2024). Sürdürülebilir kalkınma bağlamında sosyal yaşam becerilerinin bileşenlerini ele aldığımızda, iletişim toplumsal olaylarda sesimizi duyurmak, kamuoyu oluşturmak açısından oldukça önemli bir unsurdur. Duygu ve düşüncelerimizi ifade ederken kullandığımız her türlü yöntem iletişimi kapsamaktadır. Bireyler çevresel sorunlarla ilgili iş birliği içerisinde hareket ederek, toplumsal sorunlarda birliktelik sağlayarak, iletişim ve iş birliği becerileri sayesinde çevre dostu yaşam tarzlarını teşvik

ederek, halkın bilinçlenmesini sağlayıp sosyal farkındalık yaratacaklardır. Bu bileşenler sürdürülebilirlik açısından çevresel boyut ve sosyal boyut ile yakından ilişkilidir.

c) Ortak / Birleşik beceriler

Ortak/Bileşik beceriler öğretim programlarında sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin kavramsallaştırılmasında yapılan bir yeniliği ifade etmektedir. Alan yazınındaki geleneksel sosyal-duygusal öğrenme becerileri, bireyin duygusal ve sosyal gelişimini destekleyen yeteneklerdir. Ancak, bu yeni yaklaşımda, "ortak/birleşik beceriler" kavramı tanımlanmış ve bu beceriler hem benlik becerilerini hem de sosyal yaşam becerilerini birleştirerek, sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin yapısını oluşturmuştur. Bu bağlamda, öğretim programlarında yer alan üç ortak/birleşik beceri şunlardır:

1. Uyum: Bireyin, çevresindeki değişimlere ve farklı durumlara uyum sağlayabilme yeteneğidir.
2. Esneklik: Bireyin, beklenmedik ya da zorlu durumlarla başa çıkabilme ve kendini yeniden şekillendirme becerisidir.
3. Sorumlu Karar Verme: Bireyin hem kişisel hem de toplumsal açıdan sorumlu kararlar alabilme yeteneğidir.

Bu beceriler, bireyin hem kişisel hem de toplumsal yönlerden gelişmesini sağlarken, benlik becerileri ve sosyal yaşam becerilerinin kesişim noktasında yer almaktadır. Böylece birey hem kendi içsel dünyasıyla hem de toplumla sağlıklı ilişkiler kurma noktasında beslenmektedir. Bu yaklaşım, sosyal-duygusal becerilerin gelişimini daha kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. (MEB,2024). Sürdürülebilir kalkınma gelecek nesillere iyi bir doğa, çevre bırakmanın yanında bugünkü ihtiyaçlarımızı karşılamaktan da geri kalmadan sosyal gelişmeyi, çevreyi korumayı, ekonomik büyümeyi amaçlayan bir süreçtir. Teknoloji, afetler, savaşlar, göçler, küreselleşme, iklim değişiklikleri ile geçmişten günümüze değişen dünyaya uyum sağlamak için bireylerin esnek, öğrenmeye açık ve sorumluluklarını bilerek hareket etmeleri gerekmektedir. Küresel sorunlara duyarlı olmak, herkes için adaletli bir dünya istemek, çevresel sorunları anlamak, yeni sürdürülebilir çözümler üretmek, yaratıcı düşünme gibi beceriler ile hem benlik becerisine sahip hem de topluma karşı bilinçli hareket eden bireyler yetişmesi amaçlanmaktadır. Bu bileşeni sürdürülebilirliğin tüm boyutları ile ilişkilendirebilmek mümkündür.

1.1.3.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)'nda Yer Verilen Erdem Değer Eylem Çerçevesi ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Aklın ve kalbin birlikte uyum içinde olması şeklinde tanımlayabileceğimiz ahlak eğitimi evde başlar ve okulda devam eder. Hayatının ilk yıllarında başlayan ve hayatı boyunca devam eden sevgi ve güvene dayanan ahlaki başlangıç bireye yaşamı boyunca rehberlik eder. Kişilik ve değerler yaşam boyu karşılaşılan deneyimlere bağlı olarak gelişmektedir. Özellikle çocuk yaşta iyi davranışa ilişkin deneyimlerin olması oldukça önemlidir (Uyanık-Balat & Balaban-Dağal, 2011). Eğitimin ilk başladığı nokta ailedir, bireyler kültürlerini, değerlerini aile aracılığı ile nesilden nesile aktarmaktadır. Bazı aileler ahlaki davranışların okulda verildiğini düşünmektedir, okul sadece bilgiyi verir fakat o bilgilerin karakter özelliği haline dönüşmesi duygularla bilgilerin bütünleşmesine bağlıdır (Aydın, 2008). Eğitim, istendik davranış değiştirme veya oluşturma sürecidir. İstendik davranışları bireyin kendi yaşantısı yoluyla meydana getirmesi gerekmektedir. Bireyin kendi yaşantısı yoluyla davranışında meydana gelen değişim ise öğrenmedir (Senemoğlu, 2011). Eğitimin en iyi ve ilk gerçekleştiği yer ailedir. İnsanlar, kültürlerini, ahlaki temel değerlerini yeni nesillere aile aracılığı ile aktarır. Birey, tutumlarını ailesinden öğrenir çocuğun eğitimi her şeyden önce temel ruhi ihtiyaçların karşılanmasına bağlıdır. Bunlar sevgi, disiplin ve özgürlüktür (Aydın, 2008). Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte bilgi paylaşımı daha hızlı ve geniş kapsamlı hale gelmiştir. Geçmişte bilgi ve kültürel etkileşim daha yerelken, bu süreç küresel ölçekte bir boyut kazanmıştır. Ancak bu küresel etkileşim, bazen kültürel yozlaşma, toplumsal huzursuzluk ve değer kaybı gibi olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Toplamların kültürel değerlerini kaybetmesi ve bu değerlere karşı duyarsızlaşmaları, toplumsal yapıyı zayıflatmaktadır. Değerlerin, insanların davranışlarını şekillendirme, kültürel mirası gelecek nesillere aktarma, toplumsal huzuru sağlama ve ahlaki bir toplum inşa etme üzerindeki etkisi büyüktür. Bu nedenle, toplumsal çöküşün önlenmesi ve kültürel yozlaşmanın engellenmesi için değerler eğitimi daha da kritik bir hale gelmiştir. (Biter & Çalışkan, 2019).

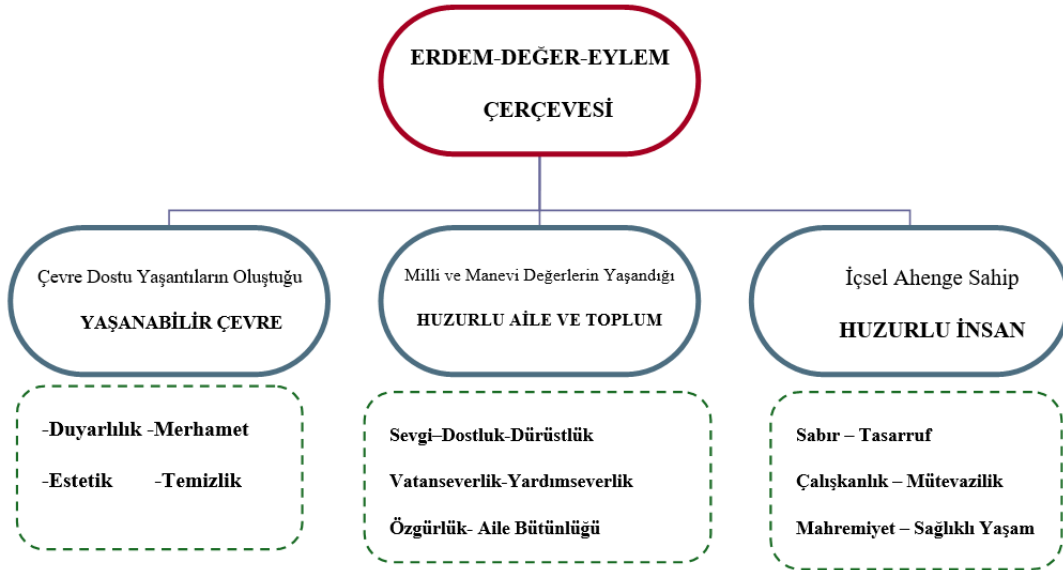
Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024)'nda Erdem-Değer-Eylem çerçevesi, bireyin kişilik yapısını şekillendiren değerler ve erdemler üzerine odaklanmaktadır. Değerler, bireyin kendisiyle ve çevresiyle olan ilişkilerini biçimlendirirken, erdemler eğitim yoluyla kazanılacak kişilik özellikleridir. Bu modelde, değerler ve erdemler eylemler aracılığıyla gözlemlenebilmektedir. Modelin amacı, bireylerin eylemlerinden

değerlere, değerlere dayalı erdemli bir insan olmalarına ve nihayetinde "Huzurlu Aile ve Toplum" ile "Yaşanabilir Çevrede Huzurlu İnsan" hedeflerine ulaşmaktır.

Modelde belirlenen temel değerler:

- Çatı Değerler: Adalet, sorumluluk, saygı
- Bireysel Değerler: Tasarruf, mahremiyet, sabır, mütevazılık, sağlıklı yaşam, çalışkanlık
- Aile ve Sosyal Çevre Değerleri: Dürüstlük, dostluk, özgürlük, sevgi, vatanseverlik, aile bütünlüğü, yardımseverlik
- Fiziksel Çevre Değerleri: Duyarlılık, estetik, merhamet, temizlik
- Bu değerler, öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak, hiyerarşik bir düzenden ziyade birikimli bir şekilde öğretilmektedir. (MEB, 2024)

Şekil 2. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi

Şekil 2' de yer aldığı gibi Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024)'nda Erdem-Değer-Eylem çerçevesinde yer alan değerleri, sürdürülebilirlik becerisini kazandırmada sevgi, dostluk, vatanseverlik, yardımseverlik, dürüstlük, özgürlük, aile bütünlüğü, sabır, mütevazılık, duyarlılık, merhamet değerlerini sürdürülebilirliğin sosyal boyutuyla ilişkilendirebiliriz. Hem sürdürülebilirlik hem de bireylerde var olan bu manevi değerler insanlığın huzurlu ve refah içinde yaşamasını amaçlamaktadır. Bireyler ilk ahlaki değerlerini ailede almaya başlamaktadır. Aile içinde gerekli değerleri alan bireyler topluma, sosyal çevresine karşı da duyarlı ve mütevazi olmaktadır. Dürüst davranması,

özgürlük yanlısı olması da sadece kendinin özgürlüğü ile sınırlı değil gelecek kuşaklara da özgür bir dünya bırakmak istemesi olarak değerlendirilebilmektedir. Bu durum vatanseverlik değeri ile de iç içedir. Birey adalet değeriyle zengin fakir ayrımı olmadan herkesin eşit haklara sahip olduğu, insan haklarının ihlal edilmediği bir dünya için çaba göstermelidir. Huzurlu aile, huzurlu toplumdur anlayışı ile şekillenen çerçeve aile kurumunun önemine, bireylerin ailede yaşadıkları deneyimlerin tüm hayatlarını şekillendireceğine dikkat çekmektedir. Ailelerin sürdürülebilirlik konusundaki bilinçlenmesi ve duyarlılığı, toplumsal dönüşümün başlangıcı olacak geleceğin bilinçli bireyleri yetiştirecektir.

Duyarlılık, estetik, temizlik, sağlıklı yaşam değerlerini de sürdürülebilirliğin çevresel boyutu ile ilişkilendirebiliriz. Sürdürülebilirlik sadece doğaya değil topluma ve diğer canlılara karşı da duyarlı olmayı gerektirir. Sosyal projelerde yer almak, yerli malı kullanımında duyarlı davranmak, sivil toplum kuruluşlarına üye olmak, yaşanabilir bir doğa için çaba göstermek duyarlılık değeri ile kazandırılabilirken bu değer oluşması yine ailede başlamaktadır. Aile içindeki tüketim alışkanlıkları, geri dönüşüme verilen önem, israftan kaçınma, enerji tasarrufu yapma gibi eğilimler olursa okulda aldıkları eğitimle birlikte, çocukların bu değeri içselleştirmesi daha kolay olacaktır. Estetik değeri ise doğal güzellikleri korumak onlara saygı göstermeyi gerektirmektedir. Doğa sunduğu güzelliklere karşı bizden kendisine değer verilmesini, tahrip edilmemesini istemektedir. Tarihi değerlerimizi ören yerlerini, kaleleri, sarayları, medreseleri, köprüleri, camileri, müzeleri vb. geleceğe en doğal halleriyle aktarmak sürdürülebilirliğin bir parçasıdır ve hem duyarlılık hem estetik değeri ile kazandırılabilir. Temizlik çevresel boyutun temelini oluşturan unsurlardan biridir. Bireylerin yaşadıkları çevrenin temiz olmasını istemeleri en doğal haklarından. Bunu sağlamak hem yerel yönetimlerin görevi hem de bireysel olarak herkesin üzerine düşen görevi yapması ile mümkün olacaktır. Temizlik değeri kazanan bireyler kendi öz bakımını, yaşadığı evi, sokağı, sınıfını, okul bahçesini her ortamda bilinçli davranarak sürdürülebilirliğe katkı sağlayacaktır. Temizlik bilinci kazanan birey sağlıklı yaşam değerini de edinmiş demektir. Hijyen bir çevre, sağlıklı yaşam için temel şarttır.

Çalışkanlık, tasarruf değerlerini sürdürülebilirlik becerisinin ekonomik boyutu ile ilişkilendirebiliriz. Sürdürülebilir bir dünya için çalışkanlık, toplumun gelişimine katkı sağlayarak ekonomiye katkı verecektir. Çalışkan bireyler yeni teknolojik fikirler, gelişmeler sağlayarak sürdürülebilirliğin hızlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Toplumun ekonomik refahı, huzuru için tüm bireylerin çalışarak topluma hizmet etmeleri gerekmektedir. Hem bireysel olarak geleceğimizi güvence altına almak hem de toplumun geleceğe emin adımlarla ilerlemesi için çalışkanlık değerinin kazandırılması önem arz etmektedir. Tasarruf değeri ise sürdürülebilirlik ile yakından ilişkilidir, nüfusu gittikçe artan dünyada, küresel ısınmanın ilerlemesi ve iklim değişikliklerinin de yaşanması ile var olan kaynaklar alarm seviyesine gelmektedir. Kıtlik tehlikesi ile karşı karşıya kalan dünya tasarruf tedbirlerine önem vermelidir. Bireyler bu değeri de aile de almaya başlar, evde gereksiz enerji kullanımı yapılmadığını, gereksiz suların akmadığını gören ve buna alışan birey okulda veya diğer ortamlarda buna dikkat edecektir. Yine gereksiz harcamalardan kaçınan, isteklerine değil ihtiyaçlarına önem veren bireyler yetişecektir. Gelecek kuşaklara yaşanabilir bir dünya bırakmak için var olan kaynakları israf etmeden, tasarrufuna önem vererek kullanmak gerekmektedir.

1.1.3.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Okuryazarlık Becerileri ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Türk Dil Kurumu (TDK 2022) sözlüğünde, beceri bir kişinin öğrenmeye bağlı ve yatkınlık sonrası bir işi başarma ve amacına uygun sonuçlandırma durumu olarak tanımlanmıştır. Eğitimin nihai amacı, öğrencilerin gündelik yaşamda karşılaştıkları durumları ve olayları sorgulama, düşünme becerilerini kullanarak doğru sonuçlara ulaşabilme yeteneğini geliştirmektir. Bu süreç, yalnızca bilgi edinmeyi değil, aynı zamanda ahlaki muhakeme ve toplumsal kuralları anlamayı da içerir. Eğitim sistemi, bu becerileri öğrencilere kazandırarak, bireylerin toplum hayatına olumlu katkılar sağlamasına olanak tanır. Sonuçta, öğrenciler sadece kazandıkları becerileri toplumda nasıl yansıtacaklarını değil, aynı zamanda bu becerileri ahlaki bir filtre üzerinden nasıl değerlendireceklerini öğrenmelidir (Tokmak & Şeker & Yılmaz, 2020).

Yüzyılı Maarif Model'inde okuryazarlık becerilerinin üç boyutlu bir süreçle öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir. Bu süreç, öğrencilerin bilgiye karşı geliştirdikleri farklı farkındalık ve eyleme geçiş düzeylerini kapsamaktadır:

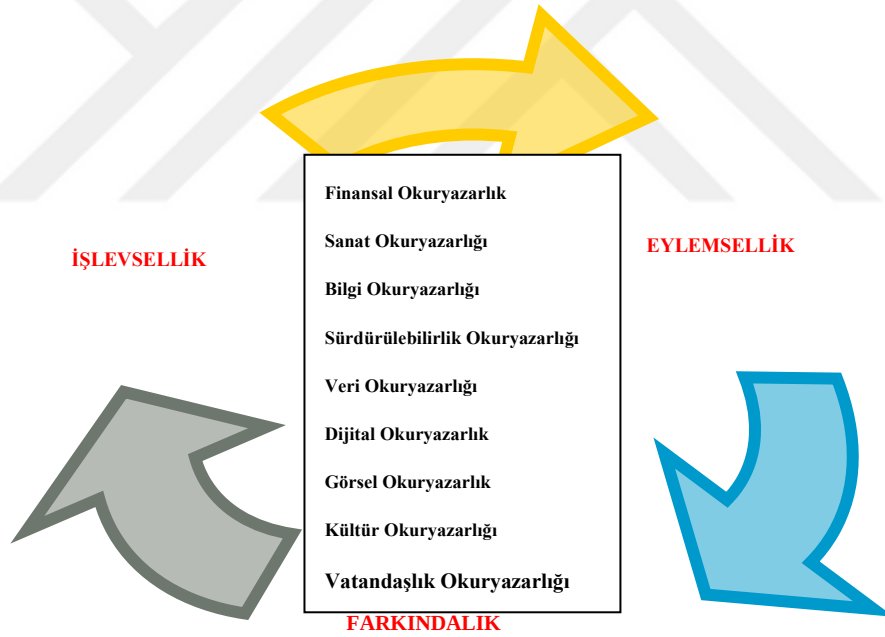
1. Farkındalık Düzeyi: Öğrenciler, okuryazarlıkla ilgili temel bilgi, terim, kavram ve olguları tanımlar ve bu unsurlara karşı duyarlılık gösterir. Bu aşama, öğrenmeye karşı bilinçli bir farkındalık oluşturulmasını sağlar.

2. İşlevsellik Düzeyi: Öğrenciler, bilgi ve kavramlar arasındaki ilişkiyi bütüncül bir şekilde fark eder. Bu aşama, bilgiye yönelik daha fonksiyonel bir anlayış geliştirerek öğrencilere pratikte kullanabilecekleri beceriler kazandırır.

3. Eylemsellik Düzeyi: Öğrenciler, öğrendikleri bilgilere göre eyleme geçerler ve bilgiyle ilgili somut adımlar atarlar. Bu, öğrencilerin teorik bilgiyi uygulama aşamasıdır.

Bu süreçlerin tamamı sarmal bir yapıda tasarlanmıştır. Başlangıçta farkındalık düzeyinde başlayan süreç, daha sonra işlevsellik ve eylemsellik aşamalarına ilerler. Ancak, bazı durumlarda süreç işlevsellik aşamasında kalabilir ve sonrasında daha yüksek bir farkındalık düzeyine dönüşebilir. Bu modelin amacı, öğrencilerin sadece bilgi edinmeleri değil, aynı zamanda öğrendikleri bilgiyi anlamlı ve etkili bir şekilde hayata geçirmelerini sağlamaktır. (MEB, 2024)

Şekil 3. Sistem Okuryazarlığı Bağlamında Okuryazarlık Türleri

Kaynak: MEB,2024

Şekil 3'te yer alan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024)'nda sistem okuryazarlıklarının süreç içerisinde yer alan öğrenme alanlarıyla bütünleşerek kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle sınıf içi veya sınıf dışı tüm bileşenlere okuryazarlık süreç bileşenleri nüfuz ettirilerek okuryazarlık becerilerini kazanmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2024).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024) bilgi okuryazarlığını farkındalık, işlevsellik ve eylemsellik düzeylerine göre gruplandırmıştır. Modele göre bilgi okuryazarlığı, bireyin bilgi ihtiyacını fark edip, toplayıp özetlediği bilgiyi kullanarak eleştirel bakış açısı ile bilgiyi sentezlemesi olarak ifade edilebilir. Bilgi okuryazarlığını sürdürülebilirlik ile ilişkilendirdiğimizde, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için güncel bilgileri takip etmek, araştırmak gerekmektedir. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmak için bilgi okuryazarlığı becerisine sahip olmak ve sürdürülebilirlikte yeni bilgilere ulaşmak, toplumsal farkındalığı arttırmak için gerekli unsurlardır. Bilgi okuryazarlığı bireylerin çevresel sorunlara yönelik çözümler üretmesinin önünü açar, bireylerin sürdürülebilir yaşam tarzı seçimlerinde bilinçli karar vermelerine katkı sağlamaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024)'na göre dijital okuryazarlık farkındalık, işlevsellik ve eylemsellik olarak düzeylere ayrılmıştır. Dijital okuryazarlık, bilgiye ulaşmada dijital bilgiyi tanıyıp, dijital iletişimi anlayarak, fikri mülkiyet haklarına uygun davranarak, dijital bilgiyi anlamlandırıp dijital ortamlar için içerik oluşturma ve içerikleri paylaşarak iletişim kurma, dijital araçlarla iş görme, e güvenlik önlemlerini alıp, dijital bilgiyi kullanarak eleştirel düşünebilme olarak ifade edilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma becerisini kazandırırken dijital okuryazarlık önemli yer tutmaktadır. Sanal medya, dijital platformlarda toplumsal sorunlara çözüm üretmek, farkındalık oluşturmak için güçlü bir araçtır. Kısa sürede kamuoyu oluşturarak bireylerin sürdürülebilir kalkınma kararlarına katılımlarını kolaylaştırmaktadır. Sivil toplum kuruluşları geniş kitlelere hızlıca ulaşip kampanyalarını duyurmaktadır. E devlet hizmetleri vatandaşların kamu hizmetlerine kolayca erişimini sağlayarak bürokrasiyi azaltır, zamandan tasarruf ettirmektedir. Uzaktan çalışma ve eğitim imkanları ise enerji tüketimi azaltarak, karbon ayak izinin küçülmesini sağlamaktadır.

Görsel okuryazarlık, görseli anlama, yorumlama, görsel iletişim uygulamaları oluşturma ve görsel hakkında eleştirel düşünme olarak farkındalık, işlevsellik ve eylemsellik düzeylerine ayrılmıştır. Sanat sergileri, fotoğraf yarışmaları görsel okuryazarlığının gelişimine katkı sağlamaktadır. Görsel okuryazarlığın sürdürülebilirlik ile ilişkisine incelediğimizde, görsel okuryazarlığı sayesinde insanların dikkatini çekmek daha da kolaylaşmaktadır. Çarpıcı görseller, su kıtlığı, iklim değişiklikleri, küresel ısınma, ağaç varlığının azalması, israf düzeyinin artması, geri dönüşümün önemi, yenilenebilir enerji kaynaklarının tanıtılması gibi konularda farkındalık

yaratmada etkili olabilmektedir. Görseller karmaşık konuların anlaşılmasına da yardımcı olduğu için çevresel sorunlarla ilgili insanların duyarlılığını arttırıp, harekete geçmelerini hızlandıracaktır.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024)'na göre farkındalık, işlevsellik ve eylemsellik düzeylerine ayrılarak açıklanan kültür okuryazarlığı, kültür kavramının anlamını içselleştirip, kültürel etkileşim sağlayarak, kültürü sürdürmeyi amaçlamaktadır. Kültürel okuryazarlığı, sürdürülebilir kalkınma ile ilişkilendirdiğimizde ortak yönü iki kavramında “geçmişten geleceğe”, “kuşaktan kuşağa” aktarım söz konusudur. Kültür genel anlamda maddi manevi değerlerimizin gelecek kuşaklara aktarımı olarak tanımlanırken, sürdürülebilirlikte de gelecek kuşaklara yaşanabilir bir dünya bırakmak amaçlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma projelerinin toplumda kabul görmesi önemli görülmektedir. Bu açıdan kültürel okuryazarlık sayesinde projeler mevcut kültüre uygun olarak düzenlenmelidir. Kültürel mirasın korunmasında, kültürel değerleri anlamayı ve korumayı sağlayarak, kültürel miras varlıkların gelecek kuşaklara aktarılması tarihimizi daha iyi anlamlandırmamıza yardımcı olacaktır. Turizm sayesinde de kültürel miras sürdürülebilirlik özelliği kazanması kolaylaşacaktır.

Vatandaşlık okuryazarlığı, bireyin vatandaşlığı anlayarak, vatandaşlık hak ve sorumluluklarını sorgulayarak, hakkını aramayı öğrenmesini kapsamaktadır. Vatandaşlık okuryazarlığı sosyal adalet ve eşitlik konularına dikkat çektiğinden sürdürülebilir kalkınmanın eşitlik ilkesini desteklemektedir. Bireyler kalkınma politikalarının belirlenmesi ve denetlenmesinde etkili demokratik kararların alınmasını sağlamaktadır ve vatandaşlık okuryazarlığı sayesinde yanlış bilgilendirmelere karşı daha duyarlı olacaklardır.

Veri okuryazarlığı, sorular sorma ve olası sonuçları düşünerek, veri oluşturma, verileri sayısallaştırma ve ölçme, düzenleme, işleme ve görselleştirerek, verileri basitleştirip, betimleyip, analiz ederek yorumlar, yeni bilgiyi kullanıp yapılandırması olarak ifade edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma becerisinin kazandırılmasında veri analizinden şu şekilde yararlanılabilmektedir. Veri analizi sürdürülebilir kalkınma politikalarının etkinliğini değerlendirmeye ve iyileştirmeye yardımcı olacaktır. Tarımda ürün verimini arttırmak, tarımsal üretimi sürdürülebilir hale getirmek, enerji açısından yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişi hızlandırmak, enerji verimliliğini arttırmak, trafik verileri ile toplu taşımanın iyileştirilmesi ve ulaşım çözüm geliştirmek gibi

alanlarda kullanılabilmektedir. Ağaçlandırma çalışmalarının hangi düzeyde olduğu, arttırmak için neler yapılabilir hakkında çıkarımlarda bulunmamızı sağlayacaktır. Ülkemizde geri dönüşüm bilincinin ne düzeyde olduğu hakkında bize bilgi sunarak, elde edilen bilgilere göre sürdürülebilir kalkınma politikalarının işe yararlılık düzeyini bizlere gösterecektir.

Sanat okuryazarlığı, bireylerin sanat türlerini ve tekniklerini anlayarak, sanat eserlerini inceleyerek sanatı kültürel, tarihi ve sosyal bağlamda anlamaya çalışarak, sanatsal pratik geliştirmelerini amaçlamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ile sanat okuryazarlığı arasındaki ilişkiyi kısaca açıklarsak, sanat sürdürülebilir yaşamın kültürel ve estetik yönlerini vurgulayarak insanların ilgisini çekmektedir. Sanat etkinlikleri insanların bir araya gelerek ortak sorunlara çözüm üretmelerini sağlamaktadır. Okullarda öğrencilerin sanat eğitime önem verilerek yaratıcılıklarını arttırmak amaçlanmaktadır. Sanat insanların duygu ve düşüncelerini geliştirmekte, iklim değişikliği, küresel ısınma, adaletsizlik, insan hakları gibi konularda farkındalık yaratmada etkili olmaktadır.

Sürdürülebilirlik okuryazarlığı, diğer okuryazarlıklar gibi farkındalık, işlevsellik ve eylemsellik olarak düzeylere ayrılmıştır. Sürdürülebilirliği ve sürdürülebilir kalkınmayı anlama, sürdürülebilir olmayan sistemleri anlama, sürdürülebilir kalkınmanın bileşenlerini çözümleme, sürdürülebilir olmayan bileşenleri yapılandırma, sürdürülebilir olmayan sistemlere yönelik problemleri ve sorunları tartışma, sürdürülebilir sistemlerini tahmin eden araçları oluşturma, seçme, kullanma, sürdürülebilirliği etkileyen problemleri çözme, sistemlerin sürdürülebilirliği için geliştirdiği çözüm önerilerini eyleme dönüştürmelerini amaçlamaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın amacı çevreyi kirletmeyerek, doğal kaynakları koruyarak gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakabilmektir. Sistemin ilerlemesini engelleyen unsurlar ise, çevre kirliliği, iklim değişikliği, zararlı atıkların doğaya bırakılması, doğal kaynakların aşırı kullanımı, küresel ısınmanın artması, plastiklerin denizlere, topraklara karışması, su kıtlığı tehlikesi, ormansızlaşma gibi insanlardan kaynaklı sorunlar oluşturmaktadır. Bunlara karşılık sürdürülebilir alternatif yollar ise, geri dönüşüm, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelme, toplu taşımayı tercih etme, tarımda kimyasal gübre kullanımını azaltma, evde işyerlerinde enerji tasarrufu yapma, sularımızı israf etmeme, doğal içerikli ürünleri tercih etme şeklinde örneklendirilebilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma okuryazarlığını kazanan bireyler doğaya karşı duyarlı, haklarını bilen ve savunan,

ekonomik olarak kendi düzenleyebilen özelliklere sahip olacaktır. Sürdürülebilir düzenlemeler, gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya, temiz hava, temiz su, insan sağlığı için hijyen çevre ve uzun vadede ekonomik büyümeyi destekleyecektir.

1.1.4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Öğrenme Çıktısı ve Çerçevesi ile Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

1.1.4.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen İçerik Çerçevesi ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin geçmiş, geleceği, toplumu, çevreyi keşfederek anlamalarını sağlayacak konulara yer verilmiştir. Bu içerik 6 öğrenme alanı altında sunulmuştur (MEB, 2024)

1) Birlikte Yaşamak Öğrenme Alanı

“Birlikte Yaşamak” öğrenme alanı bireyleri okulda, evde, sosyal çevresinde ait olduğu tüm gruplarda haklarını bilerek, sahip olduğu rolüne göre haklarına uygun sorumluluk almasını amaçlar. Yardımlaşma ve birliktelik değerinin kazandırılmasıyla çevresine karşı duyarlı bireyler olmaları, toplumsal birlik beraberliğin önemini içselleştirmeleri, kültürel özelliklere saygı duymaları amaçlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın daha çok sosyal boyutu ile ilişkili olan bu öğrenme alanı sonunda öğrenciler haklarını bilen, sosyal projelerde yer alma isteği artan, sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi edinen, toplumsal birlikteliğin önemini anlayarak davranan, farklı kültürlerle saygı duymayı öğrenmiş bireyler olacaklardır. Sürdürülebilir kalkınma adına sosyal dayanışma konusunda geri dönüşüm faaliyetlerine katılmaları, doğayı korumak için kurulmuş olan sivil toplum kuruluşlarını tanımaları önem arz etmektedir.

2) Evimiz Dünya Öğrenme Alanı

“Evimiz Dünya” öğrenme alanında öğrenciler yakın çevresi yaşadığı ilden başlayarak Türkiye’nin göreceli konumu hakkında çıkarımlarda bulunmaları amaçlanmaktadır. Geçmişten günümüze yaşadığımız çevrede var olan değişiklikleri ve nedenlerini araştırması, yakın çevremizde yaşanabilecek afetler ve bu afetlere karşı alınabilecek önlemleri açıklaması, doğal varlık ve beşerî varlık ayrımını öğrenerek bu varlıklara sahip çıkıp korumamız gerektiğinin farkına varmaları sağlanmaktadır. Türkiye’nin komşu ülkeleri hakkında bilgi toplayarak bu ülkeler ile ülkemiz arasındaki ilişkiyi genel anlamda öğrenmektedirler. Türkiye’nin bulunduğu coğrafyada ne gibi

rollere sahip olduğu hakkında çıkarımlarda bulunabilme becerisini kazanmaktadırlar. Evimiz dünya öğrenme alanını sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutu ile daha çok ilişkilendirebiliriz. Öğrenciler geçmişten günümüze ilimizde meydana gelen değişimleri araştırırken nüfus artışları sonucu imara açılan alanların artması, ağaçların azalması, araç kullanımının artması, sanayileşmenin arttığı örneklerine ulaşacaktır. Yaşadıkları çevrede bulunan göllerin su seviyesinin azalmasını iklim değişikliklerinin yaşanması ve küreselleşme ile ilişkilendirecektir. Yaşanan afetlerin çevreye verdiği maddi manevi sorunları sürdürülebilirliğin tüm boyutları ile ilişkilendirebilecek, toplumun yaşadığı psikolojik ve sosyolojik sıkıntılar sosyal boyutuyla, çevredeki her canlının zarar görme ihtimali, erozyonda verimli toprakların yok olması, kuvvetli rüzgarların ağaçları köklerinden çıkarması, sıcaklık değerlerinin yüksek olduğu bölgelerde yaşanan orman yangınları çevresel boyutla, afetler sonrası afetlerin yarattığı zararları onarım sürecinde devletin ve bireylerin yaptığı harcamalar ise sürdürülebilirliğin ekonomik boyutu ile ilişkili olduğu görülmektedir.

3) Ortak Mirasımız Öğrenme Alanı

“Ortak Mirasımız” öğrenme alanında, öğrencilere yaşadığımız coğrafyanın geçmişten günümüze bir çok medeniyetin sahip olmak ve yaşamak için uğraş verdiği bir bölge olduğunu, Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarının ortak kültürümüze verdiği katkıları, Orta Asya da kurulan ilk Türk devletlerinin kültürümüze katkıları ve İslamiyet’in kabulü ile yaşanan sosyal değişimi, Osmanlı Devletinin kültürel mirasımıza olan katkıları, beylikten cihan devletine ulaşması, dünyada değişen dengeler sonrasında yıkılış sürecine girmesi ve Osmanlı Devletinin kültür ve medeniyetine değinilmiştir. Ortak mirasımız öğrenme alanını sürdürülebilir kalkınma açısından toplumsal hayatta değişen dengeler, yönetim şekillerinde oluşan farklılıklar, yaşanan savaşların veya yeniliklerin toplumu etkileme düzeyi açısından sosyal boyutu ile ilişkilendirilebilmekte, yaşanan yeniliklerden coğrafi keşiflerin ortaya çıkardığı sömürgecilik anlayışı ve sanayi inkılabının yarattığı ekonomik dengesizlik, hammadde ve pazar arayışının artmasını ekonomik boyut ile sanayi inkılabı sonucu artan sanayileşme ile hava kirliliği oranının artmasını da çevresel boyut ile ilgili olduğu görülmektedir.

4) Yaşayan Demokrasimiz Öğrenme Alanı

“Yaşayan Demokrasimiz” öğrenme alanında Kurtuluş mücadelesi yıllarında Cumhuriyet’imizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün ve Türk milletinin toplumsal dayanışmaya gösterdiği katkıları, Cumhuriyetin hayatımıza katkılarına, Cumhuriyet ile demokrasi kavramlarının aralarındaki ilişkiye, etkin vatandaşın özelliklerine, demokratik katılımın önemine toplumsal düzenin sürdürülmesinde demokratik hakların ve sorumlulukların önemine, dijital araçların ve teknolojinin vatandaşlık haklarını kullanmada etkililiğine, ülkemizin yönetim biçimine, geçmişten günümüze demokrasinin gelişimine ve bu süreçte yaşanan sıkıntılara değinilmiştir (MEB, 2024). Öğrenme alanının sonucunda bireylerin haklarını bilen, sorumluluk sahibi bireyler olmaları beklenmektedir. Demokrasinin önemini içselleştiren, adalet duygusunu önemseyen, demokrasinin getirdiği sonuca saygı duyan, demokratik katılımlara duyarlı olan etkin vatandaşların yetişmesi hedeflenmektedir. Dijital oluşumlarda, özellikle sosyal medyanın toplumsal olaylarda kısa sürede kamuoyu oluşturup, insanların haklarını savunma aracı haline geldiği hakkında çıkarımlarda bulunmaları da sağlanacaktır. Toplumsal sorunlara karşı duyarlı bireylerin yetişmesini amaçlamak sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutu ile ilişkilendirilebilmektedir.

5) Hayattaki Ekonomi Öğrenme Alanı

“Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanında üretim, tüketim, dağıtım sürecine, doğal kaynakları bilinçli kullanmanın doğa ve insanları üzerindeki etkisine, bilinçli tüketici olarak davranmaya, yaşadıkları ildeki ekonomik faaliyetleri fark etmelerine, ürünlerin yatırım ve planlama sürecine, girişimcilik becerilerini geliştirmeye, bütçe planının önemine, ekonomik faaliyetler ile meslek seçimi arasındaki ilişkiye, milli kalkınma hamlelerinin neden ve sonuçlarına değinilmiştir (MEB,2024). Bu öğrenme alanını sürdürülebilirliğin çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarının hepsi ile ilişkilendirebiliriz. Dünyadaki doğal kaynaklar sınırlıdır ve hızla tükenmektedir. Doğal kaynakların aşırı kullanımı ciddi çevresel sorunlara yol açmaktadır. Doğal kaynakların kullanımı için planlı hareket etmek gerekmektedir. Doğal kaynakların bilinçli kullanılması, israfın önlenmesi, yaşam kalitesini ve refah düzeyini artırır, uzun vadede ekonomik büyümeyi de desteklemektedir.

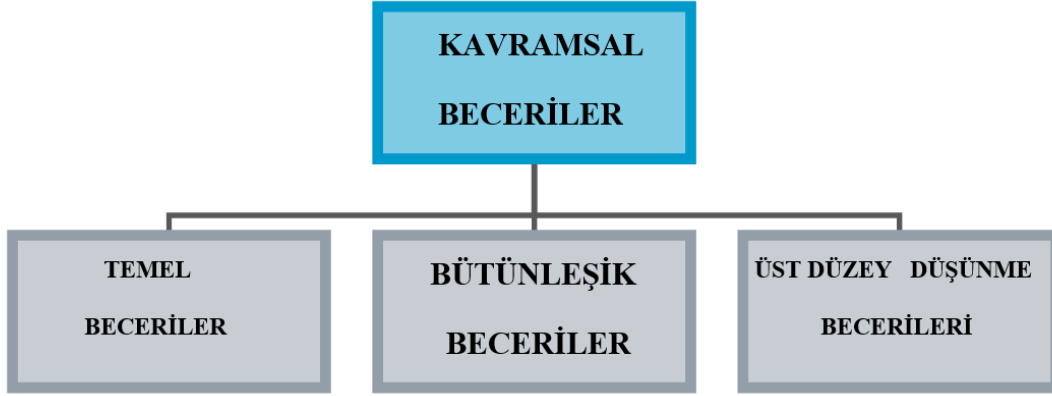
6) Teknoloji ve Sosyal Bilimler Öğrenme Alanı

“Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanında gelişen teknoloji, sanal ortamlara artan ilgi ile güvenlik ve gizliliğe önem verme, bilim insanlarının çocukluk yaşantılarına, icatların toplum hayatına ve kültürel değişime etkisine, telif ve patent ve fikir hürriyeti haklarına ve toplumsal hayatta karşılaşılabilecek problemlere çözüm üretme yollarına değinilmiştir (MEB,2024). Teknolojik gelişmeler üretim süreçlerinin daha etkili hale gelmesini ve kaynakların daha etkin kullanılmasını sağlamaktadır. Teknoloji sürdürülebilir şehirlerin inşası, geri dönüşüm faaliyetleri, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim, temiz enerji kaynaklarının geliştirmesi yönünde yenilikçi fikirler üretilmesine olanak sağlayacaktır. Teknolojik araçlar insanların çevreye karşı davranışlarını değiştirmek için kullanılabilir. Bazı illerde uygulanan 10.000 adım at puan kazan kampanyası ile teknolojik adımsayarlarla toplu taşıma kullanımı yerine yürüyüşü teşvik etme uygulamaları örnek olarak gösterilebilir. Dijitalleşmenin artması ile özellikle sanal ortamlarda sürdürülebilirliğe farkındalık yaratmak konusunda bilgi paylaşımının artması, bu paylaşımları görsellerle, videolarla, sloganlarla dikkat çekici hale getirmek sürece yarar sağlayacaktır. Bu paylaşımların kısa sürede geniş kitlelere ulaşması da sosyal katılımı ve duyarlılığı arttırmada rol oynayacaktır. Açıklamadan da anlaşılacağı üzere bu öğrenme alanı sürdürülebilir kalkınmanın tüm boyutları ile ilişkilidir.

1.1.4.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)’ nda Yer Verilen Kavramsal Beceriler ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Kavramsal beceriler, temel becerilerin ötesinde daha gelişmiş düşünme süreçlerini içeren becerilerdir. Bu beceriler, soyut fikirleri anlamak, analiz etmek, sentezlemek ve karmaşık sorunları çözmek gibi yüksek düzeyde zihinsel faaliyetleri içerir. Kavramsal beceriler, temel beceriler (basit işlemler ve gözlemler), bütünsel beceriler (farklı bilgilerin entegrasyonu ve düzenlenmesi) ve üst düzey düşünme becerileri (soyutlama, eleştirel düşünme ve problem çözme) olmak üzere üç ana boyut etrafında şekillenmiştir. Bu beceriler, öğrenme süreçlerinde bilgi ve düşünmenin daha derinlemesine işlenmesini gerektirmektedir (MEB, 2024).

Şekil 4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024) Kavramsal Beceriler

Kaynak: MEB,2024

Şekil 4’ te yer alan kavramsal beceriler; temel beceriler, bütünleşik beceriler ve üst düzey beceriler olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Temel Beceriler

Gözlenebilen karmaşık süreç gerektirmeyen becerileri ifade eder. Yazmak, yürümek, işaret etmek, seçmek, bulmak, çizmek, saymak, okumak gibi eylemler temel beceriler arasında gösterilir. Tablo 2’de bütünleşik beceriler şu şekilde yer almıştır:

Tablo 2. Bütünleşik Beceriler

BÜTÜNLEŞİK BECERİLER	Gözlemlene becerisi	Çıkarım yapma becerisi
	Özetleme becerisi	Gözleme dayalı tahmin etme becerisi
	Sınıflandırma becerisi	Yapılandırma becerisi
	Bilgi toplama becerisi	Yorumlama becerisi
	Karşılaştırma becerisi	Yansıtma becerisi
	Sorgulama becerisi	Değerlendirme becerisi
	Genelleme becerisi	Tartışma becerisi
	Mantıksal denetleme becerisi	Muhakeme (akıl yürütme) becerisi
	Sentezleme becerisi	Gözleme dayalı tahmin etme becerisi

Tablo 2’ye göre bütünleşik beceriler, gözlemlene becerisi, özetleme becerisi, bilgi toplama becerisi, karşılaştırma becerisi, sorgulama becerisi, genelleme becerisi, mantıksal denetleme becerisi, sentezleme becerisi, çıkarım yapma becerisi, gözleme dayalı tahmin etme becerisi, yapılandırma becerisi, yorumlama becerisi, yansıtma becerisi, değerlendirme becerisi, tartışma becerisi, muhakeme (akıl yürütme) becerisi, gözleme dayalı tahmin etme becerisi olarak verilmiştir.

Çelişki giderme becerisi ile birden fazla olay arasındaki çelişkiyi gidermeye çalışır. Çelişkinin nerede olduğunu belirler, hedefe gitmek için olası yolları araştırır, uygun yolu seçerek harekete geçer ve elde edilen çözümü değerlendirir.

Gözlemlleme becerisi ile, doğal ortamdaki nesne ve olaylara ait özelliklerin duyular aracılığıyla belirlenmesini ifade eder (MEB, 2024). Çevremizdeki her şeyi olayları ve insanları daha iyi kavramımızı sağlar. Becerinin süreci, gözleme ilişkin amaç belirler, gerekli verileri toplar, toplanan verileri sınıflandırır ve kaydeder.

Özetleme becerisi, bir konunun ana düşüncesini anlamayı, mantıksal şekilde kısaltıp, kendi cümleleri ile ifade etmeyi ifade eder. Öğrenci önce, metin, konu, durum hakkında çözümleme ve sınıflama yaparak, kendi cümleleri ile yorumlar.

Çözümleme becerisi, bir bütünü parçalara ayırarak parçalar arasında ilişkiyi inceleyerek, bütün hakkında daha genel bilgiye ulaşmayı ifade etmektedir. Öğrenci nesne, olgu ve olaylara ilişkin parçaları belirleyerek bu parçalar arasındaki ilişkileri açıklar.

Sınıflandırma becerisi, nesne, olgu ve olayları ilişkilendirdikten sonra, benzerlik ya da farklılıklarına göre gruplandırmayı ifade eder (MEB, 2024). Süreçte öğrenci önce nesne, olay ve olgularla ilgili ölçütleri belirler, olayları ayırıştırır, tasnif eder ve gruplara ayırarak etiketler.

Bilgi toplama becerisi, olay veya olaylarla ilgili istenilen bilgiye doğru şekilde ulaşmayı ve kaydetmeyi ifade eder (MEB, 2024). Süreçte, bilgiye ulaşırken kullanacağı araçları belirler, bu araçlar hakkında bilgi toplar, ulaşılan bilgileri doğrular ve kaydeder.

Karşılaştırma becerisi, birden fazla olay veya durum arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemesini ifade eder (MEB, 2024). Kavram veya duruma ilişkin özellikleri belirler, özelliklere göre benzerlikleri ve farklılıkları listeler.

Sorgulama becerisi, olaya veya duruma ilişkin farkında olma, anlamlı sorular sorarak gerekli bilgileri edindikten sonra bunları değerlendirme sürecini ifade eder (MEB,2024). Süreç bileşeninde, merak ettiği konuyu tanımlar, konu hakkında sorular sorar, bilgi toplar, toplanan bilgilerin doğruluğunu değerlendirir, toplanan bilgiler üzerinden çıkarımlarını yapar.

Genelleme becerisi, olay ve konular hakkında derinlemesine bilgi edinerek aralarındaki özellikleri ilişkilendirip yargıya varmalarını ifade eder (MEB, 2024).

Bilgisini toplar, ortak ve ortak olmayan özelliklerini belirler, örüntüler üzerinden önermelerde bulunur.

Çıkarım yapma becerisi, önerme ve varsayımlara dayalı olarak sonuca ulaşmayı ifade eder (MEB, 2024). Var olan bilgileri ile varsayımlarda bulunur, örüntüleri listeler, karşılaştırır, önerme sunar ve değerlendirir.

Gözleme dayalı tahmin etme becerisi, var olan durum ya da olayla ilgili ön izlemelerden ve deneyimlerden yola çıkarak çıkarımda bulunup, son duruma dair yargıda bulunmayı ifade eder (MEB, 2024). Süreçte, önce yaptığı ön izlemesini ve deneyimlerini ilişkilendirir, duruma ilişkin çıkarımda bulunur, yargıda bulunur, elindeki verilerle son hesaplamalarını yaparak nihai yargısını oluşturur.

Yapılandırma becerisi, var olan konu veya durumlarla ilgili ilişkileri görerek bunları uyumlu bir bütün halinde oluşturma sürecini ifade eder (MEB, 2024). Konuları, durumu inceleyerek hiyerarşik, nedensel ya da mantıksal ilişkiler orta koyar, tespit ettiği ilişkilerle ilgili izlenimlerinden yararlanarak uyumlu bir bütün ortaya koyar.

Yorumlama becerisi, var olan konuyu, durumu gerçek anlamından koparmadan tekrar açıklamayı ifade eder (MEB, 2024). Konuyu inceler, gerçek anlamından uzaklaşmadan dönüştürür, kendi ifadeleriyle durumu nesnel, doğru ve anlamlı, değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.

Yansıtmı becerisi, bir durumu gelecekteki durumlara uygulamak için deneyimlerden yola çıkarak gözden geçirmeyi, çıkarımda bulunmayı ve değerlendirmeyi ifade eder (MEB, 2024:17). Süreç bileşeninde öğrenci, deneyimlerini gözden geçirir, çıkarım yapar ve değerlendirir.

Muhakeme (akıl yürütme becerisi), tümevarım, tümdengelim ve analogik yaklaşımlarını kullanarak var olan duruma ilişkin çıkarımlara ulaşmayı ifade eder (MEB, 2024). Gözlemlerine ve örneklem verilerine dayanarak özelden genele doğru ilerlemesine tümevarımsal beceri, var olan bilgileri kullanarak, durumlar arasında parça-bütün veya bütün-parça ilişkisi kurarak genelden genele veya genelden özele çıkarım yapmak tümdengelimsel akıl yürütme becerisi, analogik düşünme becerisi ise, iki farklı konu veya durum arasındaki işlevsel, yapısal benzerlikler arasında çıkarımda bulunmayı ifade eder. Süreçte birey, birden fazla durumu gözlemler, durumun niteliklerini tespit eder, benzerliklerden çıkarım yapar.

Değerlendirme becerisi, var olan duruma ilişkin açık ve net ölçütler belirleyerek ölçme yapmayı ve ölçme verilerini belirlediği ölçütlere göre sonuca ulaşmayı ifade eder (MEB, 2024). Birey ilk önce ölçüt belirler, duruma ilişkin ölçmesini yapar, ölçmesini belirlediği ölçütleriyle karşılaştırır ve yargıda bulunur.

Tartışma becerisi, bir konu hakkında görüşlerini karşı tarafa saygı duyarak, mantıksal çerçevede anlatmayı, farklı görüşleri dinlemeyi ve bu görüşleri kendi düşünceleri ile kıyaslamayı ifade eder (MEB, 2024). Süreç bileşeninde birey, önce mantıksal temellendirme yapmalı, çelişkileri veya tutarsızlıkları belirlemeli, belirlediği durumu çürütme ya da kabul etme yolunu seçmelidir.

Mantıksal denetleme becerisi, bir önerme ya da çıkarımı formel (biçimsel) olarak ilkeleri ve akıl yürütme biçimlerine uygun şekilde işe koşmayı ifade eder (MEB, 2024:18). Önergeleri dönüştürür, ölçüt bağlamında kuralları uygular ve yargıda bulunur.

Sentezleme becerisi, farklı bilgi, fikirleri veya kavramları bir araya getirerek yeni ve anlamlı bir bütün oluşturma yeteneğidir (MEB,2024). Süreçte birey, parçaları belirler, aralarında ilişki kurar ve parçaları birleştirerek özgün bir bütün oluşturur. Tablo 3' te üst düzey düşünme becerileri şu şekilde yer almıştır:

Tablo 3. Üst Düzey Düşünme Becerileri

ÜST DÜZEY DÜŞÜNME BECERİLERİ	Problem çözme becerisi
	Eleştirel düşünme becerisi
	Karar verme becerisi

Tablo 3'e göre üst düzey düşünme becerileri problem çözme becerisi, eleştirel düşünme becerisi ve karar verme becerisi olarak verilmiştir.

Karar verme becerisi, bu becerinin süreç bileşeninde birey karar durumuna ilişkin amacını belirler, bilgilerini toplar, alternatif önermeler seçenekler oluşturur, önermeler üzerinde mantıksal denetlemeler yapar, ulaştığı yapıya dayalı seçim yapar ve kararın sonuçları üzerinde yansıtma becerisi yapmasını ifade eder.

Problem çözme becerisi, karşılaşılan sorunla baş edebilmek için problemi yapılandırır, özetler, problemin çözümüne yönelik mevcut bilgiye dayalı tahminde

bulunur, problemin çözümüne yönelik önermelerde bulunarak, yansıtma ve değerlendirme yapabilmesini ifade eder.

Eleştirel düşünme becerisi, süreç bileşeninde birey karşılaştığı bir durumu ya da olayı sorgular, problem durumu ile ilgili akıl yürütür ve akıl yürütme ile ulaştığı çıkarımları değerlendirmesini ifade eder.

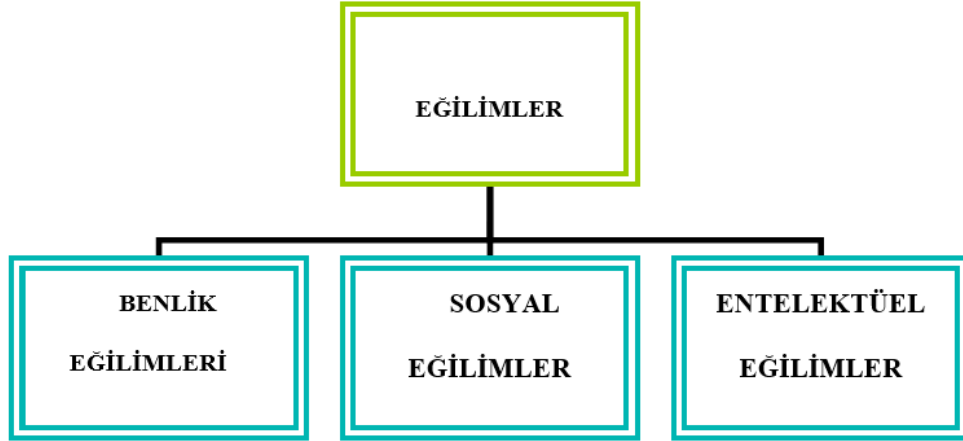
1.1.4.3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Fiziksel Beceriler ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Fiziksel beceriler, sadece kas gruplarının doğru hareketleriyle sınırlı kalmaz, aynı zamanda zihinsel, duygusal, sosyal ve eğilim boyutları da içermektedir. Bu beceriler, bir bütün olarak, birbirine bağlı mekanik parçalar gibi bir sistemi oluşturur. Özellikle matematiksel araçlarla çalışma, harita okuma, deney yapma, konuşma ve yazma becerileri gibi görevlerde hem fiziksel hem de zihinsel süreçlerin uyumlu bir şekilde çalışması gerekmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024)'nda fiziksel beceriler, diğer beceri setlerinden bağımsız olarak ele alınmaz; bunlar, programın diğer bileşenleriyle bütünleşik bir şekilde değerlendirilir. Bu da eğitim programlarının uygulayıcılarının, öğrenme-öğretme sürecini ve farklılaştırmayı düzenlerken fiziksel becerilerin de programın yapısına entegre edilmesi gerektiğini gösterir. Bu yaklaşım, öğrenme süreçlerini daha bütünsel ve etkili hale getirmeyi amaçlamaktadır. (MEB, 2024).

1.1.4.4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Eğilimler ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Eğilim, bireyin doğuştan gelen veya sonradan kazandığı, belirli konulara veya alanlara karşı gösterdiği duyarlılık, isteklilik ve değerlendirme öğeleri doğrultusunda nasıl kullandığı ile ilgili zihinsel süreci ifade eder. Kişinin sahip olduğu eğilimler hayatının her alanında edindiği becerileri doğru şekilde kullanmasına olanak sağlar. Türkiye Yüzyılı Maarif Model'inde eğilimler; benlik eğilimleri, sosyal eğilimler ve entelektüel eğilimler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmada işlevsellik ve yönetebilme kolaylığı ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur. Bu eğilimler programda bağımsız olarak yer alamamış, becerilerin öğrenme-öğretmen yaşantılarına somut eylemlere dönüştürülmesi görevi almaktadır (MEB, 2024).

Şekil 5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024) ve Eğilimler

Kaynak: MEB, 2024

Şekil 5’te Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024)’nda yer alan eğilimler benlik eğilimleri, sosyal eğilimler ve entelektüel eğilimler olmak üzere üçe ayrılmıştır. Tablo 4’ te benlik eğilimleri şu şekilde verilmiştir:

Tablo 4. Benlik Eğilimleri

BENLİK EĞİLİMLERİ	Merak
	Kendine güvenme (öz güven)
	Kendine inanma (öz yeterlilik)
	Azim ve kararlılık
	Bağımsızlık

Tablo 4’ te görüldüğü gibi benlik eğilimleri merak, kendine güvenme, kendine inanma, azim ve kararlılık, bağımsızlık şeklinde verilmiştir.

Benlik bireyin kişiliğini becerilerine aktarması olarak ifade edilebilir. Tabloda yer alan benlik eğilimlerini sürdürülebilir kalkınma becerisini kazanmış bireylerde, çevrede meydana gelen doğa olaylarını merak eden, bu olaylara çözüm üretmek için özgürce görüşlerini ifade eden, mevcut düşüncelerine göre gönüllülük esasıyla sivil toplum örgütlerine katılarak destek sağlayan, bunu yaparken kendine inanarak pes etmeden devam eden özelliklerin yer alması beklenmektedir. Tablo 5’ te sosyal eğilimler şu şekilde verilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Eğilimler

SOSYAL EĞİLİMLER	Empati
	Sorumluluk
	Girişkenlik
	Güven
	Oyun severlik

Tablo 5’te görüldüğü gibi sosyal eğilimler empati, sorumluluk, girişkenlik, güven ve oyun severlik olarak verilmiştir.

Sosyal eğilimler kişinin karakterini, sosyal çevresine sergilediği beceriler olarak yansıtmasını ifade eder (MEB, 2024). Sürdürülebilir kalkınma becerisini kazanmış olan birey, kendisinin yaşadığı ya da yaşamak istediği doğayı gelecek nesillerle empati kurarak inşa etmeye çalışmaktadır. Bunun için gerekli çabasını göstererek, sorumluluklarını yerine getirerek çevresine karşı örnek vatandaş rolüne bürünmektedir. İnsanların değişen ihtiyaçları ve beklentilerini karşılamak amacıyla güzel bir doğa için yeni çözümlerin geliştirilmesi ve güven ortamının oluşturulması önemlidir. Bu süreçte bireyler, hükümetler, sivil toplum kuruluşlarının ortak hareket etmesi gereklidir. Girişkenlik ruhuyla, ekonomik olarak gelişmelerin uygun teknolojileri kullanarak doğa dostu olmaları desteklenmelidir. Yenilenebilir enerjiyle çalışan aletlerin, makinelerin, geri dönüşüm fabrikalarının, yerli malı ve kimyasal madde içermeyen ürünlerin üretimini teşvik edilmelidir. Tablo 6’da entelektüel eğilimler şu şekilde verilmiştir:

Tablo 6. Entelektüel Eğilimler

ENTELEKTÜEL EĞİLİMLER	Uzmanlaşma	Sistematik olma
	Odaklanma	Soru sorma
	Yaratıcılık	Şüphe duyma
	Gerçeği arama	Eleştirel bakma
	Açık fikirlilik	Özgün düşünme
	Analitik düşünme	

Tablo 6’ da görüldüğü gibi entelektüel eğilimler uzmanlaşma, odaklanma, yaratıcılık, gerçeği arama, açık fikirlilik, analitik düşünme, sistematik olma, soru sorma, şüphe duyma, eleştirel bakma ve özgün düşünme olarak verilmiştir.

Entelektüel eğilimler bireyin yaşamı boyunca edindiği deneyimlerini, zihinsel birikimlerini sergileyeceği becerilerine yansıtması olarak ifade edilir (MEB,2024). Sürdürülebilir kalkınma okuryazarlığı, becerisini kazanmış olan bireyler, sürdürülebilir yaşam için ne yapabiliriz? sorusuna odaklanırlar ve bu alanda uzmanlaşmaya çaba sarfederler. Alışagelmiş fikirlerin dışında özgün fikirler üreterek bunları gelişen teknoloji ile harmanlayarak topluma hizmet etmeye çalışırlar. Entelektüel eğilimleri sürdürülebilirliğin tüm boyutları ile ilişkilendirebiliriz. Yeşil ekonomi, döngüsel ekonomi üzerine yapılan çalışmalar ekonomik büyüme ile çevre koruma arasındaki dengeyi nasıl kurabiliriz konusunda bilgiler verir. Kültürel boyutlar üzerine yapılan

araştırmalar sosyal boyut ile ilgilidir toplumsal dönüşümler hakkında bizleri bilinçlendirir. Sürdürülebilirlik adına yapılan her araştırma, eleştirel bakarak geliştirilen farklı bakış açısı, bu süreçte fikirlerini özgürce ifade edebilme entelektüel eēilimleri kapsamaktadır.

1.1.4.5. Sosyal Bilgiler Dersi  ēretim Programı (2024)' nda Yer Verilen Alan Becerileri ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Tablo 7. Alan Becerileri

SOSYAL BİLİMLER ALAN BECERİLERİ	
Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme	Coērafi Gözlem ve Saha �alışması
Kanıtı Dayalı Sorgulama ve Araştırma	Harita
Tarihsel Empati	Tablo, Grafik, şekil ve/veya Diyagram
Deēiřim ve S�rekliliēi Algılama	Mantıksal Muhakeme
Sosyal Katılım	Felsefi Sorgulama
Girişimcilik	Felsefi Muhakeme
Mekânsal Düşünme	Felsefi Düşünce Ortaya Koyma
Coērafi Sorgulama	Eleştirel Sosyolojik Düşünme
	Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme

Tablo 7'de g r ld ēu gibi sosyal bilimler alan becerileri zamanı algılama ve kronolojik düşünme, kanıtı dayalı sorgulama ve araştırma, tarihsel empati, deēiřim ve s rekliliēi algılama, sosyal katılım, girişimcilik, mekânsal düşünme, coērafi sorgulama, coērafi gözlem ve saha çalışması, harita, tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram, mantıksal muhakeme, felsefi sorgulama, felsefi muhakeme, felsefi düşünce ortaya koyma, eleştirel sosyolojik düşünme ve tarihsel sorun analizi ve karar verme olarak verilmiştir.

Bir beceriyi elde etmek için gereken alt becerilerin birbirini etkilemesi ve şekillendirmesi gerekmektedir. Bu da her becerinin kazanılması için geçirilmesi gereken süreçlerin detaylı bir şekilde modellenmesini gerekli kılmaktadır. Beceri kazanma sürecindeki dinamikleri derinlemesine incelenmesi, bu sürecin sonunda becerinin ne kadar kazanıldıēını ölçmek ve deēerlendirmek için daha etkili araçlar geliştirmeye olanak saēlayacaktır. Bu yaklaşım, beceri gelişimini izleme ve deēerlendirme aşamalarında daha kapsamlı ve sistematik bir bakış açısı sunmaktadır. (MEB, 2024).

“Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme” karşılaştırma, dönüştürme, sıralama ve değerlendirme süreçlerini içeren alan becerisi bireylerin tarihsel olayları daha kolay öğrenmelerini sağlayacaktır. “Kanıt Dayalı Sorgulama ve Araştırma” merakı dayalı soru sorma, kaynaklardan bilgi toplama, kaynağı inceleme, kaynağı sorgulama, kaynağı yorumlama, kanıt dayalı ürün oluşturma ve paylaşma süreç bileşenlerinden oluşur. Amaç öğrenciye tarihsel olayları araştırıp, sorgulamasını, yorumlamasına ilişkin beceri kazanmasını sağlamaktır. “Tarihsel Empati Becerisi” yorumlama, tarihsel bağlamsallaştırma, yapılandırma süreçlerini içeren beceri tarihsel faaliyetleri ya da kişilikleri kendi ifadeleriyle zamanın şartları ile değerlendirmeyi ifade eder. “Değişim ve Sürekliliği Algılama” karşılaştırma, sıralama, değişim ve sürekliliği neden ve sonuçlarıyla yorumlama, sentezleme, değişim ve sürekliliğin geleceğine yönelik kanıt, gözlem veya deneyimine dayalı öngöründe bulunma bileşenlerinden oluşan beceri, tarihsel süreç içerisinde yaşanan değişimin devam eden yanlarını, bozulan yanlarını ya da ilerleme gösteren yanlarını açıklamayı amaçlar. “Sosyal Katılım” sorgulama, sosyal temas oluşturma, grup dinamiğini sağlama, fikir üretme, müzakere etme, fikri eyleme dönüştürme süreç bileşenlerinden oluşan beceri bireyin çevresini ve kendini etkileyen konularla ilgili düşüncelerini ifade etmesini, grup ve topluluklara katılarak fikirlerini öne sürmesini, tartışma, planlama ve uzlaşma basamaklarını kapsayan süreçtir. “Girişimcilik” sorgulama, gözleme dayalı tahmin etme, riskleri değerlendirerek karar verme, kaynakları yönetme, fikri sonuçlandırma bileşenlerinden oluşan beceri, bireyin toplumda herhangi bir alanda ihtiyaç duyulan ürünle ilgili, planlama, üretim faaliyetlerini yapma isteğinin gelişmesini amaçlar. Mekânsal Düşünme Becerisi” konum algılama, mekânın coğrafi koşullarını tanımlama, mekânın bağlantılarını çözümleme, mekanları karşılaştırma, mekânsal etkiyi sorgulama, mekânsal geçiş ile ilgili çıkarımda bulunma, mekânsal analogi yapma, mekânsal deseni algılama, mekânda desenlenen farklı coğrafi olay, olgu, konu veya mekanları çözümleme, bileşenlerini içeren beceri insanların dünyayı modelleyerek, problemleri yapılandırıp çözüm bulmak için mekânı kullanmalarını sağlar. “Coğrafi Sorgulama Becerisi” coğrafi sorular sorma, coğrafi bilgi toplama, coğrafi bilgileri düzenleme, coğrafi bilgileri çözümleme, coğrafi sonuçlara ulaşma ve bunları paylaşma bileşenlerinden oluşan beceri, merak edilen coğrafi bilgiler ile ilgili gerekli araştırmayı yapma ve coğrafyanın temel ilkeleri çerçevesinde düzenlemeyi amaçlar. “Coğrafi Gözlem ve Saha Çalışması” coğrafi gözlem ve saha çalışması için hazırlık yapma, coğrafi gözlem ve saha çalışmasında uygulama, coğrafi

gözlem ve çalışma sahasından elde edilen bilgileri düzenleme, çözümleme, tahminde bulunma ve bilgileri raporlama sürecini ifade eder. “Harita Becerisi” harita okuma, haritayı çözümleme, haritadan çıkarım yapma, harita oluşturma süreç bileşenlerini içeren beceri öğrencinin haritalarda yer alan bölgeleri uzamsal şekilde daha doğru yorumlamalarını sağlar. “Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisi” tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram becerisi yorumlama, hazırlama, bileşenlerinden oluşarak öğrencinin değişkenler arasında ilişki kurup bunları tablo, şekil ve diyagramlara çevirerek yorumlaması amaçlanır. “Mantıksal Muhakeme Becerisi” akıl yürütme biçimlerini uygulama, mantıksal denetleme becerisi ile bireyin hayatın farkında olmasını ve hayata karşı yeni bir bakış, farkındalık, duruş kazanma ve bunları eyleme dökebilme olanağını ifade eder. Felsefi Sorgulama” felsefi merak etme ve şüphe duyma, derinlemesine düşünme, felsefi soru sorma, eleştirel tavır alma, tartışma bileşenlerinden oluşur. “Felsefi Muhakeme Becerisi” felsefi problemleri anlama, felsefi düşünce ve argümanları değerlendirme, yorumlama ve metin inceleme bileşenlerini kapsayan beceri ile düşünme ve sorgulama becerilerinin gelişmesi amaçlanır. “Felsefi Düşünce Ortaya Koyma Becerisi” çözümleme, felsefi argümantasyon oluşturma, özgün felsefi görüş sunma ve felsefi metin yazma bileşenlerinden oluşarak öğrencilerin veriye dayalı bilgileri kullanarak alternatif görüş üretme sürecini ifade eder. “Eleştirel Sosyolojik Düşünme Becerisi” çözümleme, sorgulama, sentezleme, eleştirel düşünme bileşenlerinden oluşan beceri, bir durumu onu etkileyen sosyal güçlerin ve içinde yetiştiği toplumun değerleriyle sağduyulu bir şekilde değerlendirme becerisini ifade eder. “Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi” tarihsel sorunu belirleme ve çözümleme, tarihsel soruna alternatif çözüm üretme ve değerlendirme bileşenlerinden oluşur. Tarihsel bir olayı dönemde yaşanan gelişmeleri, dönemin gözünden anlamayı ve analiz etmeyi amaçlar (MEB, 2024).

Alan becerilerini sürdürülebilir kalkınma ile ilişkilendirdiğimizde özellikle sosyal katılım ve girişimcilik becerileri ön plana çıkmaktadır. Bireyin yaşadığı toplumda, aile içinde ya da akran gruplarında fikirlerini açıkça ifade etmesi, tartışma ortamında dahi karşı tarafa saygılı davranarak dinlemesi, ortak kararlarda demokratik olana uyması, hakkını savunacağı toplum kuruluşlarında yer alması gibi özellikler sosyal boyut ile, ülkenin menfaati adına üretim, pazarlama faaliyetlerinde bulunması, doğaya dost girişimcilik fikirleri üretmesi özellikle bunları ülkenin ihtiyaçlarına göre belirlemesi ekonomik boyutu ile ilişkilendirilebilir.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN TANIMI VE KAPSAMI

Sürdürülebilirlik ve Kalkınma kavramları alanyazında çoğunlukla birlikte kullanılan ve oldukça geniş bağlantıya sahip bir kapsamı ifade eder. Sürdürülebilirlik, genel anlamda yaşamın gelmesini istediğimiz noktası, gereklilik ve ilgili nesneleri koruma, devam ettirme ve sürdürme anlamını içermekte, kalkınma ise daha çok ekonomik bir kavram olarak gelişmekte olan toplumların özellikle iktisadi çerçevede gelişimlerini tanımlar. Kalkınma kavramı gelişmiş ülkeler için daha çok kullanılmaktadır. (Özgen, 2021). "Sürdürülebilirlik" sadece doğal kaynakları değil aynı zamanda sonlu gezegende tüm yaşamları ve gelişmesini ifade eder. Kalkınma ise genellikle sanayi ve ekonomiyi ifade eder (Koptina, 2020).

Alanyazın incelendiğinde sürdürülebilir kalkınma ile ilgili çok sayıda tanıma rastlanmaktadır: Bu kavram resmi şekilde ilk kez 1987 yılında Norveç Başbakanı Gro Harlem Brundtland 'in liderliğinde Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından yayımlanan "Ortak Geleceğimiz" (Brundtland Raporu) adlı raporda kullanılmıştır. Buna göre sürdürülebilir kalkınma, "Bugünün ihtiyaçlarını gelecek nesillerin de kendi ihtiyaçlarını karşılamalarında ödün vermeden karşılamak" olarak belirtilmiştir (WCED, 1987); Sürdürülebilir kalkınma kavramını, 20. yy. ortasında küresel ekonomideki yüksek büyüme oranlarına göre yüzyılın ikinci yarısındaki ekonomik büyüme oranının yavaşlaması ve mevcut büyümenin sınırlarının olduğu gerçekliği ile ortaya çıkmış bir kavramdır. Ülkelerin refah seviyelerinin sadece ekonomik büyüme ile gerçekleşmeyeceğini gösteren bu kavram, çevresel ve sosyal açıdan var olan olumsuz değişimlerle ekonomik büyümenin sürdürülemeyeceğini ortaya koymasıyla birçok ülke kalkınma stratejilerinde yer almaya başlamıştır (Destek, 2019); Sürdürülebilir kalkınma, çevrenin devamlılığı ve korunması, insanların yaşam kalitesinin artması, kuşaklar arası eşitlik, kültürel etkileşimlerden yola çıkarak birçok bilim tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. Her bilim dalı kendi bakış açısıyla sürdürülebilir kalkınmayı yorumlamaya çalışmıştır. Örneğin, iktisatçılar kaynakların kıt olmasının belli bir seviyede sürdürülemez duruma geleceğini yönünde görüş belirtirken, çevre bilimciler sürdürülemez seviyeye gelen bu durumun ekolojide yarattığı tahribatı öne çıkarmış, sosyologlar ise gelecek kuşaklara aktarım yaparken günümüz kalitesinin de korunmasını hedeflemişlerdir (Aydın, 2021); "Sürdürülebilirlik" kavramının doğaya uygulanması yıllar öncesine dayanıyor. Örneğin, balıkçılık alanındaki yöneticiler "sürdürülebilir en yüksek ürün" kavramını, istikrarlı balık varlığıyla uyumlu yıllık en

yüksek balık avını belirtmek için uzun süredir kullanılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın kavramsal temelleri 1962’de Rachel Carson tarafından yayınlanan, var olan endüstriyel kirliliğin zararlarına işaret eden “Sessiz Bahar” (Silent Spring) adlı çalışmaya dayandırılmaktadır. Carson liderliğinde başlayan, giderek artan farkındalığa ek olarak ABD’de Kaliforniya eyaletinin Santa Barabara kıyılarında meydana gelen petrol sızıntısının bölgedeki doğal çevre üzerinde yıkıcı etkiler oluşturmaları, politik bir çözüm arayışını zorunlu hale getirmiştir. Bu durum ABD hükümetinin 1969 tarihli “Ulusal Çevre Politikası Yasası”nı yürürlüğe koymasına neden olmuştur (Spezio, 2018.Akt., Destek, 2019); Sürdürülebilir kalkınma çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan dengeleri sağlayan bir kalkınma biçimidir. Bu model, toplumun aldığı kararların sadece ekonomik boyutunu ele almanın yanı sıra çevresel ve sosyal etkilerini de düşünmeleri gerekmektedir. Bahsedilen etkileri sadece ülke genelinde düşünmemek gerekir. 2020 yılında tüm dünyayı etkileyen Covid-19 Pandemi Krizi, isteseler de istemeseler de ülkelerin birbirlerine ne kadar bağlı olduğunu, ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirebilmek adına birlikte hareket etmeleri gerektiğini göstermiştir (Salihoğlu,2020); T.C Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre; gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilme anlayışından vazgeçmeden, günümüz neslinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kalkınma modeli olan “sürdürülebilir kalkınma” anlayışı, ülkelerin çevresel, ekonomik ve sosyal ilerlemede ortak paydayı sürdürülebilirlik olarak belirlemelilerdir. Geleceği de kapsayan bu ortak amaç, herkesin temel ihtiyaçları ile daha iyi bir yaşama ilişkin beklentilerinin karşılanmasına imkân vermeye yöneliktir.

2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN TARİHÇESİ

1972 yılında Stockholm’ deki BM Çevre Konferansı’nda ekonomik büyüme ve kalkınma bağlamında sürdürülebilirliğe ulaşma amacı ilk kez küresel bültene taşındı. Aynı yıl Roma Kulübü tarafından yayımlanan satış rekorları kıran, Ekonomik Büyümenin Sınırları isimli kitap güçlü gerekçelendirmeye sahip, ekonomik modellerle devam eden ekonomik ilerlemenin dünyanın sınırlı kaynaklarıyla çatışacağını ve bunun gelecekte sınırın aşılmasıyla çöküşe yol açacağını ileri sürüyordu (Sachs, 2019). Aslında rapor, dünya gibi kapalı bir sistemde, gıda üretimi hızlandırılmadan, doğa kirlenmeden, sanayileşmeye yükselme kazandırılmadan, doğal kaynaklar tamamen yok olmadan, nüfus arttırılmadan, hızlı büyüme sürecine ulaşılamayacağını belirtmekte ve böyle bir sürecin ise eninde sonunda çökmeye mahkûm olacağını vurgulamaktadır (Akıncı & Sevinç, 2020). Bu konferans içeriğinde insanların barınması, güvenli suya,

yeterli gıdaya sahip olması ve aile planlaması araçlarına ulaşımın sağlanması ve insanlığın çevre ile olan ilişkisinin yeniden canlandırılması gibi hedefler belirlenmiş böylece, çevresel farkındalığın yanında sosyal kalkınma göstergeleri de önem kazanmaya başlamıştır (Destek, 2019)

Ozon tabakasının araştırılması konusu ilk kez 1976’ da BM Çevre Programının Yönetim Konseyi’nde ortaya konulmuştur. Ozon tabakasındaki yapıyı değiştirip insanlardan kaynaklanan faaliyetlere yönelik insan sağlığının ve çevrenin korunması için önlemlerin alınmasını içeren yasal bağlayıcılığı olmayan Viyana Sözleşmesi 1985 yılında kabul edilmiş, yine bu protokol üzerinde yapılan çalışmalar sonucu Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Montreal Protokolü kabul edilmiştir (T.C. İklim Değişikliği Başkanlığı, 2023). Rio Konferansı olarak bilinen 1992 yılında düzenlenen konferansa geçmiş yıllarda gerçekleşen Viyana, Montreal sözleşmeleri, Stockholm Konferansı ve Brundtland Raporu gibi sürdürülebilir ve çevre alanında yapılan çalışmalar dayanak olmuştur.

Brundtland “Ortak Geleceğimiz Raporu’nda kalkınma ve çevrenin korunması arasındaki ilişkiye dikkat çekilmekte, uluslararası seviyedeki çevresel sorunların önemi farklı açılardan değerlendirilmektedir. Yeni bir küresel etik anlayışının ve değişimin sadece gerekli değil; günün insan kaynağı, kaynakları, teknolojisi ile aynı anda mümkün olduğuna değinilmiştir. Raporda belirtilen ana olgu ekonomik ile çevresel sorunlar barasında ilişki vardır ve insanların ihtiyaçlarının karşılanmasında doğal kaynakların korunması gerekmektedir. Bu noktada sürdürülebilir kalkınma stratejisi ortaya sürülmüştür (Aksu, 2011)

3-14 Haziran 1992 tarihlerinde Rio de Janeiro’da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Konferansı), çevre duyarlılığına yönelik önemli bir dönüm noktası olmuştur. Konferans sırasında; Gündem 21; Çevre dostu kalkınma için bir eylem planı. Rio Bildirisi; Çevre ve kalkınma arasında denge kurmaya yönelik ilkeler. Orman İlkeleri; Ormanların korunmasına yönelik ilkelere dair belgeler kabul edilmiştir. Ayrıca, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi imzaya açılmıştır. Rio Konferansı’ndan sonra, BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi 1994’te imzalanmıştır (mfa, 2024). Rio Konferansı’nın önemli sonuçlarından biri de ekonomik, çevresel ve toplumsal alanlarda, ilgili kuruluşların ve hükümetlerin gerçekleştirmeleri gereken planlara yön veren, 21. yüzyıla ilişkin

"Gündem 21" adı verilen bir eylem planı kabul edilmiş olmasıdır. Bu eylem planı için hazırlanmış olan rapor, dört temel bölümden oluşmaktadır:

- Sosyal ve ekonomik boyutlar,
- Kalkınma için kaynakların korunması ve yönetimi,
- Etkin grupların rolünün güçlendirilmesi, ve
- Uygulama mekanizmasıdır (Özmehmet, 2012).

Artık çoğumuzun tanıdığı ya da duyduğu "Gündem 21" yeni yüzyılın gündemini oluşturmayı amaçlamakta, içerdiği 40 bölüm ile bu yüzyılda kalkınma ve çevre sorunlarıyla mücadele edilmesini, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesini amaçlayan eylem planlarını tanımlamaktadır. Gündem 21 "İnsanlık tarihsel bir dönüm noktasındadır" cümlesiyle başlayarak, amacın vazgeçilmez metodu olarak, "küresel ortaklık" kavramını gündeme getirmektedir. Bu kavramla birlikte, dünyada geleneksel yönetim şekilleri yerini, "yönetişim" (governance) olarak açıklanan, ortaklıklara ve katılımcılığı esas alan yeni bir yaklaşıma bırakmaya başlamıştır. Gündem 21'in temel amacı, program alanlarına dair finansman politikalarının belirlenmesi, uygulanabilir ekonomik ve teknik materyallerin belirlenmesi, yeni kaynakların yaratılması, yerel yönetim ve merkezi yönetim ilişkilerinin sağlamlaştırılması, hükümet ve hükümet-dışı kuruluşlar arasında iş birliğinin geliştirilmesi ve toplumun etkin katılımının gerçekleşmesi gibi öncelikler üzerine inşa edilmektedir. Kısaca, Gündem 21'de "toplumsal uzlaşma olmadan sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşamaz" görüşü benimsenmektedir (mfa, 2024).

Gündem 21, ulusal ve uluslararası meydana gelen adaletsizliklere, cehalete, doğadaki kötüleşmeye, fakirliğe, açlığa, salgın hastalıklara, dikkat çekmektedir. Çözüm yolu olarak, doğanın daha iyi yönetilip korunmasını, yaşam standartların iyileştirilmesi, temel ihtiyaçların karşılanması ve daha güvenli bir geleceğe giden yolun temelini oluşturacak küresel ortaklık kavramını gündeme getirmektedir (Engin, 2010).

1992 tarihi kararların üzerinden geçen 5 yıl içerisinde ne kadar gerçekleştiğini ne kadarının gerçekçi hedefler ve öngörüler olduğunu analiz etmek için, 1992'de BM Genel Sekreteri'nin 1993/207 sayılı kararıyla Rio+5 Zirvesi gerçekleştirilmiştir. 16-27 Haziran 1997 tarihlerinde New York'ta düzenlenen söz konusu BM Özel Oturumu (UNGASS), bu anlamda olması gerekeni ve bekleneni verememiş daha somut

girişimlerde bulunulması gerektiğini kanıtlamıştır (Arat, Türkeş ve Saner 2002). Ayrıca toplantıda ulaşılan bir diğer önemli çıkarımda, ülkelerin sürdürülebilirlik için Ulusal Gündem 21'lerini düzenlemesinin, sürdürülebilir eylem kalkınma planlarını hazırlaması gerekliliğinin kabul edilmiş olmasıdır (Özmehmet, 2012). Rio Konferansı, tüm çıktıları, dünyanın geleceği için ortak hareket etme fırsatını ve zorunluluğunu ortaya koymuştur. Böylesine önemli bir hedef için 160'tan fazla ülke bir misyon etrafında birleşmiştir. Buradan yola çıkarak, bugün artık tüm bölgesel ve uluslararası platformlarda, kalkınma ve çevredeki küresel önceliklerin aynı konu ve eksen etrafında yoğunlaştığı gözlenmektedir (Arat, Türkeş & Saner, 2002).

Doğal kaynakların tükenme riskiyle karşı karşıya kalması, sürdürülebilir kalkınmanın önemini daha da ortaya koymaktadır. Bu durumun farkın avaran ülkeler düşük karbonlu iktisat planları yapma yönünde daha kararlı adımlar atmaya başlamışlardır. İnsanlardan kaynaklı sera gazlı emisyonları azaltarak sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü'nde geliştirilen esneklik mekanizmaları, karbon finansmanında aktif bir araç olarak öne çıkmaktadır. Küresel iklim değişikliği öncelikle ekolojik sistemler olmak üzere sosyokültürel ve ekonomik sistemleri etkileyen çok yönlü ve taraflı küresel bir sorundur. Küresel iklim değişikliğinin gezegenimizde meydana getireceği sorunların (deniz seviyesinin yükselmesi, biyoçeşitliliğin azalması, sıcaklıkların artması, gıda güvenliğinin sağlanamaması gibi) fark edilmesiyle çevre sorunları için başlangıç olarak kabul edilen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) 1992'de imzalanmıştır. Sözleşmenin imzalanmasının ardından 1997'de sera gazı salınımlılarını azaltmak üzere Kyoto Protokolü hayata geçirilmiştir. Türkiye ise Küresel İklim Değişikliği sorununa karşı duyarsız kalmayarak, 2004 yılında BMİDÇS taraf olmuş ve 2009' da Kyoto Protokolünü imzalamıştır (Binboğa, 2017).

Johannesburg Zirvesi, Rio Konferansı'nın ileriye dönük kalkınma stratejilerini ve son on yıllık değerlendirmesini belirlemek amacıyla, 26 Ağustos 2002 – 4 Eylül 2002 tarihlerinde yapılmıştır. Bazı kaynaklarda Rio +10 olarak da adlandırılan bu zirvenin en önemli özelliği, zirveye gerek hazırlık gerekse toplantı sürecinde, her toplumdaki katılımın gerçekleşmesine verilen önceliktir. Hedefin en büyük nedeni, sürdürülebilir kalkınmanın ana teması olan toplumun, daha önce gerçekleşen zirvelerden soyutlanması, devlet ve hükümet seviyesindeki katılımların istenen sonucu vermemesidir. Bu açıdan hareketle, amaç belirleme, strateji geliştirme ve karar alma

basamaklarında aktif rol oynayan, toplumun tüm kesiminden katılımcıların sorumluluklarını yerine getirmeyi üstlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Johannesburg Zirvesi, hükümet ve devlet temsilcilerinin yanında, sivil toplum kuruluşları, özel sektörler ve yerel yönetimler gibi birçok toplumsal oluşumun katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcı ülkeler, 1992 Rio Konferansı'ndan sonra devam eden süreçte yaptığı çalışmaların yer aldığı ve ilerisi için önerilerin sunulduğu birer Ulusal Rapor hazırlamış, raporları zirveye taşımışlardır (Özmehmet, 2012).

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20), 20-22 Haziran 2012 tarihlerinde Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde, 40.000'den fazla kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Konferans, 1992'deki Yeryüzü Zirvesi'nin üzerinden geçen 20 yılda, sürdürülebilir kalkınma konusunda ülkelerin ilerlemelerini ve karşılaştıkları zorlukları tartışmalarına olanak sağlamıştır. Ayrıca, insan refahını tehdit eden sorunlara yönelik çözümler üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak, ülkeler sürdürülebilir kalkınmaya olan bağlılıklarını yineleyerek konferansı tamamlamışlar ve "İstediğimiz Gelecek" başlıklı sonuç belgesinde, daha yaşanabilir bir dünya için alınan kararlar ve taahhütler kabul edilmiştir (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024).

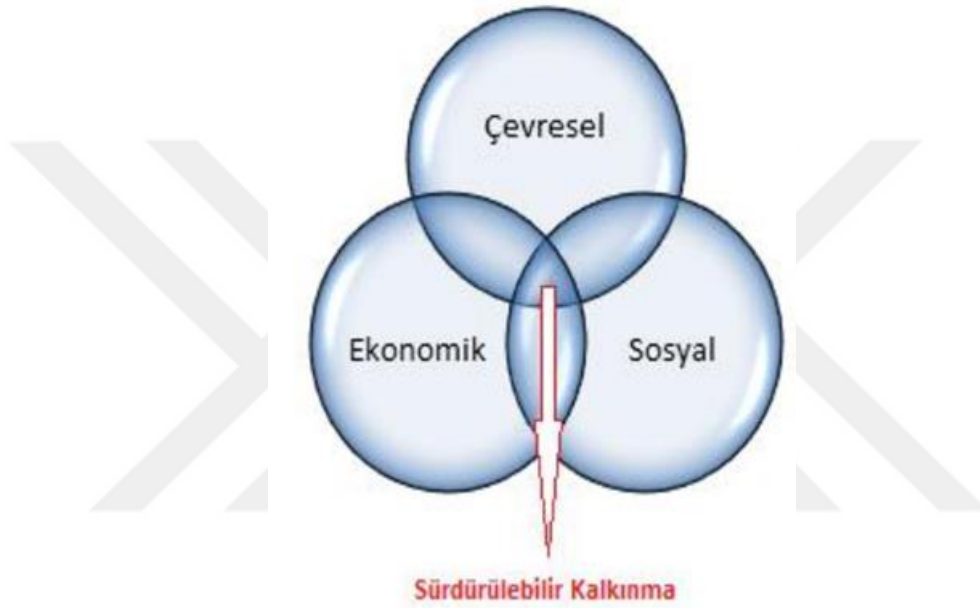
2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN BOYUTLARI

Sürdürülebilir kalkınma, gezegenimiz ve insanlar için kapsayıcı, esnek ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek için çabalar sarfetmeyi gerektiren bir olgudur. Son yıllarda meydana gelen çevresel, küresel felaketlerle birlikte nerdeyse tüm uluslararası toplantıların baş gündem maddesi haline gelen sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için, şu üç unsurun uyumu çok önemlidir; sosyal kapsama, çevre koruma ve ekonomik büyüme. Bu unsurların her biri, toplumların ve bireylerin refahı için çok önemlidir. Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu (DÇGK) sürdürülebilir kalkınmayı; çevresel, sosyokültürel ve ekonomik özellikleri açısından toplumdaki üç alt sistem arasında yaşanan bir etkileşim aracı olarak kabul etmiştir. İlerleyen süreçlerde de sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin çözümlemeler, kalkınmanın çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları üzerine yoğunlaşmıştır (Munasinghe, 2009 akt. Güzel & Okumuş).

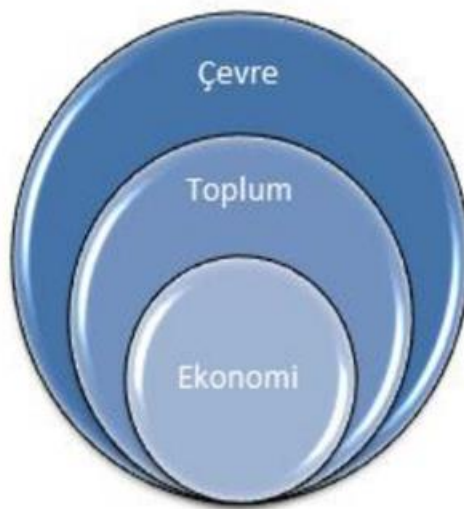
Sürdürülebilir kalkınma şematize edildiğinde üç daire modeli (three pillar veya three circles model) ortaya çıkmıştır (Şekil 6). Bu modele göre ancak çevresel, sosyal ve ekonomik anlamda eşit ve eş zamanlı kalkınma sürdürülebilirliği getirebilir. Yoksa sürdürülebilirlik yerine dayanılabilir (bearable), yaşanabilir (viable) ve adil (equitable)

gibi ifadeler kullanılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın tanımında ödün verme ve ihtiyaç kavramlarına rastlanmaktadır. İhtiyaç kavramı toplumların temel gereksinimlerine işaret ederken, ödün vermeye bir kısıt unsuru dikkat çekmektedir. Bu kısıtlama çevrenin gelecek nesillere ve günümüze yönelik ekonomik ve toplumsal ihtiyaçların giderilmesi noktasında sınırlayıcı durumudur (Şekil 7). Bir başka deyişle çevresel açıdan refah olmadıkça ekonomik ve toplumsal açıdan da refahtan söz edilmesi mümkün değildir (Aksu, 2011).

Şekil 6. Üç Daire Modeli

Şekil 7. Ekonomik ve Toplumsal Gelişimin Çevre Kısıtları

Şekil 6 ve şekil 7’de görüldüğü gibi ekonomi ana merkezde olarak görünse de aslında en alt kategoride, toplum unsurunun içerisinde yer almıştır. Çevre unsuru ise

diğer unsurların üstünde toplum ve ekonomi boyutunun kendisine bağımlı olduğu bir yapıyla değerlendirilmiştir. Bunun için sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının çevre esaslı ele alınması gerektiği ve çevrenin, ekonomi dâhil toplum üzerinde bir kapsayıcılığının olmasından dolayı çevreye yönelik farkındalığın artırılması görüşü yaygınlaşmıştır (Acar, 2021) Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında çevresel, ekonomik ve sosyal boyutların kendi aralarında bağlantıları önemlidir. Sürdürülebilirlikte bu üç unsur arasındaki denge önemlidir. Sosyal ve ekonomik boyutlar toplumun yoksulluk düzeyi, gelir dağılımındaki denge, işsizlik sorunlarına yönelik çözümler, yoksulluğun azaltılması gibi konularda iş birliği içerisinde. Toplumun sosyo-ekonomi koşulları sürekli hale geldiğinde, çevreye yaklaşımı da sürdürülebilir bir hal alacaktır (Gürlük, 2010). Bu hedefler ekonomik, sosyal ve teknolojik dönüşümlerin etkisiyle istikrarlı olarak birbirine eklenerek ilerlemektedir. Temel olarak BM (Birleşmiş Milletler) tarafından dile getirilen açlığın yok edilmesi, yoksulluğun azaltılması, kaliteli eğitim, cinsiyet eşitliği, ulaşılabilir ve temiz enerji, temiz suya erişim, istihdam olanakları, ekonomik büyüme, adalet, barış ve güçlü kurumlar gibi hedefler küreselleşme ve demokrasinin getirileriyle desteklenmeye çalışılmalıdır. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için ise hedefler arasında uyumun oluşması ve uyumluluk sürecinin kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Hedeflerin birbiri ile çatışması durumunda kalkınma süreci aksayabilmektedir (Özpolat, 2019).

Çevresel Sürdürülebilirlik:

Sürdürülebilir kalkınma yalnızca sürdürülebilir bir çevreyle mümkündür. Doğal kaynakların istikrarının korunması, bu kaynakların yenilenme hızına uygun şekilde kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Kaynakların kullanımı, bu kaynakların kendini yenileme sürelerini aşmamalıdır. Salınan kirleticilerin oranı, doğanın bu kirleticileri işleme kapasitesini aşmamalıdır. Çevresel sürdürülebilirlik, biyo-çeşitliliğin korunması, insan sağlığı, toprak, hava ve su kalitesinin iyileştirilmesi ile bitki ve hayvan yaşamlarının korunmasını kapsamaktadır (Kaypak, 2011).

Sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutu, fiziksel ve biyolojik sistemlerin (ekosistemler) dengeli olmasını öngörür. Amaç ekosistemlerin değişen şartlara uyum sağlamasını gerçekleştirmektir. Biyolojik çeşitliliğin korunması bu açıdan büyük önem taşır. Yoksa telafi edilemeyecek kadar hasar yaratan çevre kirlilikleri, biyolojik çeşitlilik kaybına sebep olurken, gelecek nesiller bizim sahip olduğumuz düzeyde biyolojik çeşitliliğe sahip olamayacaktır (Gürlük, 2010). Dünyamız 4,5 milyarlık yaşı bir yana

bırakılsa bile katı kabuk tutmaya başladığı 570 milyon yıldır üzerinde karasal ortamda, 3,5 milyar yıldır da sucul ortamda canlı yaşamına şahit olmaktadır. Bu kadar uzun jeolojik geçmişin sadece ortalama 10 bin yılında insanoğlu yerleşik yaşama geçmiş ve toplu yerleşim alanları kurmaya başlamıştır. Anadolu doğası ele alındığında yaklaşık 10 bin yıldır toplu yerleşimlere maruz kaldığını bu süreçte artan nüfus ile doğasının 10 bin yıl öncesine göre tanınmayacak şekilde olduğunu görmek mümkündür (Meydan, 2021). Tüketicinin ve nüfusun giderek artması ile çevre ve doğal kaynaklar üzerindeki baskı giderek artmaktadır. Çevrenin aldığı baskı sonucu, doğal dengenin bozulması, çevre kirliliği, küresel ısınma, iklim değişiklikleri gibi kalıcı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Nüfusun ve tüketimin artması bu değişimin hızlanmasına neden olmaktadır (İlhan, 2022). İnsanoğlu hayatı boyunca doğal kaynaklar üzerinde büyük bir baskı yaratmıştır. Doğal dengeye karşı davranarak çevre sorunlarının oluşumuna neden olan yine bizim türümüz olmuştur. İnsanoğlu olarak bizlerin 20. Yüzyıla kadar ekolojik etkisi göreceli olarak sınırlı kalmıştır. Ancak bu dönemden sonra özellikle enerji ve sanayi arayışı ile etki katlanarak artmıştır. Bunların üzerine bir de artan nüfus eklenince çevre sorunları alarm seviyesine ulaşmıştır (Özüpekçe, 2021). Sürdürülebilir kalkınma amacını gerçekleştirebilmesi için öncelikle sürdürülebilir nüfus seviyelerinin korunması ile yenilenemeyen kaynakların tüketiminin önüne geçilmesi ve yenilenebilir kaynakların en alt seviyede tüketilmesi ve çevre kirliliğinin önlenmesi gerekmektedir. Dünyanın kaynakları artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmektedir. Bundan dolayı, sürdürülebilir kalkınma için sürdürülebilir yaşam tarzı ile ilişkili yeni bir sosyal paradigma benimsenmelidir. Bu kapsamda; çevresel zararı en alt seviyeye düşürebilecek ve kaynakları verimli kullanmayı sağlayacak yeni teknolojilerin geliştirilmesi için yatırım gerçekleştirilmelidir (Yılmaz, 2020).

Ekonomik Sürdürülebilirlik:

Antik çağlardan günümüze ormanların yok olması, toprağın veriminin azalması, madenlerin verimsizleşmesi, ekonominin temel girdisi olan petrolün ve kömürün tükenme tehlikesi ile karşılaşıldığından; insanlık tarihi boyunca insan faaliyetlerinin çevreye etkileri, nüfus artışının kaynaklar üzerindeki artan baskısı, kıt kaynakların tükenme riski, ekonomik kalkınma ve büyümenin sınırları gibi konular birçok araştırmacı, ekonomist ve felsefeci tarafından ele alınmıştır. Tarihsel süreç içinde düşünce akımları, toplumsal, politik ve ekonomik gelişmeler, meydana gelen sorunlar

ilerleme ve kalkınma konularında olumlu ve olumsuz düşüncelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. (Du Pisani, 2006. Akt; Yılmaz, 2020).

Sürdürülebilirliğin ekonomik boyutu dört nitelikten yola çıkılarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutuna dair açıklamalar/tanımlamalar aşağıda yer alan dört temel nitelik tarafından belirlenmektedir. Bu nitelikler (Baumgartner ve Quass, 2009: 2 akt: Bilgili, 2017).

- Konu insanlarla doğa arasındaki ilişkiyi esas almalıdır,
- Uzun vadeli ve özünde belirsiz bir geleceğe yönelmelidir,
- Şimdiki ve gelecek kuşaklar arasında olduğu kadar, doğa ve insan arasındaki adaletin normatif temellere dayandırılmalıdır,
- Doğal mal ve hizmetlerin insan yapımı tamamlayıcılarının ve ikamelerin tahsisinde ekonomik etkinlik için yaşanan endişelerin zaman kaybı olarak anlaşılmasıdır.

18. yüzyılın ikinci yarısında başlayan Sanayi İnkılabı ile ülkelerin ekonomik gelişmeleri hızlanmıştır. Ülkeler, doğada sınırsız olduklarını düşündükleri, doğal kaynakları üretime katarak ekonomik büyümeye odaklanmışlardır. Bu durum, toplu üretim ve üretimin temel girdisi olan enerji talebinin de hızlı bir şekilde artmasını beraberinde getirmiş, dolaylı olarak aşırı enerji, aşırı doğal kaynak ve aşırı üretime neden olmuştur (Oğuz, 2019).

Ülkelerin ekonomik anlamda asıl sorunları ekonomik büyüme olarak görülmektedir. Ekonomik büyüme ile gelir dağılımı ve refah artışında adaletin sağlanması da önemlidir. 1970'lerden itibaren küreselleşmenin etkisi ile ülkelerin gerek politik gerek ekonomik gerekse sosyal açıdan yakınlaşmasının olumlu ve olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Küreselleşmenin kültürel yakınlıkların meydana gelmesi, uluslararası ticareti yaygınlaştırması, politik birlikteliklerin fazlalaşması gibi olumlu yönlerinin bulunmasına karşın, uluslararası göçlerin meydana gelmesi, ekonomik krizlerin küresel etkiler yaşatması, politik olarak birlikteliklerin ulusal devlet otoritesinin aşınmasını sağlaması gibi olumsuz yanları bulunmaktadır (Tekbaş, 2019).

Dünya ekonomisinde gerçekleşen hızlı değişimler ve yenilikler, ülkeler arasındaki rekabet artışını gerçekleştirmek ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşabilmek için bilgi iletişim teknolojisine önemi arttırmıştır. Özellikle bilgi iletişim

teknolojisinin tüm sektörlerde aktif olarak kullanılmaya başlaması ve bu alandaki yeniliklerin zaman ilerledikçe artış göstermesi son yıllarda giderek artan bir yükseliş kazanmıştır. Teknolojide yaşanan olumlu gelişmeler yeni sektörlerin oluşmasına, üretim süreçlerinin gelişmesine, ekonomik gelişmeyi ve iş gücü verimliliğinin artmasını da destekleyerek ülkelerin ekonomik büyümelerine önemli katkı sağlamıştır (Nakipoğlu Özsoy, 2019). Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutu, genel anlamda ekonomik büyümeyi sağlarken doğal kaynakların bilinçli şekilde kullanılmasını, çevresel varlıkların korunmasını amaçlayan yaklaşımdır. Bu boyut, ekonomik ilerlemenin sadece kısa vadeli kazançlar sağlamasını değil, aynı zamanda günümüz ve gelecek kuşaklarının refahını güvence altına alacak bir denge kurmasına odaklanır.

Sosyal Sürdürülebilirlik:

İlk dönemlerden itibaren toplum ve sürdürülebilirlik arasında etkili bir ilişki mevcuttur. Değişim olgusu, sadece sosyal ve toplumsal yapıları değil aynı zamanda ekosistemleri de etkilemektedir. Toplumsal değişim ile sürdürülebilirliğin hayati öneme sahip olduğu, tüm insanlığı ve ülkeleri etkileyen üzerinde durulması gereken küresel bir sorun olduğu ifade edilebilir (Birel, 2021).

Sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutu, bir toplumda yaşayan kişilerin temel gereksinimlerinin karşılanması zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda yönetim, güvenlik, cinsiyet eşitliği, toplumların çeşitliliğinin teşviki, yaşam kalitesi gibi pek çok durum sürdürülebilirliğin sosyal boyutunda yer almaktadır. Sosyal boyut açısından sürdürülebilir bir toplum, bugünkü üyelerinin sahip olduğu yaşam kalitesini koruyarak ya da bu seviyeyi arttırarak gelecek nesillere devrettiği toplumdur diyebiliriz (Bilgili, 2017).

Sosyal boyuta ilişkin ana konular: Güvenlik, barınma, eğitim, nüfus, sağlık, siyasal katılım, dayanışma, kültürel ve sosyal politikalar olarak belirlenebilir. Özellikle adalet mekanizmasının düzgün çalışması, hijyen ve beslenme şartlarının iyileştirilmesi, yoksulluğun aşılması, ölüm oranlarının en aza çekilmesi, kültürel değerlere sahip çıkılması, eğitim seviyesinin arttırılması ve okullaşma oranının toplumun tüm kesimlerine yayılmasını sağlamak için gerekli kültürel, siyasal ve sosyal politikaların hayata geçirilmesidir (Özgen, 2021).

Sürdürülebilir kalkınma ifadesinin önemli bir kısmı artık sosyal eşitliğin önemini vurgulamaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik, sosyal ve kültürel olarak farklı grupların

uyumlu bir şekilde birlikte yaşamalarına imkân sağlayan, sivil toplum kuruluşları ile uyumlu bir ortam yaratırken, aynı zamanda toplumun bütün katmanları için hayat standartlarında iyileşmelerle sosyal entegrasyonu teşvik eden büyüme veya gelişmedir. Bu tanım, toplumsal sürdürülebilirliği bireysel hayat kalitesi ve toplumun kolektif işleyişi meseleleri açısından ele almaktadır. Kentsel sosyal sürdürülebilirlik ise, bir kentin insanları arasındaki etkileşimi, kültürel ve iletişimsel gelişim için uygulanabilir, uzun vadeli bir ortam olarak işlev görme yeteneğidir. (Bramley ve Power, 2009: 31 akt; Gedik, 2020).

2.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE SOSYAL BİLGİLER

Eğitim, toplumsal ve bireysel yönlerden çok sayıda fayda üreten etkinlik, etkinlikler dizisi olmasının yanı sıra toplumsal bir dizgiye (ekonomik dizge, kültürel dizge, politik dizge vb.) de karşılık gelir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de eğitim, toplumsal, kültürel ve ekonomik açıdan bir çok hedefe yöneltişmiş, temelinde insanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş bir yapı ve aynı zamanda bir hizmettir (Özcan, 2022) Gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden bugünün gereksinimlerini karşılamaları olarak tanımlanan; çevresel, ekonomik ve sosyal kalkınma boyutlarını kapsayan sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için eğitimden yararlanmak zorunluluk olmakla birlikte eğitim faaliyetlerinin de sürdürülebilir özelliklerini taşıması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma ve eğitim birbirini destekleyen iki alan olarak ifade edilmektedir (Aydoğdu & Selanik Ay, 2022).

Amacı; “çağın ve geleceğin becerileriyle donanmış ve bu donanımı insanlık hayrına sarf edebilen, bilime sevdalı, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli, ahlaklı bireyler yetiştirmek “olan, Milli Eğitim Bakanlığının yayınladığı “2023 Eğitim Vizyonu”, Türkiye için ilk teşkil eden vizyon belgesidir. Belgenin hedefleri de Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle benzerlik göstermektedir. Bunların arasında; sanayi-okul iş birliği, sektörün işgücü ihtiyacına cevap verebilecek kaliteye sahip, gelişen teknolojiye uyum sağlayabilen bireylerin yetiştirilmesi, öğrencilerin öğrenimleri sürerken iş birlikleri ve protokollerle gerçek iş ortamında kalma zamanlarının artırılması gibi hedefler yer almaktadır (Kuşçu & Kaya, 2021).

Eğitim, sürdürülebilirlik kavramının insanlara aktarılması, duyurulması ve gerekli tutum ve davranışlarının kazandırılması açısından kilit bir rol oynamaktadır.

Bunun yanı sıra sürdürülebilirlik ise 21. Yüzyılda eğitimin ana sorunu olan başta nitelikli eğitim hakkı, adaletin ve barışın sağlanması, eşitsizliklerin ortadan kaldırılması gibi sorunların çözümünü hedeflemektedir. Dolayısıyla sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için eğitim önemli bir basamakken, sürdürülebilirlik ise hedefleri yönünde eğitimi daha nitelikli hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan eğitim ve sürdürülebilirlik birbirini tamamlar ve destekler nitelik taşımaktadır (Gökmen & Solak & Ekici, 2021).

Kaliteli eğitim, daha sürdürülebilir gezegene ulaşmak için gerekli bir araçtır. Mevcut eğitim uygulamalarının yeniden inşa edilmesinin, sürdürülebilir kalkınmanın anahtarı olarak nitelendirildiği, 2002 yılında Johannesburg’ da ki BM Dünya Zirvesinde, vurgulanmıştır. Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim – SKE (Education for Sustainable Development-ESD), sosyal eşitliği ve adaleti destekleyen, ekonomik sürdürülebilirliği teşvik eden, çevrenin korunmasını sağlayan, sürdürülebilir gelecek için gerekli beceri, bilgi, değer, anlayış ve eylemlerin gelişimine destek olur. SKE kavramı, önemli ölçüde, insanların çevrelerini korumak için bilgi, beceri, tutum, davranış ve değerlerini geliştirmeyi amaçlayan çevre eğitiminden geliştirilmiştir. SKE’nin amacı, insanların gezegenimizden ödün vermeden yaşam kalitemizi, refah seviyemizi iyileştirmek için kararlar almalarını ve eylemler gerçekleştirmelerini sağlamaktır. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınmanın içerisinde kendiliğinden yer alan değerleri, öğrenmenin tüm kademelerine aktarmayı ve kazandırmayı amaçlamaktadır. (Nevin, 2008: akt; Kuşçu & Kaya, 2021).

Dünyanın herhangi bir yerinde çevreye karşı verilen hasarın yarattığı olumsuz sonuçların tüm dünyayı etkilediğinin anlaşılması ve farkına varılması önemlerin alınmasını gerekli kılmış, son yıllarda sürdürülebilirliğin her alanda ne kadar önemli olduğu gündeme gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir eğitim ve sürdürülebilirlik uluslararası toplulukların en önemli konularını oluşturmaya başlamıştır. (Kaya & Tomal, 2011).

Kültürel değerlerin bireylere aktarılmasında eğitim son derece önemlidir. Bilindiği gibi tüm inanç, değer, kültür, tutum, adet ve kurumların yanı sıra ırk, cinsiyet ve diğer toplumsal ilişkilerimize eğitim yön verir. Böylece dünyayı ve kendimizi nasıl algıladığımızı, diğer insanlarla ve doğa ile olan ilişkilerini nasıl etkilediğimizi bilerek, insanlığın karşı karşıya olduğu kolektif değerleri, küresel krizleri ve yaşam tarzlarını şekillendirir (Yalçın, 2022).

Sürdürülebilir kalkınma çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan üç boyutlu bir yaklaşım olarak ele alınmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma sürecinde eğitim, önemli bir merkez olarak yer almaktadır ve eğitim ile sürdürülebilirlik arasında güçlü bir ilişki ve etkileşim vardır. Sürdürülebilir kalkınma için eğitim, bireylerin sürdürülebilir bir yaşam tarzını benimsemeleri, demokratik topluma duyarlılık geliştirmeleri ve sürdürülebilir davranışları desteklemek için gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazanmalarını hedeflemektedir. Eğitim, sürdürülebilir kalkınmanın temeli olarak bireylerin çevresel, sosyal ve ekonomik bilinç oluşturmalarına yardımcı olmaktadır. (Engin, 2010). Bu değerlerin, bilgi ve becerilerin kazandırılmasında sosyal bilgiler dersi de önemli bir yere sahiptir.

Sosyal bilgiler dersinde, sürdürülebilir kalkınmayı öğretmek, anlatmak günümüz dünya becerileri açısından değerli olduğu gibi bireylerin çevre, ekonomik ve sosyal konuları daha iyi kavramalarına destek olduğu düşünülmektedir (Buchanan ve Crawford, 2015: akt; Yalçın, 2022). Sosyal bilgiler dersinin çok yönlü olup çoğu branşa ait konuyu bünyesinde barındırması birçok farklı bakış açısını üzerine çekmektedir. Bireylerin çevreye karşı göstermiş oldukları tutumlarının kendi yakın çevresine hatta dünyada farklı bölgelerde yaşayan bireylere yansıtıklarının farkında olmalarında, doğaya karşı duyarlı ve saygılı olmalarında, bu konuda motive edilmelerinde sosyal bilgiler dersine büyük görevler düşmektedir (Kaya & Tomal, 2011). Sosyal bilgiler öğretim programı, vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilim olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler olmak üzere üç ana yaklaşım çerçevesinde hazırlanmıştır. Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi, disiplinler arası bir yaklaşımdır. İçerisinde ekonomi de dâhil olmak üzere çok sayıda sosyal bilim disiplini yer almaktadır. Ekonomi disiplini içerisinde öğrencilere ticaret, alışveriş, bilinçli tüketim, üretim, ülkelerarası ticaret faaliyetleri, meslekler gibi birçok konu ve kavramın öğretilmesi öngörülmüştür (Dinç & Acun, 2016). 2024 TMM sosyal bilgiler dersi öğretim programında sürdürülebilirlik okuryazarlığına yer verildiği görülmektedir.

Sosyal beceri, çevre okuryazarlığı, geri dönüşüm farkındalığı ve finansal okuryazarlık becerilerinin sosyal bilgiler öğretim programında yer alması ya da bu becerileri içeriyor olması sürdürülebilir kalkınmanın tüm boyutlarının sosyal bilgiler dersi öğretim programında yerini bulduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer verilen pek çok becerinin yanında değer ve kazanımlardan da pek çoğu sürdürülebilir kalkınmaya zemin hazırlamaktadır. Bütüncül biçimde beceri, değer ve

kazanımları kapsayan derslerin etkileşimiyle sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayacak uygulamaların sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilmesi mümkündür. Sürdürülebilir kalkınma ekonomi, sosyal ve çevre boyutlarıyla günümüz dünyası için son derece önemli bir hale gelmiştir. Çünkü dünyanın ekosistemi durdurulamayan bir şekilde bozulmaktadır. Bu bozulmasının durdurulmasında en önemli adımlardan biri bireylere erken yaşta gerekli eğitimleri vererek bilgilendirmek ve bilinçlendirmektir. Bu açıdan eğitim sistemine büyük görevler düşmektedir (Azrak, 2022).

2024 Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanı doğrudan veya dolaylı olarak kazandırılması amaçlanan becerileri ile finansal, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik açısından sürdürülebilir kalkınmanın alt boyutlarıyla yakından ilişkilidir. Bu öğrenme alanında öğrencilerden ülkemizin kaynaklarıyla, ekonomik faaliyetlerin özelliklerini ilişkilendirmelerine, doğal kaynakların sınırlılığına, kaynakları bilinçli kullanmanın çevre ve toplum üzerindeki etkilerine, üretim, yatırım ve pazarlama alanında ürün tasarlayarak proje ortaya koyarak bir ürünün yatırım ve pazarlama sürecini anlamalarına, isteklerine değil ihtiyaçlarına daha çok önem vererek bütçe planlamanın önemine ve meslekler ile ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiye değinilmiştir (MEB, 2024). Öğrenme alanının temelini öğrencilerin bilinçli tüketici ve girişimci becerilerinin geliştirilmesi oluşturur. Ülke ekonomisinde kaynakların sınırlı olduğunun farkında olarak, mevcut kaynakları korumak gerektiğine inanmaları, ekonomik yaşantısını diğerleriyle karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaları, yaşadığı bölgenin ekonomik koşullarını araştırıp bu koşulları geliştirmek için çaba sarf etmesi beklenmektedir. “Hayatımızdaki Ekonomi” ekonomiyile ilgili konuların tipik temasıdır (MEB, 2018). Doğrudan kazandırılması gereken finansal okuryazarlık becerisi ekonomi ile ilişkili olsa da bilinçli üretici, tüketici olma ve bireylerin girişimcilik becerilerinin geliştirme boyutu ile sosyal, ekonomik gelir sağlarken doğayı kullanma boyutu ile çevresel sürdürülebilirlik ile ilişkilidir.

2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan “Evimiz Dünya” öğrenme alanı da tüm kademelerde sürdürülebilir kalkınma programının alt boyutları ile ilişkilidir. Öğrenme alanında bireyin yaşadığı çevreden nasıl etkilendiği ve yaşadığı çevreyi nasıl etkilediği üzerine durulmaktadır. Yaşadığı ilin göreceli konumunu öğrenerek geçmişten günümüze ne kadar değişime uğradığının gözlemlenmesi ders içindeki yapılacak etkinliklerle pekiştirilmektedir. Geçmişten günümüze yaşanan

değişimlerin küreselleşme, iklim değişiklikleri, artan nüfus, gelişen teknoloji olduğu çıkarımlarından bulunulması da yine sürdürülebilirliğin tüm boyutlarıyla ilişkilidir. Yaşanan ya da yaşanabilir doğal afetlerin çevreyi, toplumu ve ülke ekonomisini nasıl etkilediği sorusunun cevabı aranırken sürdürülebilirlik kavramı yine devreye girmektedir. Türkiye'nin komşu ülkeleri ile arasındaki ticarete, küreselleşen dünyada ülkemizin yaşadığı coğrafyada üstelendiği rol konu edinilmiştir (MEB, 2024). İnsan hayatı için gerekli mekânsal temel bilgi, değer ve becerileri öğrencilere kazandırmayı amaçlayan bu öğrenme alanı, temelde coğrafya odaklıdır. “Evimiz Dünya” öğrenme alanı ile insanın yakın çevresini ve etkileşimini tanımak, bu konuda çeşitli değer ve becerileri kullanarak bu etkileşimin neden ve sonuçlarının farkında olmak ve geleceğe yönelik toplumsal veya bireysel bakış açısı kazandırabilmek hedeflenmektedir. “Evimiz Dünya” öğrenme alanı sayesinde Sosyal Bilgiler dersinin okutulduğu bütün kademelerde öğrencilere çevre okuryazarlığı, araştırma, harita okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, mekânı algılama ve gözlem becerilerinin kazandırılması amaçlanmıştır (MEB, 2018). Doğrudan verilecek olan beceriler arasında çevre okuryazarlığı yer alsa da bu öğrenme alanının içerisinde yer alan ünitelerde nüfus artışının yarattığı toplumsal sıkıntılar, doğal afetlerin toplum yapısına ve psikolojisine etkisi gibi konularıyla sosyal, yaşanan bölgede sanayinin, tarımın veya sanayinin gelişmemesinden kaynaklı ekonomik amaçlı yaşanan göçler, yaşanan doğal afetlerin bıraktığı hasarların afetzedelerde ve ülke ekonomisinde meydana getirdiği maddi zorluklar, tarım alanlarının azalarak yerleşim alanlarına dönüştürülmesinin tarım ekonomisine verdiği zararlar açısından ekonomik boyut ile ilişkilendirilebilir.

“Ortak Mirasımız” öğrenme alanı 2024 SDÖP’da Anadolu ve Mezopotamya bölgelerinde ki ilk yerleşim alanlarında ki sosyal yaşama, bu bölgelerde yaşayan medeniyetlerin kültürel mirasımıza etkilerine, Orta Asya ‘ da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarına, İslamiyet’in kabulü ile Türklerde yaşanan sosyal değişimlere, Osmanlı Devletinin İmparatorluk sürecine, Avrupa da yaşanan gelişimlerin tüm dünyaya yansımalarına ve Osmanlı Devletinin kültür ve mirasımıza bıraktığı estetik, sanat anlayışına yer verilmiştir (MEB, 2024). Tarih merkezli olan bu öğrenme alanı kültür ve kültürel mirası öne çıkaran bir yapıya sahiptir. Türk kültürünü oluşturan ana temalardan hareketle kültürün geliştirilmesini ve korunmasını sağlayacak, milli bilincin oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bu şekilde öğrenciler kültürel unsurların, bir toplumu diğer toplumlardan ayıran en önemli özellik olduğunu kavrayacaktır. Bunun

yanı sıra kültürümüzün dünya kültürel mirasının zenginleşmesine ve renklenmesine katkı sağladığı vurgulanır (MEB, 2018). Sürdürülebilir kalkınmanın alt boyutları ile ilişkilendirebileceğimiz “Ortak Mirasımız” öğrenme alanı kültürel mirasımıza sahip çıkma, gelecek kuşaklara aktarma, kültürün toplumdaki insanları birleştirici özelliği olması, medeniyetlerin inanışlarına göre yaşamlarına yön vermesi, yerleşik hayatın sosyal çevreye etkileri, Avrupa’da yaşanan gelişmelerin özellikle Fransız ihtilalinin toplumsal sonuçları, hikayelerimiz, destanlarımız, düğünlerimiz gibi örneklerle sürdürülebilirliğin sosyal boyutu ile ilişkilidir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapan ülke topraklarımız geçmişten günümüze kadar gelen eserleri, antik kentleri, kaleleri, sarayları, çarşıları, camileri, kiliseleri ve sayamadığımız birçok tarihi yapı ile adeta açık hava müzesi özelliğini taşımaktadır. Tarihi kültürel varlıklarımızın gelecek kuşaklara en iyi şekilde aktarma, bu aktarımı yaparken tahrip etmeden, doğal içerikleriyle devam etmelerini sağlamak açısından çevresel ve var olan turistik kültürel değerlerin turizmi canlandırması açısından ekonomik boyut ile ilişkilendirilebilir.

2024 Sosyal bilgiler öğretim programının ‘da “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanında öğrencilerden; teknolojik ürünlerin toplum yapısını nasıl etkilediği, gelişen teknoloji ile dijitalleşen dünyada güvenlik ve gizlilik ilkelerine nasıl uyacakları, ürünlerin bilinçli kullanımı, telif ve patent hakları, teknolojinin kültürümüze etkilerine değinilmiştir (MEB, 2024). Bilimsel, eleştirel ve yenilikçi düşüncenin bilim ve teknolojideki gelişmelerin temeli olduğunu; bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgiye ulaşmada teknolojiyi kullanma becerisi edinmeleri beklenmektedir. Diğer yandan, teknolojilerin günlük hayatımızla ne düzeyde ilişkili olduğunu öğrenirken aynı zamanda bazı teknolojik ürünlerin çevreye verdiği zararları tartışır. Bilimsel eserlerin kanunlarla korunduğunu fark ederek akademik dürüstlük ilkelerini dikkate alır (MEB, 2018). Teknolojinin toplum hayatı üzerine olumlu olumsuz etkileri ile sosyal, teknolojinin gelişimi ile ürünlere kolay ulaşım, e ticaretin artması, sanayii sektörünün daha donanımlı çalışması, ulaşım ve iletişim araçlarının gelişimi gibi açılardan ekonomik, hızla artan sanayileşme buna bağlı olarak doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi, küresel ısınmanın yarattığı sorunlar açısından çevresel boyut ile ilişkilendirilebilir. Dijitalleşen dünyada sanal ortamda sürdürülebilir kalkınma adına yapılan faaliyetlere dikkat çekmek daha kolay olmaktadır, özellikle kullanılan görsel içeriklerle bireylerin ilgisini çekmek, kısa sürede geniş kitlelere ulaşmayı sağlamaktadır.

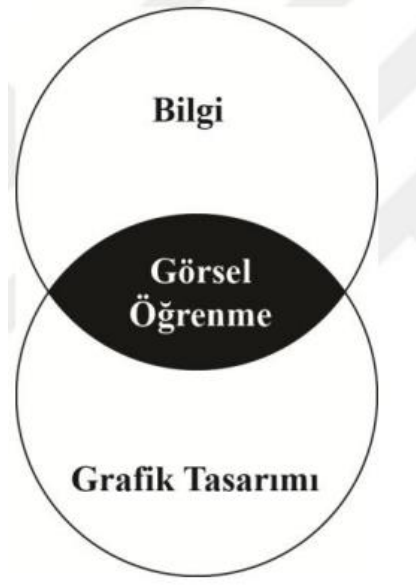
3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK OKURYAZARLIĞINI KAZADIRMADA KULLANILABİLE ÇEK ARAÇLAR

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler öğrenme ortamlarının değişikliğe uğramasını ve çeşitli araçlarla desteklenmesini gerekli kılmıştır. Önceden sınıf ortamında gerçekleşen öğrenmeler teknoloji ile sınıf duvarlarını aşmış, çeşitli öğrenme alanları oluşmuştur. Teknoloji ile oluşan öğrenme ortamları internet ve bilgisayar sayesinde öğrenme etkinliklerinin gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Yeni oluşan öğrenme ortamlarına uyumlu öğrenme etkinlikleri ortaya çıkmış ya da mevcut etkinliklerin biçimi değiştirilmiştir (Yıldırım & Yıldırım & Çelik & Aydın, 2014).

Sürdürülebilirlik okuryazarlığını kazandırmada videolar, haberler, kamu spotları, alan gezileri, piknikler, diyagramlar, animasyonlar, şemalar, broşürler vb. pek çok araç kullanılabilir. Bunlardan biri de zengin içeriklere sahip olması, görsellik açısından dikkat çekmesi, birçok duyu organına hitap etmesi ve karmaşık konuları basit ve anlaşılır şekilde aktarabilme özelliğine sahip olmasıyla infografiklerdir.

İnfografik kelimesi köken olarak İngilizcedeki “infographic” kelimesinden dilimize geçmiş bir kavramdır. Bu kavram, info (bilgi) ve graphic (grafik) kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Kelimelerin arasındaki ilişki, dilimizde bu terimin “bilgi grafiği” şeklindeki tercümeleriyle de kendini göstermektedir. İnfografikler yani bilgi grafikleri, bilgi ve tasarımı yan yana getirerek mesajı alıcı konumundaki; kişilere, kurumlara ve geniş kitlelere doğru bir şekilde iletmeye olanak sağlayan grafik türüdür. Aslında infografikler, karmaşık bilginin alıcıya çok kolay ve hızlı bir şekilde aktarılmasına olanak tanıyan fikir, düşünce veya verilerin görselleştirilmiş biçimleridir. Normal bir infografiğin kavramsal yapısı şekilde gösterildiği gibidir (Smiciklas, 2012 akt: Yıldırım, 2018):

Şekil 8. Bir İnfografiğin Kavramsal Yapısı

Şekil 8’de görüldüğü gibi bilimsel verilerin grafik unsurlarıyla bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkan bir sunuş şeklidir. Yani infografik, bir olayın veya bilginin yalnızca yazı ile değil, görsel öğeler kullanılarak ve belirli bir tasarım kuralıyla sunulmasına verilen ifadedir. National Geographic dergisi ile pek çok ödül alan ve son 20 yılın en iyi 5 grafik tasarımcısından biri olmaya başaran dünyaca ünlü infografik tasarımcısı Fernando Baptista infografiği “Modern bilimin bir parçası” olarak belirtmiştir. (Özmen, 2017). İnfografiklerin ilk örnekleri olarak, erken tarihte ağaç kavuklarına ve mağara duvarlarına çizilen figürler, şekiller olduğu kabul edilebilmektedir. Başlangıçta hayvan sayısını kaydetmek amacıyla kullanılan resimler, bir iletişim diline dönüşmüştür. Yazının icat edilmediği eski çağlarda semboller ve şekiller ikonik anlatma dili olarak yer almıştır. İlk yerleşim yerlerinden edinilen bulgulardan M.Ö Mısır’daki hiyerogliflerle (resim yazısı), görsellerin iletişim dili olarak kullanılması devam etmektedir. İletişim dili halini alan anlatımcı resimlere ve sembolere pek çok anlamlar yüklenmiş ve bu semboller görsel iletişim alanına yeni bir ivme kazandırmıştır. Böylece on binlerce yıl öncesinden beri insanlar tarafından oluşturulan resimler, kitlelerin iletişimini sağlayarak bilgi edinmeyi sağlamışlardır. 19. yüzyıldan sonra teknolojinin gelişmesiyle birlikte 17. ve 18. yüzyıllarda İngiliz ekonomisini betimleyen grafikler bilimsel araştırma, görsel iletişim, endüstriyel ve ekonomik ürünlerin tanıtımı ve politik konuların gösterimi için kullanılmaya başlanmış ve infografiklerle desteklenmiştir. 20. Yüzyıldan önce istatistiksel grafiklerin ve veri haritalarının temellerini atan

infografikler ise 20. yüzyılın ikinci yarısında çeşitlenmeye başlamış, hayatın pek çok alanında bilgi sunum yöntemleri olarak kullanılmaya başlanmıştır (Karaçayır, 2022).

İnfografiklerin bir eğitsel araç olarak kullanımı yıllar öncesine dayanmaktadır. Eğitim ve öğretimde duyu organlarına hitap etmesi için çeşitli araçlar kullanılmaktadır. Kullanılan araçların büyük bölümü ise göze hitap eden materyallerden oluşmaktadır. Bilginin kalıcı ve yoğun olarak yazı şeklinde hazırlanan kitaplar günümüzde öğrencilerin en önemli yardımcılarıdır. Okuyarak anlama becerisi üzerinden kitapların kullanımı, okul öncesinden itibaren başlamakta ve insanların eğitim yaşamları boyunca sürmektedir. Kitaplarda resim kullanımı okul öncesi eğitim yaşamının sonlarına doğru azalmaya başlamaktadır. Günümüzde eğitimin çeşitli yerlerinde infografik kullanılmaktadır. Özellikle ilköğretimde sınıflardaki panolarda infografik kullanımı yaygın olarak görülmektedir. Bu tasarımlar genellikle sınıf öğretmenleri tarafından farklı yazı, resim veya grafiklerin bir araya getirilip düzenlenmesiyle hazırlanmaktadır. İnfografik tasarımının önemi burada ön plana çıkmaktadır. Tarihin pek çok döneminde eğitsel amaçla kullanılan infografikler, günümüzde çok daha elverişli şartlarda tasarlanabilmektedir. İnfografik tasarımcılarının yoğun olarak grafik sanatlarına veya medya alanına hizmet verdikleri bilinmektedir (Yavuz, 2020)

İnfografik öğelerini doğru kullanmak için görsel tasarım ilkelerini dikkate almak gerekir. Davidson (2014) ile Lamb ve Jhonson (2014) çalışmalarında belirttikleri gibi güzel bir infografik hazırlamak için dikkat edilmesi gereken şartlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- İnfografikler bilginin sunumunda metinler ve görseller bütünleşmelidir.
- İnfografikler karmaşık bilgileri basit, net ve hızlı bir şekilde sunabilmelidir.
- İnfografikler basit olmalıdır.
- Bilgi grafikleri sınırlı sayıda sözcük ve metin içermelidir.
- Metinler açıklayıcı olmalıdır.
- Bilgi grafikleri, bilginin gösteriminde çeşitlilik gösteren bir yapıya sahip olmalıdır.
- İnfografikler okuyucular için cazip ve güzel olmalıdır.
- Tasarım kuralları uygulanmalıdır.

İnfografik hazırlamak için gerekli olan bütün şartlar dikkate alınmalıdır. Bu şartlar dikkate alındığında ortaya çıkan infografikler öğrenme ortamları için açıklayıcı, anlaşılır, basit ve görsel destekli olan araçlar haline gelebilir. Böylece infografikler öğrenme ortamlarında etkili bir öğretim aracı olarak kullanılabilir (Kököz, 2019).

İnfografikler, eğitim-öğretim sürecinde farklı aşamalarda oldukça fayda göstermektedir. Bu araçlar, öğrencilerin bilgiye daha hızlı ve etkili bir şekilde ulaşmalarını, bir önceki dersin konuları tekrar edilirken infografikler kullanılarak önceki bilgilerin görsel bir şekilde hatırlatılmasını, yeni konular sunulurken, eski bilgilerle arasındaki ilişkiyi infografikler aracılığıyla kurmasını, dersin sonunda, öğrenilen bilgilerin özetlenmesinde infografiklere başvurularak konuyu daha kolay kavrayabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu şekilde infografikler, derslerin daha anlaşılır ve etkili olmasına yardımcı olmaktadır (Meeusah ve Tangkijwiat, 2013'ten akt: Karaçorlu, 2018). Uzunca dizilen kelimeleri canlandıran infografikler okuyucuların ilgisini çekerek bilgiye ulaşmasını sağlar. Bu açıdan infografikler bilgiye ulaşmayı eğlenceli hale getirir. Ayrıca infografikler bilgileri karşılaştırma olanağı sağlayarak okuyucunun ilgisini canlı tutar (Karaçorlu, 2018). Ayrıca, infografikler ünitelerde yer alan konular dahil olmak üzere, alıştırma etkinlikleri ve çeşitli öğrenme etkinlikleri hazırlamasını sağlar. Dahası, öğrencilerden ödev için infografik oluşturmalarını istemek öğrencilerin düşünmelerini, öğrenmelerini, görsel iletişim becerilerini ve kendilerini ifade etme becerilerinin gelişmesini sağlar (Doğru, 2015).

3.1. SOSYAL BİLGİLER, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE INFOGRAFİKLER

Günümüzde devamlı artan bir hızla gelişip, değişen teknolojinin hayatımızın pek çok alanında köklü değişimlere neden olduğu bilinen bir gerçek. İnternet, bilgisayar ve akıllı telefonlar gibi teknolojik araçların bilgi paylaşımında sunduğu hız ve insanların bu hızı yaşamlarının diğer alanlarında da yakalama isteği de bu değişimlerden biri olarak karşımıza çıkıyor. Bu açıdan değişen öğrenci özellikleriyle öğrencilerin bilgiye hızlı ulaşma konusundaki beklentisi, ders kitaplarında ki bilgilerin yoğunluğu ve buna karşın öğretim süresinin kısıtlı olması gibi sorunlarla, öğretim faaliyetlerinde mesajı yorumlamak için tüketilen enerjiyi azaltarak zaman kazanmak, mesajın en önemli bölümlerine dikkat çekmek, öğrencilerin yorumlama ve ayırt etme becerilerini geliştirmek gibi öğretim tasarımının hedefleri bir arada düşünüldüğünde yoğun ve karmaşık bilgileri görselleştirerek açıklayıcı, hızlı ve kolay bir şekilde sergilememizi sağlayan infografikler önemli bir öğretim aracı olarak karşımıza çıkıyor (Yeşiltaş &

Cevher, 2018). Araştırmalara göre 1900’l yıllarda ortalama 40 gazeteye eşdeğer bilgiye maruz kalan bir insan, 2000’li yıllara geldiğinde bilgilere ulaşma hızının artması ve kolay olmasıyla çok fazla bilgiye maruz kalmaktadır. Bu miktarın gün geçtikçe daha fazla artacağını tahmin etmek zor değildir. Bu derece karmaşık ve yoğun bilgiye maruz kaldığımız sürede bilgileri tasarlanmış biçimde sunan, görsel iletişimin rolü önemli duruma gelmiştir. Çünkü insan zihni, sözel veya yazılı bilgi öğrenimine kıyasla birçok duyu organına hitap eden görsel bilgi aktarımını daha etkili şekilde kısa zamanda kavrayabilmektedir (Doğru, 2015).

Ülkemizde ilköğretim 4. Sınıflarından itibaren başlayan sosyal bilgiler dersi 10-12 yaş arası öğrencilere hitap etmektedir. Piaget' ye göre bu yaş grubunun bilişsel gelişim düzeyi somut işlemler döneminin sonu ve soyut işlemler döneminin başlangıcına denk gelmektedir. Somut işlemler döneminde öğrenciler karşılaştırma (muhakeme) yoluyla somut problemleri sınıflama, konunun kavranmasını anlayabilme ile çözümlleme, sıralama ve tersine çevirebilme başarısını göstermektedirler. Ortaokul (5.-8. sınıflar) ğrencilerinin soyut düşünme becerisi biraz daha gelişmektedir. Bu dönemde öğretmenler bilişsel gelişimi destekleyecek önlemler almalıdır (Altınışık & Orhan, 2002). İnfografikler bu anlamda Sosyal Bilgiler dersinde devreye girebilir çünkü karmaşık kavramları ve geniş bilgi yelpazesıyla öğrencileri zorlayan sosyal bilgiler dersinde infografikleri kullanmak öğrenme sürecini hem eğlenceli hem de daha etkili hale getirir.

İnfografikler teknoloji ve görsel öğelerle birleşerek iletişim dili yaratırlar. Tüm görsel öğelerinin dili, söz ve söze dayalı yazılı anlatımı aşan bir güce sahiptir. Hiç okuma-yazma bilmeyen insanlara veya farklı dilde konuşan insanlara görseller ve semboller ile aynı şeyleri anlatmak aynı duyguları yaşatmak mümkündür. Bundan dolaydır ki eğitim, ğretim de görme duyusunun öğrenmeye etkisi oldukça büyük öneme sahip olmuştur (Doğru, 2019). Sosyal bilgiler dersi ğretiminde genel olarak harita, küre ve kitap gibi geleneksel araçlar kullanılmaktadır. Ancak, infografiklerin eğitimciler tarafından kolayca tasarlanabilmesi, soyut kavramları somutlaştırması ve öğrencinin bilgiyi keşfederek analiz etmesine olanak tanınması gibi faydaları göz önünde bulundurulduğunda, infografiklerin sosyal bilgiler öğretimini daha ilgi çekici, etkili ve kolay hale getirecektir (Yıldırım & Perdahçı, 2019)

Sosyal bilgiler dersi sürdürülebilirlik okuryazarlığının kazandırılmasını amaçlayan derslerden biridir. Bu bağlamda sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve

ekonomik boyutlarının tümünü ele almaktadır. İnfografikler bu açıdan eğitimde bir araç olarak kullanılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi sözel, soyut kavramlara ve anlatıma dayalı bir içerik taşıdığından öğrencilerin birden fazla duyu organına hitap eden araçların kullanımı, karmaşık konuları daha iyi anlamalarına ve hatırlamalarına yardımcı olacaktır. Sosyal bilgiler dersi bünyesinde birçok bilimi barındırmaktadır. Tarihi konularda, önemli kişilerin hayatları, medeniyetlerin yükselişleri, tarihi olayların kronolojisi, coğrafyada iklim tipleri, nüfus dağılımları, doğal afetler, doğal kaynaklar, ekonomik faaliyetlerimiz, siyasette ülke yönetimleri, yönetim çeşitleri, ekonomide ticari ilişkiler gibi ortaokul yaş grubuna göre soyut kalabilen konular infografikler ile görselleştirilip, video, karikatür, kısa film, animasyon, harita ,grafik, gazete başlıkları, dergi kapakları gibi içerikler kullanılarak zenginleştirilebilir. Sürdürülebilirliğin çevresel sürdürülebilirlik boyutunda infografiklerde yer alan, hava kirliliği haberleri, geri dönüşüm ile ilgili bir afiş, infografik üzerine yerleştirilen QR kodu aracılığıyla ulaşılan bir kamu spotu, doğa ile ilgili animasyon filmi ya da tarihi bir konuda sanal müzeye erişim sağlayarak farkındalık yaratacak ve öğrencilerin çevreye karşı duyarlılıklarını harekete geçirmede etkili olacaktır. Geri dönüşüm oranları veya atık yönetimi hakkında bir şemanın yer almasıyla geri dönüşüme verilen önemin yeterli olmadığını sayısal verilerle görecektir. Çevreyle ilgili yerleştirilen görseller sözel olarak anlatımdan daha etkili olacak ve iz bırakacaktır. Sürdürülebilir bir geleceğe dikkat çekmek için yenilenebilir enerji kaynakları, enerji tüketimi karşılaştırmalarına dair şemaların kullanılması da yenilenebilir enerji kaynaklarına olan ilgiyi arttıracaktır. Günümüz teknolojisi ve gelecekte bizi bekleyen teknolojiler ile ilgili izletilen videolar unutulmayacak ve öğrencilerin çoğu şaşırarak izleyecektir. Sosyal sürdürülebilirlik açısından ele alırsak infografikler, öğrencilerin üzerindeki bilgileri arkadaşlarıyla paylaşmasını, konuları tartışmasını, fikir sunmalarını, kendini ifade edebilmeyi geliştirmek açısından olanak sağlayacaktır. Gezegende meydana gelen toplumsal sorunlara dikkat çekmek isterken infografikler dersi zenginleştirecektir. Korsan yayın hakkındaki bir gazete haberi insanların emeklerine saygı duyulmadığını içermektedir, vergi konusunda izletilen animasyonun öğrencilerin vergi kelimesiyle ilgili zihinlerinde kolayca şema oluşmasını sağlayacak ve verginin toplum için önemini, verildiğinde sosyal hayatlarının daha düzenli olduğunu kavramalarını kolaylaştıracaktır. Ekonomik sürdürülebilirlik açısından, infografikler girişimcilik becerisinin kazandırılmasında etkili olacaktır. İnfografikler üzerinde yerleştirilen girişimcilik hikâyeleri videoları,

gazete haberleri öğrencilerin ilgililerini çekecek yeni fikirler üretmeye başlayacaklardır. Özellikle yaşadıkları bölgede en çok yetişen ürünler üzerinden üretim, tüketim, dağıtım projesi oluşturmaları girişimcilik becerisinin kazandırılmasında, yeni fikirler üretmelerine olanak sağlayacaktır. İleride olmak istedikleri meslek dalları ile ilgili bilgilendirmelerin yer alması da gelecek için planlama yapmalarına olanak sağlayacaktır.

4. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Araştırmanın bu kısmında sürdürülebilir kalkınma ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılmış olan çalışmalara yer verilmiştir

4.1. YURTİÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Acar (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada amaç sosyal bilgiler son sınıf öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıkları ile inanç düzeylerini belirlemek ve sürdürülebilir kalkınma eğitimi hakkındaki görüşlerini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 59 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın modeli nicel ve nitel verilerin bir arada kullanıldığı karma yöntem desenidir. Nitel boyutta veri toplama aracı olarak sürdürülebilir kalkınma farkındalığını belirleme ölçeği, sürdürülebilir kalkınma eğitime yönelik inançlar ölçeğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda, sosyal bilgiler son sınıf öğretmen adaylarına Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi hakkındaki görüşme formu kullanılmıştır. Nicel boyutta elde edilen sonuçlara göre öğretmen adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi (SKE) almadan önceki ön-test puanları ile SKE sonrasında aldıkları son-test puanları arasında, son test puanlarının daha yüksek olduğu, öğretmen adaylarının SKE ile ilk defa karşılaşmaları neticesinde yorumlanan, inanç düzeyine göre anlamlı bir değişkenliğin olmadığı sonucuna varılmıştır. Nitel boyutta elde edilen sonuçlara bakıldığında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen SKE'nin olumlu geri bildirim sağladığını ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma terimine yönelik olumlu görüş geliştirdiklerini, farkındalık ve bilinç kazanmalarını sağlamıştır. Ayrıca sonuçlar genel bir bakış açısıyla yorumlandığında, araştırmanın nitel bulgularının nicel bulguları desteklediği ve tamamladığı görülmektedir.

Akgün (2021) gerçekleştirmiş olduğu çalışmasının amacı ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin yenilenebilir enerji kaynakları ve sürdürülebilirlik kavramına yönelik algılarının incelenmesidir. Ayrıca öğrencilerin bu kavramları günlük yaşamlarına

yansıtma düzeyleri de çalışma kapsamında belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) desenine göre hareket edilmiş ve çalışma grubunu 8. Sınıf düzeyindeki 63 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak sürdürülebilirlik ve yenilenebilir enerji kavramlarına karşı algılarının belirlenmesi amacıyla kelime ilişkilendirme testi, sürdürülebilir ev çizimleri, açık uçlu soru formu uygulanmıştır. Kelime ilişkilendirme testleriyle kavramlar arasında öğrencilerin ilişki kurabildiği fakat ortak cevaplar verilmesine karşılık iki kavramın direkt olarak eşleştirilemediği görülmüştür. Kavramları günlük yaşamlarına aktarma açısından sürdürülebilir ev çizimleri incelendiğinde; evlerin doğal ortamlarla beraber çizildiği, yenilenebilir enerji kaynaklarının tercih edildiği, canlı çeşitliliğinin olduğu, atık kontrolüyle kirliliğin önlenmesini sağlayacak çizimler yapıldığı gözlemlenmiştir. Açık uçlu soru formunda öğrencilerden sürdürülebilir çevre için yaşanabilir çevre bırakma, çevre dostu enerji kullanma, çevre sorunlarının oluşmasını önleme, çevresel faaliyetlere aktif katılım sağlama, atık kontrolü yapma ve canlı türlerinin korunmasını sağlama temaları altında cevapları istenmiştir. Öğrenciler gelecekte yenilenebilir kaynaklarının avantajlarını belirtirken doğrudan sürdürülebilir kaynak olmasını gösteren ifadeler rastlanmamıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin kavramlar hakkında bilgi sahibi oldukları fakat ilişkilendirme açısından başarısız, yetersiz kaldıkları ortaya konulmuştur.

Azrak (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışma, sosyal bilgiler dersinde sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin görüşlerini incelemektedir. Karma yöntemlerden keşfedici sıralı desen kullanılarak yapılan araştırmada hem nitel hem de nicel veriler toplanmıştır. Katılımcıları nitel aşamada Eskişehir'de görev yapan 12 sosyal bilgiler öğretmeni ve 13 ortaokul 8. sınıf öğrencisi, nicel aşama: Eskişehir'deki 146 sosyal bilgiler öğretmeni ve 556 ortaokul 8. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Veriler öğrenci ve öğretmen görüşlerini belirlemek için hazırlanan anketler ve yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, sosyal bilgiler öğretmenleri, dersin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik farkındalık kazandırmada işlevsel bir rol oynadığını belirtmiştir. Ortaokul 8. sınıf öğrencileri, sosyal bilgiler dersinde sürdürülebilir kalkınma konularını öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Araştırma, sosyal bilgiler dersinin sürdürülebilir kalkınma konularını öğretme ve farkındalık oluşturma konusunda önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Bayram & Çengelci Köse (2023), sosyal bilgiler dersinde sürdürülebilirlik bilincinin kazandırılmasında ders kitaplarının rolünü incelemiştir. Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında kullanılan 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına odaklanmış ve doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlar, ders kitaplarının sürdürülebilirlik bilincine yönelik konular içerdiğini, ancak bu içeriğin bilinç kazandırmada sınırlı kaldığını göstermiştir. Kitaplarda sürdürülebilirlik bilincine yönelik açık uçlu sorular, proje çalışmaları, okuma parçaları, araştırma soruları ve çoktan seçmeli sorular yer almıştır. Çalışma, sosyal bilgiler ders kitaplarında sürdürülebilirlik konularının artırılması ve bu kitapların diğer branşların ders kitaplarıyla karşılaştırmalı olarak incelenmesi gerektiğini önermektedir.

Burkaz Ekinci (2021) tarafından gerçekleştirilen “ortaokul öğrencileri için sürdürülebilir kalkınma eğitime yönelik bir modül geliştirme çalışması” adlı araştırmasının amacı; ortaokul öğrencilerine yönelik tasarlanan sürdürülebilir kalkınma (SK) eğitime yönelik toplam on modülden oluşan bir öğretim materyali geliştirmek ve etkililiğini test etmektir. 2020 yılında başlayan Kovid-19 salgını sebebiyle uygulamalar zoom uygulaması üzerinden çevrim içi olarak sürdürülmüştür. Çalışma grubunu yedinci sınıfta öğrenim gören 14 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonunda, öğrencilerin kavramsal gelişimlerinin ve akademik başarılarının arttığı görülmüştür. Aynı şekilde SK öğretim modülü öğrencilerin SK farkındalığını arttırmakla birlikte, uygulamaların hedeflenen davranışları kazandırmada etkili olduğu öğrenci ve veli görüşmeleriyle ortaya konulmuştur.

Engin (2010) çalışmasında, coğrafya eğitiminin sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi açısından önemi ele alınmıştır. Araştırma, İstanbul, Tekirdağ, Şırnak ve Yozgat illerindeki farklı lise türlerinden (anadolu, meslek, genel) toplamda 660 öğrenci ve 34 öğretmen ile anket yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı, coğrafya eğitimi içinde çevre ve sürdürülebilir kalkınma eğitiminin yerini, önemini ve öğretim sürecindeki olası aksaklıkları belirlemektir. Çalışma sonucunda; İstanbul’un en önemli sorunları sırasıyla işsizlik ve yoksulluk, küresel ısınma ve su kaynaklarının tükenmesi/kirlenmesi olarak belirlenmiştir. Tekirdağ’ın küresel ısınma da birinci sırada, ardından işsizlik ve yoksulluk, üçüncü olarak doğal kaynakların tükenmesi gelmektedir. Yozgat ilin küresel ısınma da ilk sırada yer alırken, işsizlik ve yoksulluk ikinci sırada, su kaynaklarının tükenmesi/kirlenmesi ise üçüncü sırada yer almaktadır. Şırnak, işsizlik ve yoksulluk

birinci sırada, küresel ısınma ikinci sırada, su kaynaklarının tükenmesi/kirlenmesi üçüncü sıradadır. Araştırma, öğrencilerin yaşadıkları çevrenin algı ve önceliklerini etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, coğrafya eğitimi sürecinde çevresel sorunlara yönelik farkındalık yaratmanın, sürdürülebilir kalkınma ve çevre eğitimi açısından kritik bir rol oynadığı vurgulanmıştır.

Kardaş İşler (2023), ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programını sürdürülebilir kalkınma boyutları açısından incelemiştir. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmış ve veriler betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre: 18 özel amaç cümlesinin yalnızca 6'sı, 33 kazanımın ise sadece 7'si sürdürülebilir kalkınma ile ilişkilidir. Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili 7 kazanım, 4 farklı sürdürülebilir kalkınma hedefiyle uyumludur. Ancak, bu kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin "Hatırlama" basamağının ötesine geçmediği ve "Çözümleme, Değerlendirme, Yaratma" gibi üst düzey düşünme basamaklarında hiçbir kazanımın yer almadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, ilkokul düzeyinde sosyal bilgiler öğretim programının sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle sınırlı bir uyum sağladığını ve kazanımların üst düzey bilişsel süreçleri geliştirme açısından yetersiz olduğunu göstermektedir.

Kanmaz (2019) "7. Ve 8. Sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları ve tutumlarla ilişkili faktörler" adlı çalışmada 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum düzeylerini ve tutumlarla ilişkili olan faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya altı devlet ortaokulunun 7. ve 8. Sınıflarında öğrenim gören 3210 öğrenci katılım sağlamıştır. Veriler kişisel bilgiler formu ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum ölçekleri ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel ve alt boyut tutumlarının yüksek olduğu, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik genel tutumların okullun hizmet bölgesine göre fark yaratmazken, sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenleri açısından farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin sosyal boyut tutumları ile anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi arasında düşük düzeyde pozitif ilişki olduğu, aylık gelir durumuyla sürdürülebilir kalkınmanın boyutları arasında bir ilişki olmadığı, akademik başarı puanları ile sürdürülebilir kalkınmanın arasında düşük düzeyde pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir.

Kavak (2024) gerçekleştirmiş olduğu çalışmasındaki amacı fen bilimleri dersinde, sorgulamaya dayalı STEM temelli sürdürülebilirlik eğitiminin etkinliklerinin”, ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin, sürdürülebilir yaşam becerileri, sürdürülebilirlik farkındalıkları ile çevresel okuryazarlıkları üzerindeki etkilerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Giresun ilinde öğrenimine devam eden 21, 3. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma da karma yöntem kullanılmıştır. Çalışmanın nicel boyutunda tek gruplu yarı deneysel yöntem, nitel boyutunda ise durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmada çevremi nasıl görüyorum? ölçeği, çok boyutlu 21. yy. becerileri ölçeği, sürdürülebilir kalkınma bağlamında çevresel farkındalık ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanarak veriler toplamıştır. Çalışmanın nicel sonuçlarına göre; STEM temelli sürdürülebilirlik eğitimi alan öğrencilerin sürdürülebilirlik farkındalıkları, 21. yy. becerileri ve çevresel bilgileri, davranışları ve tutumları üzerinde etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışmanın nitel sonuçlarına göre; öğrencilerin STEM’e ve çevre kirliliğine ilişkin bilgi düzeylerinin arttığı, çevreyi koruma konusunda davranış boyutunda daha olumlu cevaplar verdikleri görülmüştür. STEM temelli sürdürülebilirlik eğitiminin, öğrencilerin, 21. yy. becerilerin alt boyutları açısından incelendiğinde liderlik, iş birliği, kariyer farkındalığı, yaratıcı düşünme gibi becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen netice ile, STEM temelli sürdürülebilirlik eğitiminin, tüm eğitim kademelerinde kullanılması önerilmektedir.

Suna & Çengelci Köse (2023) 6. Sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler dersinde sürdürülebilirlik farkındalığına yönelik etkinliklerin öğrencilerin sürdürülebilir yaşam farkındalığına etkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Gömülü karma desen yöntemini kullanmışlar ve araştırma sonucunda, sürdürülebilirlik farkındalığına yönelik etkinliklerin deney grubundaki öğrencilerin sürdürülebilir yaşam farkındalığı düzeylerini önemli ölçüde artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şeker (2017) doktora tezi çalışmasında, dünya genelindeki fen eğitimindeki eksiklikleri gidermek amacıyla sürdürülebilir kalkınma ilkelerine dayalı yeni bir model program geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, araştırmacının oluşturduğu "Sürdürülebilir Kalkınma için Fen Eğitimi" (SKFE) model programının öğrencilerin akademik başarısına ve sürdürülebilir kalkınmaya dair görüşlerine etkisi araştırılmıştır. Çalışma, beşinci sınıf düzeyinde üç şube ve toplamda 92 öğrenci ile yürütülmüştür. Karma metot kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, veri toplama aracı olarak fen bilimleri bilgi testi ve yarı yapılandırılmış mülakat soruları kullanılmıştır. Sonuçlar,

SKFE model programının öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkilediğini ve deney grubundaki öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik görüşlerinin program sonrası arttığını ortaya koymuştur. Bu bulgular, geliştirilen model programının dünya genelindeki fen öğretim müfredatına entegre edilebileceğini göstermektedir.

Türer (2010) gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının, “Sürdürülebilir Kalkınma” ile ilgili farkındalığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada sürdürülebilir kalkınma farkındalıklarını belirleme anketini kullanılmıştır. Anket 5’li likert ölçeği 21 soru maddesinden oluşmuştur. Analiz sonucunda, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmanın genel boyutları açısından farkındalıklarının, oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının dahil olduğu bölüm değişkenine göre yapılan analizde sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunda, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğretmen adayları yönünde istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın boyutları üzerinde yapılan farkındalık belirlenmesinde, öğretmen adaylarının en yüksek sosyal boyut açısından farkında oldukları, sırasıyla çevresel boyut ve ekonomik boyutun geldiği araştırmada ulaşılan başka bir sonuç olmamıştır.

Uğraş & Zengin (2019) çalışmalarında sınıf öğretmeni adaylarının sürdürülebilir kalkınma için eğitim hakkındaki düşüncelerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma grubu 30 sınıf öğretmeni adayından oluşmuştur. Sınıf öğretmeni adaylarının sürdürülebilir kalkınma için eğitim ile ilgili genel anlamda olumlu düşüncelere sahip oldukları belirlenmiştir. Sürdürülebilir kalkınma için eğitimin okul öncesi dönemden itibaren verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Adaylardan bazıları sürdürülebilir kalkınma eğitiminde en etkili yöntemin okul dışı faaliyet olarak gezi programlarının olacağını belirtirken, diğerleri drama, konuyla ilgili video izlettirmenin de etkili olabileceğini ifade etmişlerdir.

Uslu (2024) yapmış olduğu çalışmasında ortaokul öğrencilerine sürdürülebilirlik eğitimi uygulamaları aracılığıyla sürdürülebilir yaşam becerilerini kazandırmayı amaçlamıştır. Çalışmasını 7. sınıfında öğrenim gören 18 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Eylem araştırması için ders planları ve etkinlikler düzenlemiştir. Hava kirliliği, iklim değişikliği ve küresel ısınma, gıda ve su kıtlığı, plastik atıklar, geri dönüşüm başta olmak üzere pek çok

sürdürülebilirlik konularına yer verilmiştir. Çalışmada uygulanan ön test ve son test analizleri karşılaştırıldığında, son testten elde edilen verilerin analizinde, ön teste göre ortaokul öğrencilerinin eleştirel, analitik, sistematik, öngörüşel düşünme ve problem çözme becerilerinin seviyelerinde artış gözlemlenmiştir. Araştırma boyunca öğrencilerin iş birliği ve iletişim becerilerinde pozitif yönlü gelişmeler gözlenmiştir. Araştırmada sürdürülebilirlik eğitimi uygulamalarının ortaokul öğrencilerinde sürdürülebilir yaşam becerilerini kazandırmada etkili olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar neticesinde okul öncesin eğitimden yükseköğretime kadar tüm kademelerde sürdürülebilir yaşam becerilerinin uygulanabilir hale getirilmesi, sürdürülebilir yaşam becerilerinin kazandırılması için etkinliklerin farklı dersler için de hazırlanması, farklı eğitim kademelerindeki öğrencilerin sürdürülebilir yaşam becerilerini kazanma düzeylerinin araştırılması önerilmiştir.

Yıldırım (2024) gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilirlik temalı problemlerde problem çözme ve problem kurma süreçlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemini kullanmıştır. Katılımcılar 7. ve 8. Sınıf öğrencileridir. Veri toplama araçlarını problem çözme formu, problem kurma formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturmuştur. Ulaşılan sonuçlara göre sürdürülebilirlik temalı problemleri çözme süreçlerinde öğrencilerin genelinin problem çözme başarılarının arttığı görülmektedir.

Yüçetürk (2024) gerçekleştirdiği çalışmasında okul öncesi eğitim kurumlarında sürdürülebilirliğin sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları bakımından incelenmesi; okul öncesi öğretmenlerinin, çocuklarının ve ailelerinin sürdürülebilirlik hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlamıştır. Çalışmada karma yöntem desenlerinden iç içe desen kullanılmıştır. Çalışma grubunu MEB'e bağlı özel ve resmi anaokulu kurumu 20 okul öncesi eğitim kurumu, 68 öğretmen, 48-72 aylık 192 çocuk ve ebeveynler oluşturmuştur. Verileri elde ederken okul gözlem formu, sürdürülebilir gelişme için eğitim uygulamalarına yönelik öğretmen ölçeği, sürdürülebilir gelişme hakkında aile görüşme formu, sürdürülebilir gelişme hakkında çocuk görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda resmi ve özel anaokullarında sürdürülebilirliğin sosyal ve ekonomik alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmazken çevresel sürdürülebilirlikte özel anaokullarının ortalamalarının yüksek olduğu görülmüştür. Resmi anaokullarında çalışan öğretmenlerin özel anaokullarında çalışan öğretmenlere göre sürdürülebilirlik hakkında bilgi sahibi olma oranları daha düşüktür, özel

anaokullarında çevresel sürdürülebilirlik farkındalığında anlamlı farklılıkla olduğu saptanmıştır. Çocukların bitkileri korudukları, sevdikleri, bitki yetiştirme faaliyetlerini önemsedikleri, para biriktirdikleri, geri dönüşüm bilgilerinin olduğu, enerji kullanımı, paylaşmayı sevdikleri, arkadaş olma düşüncesine olumlu baktıkları, genellikle arkadaş seçiminde ayırım yapmadıkları saptanmış, ailelerin sürdürülebilirlik kavramının tanımı, kapsamı, sürdürülebilirliğin yararları bilgilerinin yetersiz olduğu, sürdürülebilirlikle ilgili su, elektrik tasarrufu yapma, atıkları geri dönüşüme atma, ihtiyaç kadar tüketim yapma, çevreyi koruma ve temiz tutma örneklerini verdikleri, ailelerin çoğunun fiziksel özellik, giyinme tarzı, din, kültür, yaşam tarzları, etnik farklılıkların çeşitliliği hakkında olumlu görüş bildirirken cinsel kimlik çeşitliliğine yönelik olumsuz görüş bildirdikleri saptanmıştır.

Yurtiçindeki sürdürülebilir kalkınma alanında yapılan çalışmalarda sürdürülebilirlik becerilerini kazandırmada infografiklerden yararlanmaya ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın alinyazındaki bu boşluğu doldurması umulmaktadır.

4.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Al-Rabaani (2013) yapmış olduğu çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma için turizme yönelik tutumlarını araştırmıştır. Araştırmanın katılımcıları Umman Sultanlığındaki Sultan Qaboos Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki son sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tümünü kapsamaktadır. Katılımcılar 26 erkek ve 39 kadın olmak üzere toplam 65 kişiden oluşmaktadır. Veriler, 37 maddeden oluşan bir anket aracılığıyla elde edilmiştir. Sonuç olarak; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma için turizme yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu anlaşılmış, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

Cebrian & Junyent (2020) çalışmalarında 32 öğrenci ve öğretmenden oluşan bir grubun sürdürülebilir kalkınma eğitimi yeterlilikleriyle ilgili algı ve görüşlerini keşfetmeyi amaçlamışlardır. Kullanılan araştırma aracı ankettir. Çalışmadan elde edilen bulgular, öğrenci ve öğretmenlerin sürdürülebilirlik veya sürdürülebilir kalkınma eğitimi donanımlarıyla ilgili mevcut teoriler ile öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma eğitimi ile ilgili gerçek farkındalıkları ve görüşleri arasında bir kopukluk olduğunu göstermektedir. Sürdürülebilir kalkınma eğitimi teorik çerçevelerinin, öğrenci ve öğretmenler arasında sürdürülebilir kalkınma eğitimi donanımlarının gelişimini

desteklemek için mevcut eğitim müfredatı içine daha bütünleşik halde eklenmesi gerektiğini öne sürmek doğru olacaktır. Bu durum bütün eğitim kademelerinde sürdürülebilir kalkınma eğitimi uygulamasını sağlamak için kritik öneme sahiptir.

Chan (2023) araştırmasını nitel yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşımını kullanarak Tayvanlı ortaokul sosyal bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilirlik tanımlarını incelemiştir. Öğretmenlerin tanımlarını belirten üç tema bisiklet sürme, kültürel sürdürülebilirlik ve denge, uyum, bir arada var olmaktadır. Ortaya çıkan tanımlar, sürdürülebilirliğin çok yönlü boyutlarına sahip alternatif bir dünya görüşünü ortaya koymaktadır. Öğretmenlere farklı konularda sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi uygulamalarına yol göstermek için tutarlı bir tanıma sahip olmamız gerektiğini savunmak yerine, öğretimlerinde farklı disiplinleri, farklı kültürel tarihi öğretmenlerinde desteğe ihtiyaç duyduklarını kabul etmek gerekir. Çalışmanın sonuçları ile desteklenen sosyal bilgiler öğretmenleri, kültürel sürdürülebilirlik ve ekonomik kalkınma arasındaki problemleri, tartışmalı konuların öğretilmesini destekleyebilir.

Ferguson ve diğerleri (2021) “öğretmenlerin sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin bakış açıları: Sürdürülebilir kalkınma için eğitimin etkileri” adlı araştırmalarını Jamaika'nın kırsal ve kentsel bölgelerindeki 12 liseden 296 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Küresel topluluk için ülkelerin, toplumların, bireylerin sürdürülebilir kalkınmanın peşinde koşması, sosyal, çevresel ve ekonomik boyutlar arasında uyumlu bir denge sağlamaya dikkat çekmesi nedeniyle önemlidir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin görüşlerinin mevcut sistemin bakış açısıyla ortaya koydukları gözlemlendi. Ek olarak, çalışmada öğretmenlerin vatandaşlık katılımı ile sürdürülebilir kalkınma az ölçüde ilişkilendirebildikleri görülmüştür. Bulgulara mevcut sistemin ve vatandaş katılımının geliştirilmesi, sürdürülebilir kalkınmayı içine alan önemli konulara vurgu yapılmasını sağlamak için Sürdürülebilir Kalkınma Eğitiminin bir parçası olarak öğretmen eğitiminin yeniden yönlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Kater-Wettstädt (2018), sürdürülebilir kalkınma eğitimi bireylerin adil ve sürdürülebilir bir toplum şekillendirmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Okullarda bu bağlamda küreselleşme konusu başta olmak üzere sürdürülebilir kalkınma eğitimi verilmektedir. Bu çalışma, Alman ortaokullarında sürdürülebilir kalkınma konularıyla nasıl başa çıktıklarını araştırmaktadır. Çeşitli okul ve farklı derslerdeki öğretim üniteleri video ve ses kaydı olarak kayıt altına alınmıştır. Pedagojik olarak öğrenci yeterliliklerini

tanımlamak için deneysel materyal kullanılmış, nitel yaklaşım olan belgesel yöntemi analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda üç temel yeterlilik belirlenmiştir. Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma bilgileriyle nasıl başa çıktıklarını açıklayan bilmeme, öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma konularıyla baş ederken karşılaştıkları problemlerle ilgili farklı fikirlerle karşılaştığı zaman kullandığı perspektif ve son olarak sürdürülebilir kalkınma adına harekete geçme çağrısı, eylem becerisinin kazandırılmasıdır.

Oloyinko (2020) yapmış olduğu çalışmada Nijerya'nın Ondo şehrinden belirlenmiş olduğu 18 ortaokul ve ortaokul düzeyinde öğrenim gören 540 sosyal bilgiler öğrencisinin sürdürülebilir kalkınma kavramlarına ilişkin bilgi, tutum ve deneyimlerini araştırmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen anketi öğrencilere uygulamıştır. Araştırma sonucunda, sosyal bilgiler öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma kavramlarına ilişkin tutum, bilgi ve uygulama seviyelerinin gözle görülür derecede yüksek olduğunu göstermiştir. Çalışma, UNESCO'nun sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ilişkin çeşitli planlarının dünyadaki tüm ülkeler tarafından tam olarak uygulanmasını önermiştir.

Olsson ve diğerleri (2016) çalışmalarında sürdürülebilir kalkınma için eğitim yaklaşımının etkisini sıradan okullarda öğrenim gören öğrencilerle araştırmışlardır. İsveç'te öğrencilerin sürdürülebilirlik bilincini değerlendirmek için 50 maddelik Likert tipi ölçek kullanmışlardır. 6. ve 9. sınıflardan oluşan 1773 öğrencinin katılımıyla araştırmayı gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda sürdürülebilir kalkınma için eğitim alan okulların öğrencilerinde sürdürülebilirlik bilinci üzerinde küçük bir olumlu etki yaratırken, 9.sınıflarda ise etkisinin olumsuz olduğu görülmüştür. Daha fazla sürdürülebilir kalkınma eğitimi için çıkarımlar tartışılmalıdır.

Rodríguez-Loinaz (2022) ve diğerleri çalışmada öğretime katkıda bulunabilecek bir eğitim aracı olarak vatandaşlık biliminin (CS) rolünü araştırmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerini yerel ortamlarına ve öğretim amaçlarına göre uyarlanmış vatandaş bilimi temelli uygulamalarına daha kolay dahil etmelerini sağlayan yenilikçi BİT (bilgi ve iletişim teknolojileri) araçları, Yunanistan, Birleşik Krallık ve İspanya'daki üç okuldan 214 öğrenci ve 7 öğretmeni içeren 8 vaka çalışmasında geliştirilmiş, uygulanmıştır. Ulaşılan sonuçlar şunlardır: a) vatandaşlık bilimi temelli eğitim girişimleri, doğal bilim öğreniminin iyileştirilmesine katkı sağlamış, öğrencilerin sürdürülebilirlik adına becerilerinin geliştirilmesi ve bütünleştirilmesinde yol göstermiş; b) geliştirilen BİT araçları öğrencilerin motivasyonunu ve ilgisini artırmıştır; c)

öğretmenlerin birlikte çalışması için çok yönlü BİT araçları ve platformlarının, vatandaşlık biliminin müfredat içeriğine yerleştirilmesine ve dolayısıyla SKE'nin okullara dahil edilmesine katkıda bulunabilir. Bu tür eğitim girişimlerinin, Sürdürülebilir Kalkınmanın ve Sürdürülebilir Eğitimin bir araya gelmesine katkıda sağlayabileceği ve öğrencilerin küresel yetkinlik geliştirmelerine yardımcı olarak öğrencileri 21. yüzyılın sürdürülebilirlik sıkıntılarına hazırlayabileceği sonucuna varıyoruz.

Waltner ve diğerleri (2020) yaptıkları çalışmada SKE uygulamasını öğretmenler üzerinde inceleyerek, öğretmenlerin SKE hakkında ne düşündüklerini, bildiklerini ve bunu Almanya'nın Baden-Württemberg kentindeki ortaokul sınıflarında nasıl uyguladıklarını araştırmışlardır. 2019'da yapmış oldukları çalışma Sürdürülebilir Kalkınma Eğitiminin bazı açılardan eğitim alanında hala somut yapısal uygulamadan uzak kaldığını ortaya koymuştur. Boylamsal bir yaklaşım kullanarak, daha önce 2007'de uygulamış oldukları temsili bir analizden elde edilen verileri 2019'daki verilerle kıyaslamışlardır. 2007 ve 2019 yıllarında yaptıkları çalışmalara atıfta bulunarak, mevcut çalışmanın, öğretmenlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine yönelik tutumlarının önceki çalışmalara kıyasla önemli ölçüde daha yüksek olduğunu göstermişlerdir. Araştırma, Sürdürülebilir Kalkınma Eğitiminin uygulama sürecinin ihtiyaçları ve başarıları karşılaması açısından netlik sağlamaktadır. Sonuç olarak öğretmenler sürdürülebilirlik adına soyut adımların atılmasının faydalı olmayacağını bunun yerine okulların ve öğretimin hedeflerine yakın somut destek istedikleri görüşüne ulaşılmış, daha kapsamlı açıdan ulaşılamayan hedefleri vurgulayarak, toplumu sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada ve yönlendirmede yardımcı olacağı düşünülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ, SINIRLILIKLARI VE VARSAYIMLARI

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın temel amacı infografiklerden yararlanılarak işlenen sosyal bilgiler derslerinin ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilirlik becerileri üzerindeki etkisini belirlemenin yanı sıra uygulama sürecini ortaokul öğrencilerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirmektir. Bu beceriler sosyal kalkınma bağlamında sosyal beceri, ekonomik kalkınma bağlamında finansal okuryazarlık ve çevresel kalkınma bağlamında çevre okuryazarlığı ve geri dönüşüm farkındalığı olarak belirlenmiştir. Bu becerilerin üzerinde uygulama sürecinin etkisinin belirlenmesi için kullanılan ölçekler nicel veri setini oluşturmuş; orta okul öğrencilerinin uygulama süreci boyunca tuttuğu ders günlükleri ve odak öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmeler de infografiklerden yararlanılarak işlenen sosyal bilgiler dersleri ile yürütülen uygulama sürecini değerlendirmek ve ölçeklerle edinilen verileri derinlemesine açıklamak amacıyla nitel veri seti olarak kullanılmıştır.

Araştırma karma desen yöntemlerinden gömülü karma desen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel boyutu ön test – son test, kontrol grubu ile deneysel desen ile gerçekleştirilirken, nitel boyut temel nitel araştırma boyutuyla değerlendirilmiştir.

Yurt içi ve yurt dışı alanyazın incelendiğinde sosyal bilgiler dersinde sürdürülebilir kalkınma boyutlarını ele alan sınırlı sayıda araştırmaya (Uslu, 2024; Akgün, 2021; Azrak 2022; Kanmaz,2019; Acar,2021; Burkaz Ekinci, 2021; Yıldırım, 2024; Türer,2010; Kardaş İşler, 2023; Oloyinko, 2020; Waltner vd., 2020; Kater-Wettstädt,2018; Olsson vd., Cebrian & Junyent, 2020; 2016; Ferguson vd., 2021; Rodríguez-Loinaz, 2022; Chan,2023; Al-Rabaani,2013; Bayram & Çengelci;2023; Kavak, 2024; Yücetürk, 2024; Şeker, 2017; Engin,2010;) rastlanmıştır. Ancak sosyal bilgiler dersinde infografiklerden yararlanmaya ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın alan yazındaki bu boşluğu doldurması umulmaktadır.

Araştırmanın nicel boyutuna ait hipotezler şunlardır:

- İnfografiklerden yararlanılarak işlenen sosyal bilgiler dersleri öğrencilerin çevre okuryazarlıkları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır.

- İnfografiklerden yararlanılarak işlenen sosyal bilgiler dersleri öğrencilerin finansal okuryazarlıkları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır.

- İnfografiklerden yararlanılarak işlenen sosyal bilgiler dersleri öğrencilerin sosyal katılım becerisi üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır.

- İnfografiklerden yararlanılarak işlenen sosyal bilgiler dersleri öğrencilerin geri dönüşüm becerileri üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır.

Araştırmanın nitel boyutunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma tanımına ilişkin görüşleri nelerdir?

- Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin görüşleri ve bu görüşlerin gerekçeleri nelerdir?

- Ortaokul öğrencilerinin sosyal katılım becerilerine ilişkin öz değerlendirmeleri nasıldır, gerekçeleri nelerdir?

- Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı konusunda öz değerlendirmeleri nasıldır, gerekçeleri nelerdir?

- Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin infografiklerle işlenmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

- Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde infografiklerden yararlanmaya ilişkin yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri nelerdir?

- Ortaokul öğrencilerinin infografikleri sosyal bilgiler dışında kullanmak istedikleri dersler nelerdir?

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

İnfografiklerden yararlanılarak işlenen sosyal bilgiler derslerinin ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayabilecek becerileri üzerindeki etkisini belirlemenin yanı sıra uygulama sürecini ortaokul öğrencilerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

- Sosyal Bilgiler dersi ile sınırlıdır.
- Adana ili merkezinde yer alan bir devlet okulunun altıncı sınıflarında yer alan öğrenciler,

- 2023-2024 eğitim öğretim yılı 6. Sınıf sosyal Bilgiler dersi öğretim programının “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ile “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanlarında yer verilen sürdürülebilirlikle ilişkili kazanımlar ile sınırlıdır.
- Sürdürülebilirliğin alt boyutları ile ilişkilendirilecek ve sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerle sınırlıdır.
- Sürdürülebilirliğin alt boyutları ile ilişkilendirilecek ve sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerle sınırlıdır.
- Elde edilecek nitel veriler katılımcıların görüşleri ile sınırlıdır.

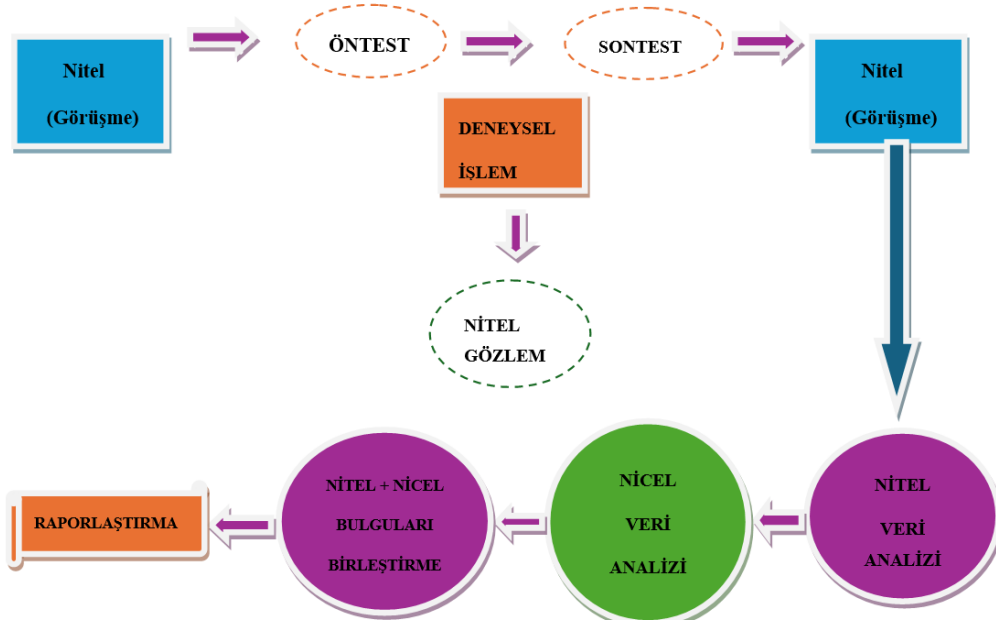
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1. ARAŞTIRMANIN DESENİ VE MODELİ

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrenme alanlarında yer alan sürdürülebilir kalkınma boyutunun yerini belirlemek amacıyla ortaokul öğrencileriyle yapılacak olan çalışmada araştırmanın modeli gömülü karma desen olarak belirlenmiştir. Nicel boyutta çevre okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, sosyal beceri ve geri dönüşüm ölçeği uygulanacak, nitel boyutta ise çalışma boyunca odak öğrencilere günlük tutturulacak ve yüz yüze görüşme yapılacaktır. Nicel araştırmalar sayısal verilere dayanır, ölçölüp değerlendirilir, hipotezlerle sınırlı ve nesneldir. Nitel araştırma ise doğal ortamda gerçekleşir, görelidir, birden çok doğru olabilir, öznelidir. Bu iki araştırma yönteminden yararlanarak araştırmamızda gömülü karma desen kullanılacaktır.

Şekil 9. Gömülü Karma Desende Araştırma Süreci

Şekil 9’da da görüldüğü gibi süreç önce nitel olarak başlar. Sonra katılımcılara ön-test ölçekleri uygulanır. Deneysel işlem gerçekleşir ve deneysel işlem sırasında nitel veri toplanmaya devam edilir. Ölçekler son-test olarak uygulanır, uygulama sonunda bir nitel veri toplama aşaması daha eklenir. Bu araştırmada da alanyazın taraması ile başlayan süreçten sonra ölçekler ön-test olarak uygulanmış, nitel boyutta deneysel işlem süresince ortaokul öğrencileri görüş ve deneyimlerini günlükler aracılığıyla kayıt altına

almışlardır. Denel işlem bitiminde ölçekler son test olarak uygulanmış; belirlenen öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmeler ile nitel veri seti de nicel veri seti de tamamlanmıştır. Sonrasında nitel veriler ve nicel veriler analiz edilmiş, elde edilen bütünleştirilerek yorumlanmış ve bütünleştirilmiş, raporlaştırma aşamasına geçilmiştir. Araştırma kapsamında yer alan katılımcılara ait açıklamalar aşağıda verilmiştir.

2. KATILIMCILAR

Araştırmanın katılımcılarını 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında Adana il merkezinde bulunan bir devlet okulunda öğrenim gören 39 deney 38 kontrol grubu toplamda 77 altıncı sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Tablo 8’de araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre durumu yer almaktadır.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Durumu

Gruplar	Erkek		Kadın		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Deney	17	43,6	22	56,4	39	50,6
Kontrol	18	47,4	20	52,6	38	49,4

Tablo 8’e göre kadın katılımcıların erkek katılımcılardan fazla olduğu ancak bu durumun hem deney grubu hem kontrol grubu için ortak özellik olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol gruplarının seçimi random olarak belirlenmiştir. Odak öğrencilerin belirlenmesinde maksimum çeşitlilik dikkate alınarak cinsiyete göre dengeli dağılım, derse yönelik ilgi ve ders başarısı açısından alt-orta-üst düzeyin eşit temsili gibi kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma uygulama sürecine ait açıklamalar ise aşağıda verilmiştir.

3. ARAŞTIRMA UYGULAMA SÜRECİ

Araştırma uygulama sürecine ilişkin yapılan hazırlıklar ders planı geliştirme ve infografik tasarlama olmak üzere iki başlık altında ele alınabilir. Ders planları geliştirilmeden önce sürdürülebilirlikle ilgili alanyazın taranmış, araştırma uygulama sürecinde ele alınacak beceri (finansal okuryazarlık, çevre okuryazarlığı, geri dönüşüm duyarlılığı ve sosyal beceri) ve kazanımlara karar verilmiştir. Kazanımların belirlenmesinde sözü edilen becerilerle ve sürdürülebilirlikle ilişkili olmasının yanı sıra infografik tasarlama da uygun olması dikkate alınmıştır. Böylelikle toplam on kazanım seçilerek ders planları geliştirilmiştir. Ele alınan kazanımlar Tablo 9’da şu şekilde verilmiştir:

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Dersinde İnfografikleri Kullanma Bağlamında Hazırlanan Ders Planlarına Ait 2023 Sosyal Bilgiler Programı Kazanımları

SB.6.4.1.	Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir
SB.6.4.2.	Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.
SB.6.4.3.	Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.
SB.6.4.4.	Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.
SB.6.5.1.	Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.
SB.6.5.2.	Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.
SB.6.5.3.	Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar
SB.6.5.4.	Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur
SB.6.5.5.	Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişimindeki yerini ve önemini analiz eder.
SB.6.5.6.	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerileri ve eğitim sürecini araştırır.
SB.6.4.1.	Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir

Tabloda 9' da yer alan kazanımlar 10 hafta (30 ders saati) süre işlenecek biçimde ders planları desenlenerek her bir ders planına finansal okuryazarlık ve eğitsel bir araç olarak da infografikler eklenmiştir.

Uygulama sürecinde kullanılmak üzere geliştirilen infografiklerin tasarımında kazanım ve ilgili becerileri (finansal okuryazarlık, çevre okuryazarlığı, sosyal beceri ve geri dönüşüm duyarlılığı) kazandırmaya yönelik dergi kapakları, gazete başlıkları, şiir, görsel, video gibi unsurlara yer verilmiştir. Bunun yanı sıra sesli ya da hareketli ya da infografiklere sığmayan görsel, metinleri kapsayan içerikler (video, gazete haberi, karikatür, kamu spotu, kısa film, oyun) infografiklere QR kodlar biçiminde eklenmiş, dersin işlenişi sırasında öğrencilerle izlenmiş, tartışılmış, yorumlanmış ya da çeşitli etkinliklerde kullanılmıştır Araştırmacı bu süreçte finansal okuryazarlık, çevre okuryazarlığı, sosyal katılım ve geri dönüşüm duyarlılığı becerilerini kazandırmak için gerçekleştirilen etkinliklere rehberlik etmiştir.

4. VERİ TOPLAMADA KULLANILAN ARAÇLAR

4.1. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN ÇEVRE OKURYAZARLIK ÖLÇEĞİ

Çevre okuryazarlığı ölçeği, 2010-2011 bahar yarıyılında, 6 farklı ilköğretim okulunun ortaokulda öğrenim gören toplam 377 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Araştırmacılar tarafından 45 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Uzman görüşleri alınarak 39 maddeye düşürülen bir deneme formu hazırlanmıştır. Deneme

formunun uygulanması sonucunda yapılan açımlayıcı faktör analizi ile 20 maddelik, iki boyutlu (davranış ve tutum) bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek 5'li Likert tipi olarak tasarlanmıştır. Ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısı .84 olarak bulunmuştur, bu da ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir (Yavuz & Kıyıcı & Yiğit, 2014:40).

4.2. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN GERİ DÖNÜŞÜM ÖLÇEĞİ

Ortaokul öğrencileri için geliştirilen geri dönüşüm ölçeği üzerinde toplam 827 ortaokul öğrencisinden oluşan çalışma grubunda uygulanmış, 126 öğrenci formlarda yer alan hatalar nedeniyle analiz dışında bırakılmıştır. Geriye kalan öğrencilerden 354'ü Açımlayıcı Faktör Analizine, 337'si ise Doğrulayıcı Faktör Analizine dahil edilmiştir. Ölçek geliştirme süreci, uzman görüşlerinin alınmasının ardından 19 maddelik bir ön form oluşturulup, ortaokul öğrencilerine uygulanmasıyla başlamıştır. Madde analizleri yapıldıktan sonra, Açımlayıcı Faktör Analizi sonucu, bilinç, davranış ve tutum olmak üzere üç faktör altında toplanan 15 maddelik bir yapı ortaya çıkmıştır. Bir maddenin standartlaştırılmış regresyon ağırlığının 0.5'in altında kalması nedeniyle bu madde ölçekten çıkarılmış ve Doğrulayıcı Faktör Analizi tekrar edilmiştir. Sonuç olarak, ölçeğin son hali 3 boyut (bilinç, davranış ve tutum) ve 14 maddeden oluştuğu doğrulanmıştır. Ölçeğin güvenirliği, Cronbach Alpha katsayısı ile 0.856 olarak belirlenmiştir. (Yavuz & Kıyıcı & Yiğit, 2020).

4.3. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN FİNANSAL OKURYAZARLIK ÖLÇEĞİ

Ortaokul öğrencileri için kullanılan finansal okuryazarlık ölçeğinin çalışma grubunu 4 okuldan toplam 321 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Finansal okuryazarlık ölçeği 2020 yılında kullanılmış olup; ölçeğin güvenirliliği hesaplamak amacıyla iç tutarlılık analizleri yapılmıştır. 20 maddeden ve yedi alt boyuttan oluşan ölçeğin faktörlere göre güvenirlik analizleri Cronbach alfa katsayısı formülü kullanılarak hesaplanmış ve 0,71 güvenirlik kat sayısı elde edilmiştir. Bu değer ölçme aracının güvenilir olduğunu kanıtlamıştır. Ölçeğin alt boyutları ise tüketici hakları, finansal farkındalık, vergi bilinci, meslek seçimi, finansal karar alma sürecinde aile, mesleki kazanç ve finansal davranış sergileme şeklinde 7 alt faktör dağılımı görülmüştür (Ertoğrul, 2020).

4.4. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN SOSYAL BECERİ ÖLÇEĞİ

Sosyal beceri ölçeği Kocayörük (2000) tarafından ilköğretim öğrencilerinin göz teması kurma, merhaba-iyi günler dileme, dinleme, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, soru sorma, teşekkür etme, kendini tanıtma, izin isteme, iltifat etme, gruba katılma, yardım isteme, özür dileme, ikna etme, iş bölümüne uyma, grup sorumluluğunu yerine getirme ve kendini ödüllendirme davranışlarının gelişimini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçektir (Erdoğan, 2002). Araştırmanın çalışma grubunu 6. 7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören toplam 302 öğrenci oluşturmuştur. 20 maddelik son formun 160 öğrenciye uygulanması sonucunda ölçeğin güvenirliği .75 (Cronbach Alpha katsayısı) olarak bulunmuştur. Ölçek 4'lü Likert tipindedir. “Hiç”, “bazen”, “genelde” ve “tamamen” şıklarından oluşmuştur. Puanlama ve sıralanışa paralel olarak 1’den 4’e kadar değer almıştır. Ölçek ilköğretim öğrencilerine sosyal beceri davranışını gösterip göstermediklerini sormaktadır (Kocayörük, 2000).

4.5. ÖĞRENCİ GÜNLÜKLERİ

Araştırmanın nitel veri setini oluşturan veri toplama araçlarından biri günlüklerdir. Öğrenciler, uygulama sürecinde görüş ve deneyimlerini her dersin sonunda tuttukları günlüklerle kayıt altına almışlardır. Öğrenciler günlük yazma yoluyla derste öğrendiklerini kendi cümleleriyle ifade edebilmekte ve gerektiğinde yazılarına geri dönerek kendi gelişimlerini gözlemleme olanağı bulabilmektedirler. Ders günlükleri, öğrencilere dersle ilgili doğrudan geri bildirim sağlamak için etkili bir araçtır. Öğretmenler, bu günlükleri inceleyerek öğrencilere geribildirim vererek, öğrencilerin konu hakkındaki düşüncelerini doğru bir şekilde şekillendirmelerine yardımcı olabilmektedirler. (Walker, 2003 akt. Eker & Coşkun, 2012). Öğrenciler uygulamalara başlamadan önce günlükleri nasıl kullanmaları gerektiği konusunda kapsamlı bir şekilde bilgilendirilmiştir. Günlüklerine görüşlerini, deneyimlerini, beğendikleri ya da zorlandıkları noktaları, duygularını açık bir şekilde ve olabildiğince ayrıntılı yazmaları gerektiği açıklanmıştır. Uygulama sürecinin onların görüşlerine dayalı olarak değerlendirileceği bu nedenle görüş, duygu ve deneyimlerinin çok önemli olduğu konusunda katılımcılar bilgilendirilmiştir. Öğrenciler yazdıkları günlükleri her ders sonunda araştırmacıya teslim etmişlerdir. Uygulama süreci sonunda her bir günlüğe günlük ve sayfa numarası verilmiştir. Günlükler bir doküman olarak ele alınarak içerik analiziyle çözümlenmiştir. Nitel veri setini oluşturan bir diğer veri toplama aracı yarı yapılandırılmış görüşme formudur.

4.6 YARI YAPILANMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere görüşmenin üç türü bulunmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğinden daha esnek bir yapıya sahiptir. Bu teknikte araştırmacı, önceden sormayı planladığı soruları içeren bir görüşme protokolü hazırlar ancak görüşmenin akışına bağlı olarak ek sorular sorarak katılımcının yanıtlarını detaylandırmasını sağlayabilir. Araştırmacı, katılımcının yanıtlarını diğer soruların içinde vermesi durumunda belirli soruları atlayabilir. Görüşme, önceden hazırlanmış protokol doğrultusunda yürütüldüğü için sistematik bilgi toplama ve karşılaştırma kolaylığı sunar. Bu teknik, standart bir yapı sunarken aynı zamanda esneklik sağladığı için özellikle eğitim bilimleri araştırmalarına uygundur (Türnüklü, 2000).

Görüşmenin yapılacağı altı odak öğrencinin belirlenmesinde cinsiyete göre dengeli dağılım, ders başarısına göre (alt-orta-üst) dağılım, derse ilgiye göre (alt-orta-üst) dağılım, bakımından ve gönüllülük esas alınarak maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Görüşme sorularının hazırlanmasında öncelikle gömülü karma desenin doğası dikkate alınarak nitel verilerin nicel verileri daha derinlemesine açıklayabilmesine dikkat edilmiştir. Bu nedenle çevre okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, geri dönüşüm, sosyal katılım ile ilgili sorular sorulmasının yanı sıra odak noktası olan sürdürülebilirlik ve uygulama sürecinde eğitsel bir araç olarak kullanılan infografiklerle ilgili sorulara yer verilmiştir. Hazırlanan taslak form beş alan uzmanının (sosyal bilgiler eğitimi, eğitim programları ve öğretim, sınıf eğitimi ana bilim dallarında Doçent Dr. ve Prof. Dr. olarak görev yapmakta olan) görüşlerine sunulmuş, gerekli değişiklikler yapılmıştır. Elde edilen taslak form üç orta okul öğrencisine uygulanarak soruların anlaşılabilirliği kontrol edilerek, gerekli değişiklikler yapılmış; böylece forma son biçimi verilmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler, uygulama yapıldığı ortaokulun sessiz bir boş sınıfında, veli görüşme odasında ya da kütüphanede gerçekleştirilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerle Yapılan Görüşmelere Ait Bilgiler

Öğrencinin kod adı	Görüşmenin yapıldığı yer	Görüşmenin tarihi	Görüşmenin süresi
Yunus	Kütüphane	23.03.2024	7'52"
Azra	Kütüphane	26.03.2024	7'40"
Kenan	5/A sınıfı	27.03.2024	8'16"
Zahide	Veli Görüşme Odası	02.04.2024	8'52"
Ece	5/A sınıfı	27.03.2024	7'36"
Sinem	Veli Görüşme Odası	02.04.2024	11'08"

Tablo 10’da görüldüğü üzere yapılan görüşmeler 23.03.2024 ile 02.04.2024 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Öğrencilerin 18 yaş altında olmaları sebebiyle gerekli resmi izin belgeleri alınmış; görüşmelerden önce öğrencilere görüşme tarihi bildirilmiştir. Araştırmacı görüşmeleri ses kaydına aldıktan sonra bilgisayar ortamında dinleyerek ses kayıtlarını yazıya aktarmıştır.

5. VERİLERİN TOPLANMA SÜRECİ

Araştırma için öncelikle Afyon Kocatepe Etik Kurulu’na başvurulmuştur ve gerekli izinler alınmıştır (EK-5). Bu izinden sonra Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır (EK-4). Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılında, araştırmacının da sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yaptığı Adana il merkezinde bulunan Şehit İsmail Demir Ortaokulu’nun 6.sınıfına devam etmekte olan iki şubede gerçekleştirilmiştir. Gönüllü onam formları dağıtılmış ve gerekli izinler alınmıştır. Uygulama öncesinde araştırma kapsamında belirlenen ölçekler ön test olarak uygulanmıştır. Araştırma sonunda da son test olarak ilgili ölçekler uygulanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda süreç boyunca deney grubu her kazanım sonunda ders günlükleri ile görüş ve deneyimleri kayıt altına almışlar bunun yanı sıra uygulama süreci sonunda odak öğrencilerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tablo 11’ de araştırma uygulama sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 11. Araştırma Süreci

Grup	N	Uygulama öncesi	Uygulama Süreci	Uygulama Sonrası
Deney Grubu	39	Ortaokul öğrencileri için çevre okuryazarlığı ölçeği ön-test uygulaması	Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan “Hayatımızdaki Ekonomi” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarının geliştirilen ders planlarına uygun biçimde infografiklerden yararlanılarak işlenmesi	Ortaokul öğrencileri için çevre okuryazarlığı ölçeği son-test uygulaması
		Ortaokul öğrencileri için geri dönüşüm ölçeği ön-test uygulaması		Ortaokul öğrencileri için geri dönüşüm ölçeği son-test uygulaması
		Ortaokul öğrencileri için sosyal beceri ölçeği ön-test uygulaması		Ortaokul öğrencileri için sosyal beceri ölçeği son-test uygulaması
		Ortaokul öğrencileri için finansal okuryazarlık ölçeği ön-test uygulaması	Öğrenci günlüklerinin tutulması	Ortaokul öğrencileri için finansal okuryazarlık ölçeği son-test uygulaması
				Yarı yapılandırılmış görüşmelerin gerçekleştirilmesi

Tablo 11. Araştırma Süreci (Devam)

Grup	N	Uygulama öncesi	Uygulama süreci	Uygulama sonrası
Kontrol Grubu	38	Ortaokul öğrencileri için çevre okuryazarlığı ölçeği ön-test uygulaması	Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan “Hayatımızdaki Ekonomi” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarının ders kitabına dayalı olarak işlenmesi	Ortaokul öğrencileri için çevre okuryazarlığı ölçeği son-test uygulaması
		Ortaokul öğrencileri için geri dönüşüm ölçeği ön-test uygulaması		Ortaokul öğrencileri için geri dönüşüm ölçeği son-test uygulaması
		Ortaokul öğrencileri için sosyal beceri ölçeği ön-test uygulaması		Ortaokul öğrencileri için sosyal beceri ölçeği son-test uygulaması
		Ortaokul öğrencileri için finansal okuryazarlık ölçeği ön-test uygulaması		Ortaokul öğrencileri için finansal okuryazarlık ölçeği son-test uygulaması

Tablo 11’e göre uygulama öncesinde ön-test, uygulama bitiminde son-test olarak ilgili ölçekler uygulanmıştır. Deney grubu ile dersler infografikler aracılığı ile işlenirken, kontrol grubunda mevcut ders kitabına dayalı olarak dersler yürütülmüştür. Deney grubu uygulama süreci boyunca her dersin sonunda ders günlükleri tutmuştur. Ayrıca deney grubunda uygulama bitiminde önceden belirlenen odak öğrencilerle (6 öğrenci) yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

6. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi nicel verilerin analizi ve nitel verilerin analizi başlıkları altında sunulmuştur. Her bir boyutta analizlerin ne şekilde gerçekleştirildiği ayrıntılı biçimde betimlenmeye çalışılmıştır.

6.1. NİCEL VERİLERİN ANALİZİ

Ölçeklerin ön test uygulamalarından elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 23.0 paket programı kullanılmıştır. Kategorik ölçümler sayı ve yüzde olarak, sürekli ölçümler ortalama ve standart sapma (gerekli yerlerde medyan (ortanca) ve minimum-maksimum) olarak özetlenmiştir. Çalışmada yer alan parametrelerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemede ölçek skorlarının çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Normal dağılım gösteren parametrelerde ikiden fazla grup analizlerinde Oneway ANOVA testi, normal dağılım

göstermeyen parametrelerde ise Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Değişkenlerden ikiden fazla grup olanların gruplar arasındaki farklılığın kaynağını belirlemede Post Hoc testlerinden Tukey testine başvurulmuştur. Tüm testlerde istatistiksel önemlilik düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Son test verilerinin istatistiksel analizinde kategorik ölçümler sayı ve yüzde olarak, sürekli ölçümler ortalama ve standart sapma (gerekli yerlerde medyan (ortanca) ve minimum-maksimum) olarak özetlenmiştir. Çalışmada yer alan parametrelerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemede ölçek skorlarının çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Normal dağılım gösteren parametrelerde bağımsız student t-testi, normal dağılım göstermeyen parametrelerde ise Mann Whitney U testleri kullanılmıştır. Ölçek puanlarının ön test ve son test bulguları arasındaki farklılıklar Paired Sample t-test ile incelenmiştir. Tüm testlerde istatistiksel önemlilik düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

6.2. NİTEL VERİLERİN ANALİZİ

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin çözümünde içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi; nesnel, ölçülebilir, doğrulanabilir bilgilere ulaşmak amacıyla belge, metin ve evrak gibi pek çok farklı materyali belli kurallar dahilinde (örnekleme, kodlama, kategori vs.) analiz etmeyi amaçlayan nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan bir tekniktir (Metin & Ünal, 2022).

İçerik analizi araştırmacılara belirli bir konu veya sorun hakkında bilgi edinme ve bu bilgileri anlamlı sonuçlara dönüştürme imkânı tanıyan esnek bir araştırma yöntemidir. İçerik analizi, iletişim bilimleri, siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji, pazarlama gibi sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. İçerik analizi süreci, araştırma problemi ve sorularının belirlenmesi, veri toplama, verilerin kodlanması ve verilerin analizi adımlarını içermektedir. Esneklik, uygun maliyet, hızlı sonuç elde etme gibi avantajlara sahiptir. Bu sebeple sosyal bilimciler ve medya araştırmacıları tarafından sıkça tercih edilmektedir. Yanlış anlamalara açık olma, anlam karmaşıklığı ve spekülasyon olma gibi dezavantajlarla da karşılaşabilir. Farklı amaçlara yönelik çeşitli alt türlere sahiptir, örneğin; betimsel içerik analizi, tarafsızlık analizi, içerik karşılaştırması ve anlam analizi. Sonuç olarak, içerik analizi, araştırmacılara güçlü ve verimli bir araştırma yöntemi sunmakta, ancak dikkatli bir şekilde uygulanması gereken bir yöntemdir. (Alanka, 2024).

Nitel araştırmalarda katılımcıların ve araştırmacıların açıklamalarının doğru, güvenilir ve inandırıcı olup olmadığını belirlemek amacıyla güvenilirlikten daha çok geçerliliğe odaklanılmalıdır (Creswell & Plano Clark, 2018). Bu noktada başta lisansüstü öğrenciler olmak üzere nitel araştırmalar yürütmek isteyen araştırmacıların güven duyulabilirlik ölçütlerine ilişkin bazı temel soruların yanıtlarını bilmeleri gerekmektedir. Söz konusu ölçütler inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık, doğrulanabilirlik olarak belirtilmiştir (Arslan, 2022).

İnandırıcılık kapsamında araştırmacı nicel bulguları açıklamak ve süreci daha iyi yansıtmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmelerin yanında öğrenci günlükleriyle veri çeşitlemesi yoluna gitmiştir. Ayrıca uygulama sonunda yapılan görüşmeler alt, orta ve üst olmak üzere altı katılımcı ile gerçekleştirilmiş ve veriler toplanarak analiz edilmiştir. Çalışmada inandırıcılığı arttırmak için katılımcı alıntılarına yer verilmiştir.

Aktarılabilirlik nitel araştırmalarda genelle kavramı yerine ön plana çıkmaktadır. Nicel yaklaşım, sayısal ve nesnel olarak yapılabilen ve diğer araştırmacılar tarafından yayılabilen yöntemlere dayandığı için daha güvenilir bir yöntem olsa da nitel yöntem, insanların inançlarını, deneyimlerini, tutumlarını, davranışlarını ve etkileşimlerini anlamak için kullanılmaktadır. Sayısal olmayan veriler üretmektedir (Pathak vd., 2013). Nicel verilerin analizinde ayrıntılı betimleme gerekmektedir. Çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme için katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Katılımcıların seçiminde, ders öğretmeninin görüşü, önceki dönemlerdeki Sosyal Bilgiler dersine yönelik ilgi ve tutumu dikkate alınmıştır. Veri analizi sürecinde ulaşılan kodlar, kategoriler ve temalar, araştırmanın amacı doğrultusunda betimsel olarak aktarılmıştır.

Analizler sonucunda oluşan kod ve kategoriler ile kavramlar, düzenli aralıklarla uzmanların görüşlerine sunulmuş ve gerekli değerlendirmeler yapılmıştır (Arslan, 2022). Analizler sonucu elde edilen tema, alt tema, kategoriler ve kodlar üzerinde görüş birliği ve görüş ayrılığı olan noktalar tartışılmış ve analizin son şekline karar verilmiştir.

Araştırmacı araştırma sürecindeki üstlendiği rolün farkında olarak görüşmeleri ve analizleri bireysel düşüncelerini ve ön yargılarını göz ardı ederek titizlikle gerçekleştirmiştir.

Araştırmacı verilerin kaybını önlemek amacıyla görüşme sırasında katılımcıların onayı ile ses kayıt cihazı kullanmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında kayıt

altına alınmıştır. Yazıya dökülen görüşme verileri araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Birbirleriyle ilişkili olan kodlar benzerlik ve farklılıklarına göre sınıflandırılmış ve tema, alt tema, kategori ve kod olarak belirlenmiştir. Bulgulardan elde edilen veriler tablolar ya da şekillerle sunulmuş; katılımcıların görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir. Alıntılarda katılımcının gizliliğinin sağlanması amacıyla her bir öğrenciye gerçek isimlerinden farklı kod isimler verilmiştir. Öğrenci günlüğünden elde edilen veriler tablolar ya da şekiller biçiminde sunulmuş doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir. Doğrudan alıntılarının sunumunda alıntılarının sonunda günlük numarası ve sayfa numarası verilmiştir.

7. ARAŞTIRMANIN ROLÜ

Bu araştırmada ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde sürdürülebilir kalkınma bağlamında infografiklerden yararlanarak finansal okuryazarlık, çevre okuryazarlığı, sosyal katılım ve geri dönüşüm becerisi kazandırmak isteyen araştırmacı, deney ve kontrol gruplarını belirlemeden önce öğrencilere ön test uygulamış ve verileri birbirlerine benzer iki sınıf belirlemiştir. Araştırmacı grupların homojen olmasına dikkat etmiştir. Araştırmacı uygulama süreci boyunca kullanılan günlük ders planları, etkinlikleri, materyalleri hedefe uygun bir şekilde tasarlamıştır. Her ders anlatımı öncesi sınıfa giderek öğrenme ortamını uygun hale getirmiş, varsa aksaklıkları gidermiştir. Infografikleri geliştirmiştir. Sınıfta öğrencilere rehberlik etmiştir.

8. ARAŞTIRMANIN ETİĞİ

Araştırmacı, etik ilke ve kurallara bağlı kalarak araştırmayı gerçekleştirmiştir. Araştırma izni için ilgili kurumdan izin alınmıştır. Bu araştırmada, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından alınan onay, tez çalışmasında belirtilmiştir. Katılımcılara, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu ve risk taşımadığı açıklanmıştır. Araştırmanın yapılacağı okulda idare ve öğrenciler bilgilendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın nicel ve nitel boyutundan elde edilen verilerin analiz edilmesi ile ulaşılan bulgulara, değerlendirmelere yer verilmiştir. Bulguların sunumunda, yöntem, uygulamanın araştırma aşamaları, araştırma soruları dikkate alınmıştır. Uygulanan ölçeklerden, Sosyal Bilgiler ders günlüklerinden, odak öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular bu bölümde yer almıştır.

1. ÖN TEST SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 12. Ölçeklere İlişkin Yapılan Normallik Analizlerinden Elde Edilen Bulgular

	İfade sayısı	Ort±ss	Med (Min-Maks)	Çarpıklık	Basıklık
Çevre okuryazarlığı	20	78,7±13,8	80 (25-146)	-0,303	5,467
Finansal okuryazarlık	20	71,2±15,5	76 (28-98)	-1,119	0,566
Geri dönüşüm	14	54,9±10,0	57 (20-82)	-1,135	1,638
Sosyal beceri	20	63,4±8,9	64 (35-91)	-0,415	0,422

Tablo 12’de ölçek skorlarının normal dağılıp dağılmadığını anlamak için Çarpıklık ve Basıklık testlerine başvuruldu. George ve Mallery (2010) yaptıkları araştırmada çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 değerleri arasında olması gerektiğini bildirmişlerdir. Çalışmamızda elde edilen çarpıklık ve basıklık değerler incelendiğinde; Finansal okuryazarlık, geri dönüşüm ve sosyal beceri ölçek puanlarının George ve Mallery (2010) yaptıkları çalışmada elde ettikleri gibi +2 ve -2 değerleri arasında olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda Finansal okuryazarlık, geri dönüşüm ve sosyal beceri ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği; Çevre okuryazarlık ölçek puanının ise normal dağılım göstermediği anlaşılmıştır.

Tablo 13. Ölçeklerin Güvenirlilik Katsayı Değerlerinin İncelenmesi

	İfade sayısı	Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayısı
Çevre okuryazarlığı	20	0,785
Finansal okuryazarlık	20	0,896
Geri dönüşüm	14	0,843
Sosyal beceri	20	0,764

Tablo 13'te Cronbach'ın alfa güvenilirlik katsayı aralıkları yapılan bir çalışmada; $0,0 < \alpha < 0,4$ aralığında 'ölçek güvenilir değildir', $0,41 < \alpha < 0,6$ aralığında 'ölçek düşük güvenilirliktedir', $0,61 < \alpha < 0,8$ aralığında 'ölçek orta güvenilirliktedir', $0,81 < \alpha < 1,00$ aralığında ise 'ölçek yüksek güvenilirliktedir' şeklinde bildirilmiştir (Kılıç, 2016). Tablo 13'te incelenen ölçek puanları incelendiğinde tüm ölçek puanlarının yüksek güvenirlkte olduğu saptanmıştır (sırasıyla $\alpha=0,785$; $\alpha=0,896$; $\alpha=0,843$; $\alpha=0,764$)

Tablo 14. Ölçek Puanları ile Sınıf Grupları Arasındaki Farklılıklar

GRUPLAR	Çevre Okuryazarlık	Finansal Okuryazarlık	Geri Dönüşüm	Sosyal Beceri
	Med (Min-Maks)	Ort±Ss	Ort±Ss	Ort±Ss
6A	81 (38-96)	69,1±17,5	55,6±9,5	64,4±10,4
6B	81 (51-146)	75,8±11,6	55,9±9,4	64,7±8,9
6C	80 (38-96)	71,5±15,7	55,9±9,4	60,8±9,4
6D	78 (25-100)	73,1±12,9	55,0±10,5	64,9±7,6
6E	80 (28-92)	65,4±18,4	55,3±10,3	61,7±7,6
F/ χ^2	χ^2 : 1,370	F:2,549	F: 0,581	F:1,751
p	0,849	0,041*	0,677	0,141
Post Hoc Tukey p		6B-6E, p=0,027		

Tablo 14'te öğrencilerin sınıf grupları ile çevre okuryazarlık, geri dönüşüm ve sosyal beceri ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır ($p>0,05$). Finansal okuryazarlık ölçek puanı ile sınıf grupları arasında ise anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p=0,041$). Gruplar arasındaki farklılığın Post Hoc Tukey testi ile incelendiğinde 6B sınıfında öğrenim gören öğrencilerin finansal ölçek puanlarının, 6E sınıfın öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir ($p=0,027$)

Uygulanan ön test sonucunda 6/B VE 6/D grupları arasındaki farklılıkların benzer olduğu anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiş ve bu iki grupta uygulama yapılmasına karar verilmiştir. Araştırmacı tarafından 6/B sınıfı deney grubu, 6/D sınıfı ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Tablo 15. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Ön Test Ölçek Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları

Çalışma grubu	f	$\bar{X}$	SS	df	t	p
Deney	39	78,8	9,8	75	0,262	0,794
Kontrol	38	78,1	14,7			

Tablo 15'te çalışmada kullanılan çevre okuryazarlığı ön test puanı ile deney ve kontrol grupları arasındaki farklılıkların benzer olduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Ön Test Ölçek Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları

Çalışma grubu	f	$\bar{X}$	SS	df	u	p
Deney	39	75,9	10,6	75	-1,158	0,247
Kontrol	38	73,1	12,9			

Tablo 16'da çalışmada kullanılan finansal okuryazarlık ön test puanı ile deney ve kontrol grupları arasındaki farklılıkların benzer olduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 17. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Ön Test Ölçek Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları

Çalışma grubu	f	$\bar{X}$	SS	df	t	p
Deney	39	55,6	9,5	75	0,144	0,886
Kontrol	38	55,3	10,3			

Tablo 17'de çalışmada kullanılan geri dönüşüm ön test puanı ile deney ve kontrol grupları arasındaki farklılıkların benzer olduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 18. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Beceri Ön Test Ölçek Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları

Çalışma grubu	f	$\bar{X}$	SS	df	t	p
Deney	39	65,3	8,9	75	0,191	0,849
Kontrol	38	64,9	7,6			

Tablo 18'de çalışmada kullanılan sosyal beceri ön test puanı ile deney ve kontrol grupları arasındaki farklılıkların benzer olduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$).

2. SON TEST SONUÇLARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 19'da ölçek skorlarının normal dağılıp dağılmadığını anlamak için Çarpıklık ve Basıklık testlerine başvuruldu. George ve Mallery (2010) yaptıkları araştırmada çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 değerleri arasında olması gerektiğini bildirmişlerdir. Bizim çalışmamızda elde edilen çarpıklık ve basıklık değerler incelendiğinde; Çevre okuryazarlığı, geri dönüşüm ve sosyal beceri ölçek puanlarının George ve Mallery (2010) yaptıkları çalışmada elde ettikleri gibi +2 ve -2 değerleri arasında olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda Çevre okuryazarlığı, geri dönüşüm

ve sosyal beceri ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği; Finansal okuryazarlık ölçek puanının ise normal dağılım göstermediği anlaşılmıştır (Tablo 19).

Tablo 19. Ölçeklere İlişkin Yapılan Normallik Analizlerinden Elde Edilen Bulgular

	İfade sayısı	Ort±ss	Med (Min-Maks)	Çarpıklık	Basıklık
Çevre Okuryazarlığı	20	82,1±8,6	84 (61-96)	-0,710	-0041
Finansal Okuryazarlık	20	73,7±14,1	77 (24-89)	-1,793	2,901
Geri dönüşüm	14	59,6±6,5	60 (34-70)	-1,002	1,952
Sosyal beceri	20	64,1±8,8	66 (37-77)	-1,198	1,275

Cronbach'ın alfa güvenirlik katsayı aralıkları yapılan bir çalışmada; $0,0 < \alpha < 0,4$ aralığında 'ölçek güvenilir değildir', $0,41 < \alpha < 0,6$ aralığında 'ölçek düşük güvenirliktedir', $0,61 < \alpha < 0,8$ aralığında 'ölçek orta güvenirliktedir', $0,81 < \alpha < 1,00$ aralığında ise 'ölçek yüksek güvenirliktedir' şeklinde bildirilmiştir (Kılıç, 2016). Tablo 20'de incelenen ölçek puanları incelendiğinde tüm ölçek puanlarının yüksek güvenirlikte olduğu saptanmıştır (sırasıyla $\alpha=0,837$; $\alpha=0,906$; $\alpha=0,810$; $\alpha=0,850$).

Tablo 20. Ölçeklerin Güvenirlik Katsayı Değerlerinin İncelenmesi

	İfade sayısı	Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı
Çevre Okuryazarlığı	20	0,837
Finansal Okuryazarlık	20	0,906
Geri dönüşüm	14	0,810
Sosyal beceri	20	0,850

Tablo 21. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları

Çalışma Grubu	Test	N	Ort±Ss	df	t	p
Kontrol Grubu	Ön Test	38	78,1±14,7	37	0,855	0,398
	Son Test	38	80,6±9,3			

Tablo 21'de yer alan sonuçlara göre kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test çevre okuryazarlığı ölçekleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 22. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları

Çalışma Grubu	Test	N	Ort±Ss	df	t	p
Kontrol Grubu	Ön Test	38	73,1±12,9	37	0,733	0,468
	Son Test	38	70,3±16,1			

Tablo 22’ de yer alan sonuçlara göre kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test finansal okuryazarlık ölçekleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 23. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları

Çalışma Grubu	Test	N	Ort±Ss	df	t	p
Kontrol Grubu	Ön Test	38	55,3±10,3	37	1,374	0,178
	Son Test	38	57,7±5,6			

Tablo 23’te yer alan sonuçlara göre kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test geri dönüşüm ölçekleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 24. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Beceri Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları

Çalışma Grubu	Test	N	Ort±Ss	df	t	p
Kontrol Grubu	Ön Test	38	64,9±7,6	37	2,345	0,124
	Son Test	38	61,3±8,9			

Tablo 24’te yer alan sonuçlara göre kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test sosyal beceri ölçekleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 25. Deney Grubu Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlık Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları

Çalışma Grubu	Test	N	Ort±Ss	df	t	p
Deney Grubu	Ön Test	39	78,8±9,8	38	2,354	0,024*
	Son Test	39	83,7±7,7			

Tablo 25'te yer alan sonuçlara göre deney grubunda yer alan öğrencilerin son test çevre okuryazarlığı ölçek puanının ön test ölçek puanına göre daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 26. Deney Grubu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları

Çalışma Grubu	Test	N	Ort±Ss	df	t	p
Deney Grubu	Ön Test	39	75,9±10,6	38	-0,395	0,695
	Son Test	39	76,9±11,1			

Tablo 26'da yer alan sonuçlara göre deney grubunda yer alan öğrencilerin son test finansal okuryazarlık ölçek puanının, ön test ölçek puanına göre daha yüksek olmasına karşın aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 27. Deney Grubu Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları

Çalışma Grubu	Test	N	Ort±Ss	df	t	p
Deney Grubu	Ön Test	39	55,6±9,5	38	4,008	0,001*
	Son Test	39	61,4±6,9			

Tablo 27' de yer alan sonuçlara göre deney grubunda yer alan öğrencilerin son test geri dönüşüm ölçek puanının ön test ölçek puanına göre daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Tablo 28. Deney Grubu Öğrencilerinin Sosyal Beceri Ön Test-Son Test Puanlarına İlişkin Eşleştirilmiş Örneklem t-testi Sonuçları

Çalışma Grubu	Test	N	Ort±Ss	df	t	p
Deney Grubu	Ön Test	39	65,3±8,9	38	0,758	0,453
	Son Test	39	66,7±7,8			

Tablo 28' de yer alan sonuçlara göre deney grubunda yer alan öğrencilerin son test sosyal beceri ölçek puanının, ön test ölçek puanına göre daha yüksek olmasına karşın aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 29. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Son-test Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları

Çalışma Grubu		$\bar{X}$	SS	df	t	p
Deney Grubu	39	83,7	7,7	75	1,602	0,113
Kontrol Grubu	38	80,6	9,3			

Tablo 29’da deney grubunda olan öğrencilerin son test çevre okuryazarlığı ölçek puanının yüksek olmasına karşın istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($p=0,113$) Mevcut ders kitabıyla ders işlenen gruba göre infografiklerle ders işlenen grubun çevre okuryazarlığı becerilerinin istatistiksel açıdan anlamlı bulunmasa da, ölçek puanı olarak arttığı görülmüştür.

Tablo 30. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Son-test Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları

Çalışma Grubu		$\bar{X}$	SS	df	u	p
Deney Grubu	39	76,9	11,1	75	2,249	0,024*
Kontrol Grubu	38	70,3	16,1			

Tablo 30’da deney grubunda olan öğrencilerin son test finansal okuryazarlık ölçek puanının, kontrol grubuna göre daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0,024$) Mevcut ders kitabıyla ders işlenen gruba göre infografiklerle ders işlenen grubun finansal okuryazarlık becerilerinin arttığı görülmüştür.

Tablo 31. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Son-test Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları

Çalışma Grubu		$\bar{X}$	SS	df	t	p
Deney Grubu	39	61,4	6,9	75	2,563	0,012*
Kontrol Grubu	38	57,7	5,6			

Tablo 31’de deney grubunda olan öğrencilerin son test geri dönüşüm ölçek puanının, kontrol grubuna göre daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0,012$) Mevcut ders kitabıyla ders işlenen gruba göre infografiklerle ders işlenen grubun geri dönüşüm duyarlılığı becerilerinin arttığı görülmüştür.

Tablo 32. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Beceri Son-test Puanlarının Bağımsız Örneklem t-test Sonuçları

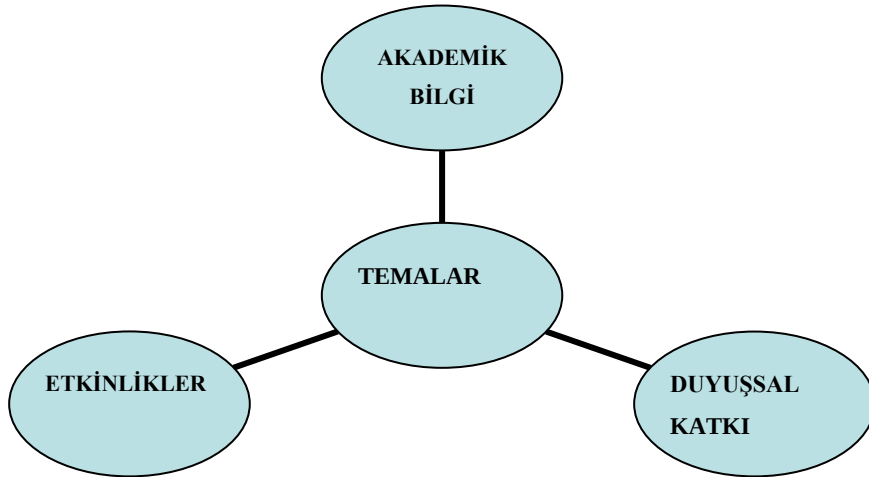
Çalışma Grubu		$\bar{X}$	SS	df	t	p
Deney Grubu	39	66,7	7,8	75	2,814	0,006*
Kontrol Grubu	38	61,3	8,9			

Tablo 32’de deney grubunda olan öğrencilerin son test sosyal beceri ölçek puanının, kontrol grubuna göre daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0,006$) Mevcut ders kitabıyla ders işlenen gruba göre infografiklerle ders işlenen grubun sosyal katılım becerilerinin arttığı görülmüştür.

3. ÖĞRENCİ GÜNLÜKLERİNDEN ELDE EDİLEN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öğrenci günlüklerinden elde edilen veriler sunulmuştur. Bu çalışmada sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ile “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarına ait kazanımlara uygun biçimde oluşturulan infografikler ile toplam 10 hafta süresince sosyal bilgiler dersi infografikler aracılığıyla işlenmiştir. Derslerde infografiklerden yola çıkarak poster, afiş hazırlama, infografik oluşturma, akrostiş yazma, drama gibi etkinliklere yer verilmiştir. Uygulama süresince kullanılmak üzere hazırlanan infografikler üzerindeki karekodları okutarak, öğrencilerin çıkan görsel, gazete haberi, kamu spotu, kısa filmi ya da bilgilendirici videoya ulaşmaları için her grupta bir tane yer alan telefon veya tablet kullanılmıştır. Her kazanım sonunda tüm sınıf bireysel olarak günlük tutmuş ve tutulan günlükler birer doküman olarak ele alınarak içerik analiziyle çözümlenmesi sonucunda ulaşılan temalar Şekil 10’da verilmiştir.

Şekil 10. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen Temalar

Şekil 10’ da görüldüğü gibi öğrenci günlüklerinden akademik bilgi, etkinlikler ve duyuşsal katkı olmak üzere 3 tema elde edilmiştir. Akademik bilgi temasından elde edilen bulgular Tablo 33’te şu şekilde verilmiştir.

Tablo 33. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Akademik Bilgi” Teması Altında Yer Alan Alt Temalar

ALT TEMA	KATEGORİ
Bilgi edinilen disiplinler	Arkeoloji
	Psikoloji
	Tarih
	Sosyoloji
	Coğrafya
	Hukuk
	Siyaset Bilimi
	Ekonomi
Doğal Kaynaklar ve Ekonomik Faaliyetler Bağlamında Bilgi Edinme	Hayvancılık
	Yeraltı Kaynakları
	Tarım
	Hizmet Sektörü
	Sanayii
	Turizm
	Ormanlarımız
	Sularımız
Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı Bağlamında Bilgi Edinme	Küresel Isınma
	Doğa
	Kuraklık
	Hava Kirliliği
	Yenilenebilir ve Yenilenemez Enerji Kaynakları
	Üretim
Girişimcilik Bağlamında Bilgi Edinme	Yatırım
	Risk
	Verginin tanımı ve kapsamı
Vergi Konusunda Bilgi Edinme	Vergi çeşitleri
	Verginin Önemi
	Nitelikli İnsan Özellikleri
Bilim ve Teknoloji Bağlamında Bilgi Edinme	İcatlar
	Telif ve Patent Hakkı
	Araştırma Basamakları
	Kendini Tanıma
Mesleklere İlişkin Bilgi Edinme	Toplum Baskısı

Tablo 33’te görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin yazdığı günlüklerin akademik bilgi temasına ait bilgi edinilen disiplinler, doğal kaynaklar ve ekonomik faaliyetler bağlamında bilgi edinme, kaynakların bilinçsiz kullanımı bağlamında bilgi edinme, girişimcilik bağlamında bilgi edinme, bilim ve teknoloji bağlamında bilgi edinme, vergi konusunda bilgi edinme ve mesleklere ilişkin bilgi edinme olma üzere toplam yedi alt

temadan oluşmaktadır. Belirtilen alt temalara ilişkin orta okul öğrencilerinin günlüklerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Bilgi Edinilen Disiplinler” temasına şu şekilde yer vermiştir:

“...sosyal bilgilerle ilgili olan bilimlerin yer aldığı infografiği inceledik, hepsini afiş gibi tek sayfada görmek ilgi farklıydı.” (G1/S10).

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Doğal Kaynaklar ve Ekonomik Faaliyetler Bağlamında Bilgi Edinme” temasına şu şekilde yer vermiştir:

“Doğal kaynaklarımızın neler olduğunu öğrendik sularımız, toprak, yer altı kaynakları, ormanlarımız...” (G2/ S1)

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı Bağlamında Bilgi Edinme” temasına şu şekilde yer vermiştir:

“Doğaya nasıl davranırsak doğanında bize öle karşılık vereceğini etkinliklerle anladık. Küresel ısınma yüzünden sularımız bitiyor, ağaçlarımız yok oluyor. Yenilenebilir enerji kaynaklarını daha çok tercih etmeliyiz.” (G6/S19).

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Girişimcilik Bağlamında Bilgi Edinme” temasına şu şekilde yer vermiştir:

“Bugünkü dersimizde risk almadan girişimci olunamayacağını öğrendik. Risk alarak üretim, yatırım yapan kişilerin videolarını izledik.” (G7/S40).

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Vergi Konusunda Bilgi Edinme” temasına şu şekilde yer vermiştir:

“Vergi vermek toplumumuzun görevidir. Verilen her vergi bizim hayatımızı kolaylaştırır.” (G8/S23)

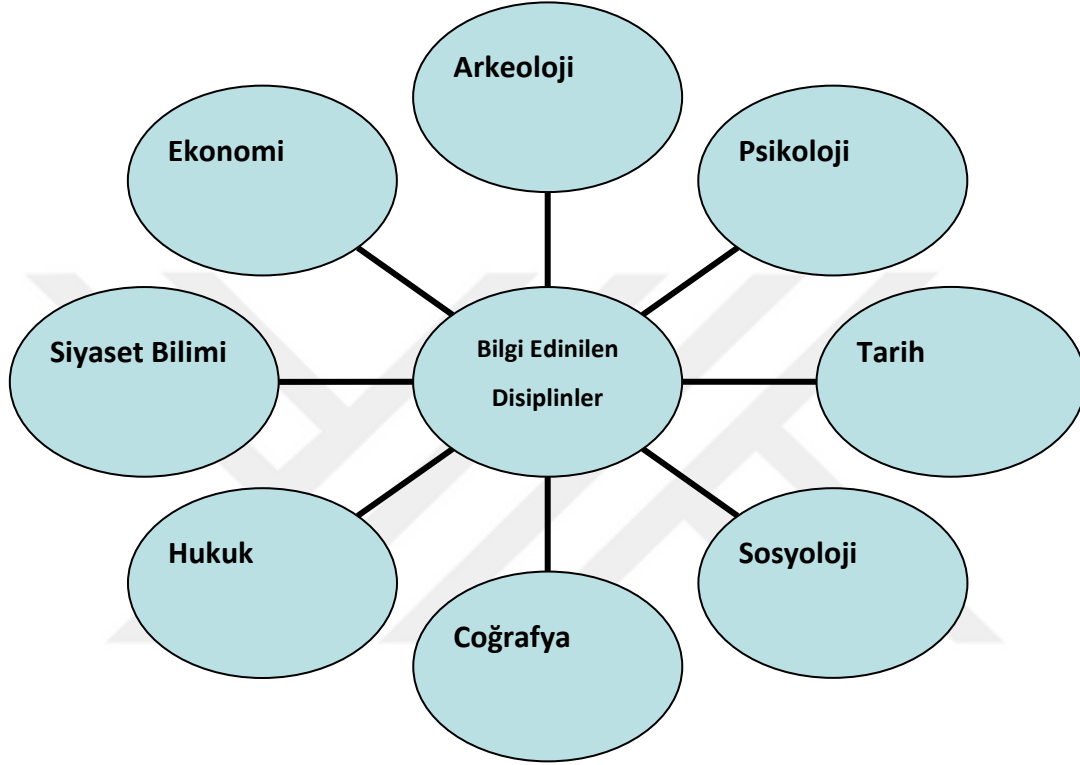
Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Bilim ve Teknoloji Bağlamında Bilgi Edinme” temasına şu şekilde yer vermiştir:

“Gelecek yıllarda bizi teknolojik olarak neler bekliyor onlarla ilgili örnekler izledik. Mesela protez kol, elektrikli araçlar için şarj istasyonları, uçan arabalar gibi...” (G2/S35).

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Mesleklere İlişkin Bilgi Edinme” temasına şu şekilde yer vermiştir:

“Öğretmenimiz bu derste mesleklerimizi nasıl seçmeliyiz onunla ilgili etkinlikler yaptırdı. Drama etkinliğinde toplum baskısı meslek seçimimizi nasıl etkiliyor onu oynadık, çok eğlendik ardından hangi meslek bize daha uygun testi çözdük karakterime göre bankacılık mesleği bana uygunmuş.” (G10/32).

Şekil 11. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Bilgi Edinilen Disiplinler” Alt Teması Altında Yer Alan Kategoriler

Şekil 11’de görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri yazdıkları günlüklerden elde edilen “Bilgi Edinilen Disiplinler” alt temasında Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Hukuk, Arkeoloji, Siyaset Bilimi, Ekonomi, Psikoloji bilimi kategorilere yer vermişlerdir.

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Arkeoloji” kategorisine şu şekilde yer vermiştir:

“...Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenimiz bizi sanal müze ile Göbeklitepe’ye götürdü, orayı arkeolojik bilim dalı ile kazmışlar, öğretmenimizin dediğine göre en eski ibadet yeri” (G1/S3).

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Sosyoloji ve Psikoloji” kategorilerine şu şekilde yer vermiştir:

“...grupça beraber tartıştık. Deprem önlemleri için nasıl önlemler aldığımızı ve depremin bizim ve çevremiz üzerinde nasıl etki bıraktığını tartıştık.” (G1/S39).

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlüklerde “Coğrafya” kategorisine şu şekilde yer vermiştir:

“Bazı insanların küresel ısınmayı veya enerji kaynaklarını boşu boşuna harcaması...” (G1/S31).

“Coğrafya olmasaydı hava durumumu falan öğrenemezdik kargaşa çıkardı...” (G1/S23).

“Yaşanılan felaketler, depremde yıkılan evler...” diye belirtmiştir. (G1/S35).

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Tarih” kategorisine şu şekilde yer vermiştir:

“Geçmişte yaşanan şeyleri bildirir, eski kültürümüzü öğrenmemizi sağlar...” (G1/S27).

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Hukuk” kategorisine şu şekilde yer vermiştir:

“Adalet olmasaydı herkes kendini daha üstün sanardı, avukat olmasaydı bizi savunacak ve haklı bulacak kimsemiz olmazdı...” (G1/S38).

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Siyaset Bilimi” kategorisine şu şekilde yer vermiştir:

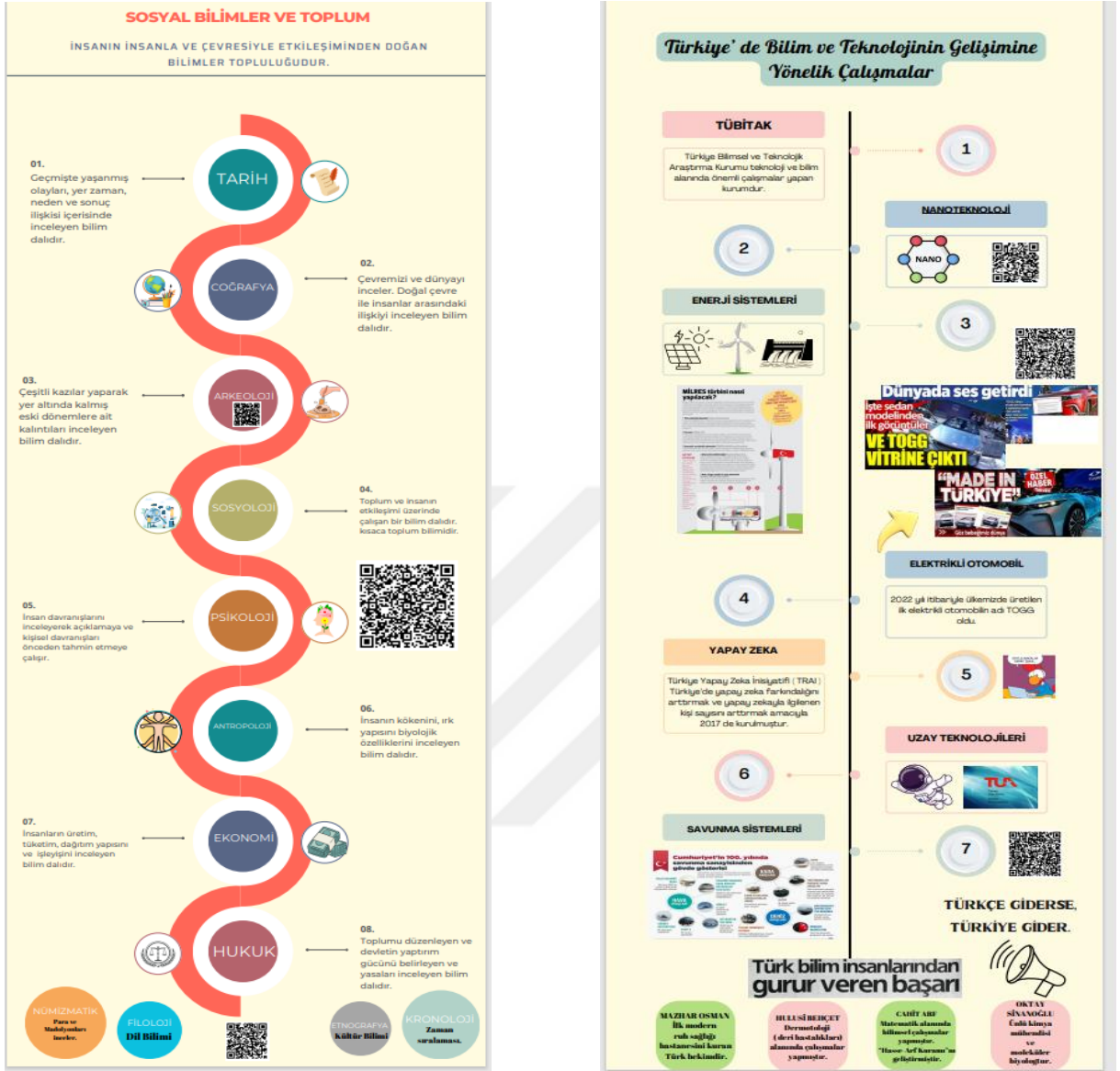
“Seçme ve seçilme hakkını kullanmak. Devlet yönetimi. Bir yere başkan seçmek gibi durum. Devletin nasıl yönetildiğı...” (G1/S23).

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Ekonomi” kategorisine şu şekilde yer vermiştir:

“Paramızı verimli kullanmamızı sağlar...” (G1/S8).

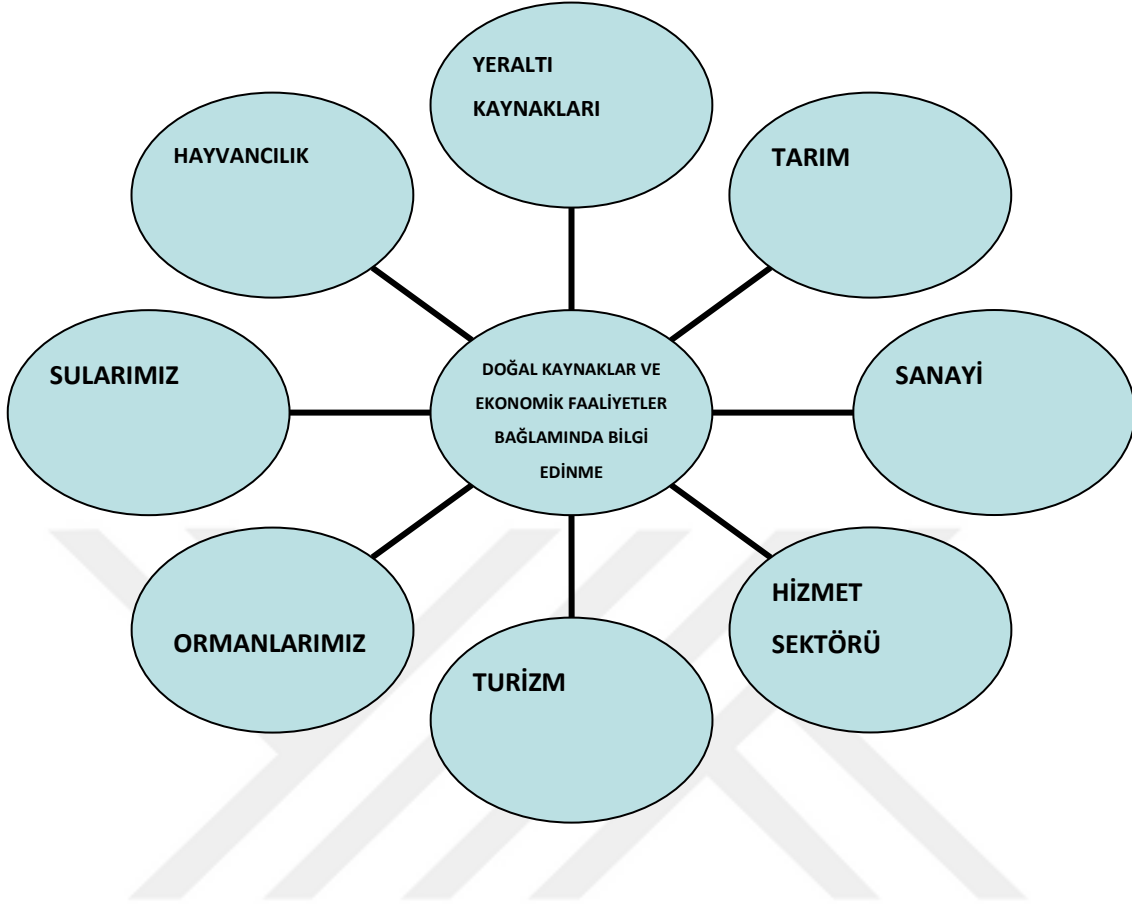
“Her şeyin pahalı olması sorun olabilir, markete gittiğimizde para üstünü istemeliyiz...” (G1/S34).

Şekil 12. Sosyal Bilimlerdeki Çalışma ve Bulgulardan Hareketle Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisine Örnekler Verir Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik

Şekil 12’de yer alan infografikler üzerinden işlenen sosyal bilimler ve toplum kazanımı sonrasında tutulan günlüklerde bilim dallarına dair görüşlerin yer aldığı, öğrencilerin infografikler aracılığı ile kolay öğrenme sağladıkları görülmektedir.

Şekil 13. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Doğal Kaynaklar ve Ekonomik Faaliyetler Bağlamında Bilgi Edinme” Teması Altında Yer Alan Unsurlar

Şekil 13’ te görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri yazdıkları günlüklerde elde edilen “Doğal Kaynaklar ve Ekonomik Faaliyetler Bağlamında Bilgi Edinme” alt temasında yeraltı kaynakları, tarım, sanayi, turizm, ormanlarımız, sularımız, hayvancılık ve hizmet sektörü kategorilerine yer vermişlerdir.

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Tarım” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Tarımı geliştirmek için sulamayı arttırmamızı, ilaçlama yapmamızı, çiftçiyi eğitmemizi, gübreleme yapmamızı öğrendik. Toprak bizim hayatımızda tarımımız için önemlidir, toprak olmazsa nasıl zorluklarla karşılaşacağımızı anladık. Ülkemizde 7 bölgede yetişen ürünlerin mesela Karadeniz çay, tütün Akdeniz turuncgiller, pamuk Ege’de üzüm, zeytin Marmara’da pirinç, şeftali Güneydoğu Anadolu’da arpa, kayısı Doğu Anadolu’da şekerpancarı İç Anadolu’da buğday, nohut yetiştiğini öğrendik. Tarım ile ilgili tarım kredi kooperatifi marketini internet üzerinden giderek ürünleri inceledik...” (G5/S4).

“Toprağın önemiyle ilgili tartıştık, toprak olmazsa meyve, sebze yiyemeyeceğimizi ve tarım faaliyetlerinin gerçekleşemeyeceğini anladık sonra tarımı geliştirmek için neler yapmalıyız bundan bahsettik, bu konuyla alakalı aklıma bir fikir gelmedi ama öğretmenimiz tarımdan bahsedince konuyu daha iyi kavradım. Aşık Veysel’in toprakla ilgili türküsünü dinledik, toprak olmazsa meyve sebze yiyemeyeceğimizin öneminden bahsettik. Tarım ile ilgili kuruluşlar hangileridir bunu öğrendik, örneğin Ziraat Bankası...” (G5/S11).

“Toprak hayatımızda neden önemlidir, onun hakkında konuştuk. Toprak hayatımızda önemlidir çünkü bizim oksijen almamızı, hayvanlarımızı vb. koruyor. Sonra tarımı geliştirmek için gübre, ilaçlama, yapmalıyız...” (G5/S36).

“Tarım ile ilgili kuruluşlar DSI, Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifi olduğunu öğrendim...” (G5/S24).

“Aşık Veysel’in “Benim Sadık Yârım Kara Topraktır” şarkısında toprağın bize yemek verdiği bize oksijen verdiği anlatılıyor...” (G5/S22).

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Hayvancılık” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Kümeslerin en çok büyükşehirlerin yanında yer aldığını balıkçılığın en çok Karadeniz Bölgesinde olduğunu öğrendik...” (G5/S13).

“Hayvancılık çayırların en fazla olduğu yerlerde büyükbaş hayvancılık yapılır, Erzurum gibi yerler...” (G5/S19).

“Hayvancılık faaliyetinin çiftçiler tarafından yapıldığını öğrendim...” (G5/S13).

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Ormancılık” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Ormancılık, yağışların fazla olduğu orman örtüsü fazla olan, kâğıt ve marangozluk gibi işler yapılır...” (G5/S14).

“Ormanlarımızın bizim için önemini kavradık, ormanlar heyelan olmasını engeller, mobilya üretmemizi sağlar...” (G5/S27).

“Ağaçlarımızı, fidanlarımızı kesmemeliyiz onları kesersek hayvanlara yuva olan yerleri kesmiş oluruz...” (G5/S1).

“Ormanlarımız olmazsa nefes alamayacağımızı, ormanlarımızın değerini öğrendik. Sonra ormanlarımız şarkısını sınıfça söyledik ve ormanlarımızın değerini bir kez daha anlamış olduk...” (G5/S7).

“Ormanlarımız canlılara yuva bize de oksijendir. Ormanlarımız çok önemlidir...” (G5/S33).

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Yeraltı Kaynakları” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Doğal kaynaklarımızı öğrendik. Doğrusu ben çok şaşırdım bu kadar çok bor madenimizin olduğunu bilmiyordum...” (G5/S16).

“Madenlerden, borun temizlikte, altının gümüşün takılarda, kömürün ısınmada kullanıldığını öğrendik...” (G5/S34).

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Turizm” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir:

“Turizm tanıtım videosu izledik. Ülkemizdeki doğal ve tarihi güzellikleri gördük. Ben açıkçası gururlandım, ülkemize her yıl akın akın turist geliyor...” (G5/S37).

“Turizmin, insanların başka ülkelere gidip gezmesi olduğunu öğrendik. Karikatür inceledik ve sonrasında turistlerin Türkçe bilmediği için yaşayabilecekleri sorunları konuştuk...” (G5/S28).

“Turizmin ne olduğunu öğrendik sonra turizmle alakalı “Gezsen Anadolu’yu” videosunu izleyip Türkiye’imizdeki gezilecek yerleri gördük. Bir turistin ülkemize geldiğinde nereleri gezmesini anlatan broşürü akıllı tahtadan inceledik bu broşür Akdeniz Bölgesinde gezilecek yerleri gösteriyordu...” (G5/S26).

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Sularımız” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Sularımız ile turizm, jeotermal enerji gibi ekonomik gelirler yapıldığını öğrendik...” (G5/S13).

“Sularımızı boş yere açık bırakmamalı kuraklık olabilir, sularımıza bu yüzden sahip çıkmamız gerektiğini öğrendim...” (G5/S23).

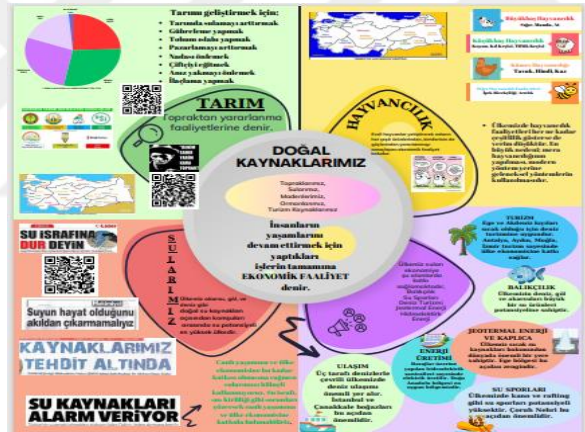
“Sular ile ilgili su sporu, turizm, enerji ile ilgili ekonomik faaliyetleri öğrendik...” (G5/S19).

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Hizmet Sektörü” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Hizmet sektörünün bize verdiği yararları inceledik ve ne alanlarda iş yaptıklarını öğrendik. Polis, asker, mühendis, avukat, şoför, doktor ve öğretmendir...” (G5/S21).

“Polis, insanların güvenliğini sağlar. İtfaiye, insanların evinde çıkan yangınları söndürür. Hâkim, mahkemede adil davranır. Savcı, insanların haklı, haksız olduğunu belirler. Asker, insanların ve devletin güvenliğini sağlar. Hemşire, doktora yardım eder. Bu meslekler hepimize hizmet eder...” (G5/S34).

Şekil 14. Ülkemizin Kaynaklarıyla Ekonomik Faaliyetleri İlişkilendirir Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik -1

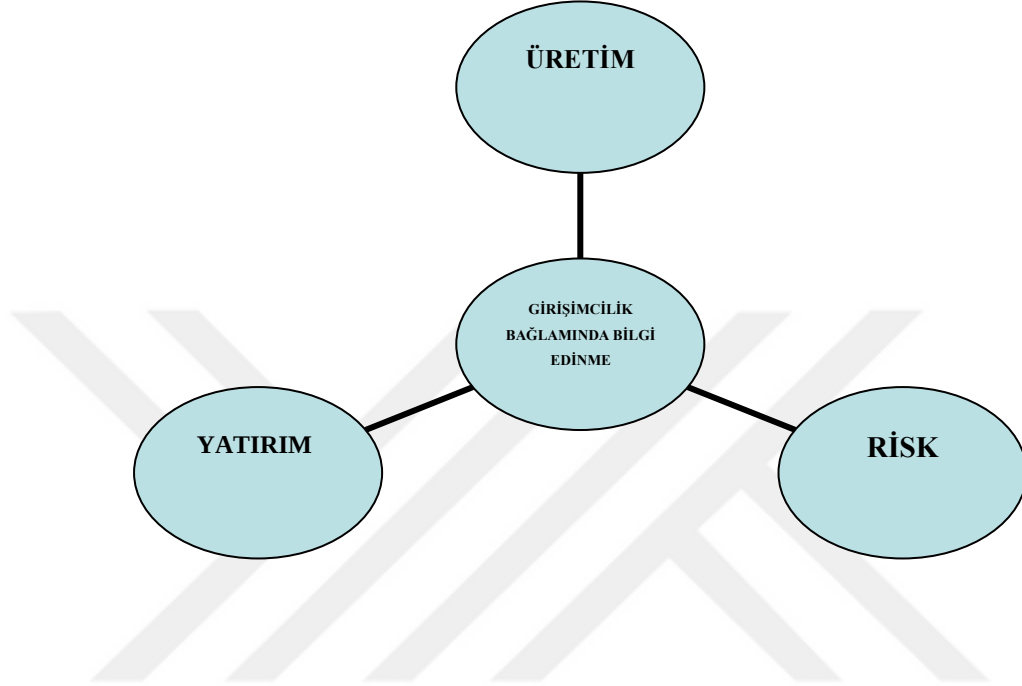

Şekil 15. Ülkemizin Kaynaklarıyla Ekonomik Faaliyetleri İlişkilendirir Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik -2

Şekil 14 ve 15 incelendiğinde doğal kaynaklarımız ile ilgili kazanıma ait hazırlanan infografik yer almaktadır. İnfografik ile işlenen ders sonrası yazılan günlük analizleri sonucu oluşan temalarla, ders içeriğinin birebir örtüştüğü görülmektedir.

Şekil 16. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Girişimcilik Bağlamında Bilgi Edinme” Teması
Altında Yer Alan Unsurlar

Şekil 16’ da görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri yazdıkları günlüklerde elde edilen “Girişimcilik Bağlamında Bilgi Edinme” alt temasında yatırım, üretim ve risk kategorilerine yer vermişlerdir.

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Risk” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Bu derste, risk almadan girişimci olunamayacağını öğrendik. Çünkü yanlış yapıp, doğruyu öğreneceğiz, deneyeceğiz, deneyerek başarıya ulaşacağız...” (G7/S11).

“İnfografikte girişimcilik yapan kişilerim riskler alması gerektiğini, korkmadan bir işe adım atmaları gerektiğini elinde para olması gerektiğini öğrendik...” (G7/S16).

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Yatırım” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Yatırım için gerekli durumları öğrendik. Para olması, ulaşım imkanlarının uygun olması, yeryüzü şekillerinin uygun olması, işgücünün uygun olması yatırım için gereklidir...” (G7/S21).

“Tarım için sulama imkanlarının yeterli olduğu yerlerde. Hayvancılık, çayırların büyük alan kapladığı yerlerde. Turizm için deniz kıyısı olan yazın sıcak olan yerlerde, sanayinin iş imkanlarının yüksek olduğu ve nüfusun fazla olduğu yerlerde, ormancılığın yağışın bol olduğu bitki örtüsünün çeşitli olduğu yerlerde, madenciliğin yeraltı kaynaklarının bol ve zengin olduğu yerlerde yatırımın daha fazla olduğunu öğrendik...” (G7/S35).

“Yatırım yaparken yatırım yapılabilecek kadar ulaşım imkanlarının yeterli ve yeryüzü şekillerinin sade olması...” (G7/S8).

“İki girişimci izledik ve tartıştık onlar güzel bir yatırım yapmış, çünkü korona zamanında en çok ihtiyaç olan şeyi maskeyi düşünmüşler ve koronayı değerlendirip maske yapmışlar...” (G7/S28).

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Üretim” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Gazete başlıklarını inceledik bu gazetede pandemi döneminde maske kullanılması gerektiğinde iki girişimci o zamanın ihtiyaç duyduğu maske ürünü olduğunda bu konuda proje yaptılar ve baya para kazandılar. Topraksız tarım yapan bir girişimcinin videosunu izledik, bu tarz bir projeyi Avrupalıların yapabileceğini düşünen bazı üreticiler destek olmamıştır. Fakat bu girişimci pes etmeyip projesini başarıyla bitirmiştir...” (G7/S31).

“Topraksız, güneşsiz, gübre, doğal ürünler, fanlama sistemleri ve led ışıklar kullanılan bir video izledik. Video çok anlamlı ve mantıklıydı. Videoda ilkokulda, pamukla yaptığımız fasulye yetiştirdiğimiz deneyden yola çıkarak topraksız tarım geliştirmişlerdi. Ürünler yetiştiriyorlardı...” (G7/S9).

“Hangi bölgede hangi meyve ve sebze yetiştirildiğini öğrendik. Bu üretilen ürün ve sebzeler Akdeniz’de turuncgiller, Karadeniz de fındık, mısır, çay Doğu Anadolu’da arıcılık ve bal üretilir...” (G7/S34).

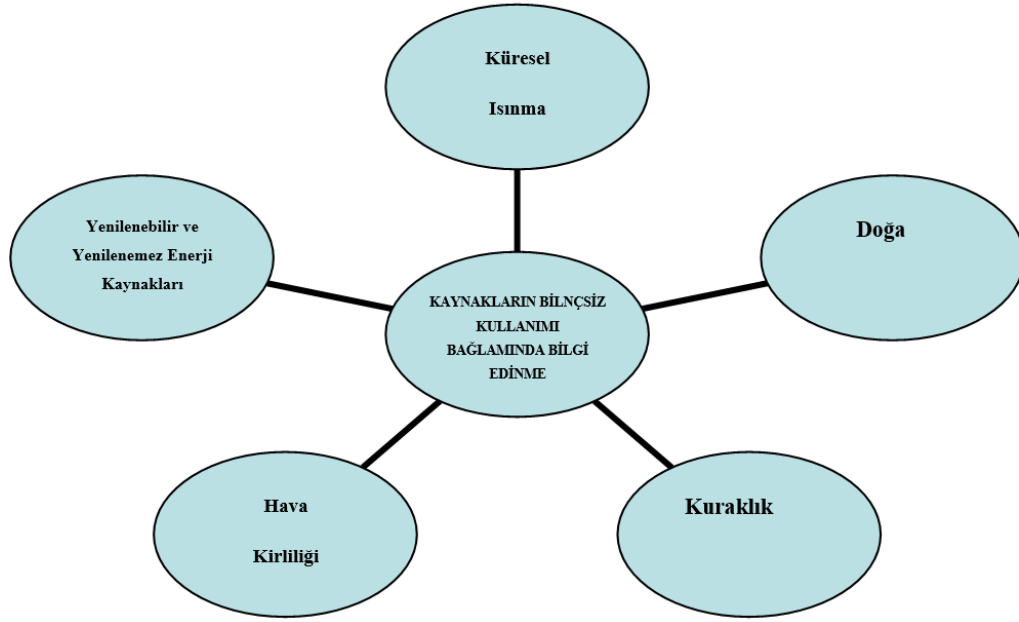
“Gazete başlıklarını inceledik. İki genç pandemiye fırsat bildi ve maske üretimine başladılar. Gıda kurutmayla milyarlar kazanmış başka üretici meyve ve sebzeleri kurutuyorlar...” (G7/S23).

Şekil 17. Türkiye’nin Coğrafi Özelliklerini Dikkate Alarak Yatırım ve Pazarlama Proje Önerileri Hazırlar Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik

Şekil 17’de Türkiye’de ekonomik faaliyet kollarına göre yapılabilecek yatırım önerileri yer almaktadır. Bu kazanım sonrası tutulan günlüklerden çıkan görüşlerde özellikle infografikler aracılığıyla izlenen girişimcilik videolarının ilgi çektiği ve akıllarda kaldığı görülmüştür.

Şekil 18. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı Bağlamında Bilgi Edinme” Teması Atında Yer Alan Unsurlar

Şekil 18’ de görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri yazdıkları günlüklerde elde edilen “Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı Bağlamında Bilgi Edinme” alt temasında küresel ısınma, doğa, kuraklık, hava kirliliği ve yenilenebilir ve yenilenemez enerji kaynakları kategorilerine yer vermişlerdir.

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Doğa” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Doğa adlı kısa film izlemiştik. O filmde temizliği ve kirliliği anlatıyor hatta dünyanın bir tarafı kirli çöpler halinde bir tarafı tertemiz mis gibiydi yani filmde bize dediği şu, benim siz verdiğim doğal güzellikleri yerle bir ettiniz ve ben size sellerle karşılık verdim doğal afetlere neden oldunuz...” (G6/S12)

“...kısa film izledik. Doğa kendini anlatıyordu kendine yapılan iyi ve kötü davranışları, onun bize temiz şekilde verdiği şeyleri bizim ona geri kirleterek verdiğimizizi, bunları yapmamız gerektiğini anlatıyordu...” (G6/S27)

“Doğa adlı kısa film izledik. Dünya ben sizlere iyi şeyleri verdim siz bana kötülük yaptınız diyordu...” (G6/S5)

“Doğa hiç mutlu değil çünkü insanlar onu çok kirletiyorlar...” (G6/S23)

“Doğaya nasıl davranırsak onun da bize öyle davranacağını öğrendik...”
(G6/S24)

“Çevreyi doğayı nasıl korumalıyız çevreye, doğaya çöp atmamalıyız, boş yere ağaçları kesmemeliyiz, cam kırıkları vs. atmamalıyız...” (G6/S37)

“Çevreyi ve doğayı nasıl koruruz. Çevreyi ve doğayı aynı çevrenin düzenine göre hareket ederek kullanarak, yere çöp atmayarak, ataları uyararak...” (G6/S14)

“Doğada ağaçlar çok önemlidir. Doğal afetlerden korur, nefes almamızı sağlar, bizi ısıtır, kâğıt oluşturur ama biz onları yırtıp çöpe atmamalıyız atarsak çok ağaç kesilir, ağaçlar fotosentez yapamaz bizde nefes alamayız...” (G6/S18)

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Kuraklık” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Kuraklık olursa çiçekler açmaz, susuzluk olur, su olmazsa tarlalarımızı sulamayız bunu öğrendik...” (G6/S35)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte küresel ısınma kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Küresel ısınma videosunu izledik. Buzulların erimesinden olur, fabrika gazı dumanı, araba dumanı, fabrikaların denize boşalttığı çöpler, iklim değişikliği artık kışları yağmur çok az yağıyor, su bitiyor ve susuz kalıyoruz. İklimler, buzullar çok önemli olduğunu anladım...” (G6/S19)

“Küresel ısınmanın nedenleri yenilenmeyen atıkların kullanılması, sera gazlarının artması ve sonuçları buzulların erimesi, dünyanın sıcaklığının artması, mevsimlerin değişmesi, yağmur ve karların yağmaması, dünyanın kurumasıdır...”
(G6/S27)

“Küresel ısınma, buzulların erimesi, iklimlerin değişimi demektir. Küresel ısınma olup, buzullar eriyince kutup ayıları evsiz kalır. Aynı zamanda yazlar kış, kışlar yaz olur. Bu da insanlığa iyi gelmez...” (G6/S32)

“Küresel ısınmanın dünyaya ne kadar zarar verdiğini fabrika dumanları, egzoz dumanları, sera gazlarının meğerse dünyaya ne kadar fazla zarar verdiğini öğrendik...”
(G6/S28)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Hava Kirliliği” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Havayı soba dumanlarıyla, fabrika dumanlarıyla, egzoz dumanlarıyla kirlletiyoruz toplu taşıma kullanırsak daha az egzoz dumanları olur. Doğa bizim için çok önemlidir. Çünkü doğa bizim ve hayvanların yaşam alanıdır...” (G6/S1)

“Havası en kirli bölgemiz Marmara Bölgesidir. Çünkü orada sanayi devi birçok şehir vardır. İstanbul, Bursa, Kocaeli...” (G6/S18)

“İnfografik üzerinde yer alan gazete başlıklarını inceledik. Mesela “Hava Kirliliği Kâbus Gibi Üzerimize Çöktü” kelimesi benim çok ilgimi çekti...” (G6/S38)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Yenilenebilir ve Yenilenemeyen Enerji Kaynakları” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Yeraltı kaynakları yüzyıllar boyu önce hayvanların fosilleri toprak altında kaldığı için kömür, benzin oluşur. Benzin ve kömürün 150 yıllık ömrü kalmış artık yenilenebilir enerji daha çok kullanmalıyız. Benzinli araçların hepsi hurda olacak ve yenilenebilir çok önemli olacak. Benzin kömür bitince herkes yenilenebilir enerji kullanacak doğa daha temiz olacak...” (G6/S12)

“Dünyadaki yeraltı kaynaklarının 150 yıllık ömrü kaldığını öğrendik. Düşünsene sevgili günlük yeraltı kaynaklarını 150 yıllık ömrü kalmış çok üzücü değil m? Bilinçsiz insanları çevre ile alakalı düşüncelerimizi söylemek belki bunu önler. Sonra yenilenebilir ve yenilenemez enerji kaynaklarını öğrendik. Mesela yenilenen enerjiler, güneş rüzgâr enerjisi, hidroelektrik vb. Yenilenemeyen enerjiler ise doğalgaz, petrol ve kömüre örnek verebilirim... (G6/S29)

Şekil 19. Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesinin Canlı Yaşamına Etkilerini Analiz Eder Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik-1

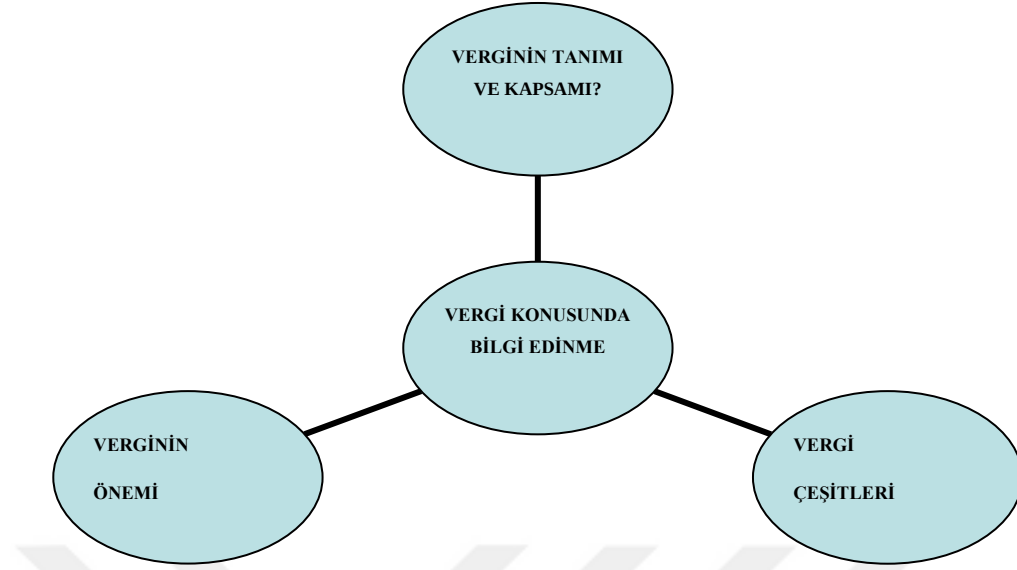

Şekil 20. Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesinin Canlı Yaşamına Etkilerini Analiz Eder Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik-2

Şekil 19 ve 20 incelendiğinde kaynakların bilinçsiz kullanımının canlı yaşamına etkileri yer almaktadır. Öğrenci günlüklerinden çıkan görüşlere baktığımızda infografikler aracılığıyla izlenen kısa filmler, gazete haberleri ve diğer etkinlikler sonucunda küresel ısınmanın sebepleri, doğaya çok üzüldükleri, yenilenebilir enerji kaynaklarına daha çok önem verilmesi gerektiği ifadelerinin ağır bastığı görülmüştür.

Şekil 21. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Vergi” Teması Altında Yer Alan Unsurlar

Şekil 21’de görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri yazdıkları günlüklerde elde edilen “Vergi Konusunda Bilgi Edinme” alt temasında verginin tanımı ve kapsamı, vergi çeşitleri ve verginin önemi kategorilerine yer vermişlerdir.

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Verginin Tanımı ve Kapsamı” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Vergi devletin hizmeti karşılamak için bireylerden alınan paraya denir...” (G8/S3)

“İnsanların maaşının bir kısmını geri devlete öder buna vergi denir...” (G8/S34)

“Vergi ile ilgili şiir okuduk ve verginin insan borcu olduğunu, verginin bize hizmet olarak döndüğünü vatandaşlık görevi olduğunu, aracımız olduğunda motorlu taşıtlar vergisi, markete gittiğimizde KDV oranı ödediğimizi öğrendik...” (G8/S11)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Vergi Çeşitleri” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“İnfografik üzerinde market fişi inceledik. Vergi çeşitlerine örnek verdik gelir vergisi, kurumlar vergisi, emlak vergisi, katma değer vergisi ve motorlu taşıtlar vergisine örnek verildi...” (G8/S21)

“Verginin çeşitlere ayrıldığını öğrendik örneğin, sağlık alanında bir vergi sağlık vergisi ya da evimizin vergisi emlak vergisidir. Sonra gazete başlıklarını okuduk “Tek Gelir Vergi” diye bir gazete başlığı vardı ve gelirimizin vergi üzerinden olduğunu anladık...” (G8/S14)

“İnfografikten market fişi inceledik. Market fişi üzerinde KDV %18 yazıyordu hocamız bize bunun devletin bizden aldığı vergi çeşidi olduğunu ve uzatmasının Katma Değer Vergisi olduğunu söyledi...” (G8/S37)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Verginin Önemi” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Vergiyi anlatan bir animasyon kısa film izledik. Orada dört çocuk vardı. O dört çocuk metrodan (devletin vergilerden yaptığı ulaşım ihtiyacı) geziyorlardı. Metroda giderken bir hastane (devletin vergilerle yaptığı sağlık ihtiyacı) gördüler ve indiler yolda giderken bir afiş gördüler vergi ile ilgili, sonra bir karakola (devletin vergilerle yaptığı güvenlik ihtiyacı) daha sonra da bir okul (devletin vergilerle yaptığı eğitim yeri) ve müzeye gidecekken daha zaman olduğunu öğrendiler ve kızlar parktaki oturaklara (devletin vergilerle yaptığı dinlenme ihtiyacı) erkekler ise parktaki basketbolu (devletin vergilerle yaptığı spor ihtiyacı) oynadılar ve oturdular ...” (G8/S5)

“Her şeyin bir vergisi vardır. Bu vergiler hastaneler, ders kitapları yapımında kullanılıyor...” (G8/S18)

“Devlete vergi öderiz bu vergiler bize sağlık, eğitim, hizmet gibi alanlarda yardımcı olur...” (G8/S33)

“Vergi ile ilgili şiir okuduk. Arkadaşlarımızla tartıştık. Verginin ne kadar önemli olduğunu anladık. Vergi çok özel bir şey çünkü vergi verdiğimiz zaman okulları ücretsiz okuruz, bize okulda ücretsiz kitap verilir, parklarda oynarız, rahat ve konforlu yaşarız, devletimizin kazancı yükselir, kazancı yükselirse daha güçlü ülke olur...” (G8/S21)

“Devletin vatandaşa hizmet etmesi için herkesten topladığı parası, eğitim, sağlık gibi hizmetler verir. Vergi vermek vatandaşlık görevi ve sorumluluk. Ülkenin ekonomisi gelişir yol, köprü, tünel, liman yapılır. Herkes aldığı mal kadar vergi ödemekle sorumludur...” (G8/S27)

“Vergi ödersek devletten bize hizmet olarak döner. Vergi insanın borcudur, vergi verirse ülkemiz güvenli, sağlıklı ve temiz olur. Vergi vatandaşlık görevidir. Mutlaka vergi ödemeliyiz. Vergi veririz hizmet görürüz...” (G8/S3)

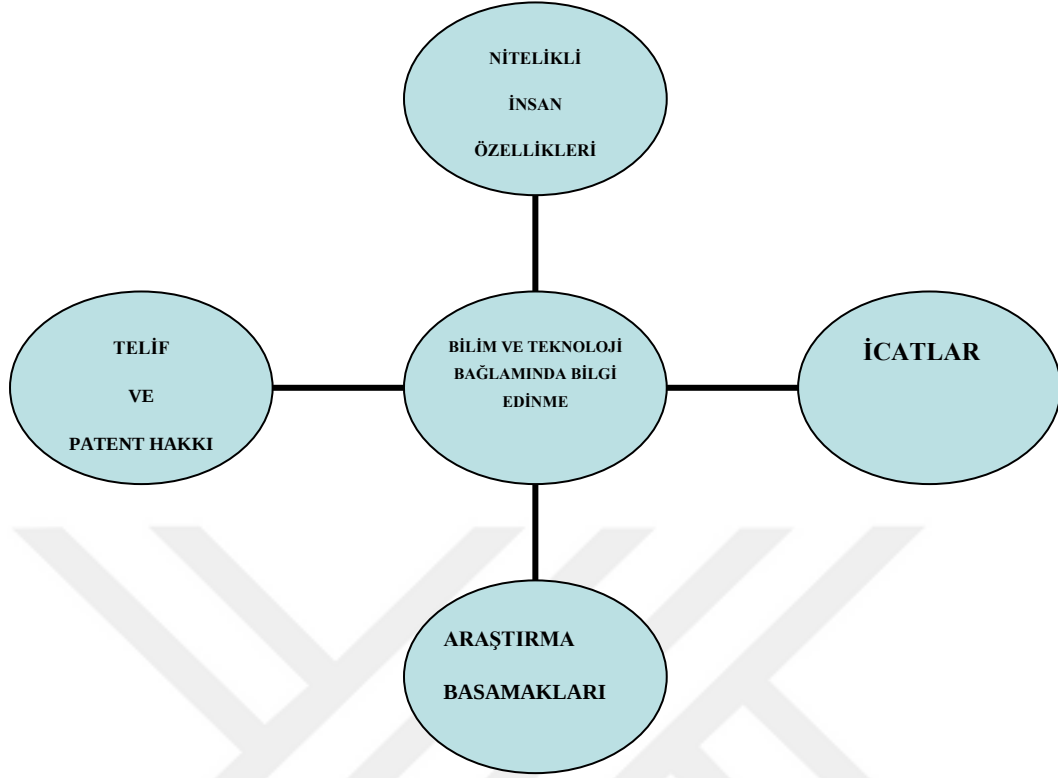
“Vergi ile ilgili animasyon izledik. Animasyonda çocuklar kütüphaneye gidiyordu ve kütüphaneyi ücretsiz kullandıklarını veya yolda basketbol sahasını devletin imkanlarıyla yapıp kullandıklarını ve bunun sebebinin insanların vergi ödemesinin sayesinde olduğunu anladık...” (G8/S7)

Şekil 22. Vatandaşlık Sorumluluğu ve Ülke Ekonomisine Katkısı Açısından Vergi Vermenin Gereğini ve Önemi Savunur Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik

Şekil 22’ de vergi ödemenin sorumluluğu ile ilgili infografik yer almaktadır. Öğrenci görüşlerinde infografik üzerinde yer alan market fişinin ve karikatürün incelenmesi, QR kodu aracılığı ile izledikleri animasyon filmine dair pek çok ifadelerle yer verildiği görülmüştür.

Şekil 23. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Bilim ve Teknoloji Bağlamında Bilgi Edinme” Teması Altında Yer Alan Unsurlar

Şekil 23’te görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri yazdıkları günlüklerde elde edilen “Bilim ve Teknoloji Bağlamında Bilgi Edinme” alt temasında nitelikli insan özellikleri, icatlar, telif ve patent hakkı ve araştırma basamakları kategorilerine yer vermişlerdir.

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Nitelikli İnsan Özellikleri” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir;

“Nitelikli kişilere örnek olarak Aziz Sancar ve Nuri Demirağ’ın kimler olduğunu öğrendik. Özelliklerini meraklı, yardımsever, çalışkan, kararlı oldukları ile ilgili infografik üzerinden ulaştığımız videolar izledik.” (G9/S1)

“Nuri Demirağ’ın soyadını Atatürk’ün verdiğini öğrendik. İlk uçağı Nuri Demirağ yaptı fakat iniş sırasında hayvanların piste girmemesi için kazılan hendeğe düştüğü için parçalandı ve uçağın üretimi durdu devam etse şu an ülkemiz fazlasıyla kalkınmış olurdu. Nitelikli insanın hızlı düşündüğünü, hayal gücünün yüksek olduğunu vb. özellikleri konuştuk. Günümüzün nitelikli insanı Aziz Sancar’ın hayatını izledik. Kimya alanında ilk Nobel ödülünü alan Türk olduğunu ve ödülünü Anıtkabir’de sergilediğini öğrendik.” (G9/S16)

“Herkesin aynı olduğu sadece bir kişinin farklı renkte olduğu görsel inceledik, bu görsel hakkında yorum yaptık. Bu insanın diğerklerinden ayrıcalıklı olduğu yeteneklerinin daha farklı olabileceğini konuştuk.” (G9/S23)

“Günümüzdeki nitelikli insan olan Aziz Sancar’ın animasyon filmini izledik ve onun fedakâr, pes etmeyen, vatanına değerk veren nitelik özellikleri olduğunu öğrendik.” (G9/S29)

“Nuri Demirağ animasyonunu izledik. İnsanın nasıl başarılı olabileceğini bu animasyon ile anladık. Nitelikli insanın özellikleri hayal gücünün yüksek olması, kararlı ve ısrarcı olması, çağa ayak uydurması, eleştirilere açık olması vb. Günümüzde nitelikli insan örneği Aziz Sancar Nobel ödülü almış bir kişidir. “Her işi yapıyorum diyen insan aslında hiçbir işi yapamıyordur” sözünün ne anlattığını sınıfça tartıştık. Bence bu söz kendine çok güvenen insanın hiçbir şey yapamadığını ama kendine inanan insanın daha iyi işler yaptığını anlatıyor.” (G9/S11)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “İcatlar” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir;

“Hızla gelişen teknolojiler hayatımızı kolaylaştırıyor. Teknoloji hayatımızda vakit geçirmemize yer bırakıyor. Uçan arabalar, akıllı evler, tablet, bilgisayar, robotlar...” (G9/S18)

“Taş devri videosunu izleyip eski insanların nasıl taştan tekerlek yaptığı, taşları sürtüp taştan ateş çıkardıklarını gördük.” (G9/S34)

“Türkiye’nin ilk uzay yolcusu Alper Gezeravcı’dır. Sonra uçan arabaları inceledik. Türkiye’nin ilk elektrikli otomobili TOGG olduğunu öğrendik.” (G9/S31)

“Teknolojiyi hayatımızın her alanında kullanmalıyız ve teknoloji olarak yeni şeyler çıkacak bizde çoğunlukla onları kullanacağız. Askeri robot, yani şehit olmazlar çoğu insanlar ölmez ve onları korur yardım eder, ülkemizi korur, şehidimiz daha az olur.” (G9/S17)

“Güneş enerjisiyle çalışan arabayı güneş panelleri ile şarj ederiz, yolda kalmamıza engel olur. Ben robot yapacak olsam güvenlik robotu yapardım hem kimse zarar görmez hem robotlar uyumaz sürekli uyanık kalıp bizi korurlardı.” (G9/S33)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Telif ve Patent Hakkı” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir;

“Patent belgesi bulunan ürünün o kişiye ait olduğunu gösteren belgedir.”
(G9/S16)

“Patent belgesi bir kişi bir icat yaptığında verilen belgedir. Bende patent almak isterdim yani icat yapmak isterdim.” (G9/S4)

“Bir ürünü alırken bandrollü olduğuna dikkat etmeliyiz, telif işareti © yuvarlak içinde “c” olarak gösterilir. Bir kişinin izni olmadan o kişinin ürününü kullanırsak bizi şikâyet edebilir numarası 176’dır.” (G9/S7)

“Kitapların arkasında parlak bir şey olması gerekli eğer yoksa © şeklinin olması gerek eğer bunlar yoksa ürün sahtedir.” (G9/S21)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Araştırma Basamakları” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Araştırma basamakları hakkında bilgilendik. Sonra grupça problem ve aşamalarını yazdık. Başlığımız trafik kazalarının nedenleriydi. Grupça bunu tartıştık bu konu hakkında hipotez (varsayım) oluşturduk. Sonra süre belirlendi, grupça kaynak taraması yaptık ve rapor oluşturduk. Bu raporu defterimize yazıp hocamıza okuduk.”
(G9/S15)

“Grupça bilimsel araştırma basamakları infografiğine uyarak konu belirledik, hipotez oluşturduk, süre belirledik, kaynak taraması yaptık ve en sonunda rapor oluşturduk yani bilimsel araştırma basamaklarına uyarak bir metin oluşturduk.”
(G9/S28)

“Yanımızda olan kitabı kaynakça olarak gösterip not tuttuk. “Soyadı, adının baş harfi. (Basım yılı). Kitabın Adı. Yayınevi. Yayın İli” bunları öğrendik.” (G9/S34)

“İntihal öğrendik kaynakça olmazsa ne olacağını tartıştık, bilgi hırsızlığı yani intihal yapmamak için kaynakçaya ismini, soy ismini yazmamız gerekir. Yoksa emeklerini çalmış oluruz.” (G9/S2)

Şekil 24. Bilim ve Teknolojik Gelişmelerin Gelecekteki Yaşam Üzerine Etkilerine İlişkin Fikirler İleri Sürer Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik

Şekil 24 incelendiğinde bilim ve teknolojinin yaşam üzerine etkileri yer almaktadır. Öğrencilerin günlüklerinde pek çok kez bilim ve teknolojiden bahsedilmiş ve analizler sonucunda bilim ve teknoloji teması oluşmuştur.

Şekil 25. Bilimsel Araştırma Basamaklarını Kullanarak Araştırma Yapar Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik

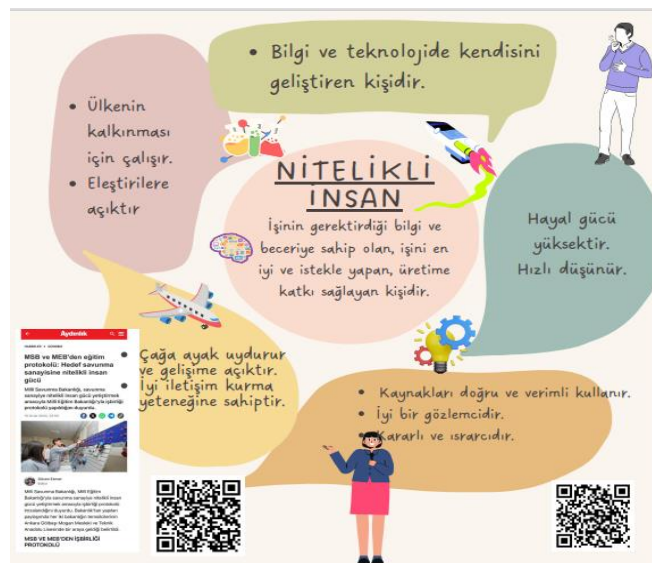

Şekil 26. Telif ve Patent Hakları Saklı Ürünlerin Yasal Yollardan Temin Edilmesinin Gerekliliğini Savunur Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik

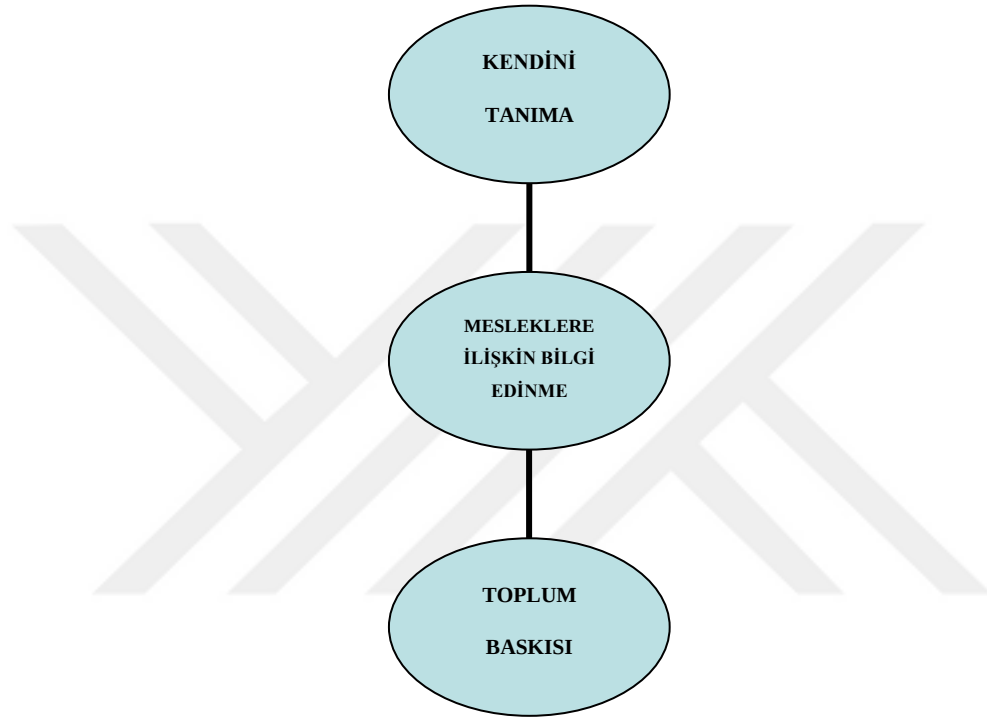
Şekil 26’da telif ve patent hakları ile ilgili infografik yer almaktadır. Telif ve patent hakkı yazılan günlüklerin analizi sonucu ortaya çıkan bilim ve teknoloji temasına ait unsur olmuştur.

Şekil 27. Nitelikli İnsan Gücünün Türkiye Ekonomisinin Gelişimindeki Yerini ve Önemini Analiz Eder Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik

Şekil 27’ de nitelikli insanın özelliklerini anlatan infografik yer almaktadır. Geçmişte ve günümüzde nitelikli insan örneklerinin yer aldığı videolar, animasyonlar izlenerek ders işlenmiştir. Süreç sonunda yazılan öğrenci ifadelerinde infografik üzerinde yer alan uygulamaların öğrencileri etkilediği görülmüştür.

Şekil 28. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Mesleklere İlişkin Bilgi Edinme” Teması Altında Yer Alan Unsurlar

Şekil 28’de görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri yazdıkları günlüklerde elde edilen “Mesleklere İlişkin Bilgi Edinme” alt temasında kendini tanıma ve toplum baskısı kategorilerine yer vermişlerdir.

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Kendini Tanıma” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Benim istediğim meslek moda tasarımcısı olmak hem güzel bir meslek hem de çizimlerimin güzel olduğunu düşünüyorum...” (G10/7)

“Kendime uygun meslek matematik öğretmenliği çünkü matematiği çok seviyorum...” (G10/27)

“Kendime uygun meslek nasıl buluruz, karakterimize uygun, yaparken mutlu olacağımız mesleği seçmeliyiz...” (G10/13)

“Kendi mesleğimizde mutlu olacağımız mesleği seçmemiz gerektiğini öğrendik...” (G10/38)

“...bir karikatür inceledik, orada çok para kazanıyordu ama istediği mesleği yapmalı çünkü sevmediği mesleği yaparsa yarım yamalak yapar ama severek yaparsa düzgün yapar ve güzel bir iş çıkar, işte çok iyi olursa kademe atlar ve çok para alır...” (G10/23)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Toplum Baskısı” kategorisine şu şekilde yer vermişlerdir:

“İlk başta meslek seçerken toplumun üzerimizde nasıl etki yarattığını öğrendik. Bu etki çoğunlukla fazla para kazandıran meslekleri seçmesi ve sevdiği mesleği arka plana atmalarıdır...” (G10/9)

“Meslek seçersin mesela dansçı olmak istersin babana, annene söylersin onlar doktor, öğretmen ol derler...” (G10/37)

“Meslek seçiminde toplumun etkisi nedir, biz istediğimiz mesleği yapsak bile insanların yaptığı yorumlar çok olduğu için baskı altında kaldığımız yorumunu yaptık...” (G10/33)

Şekil 29. İlgi Duyduğu Mesleklerin Gerekli Kışık Özelliklerini, Becerileri ve Eğitim Süreçlerini Araştıran Kazanımına Ait Hazırlanan İnfografik

Şekil 29’da meslek çeşitleri ve mesleğimizi seçerken dikkat etmemiz gereken unsurları gösteren infografik yer almaktadır.

Tablo 34. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Etkinlikler” Teması Altında Yer Alan Alt Temalar

Şarkı
Gazete haberi
Animasyon filmi
Video
Akrostiş
Karikatür
Broşür
Drama
Kelime İlişkilendirme
Sanal müze
İnfografik hazırlama
Afiş-poster hazırlama
Balık kılçığı

Tablo 34’te görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri yazdıkları günlüklerde elde edilen “Etkinlikler” teması altında şarkı, animasyon, video, gazete haberi, akrostiş, afiş hazırlama, balık kılçığı, karikatür okuma, broşür inceleme, kelime ilişkilendirme, sanal müze, infografik oluşturma ve drama alt temalarına yer vermişlerdir.

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Şarkı” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Aşık Veysel “Benim sadık yârim kara topraktır” şarkıda ne anlatılmak isteniyor diye sorarsanız, doğamızla topraklarımızla ilgili şarkıydı çok güzeldi ben çok beğenmiştim.” (G5/S11)

“Ormanlarımızla ilgili şarkı dinledik ve sınıfça söyledik, ormanlarımızın değerini öğrendik.” (G5/S23)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Animasyon” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Su Hayattır animasyonunu izledik, eğlenceliydi. Suyun önemini anlatıyordu.” (G5/S33)

“Su hayattır animasyon filmini izledik ana fikri suyu korumalıyızdır.” (G5/S13)

“...2 çocuk vardı kütüphaneden kitap alıp, vergiyle ilgili işte çok güzel bir animasyondur.” (G8/S19)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Gazete” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Su ile ilgili gazete başlıklarını okuduk, maden kazası ile ilgili haberi okuduk ben çok üzüldüm.” (G5/S14)

“Su ile ilgili “su kaynakları alarm veriyor” diye gazete başlığını okuduk.” (G5/S34)

“Maden kazaları ile ilgili haber okuduk, hangi maden nereden çıkar onları öğrendik.” (G5/S16)

“Gazete başlığı okuduk hava kirliliğinin bize ve canlılara zarar verdiğini öğrendik.” (G6/S11)

“Maden kazaları ile ilgili Erzincan’ da ki kazayı inceledik ve suçlu kim diye tartıştık.” (G5/S1)

“İnfografikte yer alan gazete haberini okuduk, haberde milli savunma bakanlığının meslek liseleri ile iş birliği ile ilgiliydi.” (G7/S23)

“Gazete haberi, sahte “kâğıt helva markası” ceza haberi üzerine konuştuk.” (G4/S28)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Karikatür” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Vergi konusu ile ilgili karikatür okuduk, çok komikti.” (G8/S6)

“Turizm nedir? Karikatür inceledik, turistlerin yaşadığı sorunları konuştuk.” (G5/S19)

“Turizm insanların gezip görmesine denir, bununla ilgili karikatür inceledik, karikatürde Türkiye’de turistlerin kullandığı dil en çok İngilizce olduğu için karikatür İngilizceydi. Ayrıca çok mantıklı bir yöntemdi.” (G5/S28)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Broşür” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Akdeniz bölgesi turizm broşürünü inceledik, üzerine konuştuk.” (G5/S31)

“Turizm broşüründe gezilecek yerleri gördük. Mersin’deki, Adana’daki ve Antalya’daki gezilecek yerleri gördük.” (G5/S37)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Afiş-Poster Hazırlama” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“En sonunda afiş hazırladık, afişimiz telif ve patent hakkıyla ilgiliydi. Biraz zordu ama yine de yapabildik.” (G4/S17)

“...sonrasında tüm konuyla ilgili poster hazırladık bu posteri yapmakta grupça baya zorlandık fakat güzel sonuç elde ettik. Öğretmenimiz en güzel posteri seçip panoya astı bu dersimizi de böyle tamamladık.” (G7/S26)

“Grupça proje yaptık. Yatırımın önemini vurgulayan poster yaptık. Posterleri oylayıp en güzelini panoya astık. Ders gayet eğlenceliydi ve hiç zorlanmadım.” (G7/S11)

“Telif ve patent hakkı ile ilgili afiş hazırladık. Birbirimizin fikirleri farklıydı. Pek kolay olmadı ama az da olsa güzel bir afiş yapmayı başardık.” (G4/S21)

Şekil 30. Ders esnasında Telif ve Patent kazanımıyla ilgili yapılan afiş örnekleri

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Video” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Doğa isimli video izledik, doğaya nasıl davranırsak doğanında bize öyle davranacağını öğrendik.” (G6/S3)

“İklim değişikliği videosu izledik. Fakat insanlar artık her yeri kirlettiği için iklim değişiyor ve küresel ısınma gerçekleşiyor.” (G6/S32)

“2050’de teknoloji nasıl olacak, uçan arabalar çıkacak mı, protez el, güneş enerjili arabalar, yerin altına döşedikleri enerjiyle şarj olan araba ile ilgili video izledik.” (G2/S17)

“Topraksız tarım, girişimci videosu izledik. Videoda anlatılmak istenilen tarım toprakla değil, pamukla üretiliyordu.” (G7/S29)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Sanal Müze” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Sosyal bilimlerin dallarını işledik ve Göbeklitepe’yi sanal olarak gezdik gördük.” (G1/S2)

“İnfografik üzerindeki karekodu okutarak Göbeklitepe’yi gördük. Bu çalışmalar bana daha iyi bilgi edinmemi sağladı.” (G1/S11)

“Göbeklitepe2yi gezdik müze gezerken çok eğlendi.” (G1/S36)

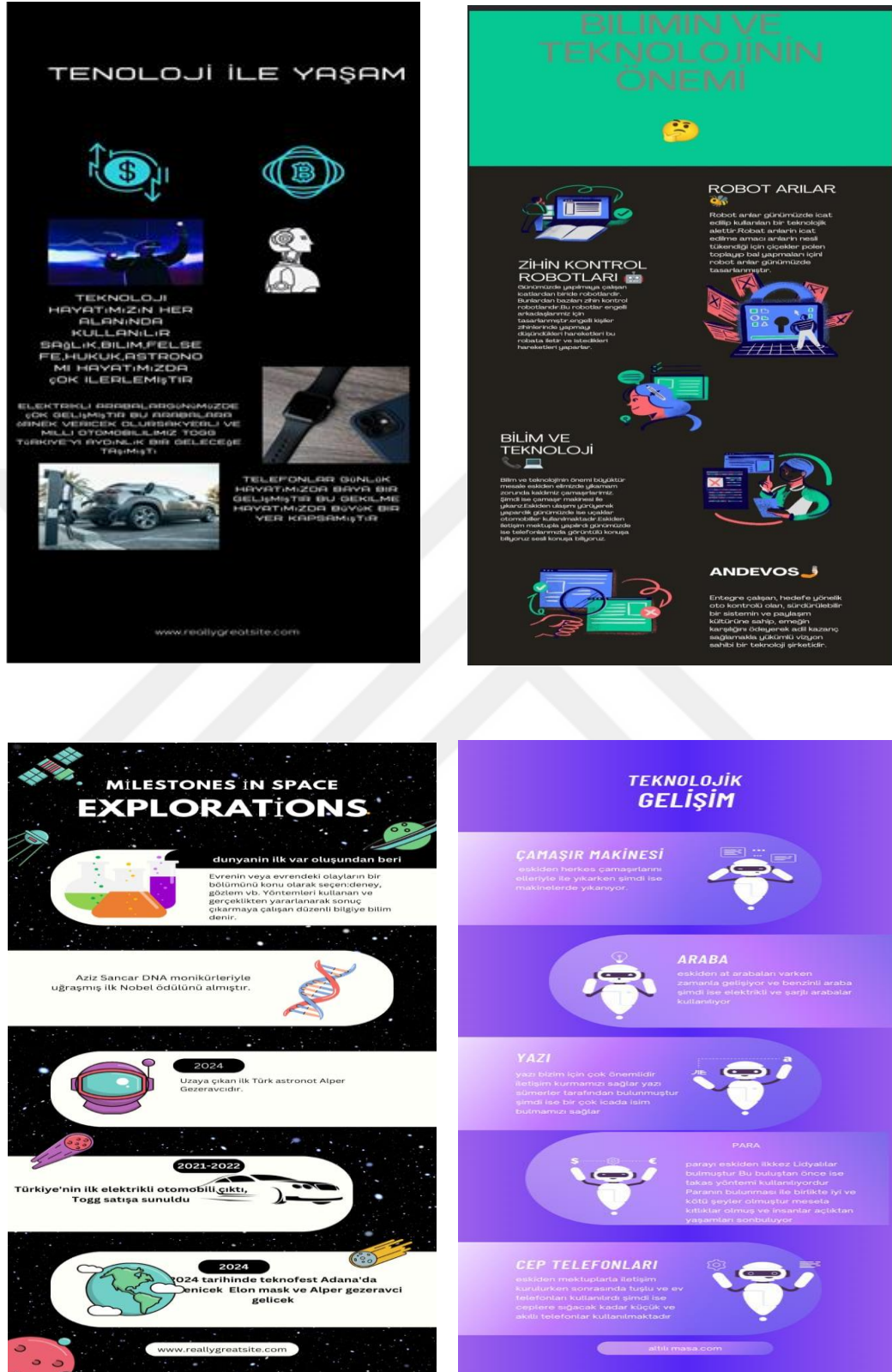
Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “İnfografik Hazırlama” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“İnfografik hazırladık. Fakat bu alanda biraz zorlandık. Çünkü ne yazalım, arka planı ne seçelim, hangi renk olacak... falan derken bayağı bir kafamız karıştı. Ama sonucu mükemmel oldu. Ben bu hafta yaptıklarımız sayesinde çok eğlendim.” (G2/S17)

“...telefondan canva uygulamasından infografik yaptık. Ve çok güzel şeyler ortaya çıktı.” (G2/S33)

“İnfografiğimizi canva uygulaması üzerinden yaptık. İnfografiğimizin başlığı bilim ve teknolojinin önemiydi. Robot arılar, zihinsel robotları açıkladık. Grubumla beraber fazla zorlanmadık.” (G2/S18)

Şekil 31. Uygulama Sürecinde Öğrencilerin Geliştirdiği İnfografik Örnekleri

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Balık Kılçığı” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Balık kılçığı etkinliğı yaptık. Küresel ısınmanın nedenlerini ve sonuçları...”
(G6/S12)

“...sonra balık kılçığı yaptık. Hocamız bize sorunun içinde “Toplumsal yaşama katkıları nelerdir?” ve “Bu bilimlerle ilgili gözlemlediğiniz sorunlar nelerdir?” diye sordu bizde cevapladık.” (G1/S25)

“Balık kılçığı üzerinde çalışma yaptık ve çok eğlenceliydi.” (G1/S21)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Kelime İlişkilendirme” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“Öğretmenimiz bize boş bir kâğıt verdi ve teknoloji ile ilgili 7 tane kelime ve 1 cümle yazdık.

Teknoloji=Bilgisayar

Teknoloji=İnternet

Teknoloji=Akıllı saat

Teknoloji=Elektrikli Araba

Teknoloji=Robot

Teknoloji=Astronot

İlgili Cümle=Teknoloji hayatımızı kolaylaştırır.” (G2/S15)

“Vergi denilince aklımıza gelen kelimeleri yazdık

Vergi=Emlak

Vergi=Araba

Vergi=İş

Vergi=Sağlık

Vergi=Fiş

Vergi=Motorlu araç vergisi

Vergi=Kurum

İlgili Cümle= Babam arabasının vergisini ödüyor.” (G8/S23)

Ortaokul öğrencilerinin günlüklerinde “Akrostiş” alt teması şu şekilde yer almaktadır;

“Grupça vergi ile ilgili akrostiş yazdık,

Vergi ihtiyaçlarımızı karşılayabilir

Eğitimimiz için vergi vermemiz gerekir

Rica eden onlar, teşekkür eden bizler.

Geleceğimiz için vergi vermeliyiz

İyi yaşam için vergi vermeliyiz.” (G8/S8)

“...akrostiş yazdık ve çok eğlendik,

Vergimizi zamanında ödeyelim, eksik etmeyelim

Eğitim, sağlık, güvenlik, gibi hizmetler sunar

Resmi vergiler devlet üzerinden olur

Gelir vergisi ödeyerek

İşlerimizi kolaylaştırırız” (G8/S19)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlüklerde “Drama” alt temasına şu şekilde yer vermişlerdir;

“...ardından drama yaptık. Ben çocuk, arkadaşlarım abi, dayı ve anne oldu. Ben öğretmen olmak istiyordum, annem dansçı olacaksın, abi ve dayım doktor olacaksın diye bana baskı yapıyorlardı. Ama çok eğlenceli geçti. Çok mutluyum.” (G10/S34)

“Çevrenin meslek seçimindeki etkisi ile ilgili drama yaptık bazı arkadaşlarımıza çok güldük, drama yazmakta zorlandık.” (G10/S9)

Tablo 35. Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen “Duyuşsal Katkı” Teması Altında Yer Alan Alt Temalar

Uygulama sürecini eğlenceli bulma
Drama etkinliklerinde utanma
Yeni bilgileri heyecan verici bulma
İnfografikleri merak etme
Doğaya ve hayvanlara verilen zarardan rahatsızlık ve üzüntü duyma

Şekil 35’te görüldüğü gibi ortaokul öğrencileri yazdıkları günlüklerde elde edilen “Duyuşsal Katkı” temasında uygulama sürecini eğlenceli bulma, drama etkinliklerinde utanma, yeni bilgileri heyecan verici bulma, infografikleri merak etme, doğaya ve hayvanlara verilen zarardan rahatsızlık ve üzüntü duyma alt temalarına yer vermişlerdir.

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Doğaya ve hayvanlara verilen zarardan rahatsızlık ve üzüntü duyma” alt temasına şu şekilde yer vermiştir, “Dünyamız gerçekten fazla kirliymiş. Hayvanlara, insanlara fazla zarar veriyorlar ve bu beni çok üzüyor.” (G6/S4)

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Drama etkinliklerinde utanma” alt temasına şu şekilde yer vermiştir, “çevrenin meslek seçimindeki etkisi ile ilgili drama yaptık. İlk başta çok utanmıştım ama sonra kim gülerse gülsün deyip çıktım sahneye ve çok güzeldi, bu etkinlikleri çok sevdim, öğretmenime çok teşekkür ediyorum.” (G10/S32)

Ortaokul öğrencisi yazmış olduğu günlükte “Yeni bilgileri heyecan verici bulma” alt temasına şu şekilde yer vermiştir, “topraksız tarım adlı girişimci videosunu izledik. En sevdiğim yer burası oldu. Hem bilgi veriyordu hem de merak gerektirdiği için.” (G7/S12)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “İnfografikleri merak etme” alt temasına şu şekilde yer vermiştir,

“Turizm nedir, turistler nereye gitmelidir inceledik. Ülkemizin doğal ve yapay güzelliklerini gördük. Ders çok heyecanlıydı.” (G5/S23)

“Gruplar halinde infografik hazırladık. Kendi infografiğimizi hazırlamak çok heyecanlıydı.” (G2/S2)

Ortaokul öğrencileri yazmış oldukları günlükte “Uygulama sürecini eğlenceli bulma” alt temasına şu şekilde yer vermiştir,

“...korsan üründe neyi arayacağımızı öğrendik ve dersimiz çok eğlenceli geçti artık kitap alırken bandrole bakacağım.” (G4/S27)

“2050 yılında teknolojinin nasıl olacağı ile ilgili video izledik, çok garip ve geleceği görmek çok keyifli, heyecanlıydı.” (G2/S35)

“...günlük ben bu konuda çok eğlendim en çok zorlandığım yer akrostiş oluşturmamızdı ama yine de çok eğlendim.” (G8/S28)

“Biz sınıfça ve grup arkadaşlarımla çok eğlendik ve yeni bilgiler öğrenip bilgi sahibi olduk.” (G2/S20)

4. ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİYLE YAPILAN YÜZ YÜZE GÖRÜŞMELERDEN ELDE EDİLEN BULGULAR

Tablo 36. Ortaokul Öğrencilerinin Sürdürülebilir Kalkınmanın Tanımına İlişkin Görüşleri

Gelecek	Temiz bir dünya bırakabilme
	Süreklilik sağlayabilme
	Suyu israf etmeme
Enerji	Tükenmeyen kaynaklara yönelme
	Enerjiyi tasarruflu kullanabilme
	Atıkları dönüştürebilme

Tablo 36’da görüldüğü gibi “sürdürülebilir kalkınma” teması altında “gelecek ve enerji” alt temalarına ulaşılmıştır. Ortaokul öğrencileriyle yapılan görüşmeler sonucunda sürdürülebilir kalkınma tanımına ilişkin gelecek alt temasında öğrenciler görüşlerini şu sözlerle açıklamışlardır;

Yunus, “İnsanlara dünyayı geleceğe temiz bırakmak. Dünyamızın örneğin suyu ileriye taşımak yani gelecekteki insanların o suyu kullanabilmesi vb. şeyleri kullanmasına sürdürülebilir kalkınma denir bence.”

Azra, “Sürdürülebilir kalkınma ilerde yapacağımız, ilerde devam eden, ilerdeki nesillere de aktarabileceğimiz doğayı koruma, vergi, ekonomi gibi şeyler. Doğada sularımızı, topraklarımızı, ormanlarımızı kirletmemeliyiz, hayvanlara zarar vermemeliyiz gibi şeyler geliyor ilk olarak. Daha sonra aslında ormanları, çevreyi bizim kirlettiğimiz, doğanın bize aslında çokça kaynak verdiğini sizin nankörce davrandığınızı geliyor aklıma, hatta siz bize onunla ilgili bir video izletmişsiniz.”

Kenan, “...sürdürülebilir kalkınma tarihten geçmişten geleceğe kadar sürdürülen şeylere denir.”

Zahide, “...su da giriyor suyu boş yere israf etmiyoruz. Dişlerimizi fırçalarken suyu açık bırakmıyoruz, suyu değerli kullanıyoruz yani harcamıyoruz boşu boşuna...”

Ortaokul öğrencileriyle yapılan görüşmeler sonucunda sürdürülebilir kalkınma tanımına ilişkin enerji alt temasında öğrenciler görüşlerini şu sözlerle açıklamışlardır;

Ece, “Madenlerimizi pek fazla harcamamak, diğer insanlarımızın da kullanması. Bor, linyit gibi şeyler Onların yerine de başka şeyler de kullanabiliriz. Sürdürülebilir kalkınma için, evet yenilenebilir enerji mesela kullanabiliriz.”

Sinem, “Geri dönüşüm olur, geri dönüşüm kullanılan, kâğıt, plastik metal gibi atıkları geri dönüşüm kutusuna atıp tekrar onları dönüştürebiliriz. Bir tane daha örnek verirsek yenilenebilir enerji kaynağına örnek verebiliriz, yenilenebilir enerji kaynakları doğada sürekli bulunan ve kullandıkça bitmeyen enerji kaynaklarındandır, yenilenebilir enerji kaynakları fosil yakıtlardan değil de o yüzden fosil yakıtları oldukça daha az kullanmalıyız, yenilenebilir enerji kaynaklarını ve sürdürülebilir kalkınma enerjilerini daha çok kullanmamız lazım.”

Yunus, “Yenilenebilir enerji kaynaklarını tekrar tekrar üretiyoruz çünkü hep var oluyorlar, ekonomimizi geliştirmek için sanayi fabrikalarını kullanıyoruz, fabrikalar üretiyoruz. Çevresel geri dönüşümde de mesela çöpleri çöplerden pet şişe gibi atıklar tekrardan üretiyorlar.”

Azra, “...sürdürülebilir şeyler yenilebilir enerji mesela tekrardan kullanılabilen enerjiler olduğu için sürdürülebilir kalkınma deyince aklıma o geldi.”

Tablo 37. Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyine İlişkin Görüşleri ve Gerekçeleri

DÜZEY	GEREKÇE
ORTA	Para tasarrufu yapabilme
	Bu konuda çok bilinçli olmama
	Yetiştirdikleri ürünleri kazanca çevirebilme
ÜST	İsteklerime az ihtiyaçlarıma çok kullanabilme
	Deneyimli hissetme
	Parasını altına çevirerek değerlendirebilme

Tablo 37’ de finansal okuryazarlık düzeyine ilişkin görüşler düzey ve gerekçe teması altında “Orta ve üst” temalarına ulaşılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin hiçbiri kendisini alt düzey olarak değerlendirmemiştir. Ortaokul öğrencilerinin orta düzey temasına ilişkin öğrencilerin verdiği görüşler şu şekildedir;

Yunus, “Orta düzeyde görüyorum. Kumbarada para biriktirebilirim ve biriktirdiğim sürece annemden izin alıp altın alıp onu yükseltebilirim.”

Azra, “Bence ortayız. Mesela biz çoğunlukla kayısı yapıyoruz bizim evimizde bir sürü kuru kayısımız var hatta Malatyalı olduğumuz için. Evimizin yakınlarında portakal ağaçları var o konuyla ilgili bilgi sahibiyim.”

Kenan, “...çok bir fikrim yok ama daha bilinçli olmak istiyorum, herkesin bilinçli tüketici olmasını istiyorum.”

Ortaokul öğrencilerinden Zahide’nin üst düzey temasına ilişkin görüşü şu şekildedir;

Zahide, “Kendimi iyi düzeyde görüyorum. Paramı, parayı elverişli ve israf etmeden kullanacağım. Sonra parayı çok ihtiyaçlarıma kullanacağım isteklerime de çok az kullanacağım o yüzden para israfı yapmayı önleyeceğim.”

Tablo 38. Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Becerisine İlişkin Gelecek Planları

TEMA	GÖRÜŞ
Duyuşsal Boyut	Tasarruflu olabilme
	Kaynakları aile yararına kullanabilme
Sosyal boyut	Topluma yarar sağlayabilme
	Vakıf, dernek kurabilme
	Ormanlık alanları koruyabilme
	Sularımızı koruyabilme
Davranışsal boyut	Bilinçli tüketici olabilme
	Para, altın birikimi sağlayabilme
	Tarımsal yatırım yapabilme
	Geri dönüşüme yönelme

Tablo 38’de ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerine ilişkin gelecek planları temasında “Duyuşsal boyut, sosyal boyut ve davranışsal boyut” alt temalarına ulaşılmıştır. Duyuşsal boyut alt temasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri şu şekildedir;

Ece, “Etrafımıza çevremize zarar gelmesin istiyorum... Ekonomik olarak çok bir düşüncem yok ama ücretimizi, paramızı boşa harcamamızı düşünüyorum. Yani tutarlı bir tüketici olmak isterim, bilinçli tutarlı.”

Sinem, “Ailem için bir yatırım yapmak istesem ailem için bende bir katkıda bulunmak isterim, ailem benim için çabalamış bunca zaman bende onlar için bir şeyler yapmak isterim, mesela onların daha iyi yaşaması için birlikte vakit geçiririz onlarla yani her zaman birlikte olmak isterim. Ailemin daha iyi bir hayat sürsünler isterim onlar nasıl yaşamak istiyorlarsa öle yaşasınlar isterim.”

Yunus, “Parayı ailem için yeni bir tane ev alabilirim ama çok isteğime bağlı olmadan parayı harcayabilirim.”

Ortaokul öğrencilerinin sosyal boyut alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir;

Azra, “Örneğin bir vakıf kurup açabilirim. Lösemili çocuklar için, örneğin zincir market açabilirim öle planlarım var. Küçük bir işletme açabilirim kadınların gücü olarak. Sonra hasta çocuklara dernek açabilirim.”

Yunus, “toplum için de ekonomik özgürlüklerimde topluma yarar sunacak şeyler yaparım kütüphane, sağlık ve ulaşım gibi yerlerde şey yaparım.”

Azra, “İyi yönde, çevreye katkı sağlayacak şekilde. Mesela ormanlık alanlar satın alırım oraya ağaçlar dikerim, su arıtma tesisleri inşa ederim oradaki kirli suları temiz suya çeviririm, boş yere ağaç kesenleri uyarırım bilinçlendiririm. Ağaçlar boş yere kesiliyorsa kâğıt israfı hem doğal güzelliğimiz hem nefes almamız daha zorlaşır. Kağıtları üretemeyiz, kağıtları ağaçtan ürettiğimiz için onları artık üretemeyiz.”

Kenan, “: Ülkeyi koruyacak bir şeyler yapmayı planlayabilirim mesela, turizmi geliştirebilirim. Su sporları yani daha çok arttırılabilir, denizcilik için daha çok gemi türü mesela çoğaltılabilir, öle. Mesela gemicilik yani gemi işini arttırsak turizm, turistleri mesela bir yerlere ulaştırmak için kaptanlık gibi bir şey yapabilirim. Yani ailem için kendim için ülkem için değerlendiririm genellikle, o şekilde yani.”

Sinem, “: Toplum ekonomisi için meslek olarak siyaset olur mu? Siyasetle uğraşabilirim. Siyasetle uğraşırsam doğal alanlarla, ağaçların kesilmesi için değil ağaç diktirebilirim, bu sayede çoğunlukla nefes kaynağımız bol olur ve ülke tarımla ülke geliri de artabilir.”

Ortaokul öğrencilerinin davranışsal boyut alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir;

Zahide, “...önceliği ihtiyaçlarıma veririm, daha sonra isteklerime harcarım paramı, yani genelde az harcarım. Mesela işime yaracak şeyler alırım, dediğim gibi ihtiyacım olmayacak şeyler almam. Mesela eğitim için kitap alırım, defter alırım o şekilde.”

Ece, “Şu an ki hayat gibi giderse kötü bir hayat gibi ama insanlar bilinçlendirilirse iyi bir hayat olur. Faturalara bakarak en son kullanma tarihine bakarak bilinçli hareket etmeye çalışıyorum.”

Sinem, “Gelecek için planlarımda ise yüksek bir yatırım var kendime bir ev almayı ve satmayı planlıyorum.”

Tablo 39. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerisine İlişkin Görüşleri ve Gerekçeleri

DÜZEY	GEREKÇE
ORTA	Kendisini sosyal bir birey olarak görebilme
	Gruba uyum sağlayabilme, sağlayamama
	Etkinliklere katılım sağlama
ÜST	Gruplarda başarılı hissetme
	Demokratik davranabilme
	Fikirler üretebilme
	Kendimi ifade edebilme

Tablo 39’da ortaokul öğrencilerinin sosyal katılım becerilerine ilişkin görüşleri temasında “Orta ve üst düzey” alt temalarına ulaşılmıştır. Öğrencilerden hiçbiri kendilerinin sosyal katılım bağlamında alt düzeyde değerlendirmemiştir. Orta düzey alt temasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri şu şekildedir,

Yunus, “Orta düzeyde görüyorum. Çünkü çoğu şeyi yapabileceğimi sanmıyorum. Örneğin konuşkan birisi değilim. Grup içinde arkadaşlarımla tanıdığım için onlarla rahatça konuşabilirim, tanımadığım insanlara böyle çok şey konuşurum, kasıla kasıla konuşabilirim ama grup içindeki arkadaşlarımla ve tanıdıklarımla rahatça konuşabilirim Grup çalışmaların güzel geçmişti arkadaşlarım bana bilgi verdi bende onlara bilgi verdim ve grup çalışması sayesinde birçok bilgi edindim.”

Azra, “Kendimi orta düzeyde görüyorum okulda, okul dışındaki hayatımda da birçok etkinliğe katılıyorum aslında, arkadaşlarımla gayet iyi anlaşıyorum asosyal değilim sosyal bir insanım yani.”

Kenan, “Kendimi sosyal katılım becerisinde orta düzeyde görüyorum. Çünkü sosyal katılım becerisinde çok kendimi çok fazla gruba, gruba katılamıyorum. Ben bir şeye katıldığımda bizim grup şöyle bir şey diyor, tamam sen sus diyor o yüzden dışlandığım için. Dışlanmadığım ortam olsa yaparım. Fikirlerimi gruba sunarım. Genel çevresel hayatımda iyi insanlarla iletişim kurmaya çalışırım, bir tane gruba katılmayı isterim sosyal beceri olarak gruba katılmayı isterim yani iyi amaçlı gruplara.”

Zahide, “yani orta düzeyde görüyorum. Sosyal dersinde grup kurmuştuk, grupça tartışmalarımız olmuştu ama sonradan düzelmiştik, yani biraz tam katılmasak da grupta grup içinde daha sonra açıldık, eğlenceli geldi.”

Üst düzey alt temasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri şu şekildedir,

Ece, “ Bence iyim yani, mesela sosyal dersin grup kurmuştuk, bu grupta kendimi başarılı buldum. Sadece kendim de yapmadım, demokratik olarak arkadaşlarıma da söz hakkı tanıdım, sonrasında arkadaşlarımda bana o söz hakkını verdi, yani örnek birey oldum aynı zamanda bence bu konuda yeterliyim yani.”

Sinem, “İyi düzeyde görüyorum, fikirler üretiyorum grubumda, onlarla tartışıyoruz işte doğru olur mu olmaz mı diye.”

Tablo 40. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Katılım Becerisine İlişkin Gelecek Planları

TEMA	GÖRÜŞ
Duyuşsal Boyut	Yardımlaşmayı sağlayabilme
	Kendini çevre dostu olarak tanımlama
Sosyal boyut	Pozitif bir hayat sürebilme
	Toplu ortamlara uyum sağlayabilme
	Demokratik davranabilme
Davranışsal boyut	Yeni yerler keşfetmekten hoşlanma
	Yabancı dil öğrenme isteği

Tablo 40’ta ortaokul öğrencilerinin sosyal katılım becerilerine ilişkin gelecek planları temasında “Duyuşsal boyut, sosyal boyut ve davranışsal boyut” alt temalarına ulaşılmıştır. Duyuşsal boyut alt temasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri şu şekildedir,

Yunus, “Türkiye için yaparım, insanlar için yaparım iyiliği sonra yardıma muhtaç insanlara yaparım iyiliği, sonra öle işte insanlara yarım için sosyal becerimi kullanırım.”

Azra, “Gelecekte kendimi bu yönde iyi bir insan, konuşkan, çevre dostu insan olarak görüyorum.”

Ortaokul öğrencilerini sosyal boyut alt temasına ilişkin gelecek hakkındaki görüşleri şu şekildedir,

Kenan, “Kötü konuşmamayı tercih ederim, onları kırmamayı tercih ederim ve onların beni anlamasını isterim yani açık sözler söylerim, kendimi ifade etmeyi sağlarım.”

Zahide, “Bence herkes hep birlikte güven içinde yaşamalı, iyi bir hayat sürmeliyiz yani belki çok fazla ömrümüz olmayacak, hep birlikte iyi anlaşarak iyi insan olarak yaşamalıyız.”

Ece, “: Evet gelecekte de böyle devam edebilirim. Siyasetle uğraşırsak kendimi tek ön plana atmam başkalarına da söz hakkı tanırım veya tarımla uğraşırsak mesela ben tarımda farklı bir bitki üretmek istiyorum fakat insanlar farklı bir bitki üretmek istiyor, kendimi değil çoğunluğun yaptığı şeyi onaylarım.”

Ortaokul öğrencilerinden Sinem’in davranışsal boyut alt temasına ilişkin gelecek hakkındaki görüşü şu şekildedir,

Sinem, “Gelecekte de yine aynı şekilde devam etmek istiyorum arkadaşlarımla iyi anlaşmak bana yeterli gelir aslında, dediğim gibi aslında ilerde çok büyük planlarım yok ama yeni diller öğrenmek isterim yeni yerler görmek isterim, arkadaşlarımla birlikte.”

Tablo 41. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Becerisine İlişkin Görüşleri ve Gerekçeleri

DÜZEY	GEREKÇE
ORTA	Çevreyi temiz tutma
	Geri dönüşüm ürünlerini kutularına atabilme
	Plastik şişede su almamaya çalışma
ÜST	Çevre faaliyetlerine katılma isteği
	Toplumu bilinçlendirmek için çabalama

Tablo 41’de ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı becerisine ilişkin görüş ve gerekçeleri temasına ait “Orta ve üst düzey” alt temalarına ulaşılmıştır. Orta okul öğrencilerinin hiçbirisi çevre okuryazarlığı bağlamında kendilerini alt düzey olarak değerlendirmemiştir. Orta düzey alt temasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri şu şekildedir,

Yunus, “Yine orta düzeyde görüyorum örneğin yerdeki çöpleri bazen bulduğum zaman atıyorum çöp kutusuna, varsa bir çöpüm onu cebime saklıyorum sonrasında geri çöpe atıyorum. Kâğıt olursa geri dönüşüme atıyorum, cam olursa geri dönüşüme atıyorum, eğer farklı bir çöpse çöp kutusuna atıyorum.”

Azra, “Çevre okuryazarlığı göre ben kendimi çok orta durumda görüyorum, mesela bende şöyle bir duygu var, mesela yerde çöp var iyiliğim içimdeki bana diyor ki yerdeki çöpü al diyor, sonra ben diyorum ki ya ne yapacaksın boş ver kim alacak şimdi onu diyorum gidiyorum. Ama sosyal dersindeki izlediklerimden sonra bu durumum azaldı.”

Kenan, “Çevreyle alakalı kendimi orta düzeyde görüyorum, çevreye çöp atmıyorum yani çöplerimi biriktiriyorum, hatta okulda masamda çöp kutusu taşıyorum.”

Ortaokul öğrencilerinin üst düzey temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir,

Zahide, “İyi düzeyde. Geri dönüşüm tesisleri açmak, okul açıp inşaları bilinçlendirip orada çalışmalarını sağlamak sonra geri dönüşüm kutuları yaptırıp insanların oraya atmasını söylemek, çöp bulamadığımız yerde çöp kutusu yapmak istiyorum.”

Ece, “Çevre okuryazarlığı aslında ben kendimi yüksek görüyorum. Fazla çevre faaliyetlerine katılmadım ama katılmayı çok isterim.”

Tablo 42. Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Becerisine İlişkin Gelecek Planları

TEMA	GÖRÜŞ
Duyuşsal Boyut	Çevreye değer verme
	Atıklardan rahatsız olma
Sosyal boyut	Halkı bilinçlendirme
	Doğayı koruma
	Çevresini bilinçlendirme
Davranışsal boyut	Cam şişeler kullanma
	Suları boşa harcamama
	Çevreyi temizlemek için sosyal faaliyetlere katılmak
	Yenilenebilir enerjiye yönelme
	Geri dönüşüm tesisleri açma
	Kirli suları arıtma

Tablo 42’de ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığına ilişkin gelecek planları temasına ait “Duyuşsal boyut, sosyal boyut ve davranışsal boyut” alt temalarına ulaşılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı temasının duyuşsal boyut alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir,

Sinem, “Doğaya karşı iyi davranmalıyız ki yeni nesillerde gelecekte güzel doğa görsün diye, eğer ki biz doğaya kötü davranırsak o da bize kötü davranır. Biz doğaya bir çöp atarsak o çöp daha fazla olur insanlar bunu görür ve daha çok çöp atmaya başlar

yere, eğer yere bir cam atarsak güneşten çarpan ışınlarla orman yanabilir, kağıdımız falan olmaz, eğer suyu boşa harcarsak ilerde susuz kalabiliriz bunun gibi şeyler olabilir.”

Yunus, “...aslında biraz mantıksız gelebilir ama büyük bir makine yapmayı planlıyordum, çevreyi temizlemek için, o şekilde yani sokakların pisliğini gördüğümde içim gidiyor o yüzden işte bir şeyler yapmak istiyorum. Geri dönüşüm için falan da.”

Ortaokul öğrencilerinin sosyal boyut alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir,

Azra, “Su, toprak olarak şimdi günümüzdeki insanlarda toprağı fosil yakıtlarla değil de pilleri toprağı atarak kirletiyorlar ve sobalardan çıkan kömür, karbondioksit gazlarıyla da havaya ve toprağı, suya zarar veriyorlar, su kirliliğine suya fosil yakıtları döküyorlar. Bir keresinde haberlerden duymuştum sobadan çıkan kömürü suya atanlar var o hayvan ve yaşam canlılarına zarar veriyor.”

Kenan, “Geri dönüşümleri fazlaştıracabilirim yani geri dönüşümleri sokağın her yerine koymayı düşünürüm, yani şey atıkları ayrıştırırım. Sonrasında çevreyi bu konuda bilinçlendiririm. Mesela öğretmen olursam onla alakalı şeyler yapabilirim, öğrencileri de bilinçlendiririm onlarda büyüdüğünde diğer halka öğretebilir.”

Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı temasının davranışsal boyut alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir,

Zahide, “Yani tabi herkesin dediğı gibi israf yapmak istemem onları korumak isterim. Etrafta yakıt bırakmak istemem yenilenebilir enerjileri kullanmak isterim.”

Ece, “Çevreye geri dönüşüm kutularını daha çok amaçlı kullanmak isterim her sınıfta bir tane bulundurmak isterim, her ülkede daha fazla geri dönüşüm kutusunu bulundurmak isterim. Başka doğal kaynaklarımızı her ülkeye yetecek kadar doğal kaynakları, yenilenebilir enerji kaynakları kurdurmak isterim. Fosil yakıtların da bazı insanlar, ülke dışında insanlar kullanıyor ama onların da fosil yakıtları kullanmamasını öneriyorum. Çünkü fosil yakıtlar dünyaya çok zarar veriyordur. Çünkü fosil yakıtları kullandıkça yenilenmiyor külü falan duruyor, havaya karışıyor. Hava kirliliğı yapıyor, asit yağmurları oluşturuyor, hayvanlara ve yaşam canlılarına çok zararda bulunuyor o yüzden yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmasını öneriyorum.”

Sinem “...çoğunlukla suyu fazla israf etmiyorum, suyu mesela bardakta kalırsa biz şişelere dolduruyoruz sonrasında buzdolabına kaldırıyoruz, sular kesilince oradan

içiyoruz. Bu şekilde suyu israf etmiyoruz. Veya çok fazla plastik su kabında su almıyorum plastikler doğaya zarar verir, çevreye zarar verir. Hatta büyüdüğümde plastikleri azaltırım yani bu tarz şeyler yapmam, onun yerine cam kullanırım, cam daha sağlıklıdır aynı zamanda toplum içinde. Bu şekilde.”

Yunus, “Temiz su kaynakları üretmek, kirli suları temize çevirmek. Toprak açısından asit yağmurlarını önlemek yani fabrikalara filtre takmak uygun olabilir. Böylece asit yağmurları önlenir ve toprak daha verimli olur ve daha kaliteli meyveler üretiriz. Suları temizlemek gelecek için odaklanacağım konu olur.”

Azra, “...yani mesela suları boşa harcamamalıyız, ağaçları gereksiz yere kesmemeliyiz ya da keseceksek ihtiyacımız olduğu zaman kesmeliyiz ve yaş küçük ağaçları değil yaşlı kurumuş ağaçları kesmeliyiz. Sosyal dersin de de bilinçsiz kullanımlar mesela kaynakların bilinçsiz kullanımını öğrenmiştik o bize çok faydalı olmuştu. Mesela madenleri de bilinçsiz yere kullanmamalıyız, kömürleri falan boş yere harcamamalıyız, bu şekilde.”

Tablo 43. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde İnfografiklerden Yararlanmaya İlişkin Görüşleri

İşleniş	Verimli ders işleme
	Bilinçlenmeye katkı
	Öğrenmeye katkı
	Birden fazla duyuya hitap etme
	Dijital araçlar kullanma
Duyuşsal Katkı	Eğlenme
	Zevk alma

Tablo 43’te ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde infografiklerden yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri teması “İşleniş ve duyuşsal katkı” alt temalarında toplanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde infografiklerden yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri temasının işleniş alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir,

Azra, “...aynı zamanda okurken videolar da izledik onlarda konunun ana fikrini kavramamı sağladı, konuyla ilgili videolar çok hoşuma gitti. Bazıları çok güzel dersler veriyordu. Örneğin; çevreyle ilgili bir video izlemiştik o hala aklımda, doğa ana videosu o beni çok derinden etkilemişti. Doğanın değerini anladım bence videolarla çok verimli geçti dersler.”

Kenan, “Herkesin ilgisine yeteneğine göre konu bulduk herkesin büyüncü ne yapmak istediğini, yeteneğinin ne olduğunu açığa çıkarttık, bazısının ilgisini karikatür çeker bazısının ilgisini video çeker ya aslında herkese iyi geldi infografikler.”

Zahide, “Şöyle mesela, sizin de elinizde infografik olduğunda aynı kitap gibi sizi takip ediyorduk oradan. Sonrasında işimiz bittiğinde konuyla ilgili proje ödevi verdiğinizde oradan tekrar bakarak konuyla alakalı okuyorum sonrasında verdiğiniz projeyi öle yapıyorum. Sınıfta da öle projeler veriyorsunuz onla alakalı infografiğe bakıyorum, tekrar oradan okuyorum sonrasında o projeyi tekrar gözden geçiriyorum daha sağlıklı daha verimli bir şekilde yapabiliyorum.

Ece, “...çünkü her dersi zaten kitapla işliyorduk infografik değişik oldu bize yani ve sanki kitabın bütün sayfaları bir sayfada gibi oldu iyidi yani.”

Sinem, “Karekod okutma, video izleme onları çok beğendim, videolar bana göre çok katkı sağladı. Çok anlamlı videolar vardı. Mesela doğa şarkısı vardı o çok güzeldi. Öle yani daha sonra telefonlarla kendimiz grupça infografik yapıyorduk o da iyidi. Tekrar yapmış gibi olmuştuk, bilgi edinmiş olmuştuk hem de böyle grupça yapmış olmamız bize katkı sağlıyordu.”

Yunus, “...haberleri izledik, haber kanallarına gittik, haber küpürlerini inceledik, karikatürler, şiirler daha çok yerleri tanıdık, dünyayı gezdik infografiklerle daha çok şeyleri tanıdık yani infografik bize daha çok şey öğretti.”

Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde infografiklerden yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri temasının duyuşsal katkı alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir,

Azra, “...hem eğlendim hem öğrendim. Eğlenceli öğrenerek aklımızda kalmasını sağladık. Hızlı geçti eğlenceli olduğu için hızlı öğrenmeye başladım, o yüzden de aklımda kaldı her şey. Bir resim veya video olsa zaten herkesin aklında kalabilir, kimisinin duyma hafızası daha iyidir, kimisinin ise görme ama bence görmek daha mantıklı her şeyi görerek duyarak izlemek mantıklı bence öle kitaptan bakarak hiç de eğlenceli değil.”

Kenan, “...şimdi sosyal bilgiler infografikte çok güzel katkılar bulundu. Mesela derste biz ders kitabıyla işlese çok can sıkıcı olurdu infografikle olsun grupta iletişim içindeyiz, o yüzden infografik daha etkili oldu.” Zahide, “: İyi bir katkısı oldu, dersler

daha eğlenceli geçiyordu öncekine göre. Bilinçli olduk, oradan bilgilendik bilgilenirken eğlendik, düşündük, yorum yaptık. Bununla ilgili günlükler tutarak aklımızda kalmasını sağladık.”

Tablo 44. Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde İnfografik Tasarlarken Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Verimli geçme
İletişimi artırma
Eğlenceli olma
İnfografik üzerine resim, şekil vb. eklemekte zorlanma
Yazılanları boyutlandırmada sıkıntı yaşayabilme
Görüş ayrılıklarını çözmede yaşanan zorluk

Tablo 44’te öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde infografik tasarlarken yaşadıkları zorluk düzeyine ilişkin temasında “Kolay ve zor” alt temalarına ulaşılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin infografik tasarlarken yaşadıkları zorluklar temasına ait kolay alt temasına ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir,

Ece, “...ben çok zorluk yaşamadım, çünkü grubumla çok iyi anlaşıyorum iletişimim iyi kurabiliyorum alanlarımızı iyi bölüşebildik, birbirimize söz hakkı verdik.”

Sinem, “...grupça yaptığımız infografikte hiç zorlanmadık iyi yaptık.”

Yunus, “bunda hiçbir şekilde zorluk yaşamadık hatta bence çok verimli oldu, kendi aklımızda sizin öğrettiğiniz ve kendi aklımızda ne kaldıysa onları telefonda geçirdik, bu şekilde yararlı bir ders oldu.”

Ortaokul öğrencilerinin infografik tasarlarken yaşadıkları zorluklar temasına ait zor alt temasına ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir,

Azra, “Biz yazıyı sığdırmakta faz zaman harcadık yazı sığmıyordu.”

Kenan, “bazı konularda grupla görüş ayrılıkları yaşadık mesela hangi resmi, görseli koyacağız, başlığımız ne olacak gibi sorunlar.”

Tablo 45. Ortaokul Öğrencilerinin İnfografiği Kullanmak İstedikleri Sosyal Bilgiler Konuları ve Diğer Derslerle İlgili Görüşleri

Sosyal Bilgiler	Siyaset bilimi ile ilgili beceriler
	Tarihi içerikler
	Vatandaşlık ile ilgili konular

Tablo 45. Ortaokul Öğrencilerinin İnfografiği Kullanmak İstedikleri Sosyal Bilgiler Konuları ve Diğer Derslerle İlgili Görüşleri (Devamı)

Sosyal Bilgiler	Çevre Eğitimi
	Ekonomi ile ilgili konular
Diğer Dersler	Türkçe
	Din kültürü
	İngilizce dersi
	Fen bilgisi
	Tüm dersler

Tablo 45’te ortaokul öğrencilerinin infografiği kullanmak istedikleri sosyal bilgiler konuları ve diğer derslerle ilgili görüşleri temasına ilişkin “Sosyal bilgiler ve diğer dersler” alt temalarına ulaşılmıştır. Ortaokul öğrencileri ile yapılan görüşmelerde sosyal bilgiler alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir,

Zahide, “Tarih konusunda da kullanmak isterdim, tarihide daha eğlenceli bir şekilde anlatabilirdik.”

Ece, “Çevre ile alakalı kullanılmalı, toplumsal siyasetle alakalı kullanılmalı, ticaret ile ilgili kullanılmalı. Mesela konumuzda işlemiştik, partileri sıralayabiliriz, ülkede yetiştirilen tarım ürünlerini sınıflandırabiliriz infografik olarak bu konuda biraz zorlanmıştım, aklıma da pek verimli olarak kalmamıştı. Mesela Adana da hangi tarım ürünleri yetişiyor bunları sıralayabiliriz veya Antalya da veya Bursa da bu şekilde sıralayabiliriz. Çünkü zorlanmıştım ezberlemek biraz zor olmuştu.”

Sinem, “...mesela işte siyasi yöntemlerde kullanabiliriz.”

Ortaokul öğrencileri ile yapılan görüşmelerde diğer dersler alt temasına ilişkin görüşleri şu şekildedir,

Yunus, “: Fen olabilir çünkü fen de de bir sürü görseller var vücudumuzdaki sistemler var, güneş sistemi var bu sistemleri de infografik kullanarak işleseydik daha iyi öğrenebilirdik yani.”

Azra, “Sosyal Bilgiler dışında Fen de ve Türkçe de kullanmak isterdim. Çünkü Fende daha çok dünya ve güneş ayrıntılarını büyüklük küçüklük görmek isterdim. O yüzden her dersin bir infografik hazırlanması lazım.”

Kenan, “Türkçe dersinde kullanabiliriz çünkü çoğunlukla şiirler olduğu için mesela ana fikrini arkadaşlarımızla çok iyi anlayamıyoruz. Mesela şiir yazmakta da güçlük çektiğimiz için şiirlerle alakalı da videolar kullanabiliriz. Türkçe den başka Din var, Din kültürü dersinde de kullanabiliriz mesela eski zamanda kullanılan, eski dini

bilgiler ile ilgili video izleyebiliriz, eskiden ne yaşamışlar onunla ilgili videolara aklımızda daha kalıcı olur.”

Zahide, “Fen Bilgisi olabilir mesela ilk ünite biraz karışıkta daha basit olması için infografiklerle olabilirdi.”

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı infografiklerden yararlanarak işlenen ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler derslerinin, sürdürülebilirlik becerileri üzerindeki etkisinin belirlenmesinin yanı sıra uygulama sürecini ortaokul öğrencilerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirmektir. Bu beceriler sosyal sürdürülebilirlik bağlamında sosyal beceri, ekonomik sürdürülebilirlik bağlamında finansal okuryazarlık, çevresel sürdürülebilirlik bağlamında çevre okuryazarlığı ve geri dönüşüm farkındalığı olarak belirlenmiştir. Bu bölümde araştırma verilerinden elde edilen nitel ve nicel bulgulara ait sonuçlar ilgili alanyazın ile ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Bu çalışmada “Ortaokul Öğrencileri İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeği” kullanılmıştır. Öntest ve sontest puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla deney ve kontrol grubuna uygulamalar yapılmıştır. Testin sonucuna göre deney grubu ile kontrol grubuna uygulanan “Ortaokul Öğrencileri için Finansal Okuryazarlık Ölçeği” nin ön test ve son test puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir.

Araştırmacı-sorgulayıcı öğretim stratejisi kapsamında infografiklerle zenginleştirilmiş öğretim sürecinin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin kavramsal gelişimlerine etkisini araştıran Çoruhlu, Altınsoy & Sağlam (2023) öğrencilerin bilinçli tüketici ve tasarruf kavramlarına yönelik tam anlama düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Tasarruf ve bilinçli tüketicilik finansal okuryazarlık kapsamında ele alınan kavramlar olma özelliği göstermektedir. Bu bağlamda araştırma sonuçlarının birbirini desteklediği görülmektedir. Nehemiah vd. (2021) yapmış olduğu çalışmada Nijerya'daki Plateau Eyaleti Pankshin Yerel Yönetim Bölgesi'ndeki Ekonomi Kıdemli Ortaokulu öğrencilerinin başarıları üzerinde infografik öğretim stratejisinin etkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Analizleri sonucunda ekonomi kavramlarında infografik öğretim stratejisi kullanılarak öğretilen bazı kavramların ve geleneksel öğretim yöntemi kullanılarak öğretilen öğrencilerin ortalama başarı puanlarında anlamlı bir fark olduğunu ancak kız erkek öğrenme düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığını saptamıştır. Godwin vd. (2022) araştırmalarında e-pazarlama ve infografik stratejisinin tüketici satın alma gücü üzerindeki algılanan etkisini incelemiştir. Bulgular sonucunda e-pazarlamanın ve infografiklerle ürünlerin reklamının tüketicinin satın alma gücüyle pozitif ilişkili olduğu, şirket ürünleri ve hizmetleri hakkında kullanılan e-pazarlama ve

infografiklerdeki artışın tüketici satın alma gücünü artırabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Calimeris vd. (2024) Çalışmasında mikroekonomi derslerinde infografiklerin öğrenme düzeyine etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda infografiklerle eğitim alan deney grubunun çoktan seçmeli sınavlarda daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Cohen ve diğerleri (2022) finansal muhasebe bilgilerinin infografiklerle sunumunun etkisini araştırmıştır. Sonuç infografiklerin muhasebe bilgisi olmayan uzmanlar tarafından muhasebenin anlaşılabilirliğini geleneksel finansal tablolara kıyasla iyileştirdiğini göstermektedir. Çeken & Küçükusta (2021) reklam ve pazarlama dünyasındaki tüketim olgusu ve ürünün tüketiciye ulaştırılması konusunda yaşanan karmaşıklığı gidermek amacıyla infografikleri kullanmanın daha yararlı olacağını araştırmışlardır. Çalışmada, bilginin grafik sanatıyla görselleştirilerek hedef kitleye kapsamlı ama rafine bir biçimde sunulmasına olanak tanıyan önemli araçlardan olan infografik ve grafik kayıt kavramları, türleri ve sektördeki kullanımları incelenerek pazarlama iletişimindeki önemi tanımlanmaya çalışılmıştır. Tanyel (2022) araştırmasında, ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinin "üretim, dağıtım ve tüketim" öğrenme alanında farklılaştırılmış öğretim etkinliklerinin öğrencilerin beceri temelli akademik başarılarına, finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranışlarına etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın bulgularına göre, deney grubundaki öğrenciler, farklılaştırılmış öğretim yaklaşımı sayesinde akademik başarılarında anlamlı bir artış göstermiştir. Ancak kontrol grubunda böyle bir gelişme gözlemlenmemiştir. Sonuç olarak, farklılaştırılmış öğretim yaklaşımının hem akademik başarı hem de finansal okuryazarlık becerileri üzerinde olumlu etkiler yarattığı belirlenmiştir. Ünlüer (2020) gerçekleştirdiği çalışmasında sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan “finansal okuryazarlık” becerisine ilişkin hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinde meydana getireceği etkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, finansal okuryazarlık becerisine ilişkin yapılan etkinliklerin öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini artırdığını göstermektedir. Çakmak & Arıkan (2023) çalışmalarında sosyal bilgiler dersinde bağlam temelli öğrenme yaklaşımının öğrencilerin akademik başarısına, finansal okuryazarlık becerisine ve öğrenmenin kalıcılığına etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Bağlam temelli öğrenme yaklaşımının uygulandığı deney grubunun finansal okuryazarlık becerisi, akademik başarı ve öğrenmenin kalıcılığı üzerinde kontrol grubuna göre daha olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir.

Alanyazın incelemesi sonucu finansal okuryazarlık için yapılan araştırmalarda yer alan etkinliklerin sosyal bilgiler dersi için olumlu sonuçlara ulaşılacağını göstermiş, bazı değişkenlere göre sonuç değişse bile genel olarak öğrencilere kazandırılması istenilen finansal okuryazarlık becerisinin kazandırılmasını kolaylaştırdığı görülmüştür. Finansal okuryazarlığın eğitime daha çok dahil edilmesi gerektiği üzerinde de fazlaca durulmuştur. Tüketicilerin bilinçli finansal kararlar alma yeteneği, sağlam kişisel finans geliştirme yeteneklerini geliştirir (Klapper ve diğerleri, 2012). Sağlam yetenek geliştirme durumunu gerçekleştirmek ise sağlam bir şekilde verilen eğitime mümkündür. Sosyal bilgiler dersinin özellikle “Hayatımızdaki Ekonomi” öğrenme alanında doğrudan kazandırılması gereken becerilerden biri de finansal okuryazarlık becerisidir. İnfografikler kullanılarak işlenen deney grubunda “Hayatımız Ekonomi” öğrenme alanında öğrencilere infografikler üzerinde yer alan QR kodları ile girişimcilik örnek videoları izlettirilmiştir, vergi ile ilgili animasyonlara yer verilmiş, telif ve patent haklarıyla ilgili gazete haberleri incelettirilmiştir, doğal ve ekonomik kaynaklarımızın hangi bölgede ne kadar olduğunu gösteren bilgi kutucuklarına yer verilmiş, doğal kaynaklarımızı kullanarak yatırım tavsiyesi projeleri üretmeleri sağlanmıştır. Bu etkinlikler sonucunda deney grubunun öntest ve sontest analiz sonucunun kontrol grubuna göre anlamlı farklılık yarattığı görülmüştür. Bu farklılığı nitel veri bulguları da desteklemektedir. Deney grubundaki öğrencilerin tutukları günlüklerde “topraklarımızın ne kadar önemli olduğunu öğrendik”, “risk almadan girişimci olunamazmış”, bölgelerde yetişen ürünler nasıl ekonomik değere dönüşür bunu öğrendik”, “vergi vermenin bizlere hizmet olarak geri döndüğünü izledik”, “yatırım için gerekli koşulları öğrendik” gibi ifadelerine çokça rastlanmıştır. Öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucu finansal okuryazarlık düzeyine ilişkin görüşlerini “bilinçli tüketici olma”, “para birikimi yapma”, “maddi kazançlarını aile yararına kullanma”, “sularımızı, ormanlarımızı koruma”, “vakıf, dernek kurma”, “tasarruf etme”, “geri dönüşüme yönelme” “topluma yarar sağlama” olarak ifade ettikleri gözlemlenmiştir. İnfografiklerle işlenen bu öğrenme alanına ilişkin öğrencilerin geri bildirimleri hem sözel hem de duyuşsal olarak olumlu olduğu araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. İnfografikler ile işlenen Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin finansal okuryazarlık becerisinin gelişimine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada kullanılan bir diğer ölçek “Ortaokul Öğrencileri İçin Çevre Okuryazarlık Ölçeği” olmuştur. Öntest ve sontest puanları arasındaki farkı tespit etmek

amacıyla deney ve kontrol grubuna uygulamalar yapılmıştır. Deney grubu ile kontrol grubuna uygulanan “Ortaokul Öğrencileri İçin Çevre Okuryazarlık Ölçeği” nin ön test ve son test puan ortalamalarında, çevre okuryazarlığı ölçek puanının deney grubunda eğitim görenlerin, kontrol grubunda eğitim görenlere göre yüksek çıkmasına rağmen istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Çevre okuryazarlığı, çevre ve sağlık sistemleri ile ilgili gerekli yeterliliğe ve algılara sahip olmak, bunlar hakkında gerekli eylemleri geliştirmede etkin olmak olarak tanımlanabilir (Fidan & Ay, 2016). Alanyazın incelendiğinde Abdul Latif vd. (2024) yaptıkları çalışmada öğrencilerin çevresel vatandaşlık ve başarı değerlerini geliştirmek için coğrafya öğretiminde infografik kullanımının etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Sonuç olarak, çevresel vatandaşlık ve başarı değerleri ölçeğinde deney grubunun lehine, çevresel vatandaşlık değerlerinin geliştirilmesi ve elde edilmesinde olumlu bir iz bıraktığına ulaşılmıştır. Lerman Ginzburg vd. (2021) çalışmalarında trafik kirliliğinden kaynaklanan tehlikeler hakkında bir infografiğin geliştirilmesini, etkilenen topluluklardaki okuyucuların sağlıklarını korumak için alabilecekleri eylemlerin neler olduğu araştırılmıştır. Sonuç olarak çevresel otoyol kirliliği hakkında infografik geliştirme ve değerlendirme deneyimlerinde infografiklerin bu bağlamda uygulanabilir bir iletişim aracı olabileceğini göstermiştir. Munawar (2022) tarih öğreniminde infografikler aracılığı ile çevresel farkındalığın önemi ve insan yaşamının anlaşılmasını amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, infografik medya kullanan öğrencilerin öğrenme düzeyleri, ilgileri ve çevresel farkındalıkları ile infografikleri kullanmayan sınıflar arasında farklılıklar olduğuna ulaşılmıştır. Tu vd. (2018) Tayvan’da e-ticaretin hızla artması ve posta ambalajlarının kullanımının artması üzerine araştırma gerçekleştirmişlerdir. Posta ambalajlarının üzerine infografik şeklinde çevresel tutumlarla ilgili yeşil mesajlar ekleyerek çevrimiçi alışveriş yapanlar üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda infografiklerin yeşil mesajları aktarmak için çok iyi bir görsel yaklaşım olduğu orta çıkmıştır. Ammari & Al-Shboul (2022) infografiklerin kullanımı sonucu öğrencilerin Dünya ve Çevre Bilimleri dersindeki başarılarının nasıl etkilendiğini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda infografiklerin kullanımı ile işlenen derslerin başarı ortalamasını anlamlı olarak farklılaştırdığı sonucuna varılmıştır. Lazard & Atkinson (2015) yaptıkları çalışmada görsel içeriğin ikna edici mesaj işleme için önemli bir araç olduğunu ve infografik mesajların çevresel sorunların iletişimi için fırsatlar sunduğunu görmüşlerdir. Çakmak

& Turan (2022) Fosil yakıtların yenilenemez ve çevreye zararlı özellikleri, sürdürülebilir ve temiz çevre oluşturma hedefleri, ayrıca batarya teknolojilerindeki ilerlemeler, elektrikli araçlara (EA) yönelimi hızlandırmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmada, 2020 yılı sonu itibariyle Türkiye’deki elektrikli araç şarj istasyonu altyapısının iller bazında mevcut durumu analiz edilmiştir. EA şarj istasyonu altyapısının değerlendirilmesi için hem literatürdeki ölçekler hem de yeni önerilen ölçekler kullanılmıştır. Bulgular, tablolar ve bilgi grafiklerine (infografik haritalar) dayalı olarak sunulmuştur. Çalışmanın sonuçlarının, elektrikli araç kullanıcılarına, şarj istasyonu yatırımcılarına ve EA’ların yaygınlaşması için strateji belirleyecek kamu kuruluşlarına faydalı olacağı öngörülmüştür. Bu çalışma, elektrikli araç şarj altyapısının mevcut durumunu anlamak ve bu alanda atılacak adımlara rehberlik etmek açısından önemli bir referans niteliği taşımaktadır. Aslan & Bulut (2021) çalışmalarında 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde etkinlik temelli öğretimin kullanılmasının istenilen çevresel okuryazarlık düzeylerine etkisinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Yapılan çalışma sonucunda deney ve kontrol grupları arasında bilgi açısından fark olmadığı fakat duyarlılık ve davranış ölçekleri arasındaki karşılaştırmalarda deney grubunun kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu görülmüştür. Nabielek (2014) araştırmasında infografikler ile uzmanları bilgilendirerek daha akıllı ve sürdürülebilir kentsel ortamların oluşmasında infografiklerin etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda kentsel metabolizma ve çevre konuları hakkında infografiklerin güçlü bir araç olduğunu saptamıştır. Genel anlamda halkı, politikacıları, planlamacılara genel farkındalık oluşturmak amacıyla infografiklerin sunulabileceğini önermiştir.

Çevre okuryazarlığı ile ilgili alanyazında bulunan araştırmalar arasında çok fark olmadığı, çevre duyarlılığında görülen olumlu artışta infografiklerin payının yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma ile alanyazın sonuçları bu açıdan örtüşmektedir. Sürdürülebilirliğin alt boyutlarından olan çevresel sürdürülebilirlik becerisini kazandırmak amacıyla kullanılan infografikler ile dersler işlenmiştir. Infografikler üzerinde yer alan doğa ile ilgili şiir, şarkı, animasyonlar, videolar sayesinde öğrencilerin zevk alarak katılım sağladıkları süreç olmuştur. Yenilenebilir enerji kaynakları hakkındaki bilinç düzeyleri artmış, gelecekteki yaşam konusunda çeşitli haber kaynakları incelenmiş, yurt içi yurt dışı çalışmalar videolardan izlenmiştir. Özellikle elektrikli araçların yayılmaya başlamasıyla hava kirliliğinin azalma göstereceği sonucuna ulaşmışlardır. Doğal kaynakların tükenme tehdidi yaşadığını doğaya iyi

davranmamız gerektiğini çok kez dile getirmişler, doğa ile ilgili izledikleri videolardan çok etkilenmişlerdir. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık elde edilmemiş olsa da nitel açıdan bakıldığında öğrencilerin yazmış oldukları günlükler yer alan ifadeleri ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen analizler çevre okuryazarlığı konusunda olumlu düzeyde ilerleme olduğunu göstermektedir. Görüşmeler sonucunda çevre okuryazarlığına ilişkin görüşlerini “çevreyi temiz tutma”, “çevre faaliyetlerine katılma”, “toplumu bilinçlendirme” şeklinde ifade etmişlerdir. Çevre okuryazarlığına ilişkin gelecek planlarına bakıldığında “çevreye değer verme”, “çöplerin yarattığı duygu”, “halkı bilinçlendirme isteği”, “doğayı koruyabilme”, öğretmen olursam öğrencileri bilinçlendirmek”, “cam şişeler kullanmamak”, suları boşa harcamamak”, “yenilenebilir enerjiye yönelmek”, “çevreyi temizlemek için sosyal faaliyetlere katılmak” olarak belirledikleri görülmüştür. İnfografikler kullanılarak işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin çevre okuryazarlık becerisinin gelişimine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada öğrencilere uygulanan bir diğer ölçek ise “Ortaokul Öğrencilerinin Geri Dönüşüm Düzeylerini Belirleme Ölçeği” olmuştur. Öntest ve sontest puanları arasındaki farkı tespit etmek amacıyla deney ve kontrol grubuna uygulamalar yapılmıştır. Derslerin infografiklerle işlendiği deney grubunun geri dönüşüm farkındalığı düzeyi ile kontrol grubunun geri dönüşüm farkındalığı düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma için önemli bir boyuta sahip olan geri dönüşüm bilinci ile ilgili alanyazın incelendiğinde, Reed & Chen (2022) mikroplastik parçacıkları yiyecek ve içme sularımız dahil olmak üzere her yerde karşımıza çıkmakta ve insan sağlığını tehdit etmektedir. Araştırmada hayatımıza etkilerini azaltmak amacıyla plastiklerin etkili bir şekilde geri dönüşümü sağlanmasında infografiklerin kullanımının etkisine bakılmıştır. Web üzerinden verilen plastikler hızlandırılmış kursu ile öntest ve sontest sonuçları karşılaştırılmıştır. Ön ankete katılanlar, tüm plastiklerin özelliklerinin aynı olduğunu, farklı özellikler sağlamak için yoğunluklarının değiştiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Plastics Crash Course web sitesindeki infografikleri okuduktan sonra, çoğu katılımcı hangi plastiklerin geri dönüştürülebileceğini, mikroplastiklerin nasıl oluştuğunu ve birden fazla plastik türü olduğunu öğrendiklerini söylemiştir. Leeabai vd. (2023) infografiklerin atık ayırma üzerindeki etkisini araştırmışlardır ve sonuç olarak tasarlanmış infografiklerin, katılımcıların atık ayırma davranışlarını, algılanan davranışsal kontrol ve niyetlerini

iyileştirdiği sonucuna varılmıştır. Ardianto & Zahra (2023) çalışmalarında kahve çekirdeklerinin ana ürün olarak üretilmesi dışında tarlada bırakılan kahve kabukları çevre kirliliğine yol açmaktadır. Kahve atıkları hayvan yemine ve gübreye çevrilerek kullanılabilir. Bu amaçla hayvancılık ile uğraşan bir köyde çevre dostu ve sürdürülebilir çiftlik döngüsü yaratmak amaçlanmıştır. Bu hedef doğrultusunda organik atık dönüşüm sistemini tanıtmak için infografikler kullanılmış ve sonuç olarak kahve bitkileri ve hayvancılık atık döngüsü için infografik ve medyanın etkili olduğu görülmüştür. Wulandari & Wicaksono (2022) yapmış oldukları çalışmada Endonezya’da tek kullanımlık şişe atıklarının ülke sağlığını etkilemesine farkındalık yaratmak amacıyla infografikleri kullanmışlar ve infografiklerin ilgi çekici, farklı yönleri göstermesi gibi özellikleri sayesinde çok fazla kişi okumuş ve bilgilenmiştir. Safor (2024) sürdürülebilir atık yönetimi ve kompostların önemini vurgulamak amacıyla infografikleri kullanmıştır. İnfografik, yiyecek ve bahçe atıkları, tarımsal kalıntılar gibi organik atıkların toplanmasını göstererek başlamaktadır. Bu malzemeler, çevresel bozulmaya sebep olabilecek atık düzeyini azaltarak çöplüklerden kompostlama tesislerine yönlendirilmektedir. Etkili iletişim ve çıkış yoluyla, kompost yaşam döngüsü infografiği, bireylere kompostlama girişimlerine katılmalarına teşvik ettiği, daha yeşil ve daha sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunacağı sonucuna ulaşmıştır. Prandi vd. (2021) üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada en önemli araç olduğunu belirterek, özellikle çevresel boyutu göz önüne alarak kâğıt israfını önlemek amacıyla farklı stratejiler üstlenmiş, animasyonlu ve estetik özellikleri taşıyan infografikler düzenleyerek farkındalığı ortaya koymaya çalışmışlardır. Güven & Kabaran (2023) çalışmalarında yenilenebilir enerji eğitimi konusunda kapsamlı ve bütüncül bir içerik hazırlamak, bu içeriklere yönelik dijital materyaller geliştirmek, öğretim tasarımı oluşturmak ve etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda yenilenebilir enerji eğitiminde geliştirilen öğretim tasarımının ortaokul öğrencilerinin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutta enerji okuryazarlık düzeylerini ve akademik başarılarını arttırdığı gözlemlenmiştir. (Dallı & Hamarat (2024), sosyal bilgiler dersinde eğitsel film içerikleri kullanılarak çevreyi koruma ve doğal çevreye duyarlı olma gibi kavramlar kazandırmak için Kral Şakir Geri Dönüşüm filmini doğal çevreye duyarlılık açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Doğal çevreye duyarlılık boyutu incelenen bu çalışmada sıfır atık, temizlik, çevre kirliliği gibi çevreye duyarlılık kavramıyla direkt ilgili ifadelerin tespit edildiği görülmüştür. Çalışmada üzerinde

durulan geri dönüşüm ve sıfır atık yöntemi dünyayı çöplerden kurtarmayı sağlayan önemli bir materyal olarak betimlenmiştir.

Alanyazın incelendiğinde Türk eğitim müfredatının geri dönüşüm duyarlılığı kazandırma yönünde eksik kaldığı ve ders kitaplarında zengin içeriğin, etkinliklerin yer almadığı saptanmıştır. Özellikle infografiklerle geri dönüşüm duyarlılığı kazanma bağlamında Türkiye’ de araştırmalara rastlanmamış infografik içerisine dahil edilebilecek çizgi film ya da farklı etkinliklere yer verilen araştırmalar incelenmiştir. Fakat genel anlamda geri dönüşüm duyarlılığı kazandırmada infografiklerin kullanılması, katılımcıların geri dönüşüm duyarlılıklarını arttırdığı gözlemlenmiştir. Sürdürülebilir kalkınma boyutlarını kazandırmada kullanılan infografikler sonucunda, kullanılan geri dönüşüm ölçeğinin deney ve kontrol grupları arasında öntest ve sontest analizleri arasında olumlu yönde anlamlı farkın ortaya çıkması yapılan araştırmalarla elde edilen verilen örtüştüğünü göstermektedir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde “plastik şişleri kullanmama”, “geri dönüşüm ürünlerini kutularına atma”, “temiz su kaynakları üretme, kirli suları temize çevirme” gibi ifadelerle yer verilmiştir. Infografiklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin geri dönüşüm farkındalıklarının artmasına katkı sağlamıştır sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada kullanılan bir diğer ölçek “Ortaokul Öğrencileri İçin Sosyal Beceri Ölçeği” olmuştur. Öntest ve sontest puanları arasındaki farkı tespit etmek amacıyla deney ve kontrol grubuna uygulamalar yapılmıştır. Derslerin infografiklerle işlendiği deney grubunun sosyal katılım beceri düzeyi ile kontrol grubunun sosyal katılım beceri düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Ayrıca kontrol grubunun sosyal katılım becerisinin sontest sonuçlarının öntest sonuçlarından daha düşük olduğu görülmüştür. Sosyalleşme yaşamın getirdiği gerekliliktir. Bireylerin sosyal yaşamlarını anlamlı bir şekilde devam ettirmeleri bir açıdan içinde yer aldıkları toplum tarafından kabullenmelerine bağlıdır. Toplumda yer edinebilmenin ve kabul görmenin yolu da sosyal becerilere sahip olmakla ilgilidir (Samancı & Uçan, 2017). Sosyal katılım becerisi bireylerin çevresiyle iletişim kurmasını sağlaması, toplumsal hayata katılmasını, gruplara dahil olarak aktif rol, sorumluluk almasını, fikirlerini rahatça ifade edebilmesini kazandırmayı amaçlayan sürdürülebilir kalkınmanın alt boyutlarından biridir. Infografiklerle işlenen sosyal bilgiler dersinde sosyal katılım becerisinin kazandırılması ile ilgili alan yazın incelendiğinde DeWitt & Alias (2017) lisansüstü öğrencilerle yaptıkları çalışmalarda ders esnasında çok sayıda makale okumanın verdiği

bunaltıcı etkiyi azaltmak amacıyla infografikleri kullanmışlardır. Bulgular ana temaların gösterilmesi ve birçok okuryazarlık becerisi kazandırmada infografiklerin kullanılması gerektiğini göstermiştir. Özellikle poster ve infografikler öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek için kullanılabilir, sonucuna varılmıştır. Guo vd. (2024) infografikler aracılığıyla anaokulu çocuklarının manipülatif becerileri ile davranış öz düzenlemesi arasındaki ilişki incelemiştir. Araştırmaya göre, erkek ve kız çocuklarında manipülatif becerilerin gelişiminde fark edilebilir farkın olmadığı, ancak davranışı kendi kendine düzenleme yeteneğinin kız çocuklarında erkek çocuklara göre daha yüksek seviyede geliştiği ve farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sukarti (2019) çalışmasında infografik kullanarak öğrencilerin sunum becerilerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonunda infografik kullanarak proje tabanlı öğrenme aracılığıyla konuşmayı öğrenmek, öğrencilerin projelerdeki çalışmalara katılımını artırmaya ve gruplar halinde birlikte çalışırken iş birlikçi ve iletişim becerilerini geliştirmeye yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Woodside vd. (2023) çalışmada lisansüstü öğrencilerin kimya araştırmalarını infografik kullanarak genel bir kitleye sunma yeteneğini geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda lisans öğrencilerini yakınlıştırdığı, akran değerlendirmesi yaptıkları ve iletişimlerinin arttırdıkları gözlemlenmiştir. Azizah vd. (2020) iklim değışikliği konusunu sosyo-bilimsel bir konu olarak öğrenirken öğrencilerin sözel ve görsel iletişim becerilerini araştırmayı amaçlamaktadır. Oluşturulan infografiklerin derse dahil edilmesiyle iletişim becerisi kazanımı değerlendirilmiştir. İnfografiklerin iletişim becerisi kazandırmada öğrencileri geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Jaleniauskiene vd. (2022) çalışma yükseköğretimde infografik uygulamasını analiz ermeyi amaçlamıştır. İnfografik etkinlikleri, konu ile ilgili materyalin öğrenilmesini kolaylaştırmış, öğrencilerin modern iletişim becerilerini kazanmasında ilerlemelerine yardımcı olmuştur. İnfografikleri içeren görevler, öğrencilere dijital, görsel ve bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim ve iş birliği becerileri, kariyer hazırlığı becerisi ve yeteneğini aynı anda geliştirme fırsatı vermiştir. Kaplan & Sayın (2023) araştırmasında gelişen web teknolojilerinin haber tüketim eğilimlerine etkisi bağlamında kullanıcı deneyimine dayalı etkileşimli infografik habercilik üzerinde durmuşlardır. Kısa sürede aynı anda, birden fazla habere ulaşmak, pasif haber tüketiciliğinden aktif haber yorumlayıcısına dönüşmeye imkân sağlayan etkileşimli infografikler uygulamanın pozitif verim sağlaması ile sonuçlanmıştır. Şahin (2015) araştırmasında görsel unsurların yazıya göre insan

zihninde oluşturduğu algı üzerine infografiklerin bireyleri yönlendirmesindeki etkisini incelemiştir. Üniversite yerleşkesi içine idari birimler sınıflandırılarak, tasarlanan infografik haritalar yerleştirilmiş ve araştırma sonucunda yerleşke içerisinde bilgilendirme eksikliği kaynaklı yön bulma sorunlarının tasarlanan infografik harita yardımıyla en aza indirilmesine katkı sağladığı görülmüştür. Haşlaman (2018) çalışmasında teknolojik gelişmelere uygun olarak yapılan öğrenmelerin daha kalıcı olmasını amaçlamakta bu sayede öğrenmenin güçlenmesini ve öz düzenleme becerisinin artmasını amaçlamaktadır. Çalışmasını öğretmen adayları ile gerçekleştirmiş ve öğretmen adaylarının infografik düzenlerken öz düzenleme becerisi kazandıkları görülmüştür.

Yapılan araştırma sonucu ve alanyazında infografikler kullanılarak verilmek istenilen sosyal beceri kapsamındaki öz düzenleme, iletişim, iş birliği, akran etkileşimi, doğru bilgiye ulaşma alanlarında yapılan çalışmaların sonuçlarının örtüştüğü görülmektedir. Ülkemizde eğitimin en önemli hedeflerinden biri de her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmaları için gerekli olan temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmayı sağlamaktır. Sosyal beceriler öğrencilere kazandırılması amaçlanan temel becerilerdendir. Bireyin çevresi ile iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uyum sağlamasında, sorumluluk alabilmesinde, başkalarına yardım etmesinde, haklarını bilerek kullanmasında sosyal becerilerin önemi büyüktür (Çubukçu & Gültekin). Öğrencilerin sosyal katılım becerisi açısından görüşlerinde “yardımlaşmayı sağlayabilme”, “toplu ortamlara uyum sağlayabilme”, “demokratik davranabilme”, “kendisini çevre dostu olarak tanımlama”, “pozitif bir hayat sürme”, “yeni yerler keşfetmekten hoşlanma”, “yabancı dil öğrenme isteği”, “etkinliklere katılım sağlama”, “fikirler üretebilme” şeklinde hem kendilerini hem de topluma fayda sağlayacak ifadelerine rastlanılmıştır. İnfografiklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin sosyal katılım becerine ilişkin tutumlarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin tutmuş oldukları günlükler sonucunda; “Akademik Bilgi” temasına ilişkin 7 alt tema ve bu temalara ait kategoriler oluşmuştur. “Bilgi Edinilen Disiplinler” temasına ilişkin oluşan kategoriler arkeoloji, psikoloji, tarih, sosyoloji, coğrafya, hukuk, siyaset bilimi, ekonomi olmuştur. Her birinin sürdürülebilir kalkınma ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmaktadır. Öğrencilerin infografikler üzerinde yer alan tarih, ekonomi, coğrafya, hukuk ile ilgili karikatürlerin ilgilerini çekmesi, QR üzerinden ulaştıkları sanal müze ile arkeoloji bilimini ilişkilendirmeleri, 6 Şubat depremin sonrası

depremin toplum üzerindeki sosyolojik ve psikolojik etkileri adlı haber kaynağının incelenerek bu konu üzerinde grupça tartışılması ve görüşlerini belirtmeleri öğrencilerin günlüklerine yansımıştır. “Doğal Kaynaklarımız ve Ekonomik Faaliyetler Bağlamında Bilgi Edinme” alt teması yeraltı kaynakları, tarım, sanayi, hizmet sektörü, turizm, ormanlarımız, sularımız, hayvancılık kategorilerinden oluşmaktadır. İnfografikler üzerinde yer alan dersin giriş kısmında izledikleri kuraklık ile ilgili kamu spotu, toprak ile ilgili Aşık Veysel’in “Benim Sadık Yârim Kara Topraktır” şarkısının sınıfça dinlenmesi, tarım kredi kooperatif market linki ile tarıma ait kuruluşlardan birinin incelenmesi, hayvancılık faaliyeti ile ilgili karikatürlerin, haritanın ve grafiklerin grupça incelenmesi yorumlanması, sularımız ile ilgili eğitici çizgi filmi izlemeleri, yer altı kaynakları nasıl oluşur Eba platformunda yer alan konu videosuna infografik aracılığı ile ulaşılması, maden kazalarıyla ilgili güncel haberlerin okunması, ormanlarımız ile alakalı olan “tohumlar fidana” şarkının alt yazılı halinin akıllı tahtadan sınıfa yansıtılarak sınıfça şarkının söylenmesi, bacasız sanayi nedir sorusuyla ilgi çekerek turizm ile ilgili karikatürün incelenmesi, turizm tanıtım kitapçıklarına yine QR kodu ile ulaşip okumaları, incelemeleri, Kültür ve Turizm Bakanlığının hazırlamış olduğu Türkiye’nin tanıtımı kamu spotuna yer verilmesi sonucu ders daha zevkli hale getirilmiş, birden fazla duyuya hitap edilmiş öğrencilerin derse katılımı sağlanmıştır, öğrencilerin yazdıkları günlüklerde de ders içinde yer alan etkinliklerin her birine yer verildiği görülmüştür. “Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı Bağlamında Bilgi Edinme” alt temasında küresel ısınma, doğa, kuraklık, hava kirliliği, yenilenebilir ve yenilenemez enerji kaynakları yer almıştır. Yine infografik üzerinde yer alan doğa adlı kısa film izlenmesi ve insanoğlunun doğaya verdiği zararlar neler olduğunu tartışılması, hava kirliliği ile ilgili gazete başlıklarına ve haberine yer verilmesi, iklim değişikliği ve küresel ısınma ile ilgili farkındalık videosu ile yenilenebilir – yenilenemez enerji kaynakları ile ilgili video izlemeleri gibi etkinliklerin yer alması günlüklere yansımıştır. “Girişimcilik Bağlamında Bilgi Edinme” alt temasına ait üretim, yatırım, risk kategorileri oluşmuştur. İnfografik üzerinde yer alan büyük punto ile yazılmış “risk almadan girişimci olunmaz” görseli üzerinden tartışma yapılması, sermayeleri olmamasına rağmen risk alarak topraksız tarım işine başlayan genç girişimcilerin videolarının izletilmesi, grupça kendi bölgelerinden yola çıkarak üretim adına bir ürün projesi oluşturmaları derse aktif bir şekilde katılmalarını sağlamıştır. “Vergi Konusunda Bilgi Edinme” alt temasına ilişkin verginin tanımı ve kapsamı, vergi çeşitleri ve

verginin önemi ile ilgili infografik üzerinden market fişi, gazete manşetleri incelenmiş, verilen vergilerin bizlere dönen hizmetler olduğu hakkında vergi bilinci animasyonu izlenerek, vergi kelimesi şeması akıllarında daha çok somutlaşmıştır. Bu durumda günlüklere olumlu şekilde yansımıştır. “Bilim ve Teknoloji Bağlamında Bilgi Edinme” alt temasına ilişkin nitelikli insan özellikleri, icatlar, telif ve patent hakkı, araştırma basamakları olarak kategorilere ayrılmıştır. İnfografik üzerinden QR kodu ile geçmişten günümüze ülkemiz nitelikli insanlarına örnekler kapsamında Nuri Demirağ ve Aziz Sancar animasyon filmlerini izlemişlerdir. “Mesleklere İlişkin Bilgi Edinme” alt temasına ait kendini tanıma ve toplum baskısı kategorileri ortaya çıkmıştır. Toplum baskısı ile ilgili karikatüre yer verilmiş ve hangi meslek bana uygun testini uygulamışlardır. Akademik bilgi temasına ait birçok alt kategorinin çıkması öğrencilerin infografiklerle işlenen sosyal bilgiler dersine karşı öğrencilerin tutumlarının iyi yönde olduğunu, dersi anladıklarını, derste aktif katılımın öğrencileri eğlendirdiği sonunu ortaya çıkarmaktadır.

“Etkinlikler” temasına ilişkin oluşan alt temalar ise şarkı, gazete haberi, animasyon filmi, video, akrostiş, afiş-poster hazırlama, balık kılçığı, karikatür, broşür, drama, kelime ilişkilendirme, sanal, müze ve infografik hazırlama şeklinde oluşmuştur. Gerçekleştirilen etkinlikler öğrencileri hem duyuşsal hem bilişsel hem de sosyal açıdan gelişimlerine katkı sağlamıştır. İzledikleri kısa filmlerden etkilenerek çevreye karşı duyarlılıklarının arttığı, birlikte yaptıkları poster, afiş hazırlama etkinlikleri ile grupça fikir alışverişinde olmaları, karşılıklı fikirleri dinleme ve saygının oluşması, yaptıkları her etkinlik sonunda akademik bilgilerinin arttığı balık kılçığı, kelime ilişkilendirme, akrostiş yazma, drama gibi yapılandırılmış değerlendirme araçlarının sonuçları ile gözlemlenmiştir. İnfografikler üzerinde yer alan uygulamalarla dersin işlenmesini, “sanki bütün ders kitabı tek bir sayfada toplanmış, bu şekilde ders işlemek çok eğlenceli öğretmenim” ifadelerinin sıkça ifade edildiği saptanmıştır.

“Duyuşsal Katkı” temasına ilişkin uygulama sürecini eğlenceli bulma, drama etkinliklerinde utanma, yeni bilgileri heyecan verici bulma, doğaya ve hayvanlara verilen zarardan rahatsızlık ve üzüntü duyma, infografikleri merak etme temalarına ulaşılmıştır. Çevreye verilen zarardan dolayı çok üzüldüklerini, drama etkinliğinde bazı öğrencilerin utangaçlık yaşadığı, girişimcilik adına izlenilen videoların merak yarattığı, turizm yerlerini izlemenin heyecan yarattığını, gelecek yıllarda teknoloji nasıl gelişecek, teknolojide ne gibi değişimler yaşanacak videolarının heyecan ve keyif verdiği, akrostiş

yazarken çok eğlendikleri, infografik hazırlarken zorlandıklarını fakat hem öğrenip hem eğlendiklerini dile getirmişlerdir.

Odak öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda, sürdürülebilir kalkınma tanımına ilişkin gelecek ve enerji alt temalarına ulaşılmış ve öğrencilerin görüşleri “temiz bir dünya bırakabilme”, “süreklilik sağlayabilme”, “suyu israf etmeme”, “tükenmeyen kaynaklara yönelme”, “atıkları dönüştürebilme” şeklinde olmuştur. Derslerde sürekli belirttiğimiz, sürdürülebilir kalkınmanın amacı gelecek nesillere daha iyi bir gelecek sunmak ifadesinin doğru anlaşıldığı görülmüştür.

Öğrenciler finansal okuryazarlık düzeyine ilişkin kendilerini orta ve üst düzeyde gördüklerini açıklamışlardır. Gerekçeleri ise, orta düzeyde olanlar “para tasarrufu yapabilme”, “bu konuda çok bilinçli olmama”, “yetiştirdikleri ürünleri kazanca çevirebilme” şeklinde açıklarken üst düzey ise, “isteklerime az ihtiyaçlarıma çok kullanabilme”, “deneyimli hissetme”, “parasını altına çevirerek değerlendirebilme” olarak ifade etmişlerdir. Gelecek planlarıyla ilgili “tasarruflu olma”, “kaynakları aile yararına kullanabilme”, “topluma yarar sağlayabilme”, “vakıf, dernek kurabilme”, “ormanlık alanları koruyabilme” “sularımızı koruyabilme” “bilinçli tüketici olabilme”, “para, altın birikimi sağlayabilme”, “tarımsal yatırım yapabilme”, “geri dönüşüme yönelme” şeklinde olmuştur. Finansal okuryazarlık becerisinin amaçlarında yer alan bilinçli tüketici olma, girişimcilik becerisinin kazandırılması, tasarruflu davranabilme gibi faktörlere öğrencilerin vurgu yaptığı görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma bağlamında çevreyi koruma, geri dönüşüm düşüncesinin varlığı, vakıf dernek kurma hayali, yatırım araçları hakkındaki düşüncelere yer verildiği dikkat çekmektedir. Hem nitel hem nicel boyutta finansal okuryazarlık becerisinin öğrencilere kazandırılmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenciler sosyal katılım düzeylerini orta ve üst seviyede gördüklerini ifade etmişlerdir. Orta seviyede görenler, “kendisini sosyal bir birey olarak görebilme”, “gruba uyum sağlayabilme, sağlayamama”, “etkinliklere katılım sağlama”, üst düzeyde görenler ise “gruplarda başarılı hissetme”, “demokratik davranabilme”, “fikirler üretebilme”, “kendini ifade edebilme” şeklinde açıklamışlardır. Geleceğe dair planlarını ise “yardımlaşmayı sağlayabilme”, “kendini çevre dostu olarak tanımlama”, “pozitif bir hayat sürme”, “toplu ortamlara uyum sağlayabilme”, “demokratik davranabilme”, “yeni yerler keşfetmekten hoşlanma”, “yabancı dil öğrenme isteği” şeklinde olmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın sosyal sürdürülebilirlik boyutunun amacı, bireylerin

haklarını savunan, demokratik düşünen, topluma ayak uyduran, fikirlerini söylemekten çekinmeyen, gruplarda aktif davranan bireylerin yetişmesini sağlamaktır. Görüşme sonuçlarına göre infografiklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin öğrencilere sosyal katılım becerisini kazandırmada destek olduğu görülmüştür.

Öğrenciler çevre okuryazarlığına ilişkin kendilerini orta ve üst seviyelerde görmüştür orta seviyede görenler “çevreyi temiz tutma”, “geri dönüşüm ürünlerini kutularına atabilme”, “plastik şişede su almamaya çalışma” olarak, üst seviyede görenler ise, “Çevre faaliyetlerine katılma isteği”, “toplumu bilinçlendirmek için çabalama” şeklinde açıklamışlardır. Gelecek planları olarak “çevreye değer verme”, “atıklardan rahatsız olma”, “halkı bilinçlendirme”, “çevresini bilinçlendirme”, doğayı koruma”, “cam şişeler kullanma”, “suları boşa harcamama”, “çevreyi temizlemek için sosyal faaliyetlere katılma”, “yenilenebilir enerjiye yönelme”, “geri dönüşüm tesisleri açma”, “kirli suları arıtma” olarak ifade etmişlerdir. Sürdürülebilir kalkınma bağlamında kazandırılması gereken becerilerden biri olan çevre okuryazarlığı becerisinin infografiklerle işlenen derslerde öğrencilerin duyarlılıklarını arttırdığı gözlemlenmektedir. İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülme de yapılan görüşme ve tutulan günlüklerden çevre okuryazarlığı becerisi kazandırılmıştır sonucuna ulaşılmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde infografiklerden yararlanma düzeylerine ilişkin “verimli ders işleme”, “bilinçlenmeye katkı”, “birden fazla duyuya hitap etme”, “dijital araçlar kullanma”, “eğlenme”, “zevk alma” olarak ifade etmişlerdir. Ders esnasında infografik tasarlarken yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri “verimli geçme”, “iletişimi arttırma”, “eğlenceli olma” “infografikler üzerine resim, şekil vb. eklemekte zorlanma”, “yazılanları boyutlandırmada sıkıntı yaşayabilme”, “görüş ayrılıklarını çözmede yaşanan zorluk” olarak ifade etmişlerdir. Infografikleri sosyal bilgilerin başka hangi konularında kullanmak isterdiniz sosuna “siyaset bilimi ile ilgili beceriler”, “tarihi içerikler”, “vatandaşlık ile ilgili konular”, “çevre eğitimi”, “ekonomi ile ilgili konular” olarak dile getirmişlerdir. Infografikleri başka hangi derslerde kullanmak isterdiniz sorusuna ise “Türkçe”, “Din Kültürü”, “İngilizce Dersi”, “Fen bilgisi”, ve “tüm dersler” şeklinde cevaplamışlardır.

Alanyazın incelendiğinde Peker vd. (2014), araştırmasında günlüklerin öğrencilerinin hem düşüncelerini ve duygularını yansıtmalarına hem de üst bilişsel düzeylerini geliştirmelerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Bekret (2019), çalışmasında

öğrenci günlüklerine ve öğrencilerle yapılan odak görüşmelere yer vermiş, süreç sonunda öğrencilerin, güncel olayların incelendiği kanıt temelli öğretim sürecinde mutlu oldukları, dersin eğlenceli geçtiği, daha kolay ve iyi anladıkları, zamandan tasarruf ederek hızlı bir şekilde öğrendikleri, görsel, yazılı kanıtları inceleme sayesinde yorumlama becerilerinin arttığı, kendilerini daha iyi ifade edebildikleri, yaratıcılık becerilerinin geliştiği yönünde gözlemlerini açıklamıştır. Tokmak vd., (2023), derslerde drama etkinliğinin öğrenmeye etkisini araştırmışlar ve nitel boyutta yarı yapılandırılmış görüşme formu ve etkinlik günlükleri kullanmıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin uygulanmasının görüşleri genel olarak olumlu yönde olduğu belirlenmiştir, derslerin bu şekilde işlenmesinin daha akılda kalıcı, eğlenceli geçtiğini belirttikleri görülmüştür. Ancak az sayıda öğrencinin, drama uygulamalarının zaman alıcı, gerginlik verici olduğunu belirttikleri görülmüştür. Yaman (2018), araştırmasında karikatür kullanımının öğrenme ve öğretme sürecine etkisini incelemiştir, sosyal bilgiler dersi üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonunda öğrenciler görüşlerini sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının genel olarak ilgilerini çektiği, derslere aktif olarak katılım sağladıkları, dersin eğlenceli geçtiği, dersten haz aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanılması soyut konuların anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Çetinkaya (2019), çalışmasının sonucunda öğrencilerin ve öğretmenlerin yazdıkları günlüklerden yola çıkarak, yaratıcı drama yönteminin hem öğretmen hem de öğrencilerde olumlu değişimlerin ortaya çıktığını, yaratıcı drama yönteminin dersi anlamalarını, arkadaşlık ilişkilerini, konuları hatırlama düzeylerini olumlu yönde etkilediğini dile getirmişlerdir. Sunuş yoluyla anlatım yerine yaratıcı drama yöntemi ile ders işlemeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Akdemir (2019), sosyal bilgiler dersinde farklılaştırılmış öğrenme yöntemlerini kullanmış, nitel boyutta günlük ve görüşmelerden yararlanmıştır. Sonuç olarak çalışmada, farklılaştırılmış öğretim yöntemlerinin bilgi, beceri ve değerleri kazandırmada olumlu katkı sağlayan, kalıcı öğrenmeler üzerinde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Sağlamgöncü & Deveci (2023), güncel olayların aktif öğrenme teknikleriyle sosyal bilgiler dersi öğretimine katkısını araştırmıştır. Çalışma sonucunda sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme teknikleriyle ele alınan güncel olay öğretiminin öğrencilerin derste aktif bir şekilde rol almalarını, güncel olaylara ilgilerinin artmasını, gerçek yaşama hazırlanmalarını, gündemi takip etme alışkanlığı kazanmalarını sağladığı ve bilgi, beceri, değer kazanmalarının sağlandığı

gözlemlenmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde aktif öğrenme teknikleriyle ele alınan güncel olay öğretimi öğrencilere Türkçeyi güzel, doğru, etkili kullanma, empati, araştırma, eleştirel düşünme, medya okuryazarlığı becerisi ile çalışkanlık, adalet, duyarlılık değerleri kazandırdığı görülmüştür. Ginesar (2022), değerlerin aktarımında kanıtların kullanımının ve kanıt temelli etkinliklerin uygulanmasının, değerleri kazandırmada önemli ölçüde yarar sağlayacağı ortaya çıkmıştır. Süreçte öğrencilerin derse olan ilgilerinin arttığı, kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olumlu bir tutum sergiledikleri, derse aktif olarak katıldıkları görülmüştür. Eker & Coşkun (2012), sosyal bilgiler öğretimi süresinde tutulan ders günlüklerinin öğrencilerin akademik başarılarının ve öğrenilen bilgilerinin kalıcılık düzeylerinde olumlu yönde katkı sağladığını tespit etmiştir. Selanik Ay (2020), gerçekleştirdiği araştırmasında sosyal bilgiler öğretiminde dijital öyküleme ile efsanelerden yararlanmanın ilkökul öğrencilerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda Dijital öyküleme ile efsanelerden yararlanılarak gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersine ilişkin olarak ilkökul öğrencileri derse karşı motivasyonlarının arttığını, dersin daha ilgi çekici hâle dönüştüğünü, öğrencilerin aktif katılımını arttırdığını, akademik becerilerine katkı sağladığını açıklamıştır.

Alanyazın incelendiğinde dersleri ders kitabına eşlik edecek şekilde ya da ders kitabına yer vermeden farklı etkinliklerle işlenmesinin öğrencilerin derslere karşı motivasyonlarını arttırdığı ortak sonuç olduğu görülmektedir. Öğrencilerin öğretimde belirlenen okuryazarlık becerilerinin, değerleri daha kolay kazandıkları gözlemlenmiştir. İnfografiklerle işlenen sosyal bilgiler dersinin birden fazla duyuya hitap eder olması, akla gelebilecek her türlü ders içi araçların az ve öz şekilde tek kaynak üzerinde toplanması hem ders öğretmenine hem de öğrenciler süreçte kısa zamanda çok etkinlik yapma fırsatı sağlamıştır.

Her öğrencinin farklı öğrenebileceği, olayları birbirinden farklı anlayabileceği göz önünde bulundurulmalı, derste bu farklılıklarını ortaya çıkarabilecek, öğrencilerin kendini ifade etmesini sağlayacak uygulamalar ve etkinlikler düzenlenmelidir (Bekret, 2019). Araştırma sonucunda infografiklerin derslerde kullanılmasının pek çok açıdan öğrencilerin ilgisini çekeceği ortadadır. Araştırmanın hem nicel hem nitel boyutlarına ilişkin bulgular ele alındığında sosyal bilgiler dersini infografikleri kullanarak işlenmesinin, deney grubunda yer alan 6. Sınıf ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarının olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Eğitimde

infografiklerin kullanılması ile ilgili alanyazın incelendiğinde, (Ammar & Abdullah, 2020; Aydemir, 2021; Segara & Nikmah, 2023; Gedik, 2023; Karaçorlu, 2018; Doğru, 2015; Karaçayır, 2022; Sakar, 2022; Yıldırım 2018; Yeşiltaş & Cevher, 2018; Yavuz, 2020; Pisarenko & Bondarev, 2016; Savini vd., 2019; Costa vd., 2022; Kavas, 2022) araştırmalara rastlanmıştır. Yapılan bu araştırmada elde edilen bulgular sonucunda eğitim alanında infografiklerin kullanımı açısından alanyazın ile karşılaştırıldığında; Gedik (2023), gerçekleştirmiş olduğu araştırmasında sosyal bilgiler dersinde TRT belgesellerinin beceri, öğrenme alanları, değerler ve kazanımlar açısından incelemiş ve derslerinde infografikleri kullanmıştır. Araştırma sonucunda infografiklerin sosyal bilgiler öğretimine yardımcı olduğu, derslerin verimini arttıracak yardımcı bir araç olduğu görüşüne ulaşılmıştır. Kavas (2022), 4.sınıf fen bilgisi dersinde kullanılan infografiklerin öğrencilerin temel becerilerine ve görsel okuma becerilerine etkisini araştırmıştır. Çalışma sonucunda infografikler öğrencilerin görme duyularına hitap eden öğrenme aracı olmasından dolayı fen bilgisi derslerinin öğrenilmesini kolaylaştırmıştır. Yeşiltaş & Cevher (2018), gerçekleştirmiş oldukları çalışmada Sosyal Bilgiler öğretiminde interaktif infografik kullanımının akademik başarıya etkisi araştırmışlardır. Çalışma neticesinde sosyal bilgiler öğretiminde interaktif infografik kullanımının akademik başarıyı olumlu yöne etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Pisarenko & Bondarev (2016) lisede yabancı dil öğretiminin modern hale getirilmesinde infografiklerden yararlanmanın etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda infografik tabanlı eğitim teknolojilerinin uygulanması, öğrencilerin yabancı dil öğretim tekniğinden duydukları genel memnuniyet endeksi, tüm çalışma süresince deney grubunda artma eğiliminde olmuş ve bu durum infografik tabanlı eğitim teknolojilerinin öğrenciler için ilgi daha çekici ve daha yararlı olduğunu göstermiştir. Karaçayır (2022) gerçekleştirmiş olduğu araştırmasında ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı "Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular." ve "Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar." kazanımlarının öğretiminde hareketli infografik kullanımının öğrencilerin akademik başarısına ve derse olan tutumlarına bir etkisinin olup olmadığını araştırmıştır. Elde edilen bulgular; deney grubunda yer alan öğrencilerin son-test başarı puanları ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son-test başarı puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir; ayrıca araştırmada deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulama sonrasındaki derse

karşı tutumlarının uygulama öncesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığına ulaşılmıştır.

İnfoğrafiklerin eğitimde kullanımı ile ilgili elde edilen bulgular alanyazındaki pek çok araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir. Öğrenciler, infografikler üzerinden gerçekleştirilen etkinliklerin sosyal bilgilere yönelik tutumlarında olumlu yönde bir değişime neden olduğunu, her kazanım sonunda yazdıkları günlüklerde “ders çok eğlenceli geçti”, “daha iyi anladım”, “hızlı öğrendim” şeklindeki ifadeleriyle pek çok kez dile getirmişlerdir. Aynı zamanda ortaokul öğrencileriyle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda infografik kullanımı hakkında “verimli ders işleme”, “zevk alma”, “eğlenme”, “bilinçlenmeye katkı”, “birden fazla duyuya hitap etme”, “dijital araçlar kullanma”, “öğrenmeye katkı” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Elde edilen nicel veriler de nitel verilerden elde edilen bu bulguları desteklemektedir.

Sürdürülebilir kalkınma bağlamında infografiklerden yararlanarak işlenen 6.sınıf sosyal bilgiler dersine ait “Hayatımızdaki Ekonomi” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarının öğrencilerin hem bilişsel hem duyuşsal gelişimlerine olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. İnfografikler ile sosyal bilgiler dersine ait sürdürülebilir kalkınma ile ilişkili çevre okuryazarlığı, finansal okuryazarlık ve sosyal katılım becerilerinin kazandırılmış olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca empati, merak, özgüven, yaratıcılık, açık fikirlilik, soru sorma, özgün düşünme gibi eğilimlerinde öğrencilerde mevcut olduğu görülmüştür. Çevre okuryazarlığı ile çevresine karşı duyarlı, finansal okuryazarlık ile bilinçli tüketici, sosyal katılım ile grup içerisinde kendini ifade etme temalarının esas olarak geliştiği görülmüştür. Yapılan görüşmelerinde gelecek planlarında hem bireysel hem toplumsal açıdan çevreyi koruyucu, geri dönüşüme önem veren, demokrasiyi temel alan, tasarruflu olma, görüşlerini özellikle dile getirmeleri sürdürülebilir kalkınmanın tüm boyutlarına ulaşıldığını göstermektedir. Sürdürülebilir kalkınma bağlamında sosyal bilgiler dersinde infografiklerden yararlanma kapsamında öğrencilerin gelecek nesilleri önemsemeleri, gelecek planlarında çevre ile ilgili insanları bilinçlendirmek istemeleri araştırmanın amacına ulaştığını göstermektedir.

ÖNERİLER:

Bu bölümde 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi iki öğrenme alanını kapsayan araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında, araştırmacı ve uygulayıcılara yönelik şu önerilere yer verilmiştir:

ARAŞTIRMACILARA ÖNERİLER:

- Sürdürülebilirlik becerileri kazandırmada infografiklerden yararlanmayla ilgili farklı sınıf düzeylerinde, farklı araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalar yapılabilir.
- Farklı becerilerin öğretiminde infografiklerden yararlanmayla ilişkili çalışmalar desenlenebilir.

UYGULAYICILARA ÖNERİLER:

- Geri dönüşüm duyarlılığı, finansal okuryazarlık ve sosyal katılım becerisi kazandırmada infografiklerden yararlanılabilir.
- Ders kitaplarında infografiklere daha sık yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Abdul Latif, A. L. Q., Muhammad, H. H., & Attia, M. M. (2024). Using Infographics To Teach Geography To Develop The Valutes Of Environmental Citizenship And Attainment In First Prep. *Journal of Environmental Science*, 53(8), 2031-2054.
- Acar, H. *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Yönelik Sürdürülebilir Kalkınma Eğitim Önerisi*. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. 2021
- Akdemir, Z. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersinde Farklılaştırılmış Öğretim Yönteminin Öğretmen ve Öğrencilere Etkisi: Bir Eylem Araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi. Kayseri
- Akgün, S. (2021). *8.Sınıf Öğrencilerinin Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve Sürdürülebilirlik Kavramına Yönelik Algılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya
- Akıncı, M., Sevinç, H. (2020). Geleceği Bugünde Aramak: Sürdürülebilir Kalkınmanın Belirleyicileri Üzerine. *Sürdürülebilir Kalkınma Disiplinlerarası Yaklaşım*. Ed. Bayrak & Polat. Ankara: Nobel Yayın
- Aksu, C. (2011), Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre, Güney Ege Kalkınma Ajansı, ss: 6-14
- Alanka, D. (2024). Nitel Bir Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi: Teorik Bir Çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1): 62-82
- Al-rabaani, AH (2013). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ummanlı Sosyal Bilgiler Öğrenci Öğretmenlerinin Turizme Yönelik Tutumları. *Avrupa Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 129-138. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.2.3.129> (Erişim Tarihi: 03.12.2024)
- Altınışik, S. & Orhan, F. (2002). Sosyal Bilgiler Dersinde Çoklu Ortamın Öğrencilerin Akademik Başarıları ve Derse Karşı Tutumları Üzerindeki Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23:41-49
- Ammar, H. S., & Abdullah, A.A.M. (2020). The impact of using infographics technology on the academic performance of eighth-grade students in social studies in Kuwait. *Journal of Faculty of Education-Assiut University*, 36(5), 141-173.
- Ammari, L. H., & Al-Shboul, M. A. (2022). The Effect of Using Infographics on the Acheivement of the Tenth Basic Grade Students in Earth and Environmental Sciences Subject. *Jordanian Educational Journal*, 7(2), 268-292.
- Arat, G., Türkeş, M., Saner, E. (2002). *Vizyon 2023: Bilim ve teknoloji stratejileri teknoloji öngörü projesi- Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli- Uluslararası sözleşmeler ön rapor*. Ankara: TÜBİTAK.
- Ardianto, D. T., & Zahra, N. F. A. (2023, June). Infographic as youth education media on the importance of recycling coffee organic waste in Boyolali Regency. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 1200, No. 1, p. 012013). IOP Publishing.
- Arıkan, İ., & Çakmak, Z. (2023). Sosyal Bilgiler Dersinde Bağlam Temelli Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Akademik Başarısına, Finansal Okuryazarlık Becerilerine ve Öğrenmenin Kalıcılığına Etkisi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (59), 153-183.
- Arslan, E. (2022). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 51: Özel sayı 1, Denizli, ss. Ö395-Ö407.
- Aslan, S., & Bulut, B. (2021). 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde etkinlik temelli öğretimin kullanılmasının öğrencilerin çevresel okuryazarlık düzeylerine etkisi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 8(1), 85-108.

- Aydemir, A. (2021). Effect of Infographic Use on Student Achievement In The “Global Connections” Learning Domain In The Social Studies Course. *International Journal of Education Technology & Scientifica Researches*, 6(14). *Fakültesi Dergisi*, 7(3), 500-531
- Aydın, G. (2021). *Uluslararası Hukuk ve Türk Hukukuna Göre Sürdürülebilir Kalkınma. Farklı Perspektiflerden Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları*. Ed. B. Yavuz Tiftikçigil. Ss. 390. Ankara: Nobel Yayınları
- Aydın, M. Z. (2008). *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*. Nobel Yayıncılık. İstanbul
- Aydoğdu, B. & Selanik Ay, T. (Ed.). (2022). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim*. Vizetek Yayıncılık. Ankara
- Azizah, D.N., Rustaman, N.Y. & Rusyati, L. (2021). Genially'yi kullanarak iklim değişikliğini öğrenmede infografikler oluşturarak öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek. *Fizik Dergisi: Konferans Dizisi*, Cilt 1806. Endonezya
- Azrak, Y. (2022). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sürdürülebilir Kalkınma: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir
- Bayram Yılar, M. & Tomal, N. (2017). *Sosyal Bilgiler ve Yeni Değişikliklerle Sosyal Bilgiler*
- Bayram, F. Ö., & Çengelci Köse, T. (2023). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Sürdürülebilirlik Bilinci Açısından İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1-26
- Bekret, D. (2019). *Kanıt temelli güncel olayların sosyal bilgiler dersinde kullanımına yönelik bir eylem araştırması*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul
- Bilgili, A. S. (2008). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara
- Bilgili, M. (2017). Ekonomik, Ekolojik ve Sosyal Boyutlarıyla Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10 Sayı: 49
- Binboğa, G. (2017). Sürdürülebilirlik Kapsamında Kyoto Protokolü Esneklik Mekanizmaları ve Türkiye'nin Durumunun İncelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(4), 207-238.
- Birel, F.K. (2021). Toplumsal Değişim ve Sürdürülebilirlik. *Sürdürülebilir Kalkınma*. Ed. N. Özgen & M. Kâhyaoğlu. Ss.54 Ankara: Pegem Akademi
- Biter, M. & Çalışkan, H. (2019). Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi: Bir Eylem Çalışması. *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*. 1 (1): 1-28
- Brüggen, E.C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S. & Löfgren, M. Financial well-being: A conceptualization and research agenda. *J. Bus. Res.* 2017, 79, 228–237.
- Burkaz Ekinci, S. *Ortaokul Öğrencileri İçin Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimine Yönelik Bir Modül Geliştirme Çalışması*. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi. Doktora Tezi. 2021
- Butgel Tunalı, S., & Gözü, Ö. & Özen, G. (2016). Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin Bir Arada Kullanılması “Karma Araştırma Yöntemi”. *Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, Cilt.24 Sayı.2 106-112
- Calimeris, L., & Kosack, E. (2024). A picture is worth a thousand words: The effectiveness of infographics in microeconomic principles courses. *International Review of Economics Education*, 47, 100300.
- Cebrian, G. ve Junyent, M. (2020). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitimde Yeterlilikler: Öğrenci Öğretmenlerin Görüşlerinin Araştırılması. *Sürdürülebilirlik*, 7 (3), 2768-2786. <https://doi.org/10.3390/su7032768> (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

- Chan, YW (2023). Tayvanlı ortaokul sosyal bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilirlik tanımları. *Çevre Eğitimi Araştırması*, 30 (10), 1668–1683. <https://doi.org/10.1080/13504622.2023.2286938> (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Cohen, S. , Manes Rossi, F. , Mamakou, X. ve Brusca, I. (2022), "İnfografiklerle sunulan finansal muhasebe bilgileri: Finansal raporlamanın anlaşılabilirliğini iyileştiriyor mu?", *Kamu Bütçeleme, Muhasebe ve Finansal Yönetim Dergisi* , Cilt 34 No. 6, s. 263-295. <https://doi.org/10.1108/JPBAFM-11-2021-0163> (Erişim Tarihi: 08.01.2025).
- Costa, J. F. D., Domingues, A. N., & Fonseca, L. M. M. (2022). Development and assessment of animated infographic: safe medication for children's health. *Acta Paulista de Enfermagem*, 35, eAPE0387345.
- Creswell, JW & Plano Clark, VL (2018). Karma Yöntemli Araştırma Tasarlamak ve Yürütmek (3. baskı). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Çabuk, B. (2019). Çevre Eğitimi. *Erken Çocuk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik*. Ed. K. Pamuk. Anı Yayınları: Ankara
- Çakmak, R., & Turan, A. (2022). Türkiye’de İller Bazında Elektrikli Araç Şarj İstasyonu Altyapısı: Ölçevler Aracılığıyla Analizi. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 12(1), 246-268.
- Çeken, B., & Küçükusta, O. (2021). Pazarlama İletişimi Kapsamında İnfografik ve Grafik Kayıt Kavramının Reklamcılık Sektöründe Kullanımı. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, (56), 62-70
- Çubukçu, G. & Gültekin M. (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 37:155-174
- Dallı, C., & Hamarat, E. (2024). Kral Şakir Geri Dönüşüm Filminin Sosyal Bilgilerde Doğal Çevreye Duyarlılık Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 877-895. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1449788>
- Destek, M.A. (2019). *Hedefler Arası Uyum ve Çatışmalarıyla Sürdürülebilir Kalkınma*. Bursa: Ekin Yayınevi
- DeWitt, Dorothy & Alias, Norlidah (2017) 21. yüzyıl iletişim becerilerini geliştirmek için infografik posterler. *In: Dünya Eğitim Konferansı (WCEDU-2017)*, 12-13 Ekim 2017, Kolombo, Sri Lanka.
- Dinç, E.& Acun, A. (2017). Sosyal Bilgiler Dersinde Ekonomi ve Sürdürülebilir Kalkınma ile İlgili Konuların Öğretiminde Güncel Olayların Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29-46
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilimler Işığında Yeni Sosyal Bilimler Programının Değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 17, Sayı 2, 2008, s.77-96
- Doğru, D. (2015) *Ortaöğretim Coğrafya Dersinde Doğal Afetlerin İnfografikler ile Öğretiminin Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sivas
- Eker, C.& Coşkun, İ. (2012). Ders Günlüğü Yazmanın İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarılarına Etkisi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 29
- Engin, E., & Eker Akgöz, B. (2013). Sürdürülebilir kalkınma ve kurumsal sürdürülebilirlik çerçevesinde kurumsal sosyal sorumluluk kavramının değerlendirilmesi. *Selçuk İletişim*, 8(1), 85-94.
- Engin, H. (2010). *Coğrafya Eğitiminde Sürdürülebilir Kalkınma, Sürdürülebilirlik Eğitimi ve Çevre Eğitimi Konularının Kazandırılması*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

- Ertoğrul, D. (2020). *Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ve Bu Düzeyleri Etkileyen Demografik Faktörler (Muğla Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi. Muğla
- Ertürk, S. (1988). Son Makalesi Türkiye’de Eğitim Sistemi Sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3:11-16
- Esen Aygün, H. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Teknoloji*, 1(1), 82-99.
- Esen, A. & Esen, M.F. (2018) Çevre Eğitimi ve Bilinci Araştırması. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E dergisi*, 164-17
- Ferguson, T., Roofe, C., & Cook, LD (2021). Öğretmenlerin sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin bakış açıları: sürdürülebilir kalkınma için eğitimin etkileri. *Çevre Eğitimi Araştırması*, 27 (9), 1343–1359. <https://doi.org/10.1080/13504622.2021.1921113> (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Fidan, N. K. & Ay, T. S. (2016). Acquisition of Operational Environmental Literacy in Social Studies Course. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(13), 5951-5968.
- Gedik, G. (2023). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Bağlamında TRT Belgesellerinin İncelenmesi ve İnfografiklerle Gösterilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon
- Gedik, Y. (2020) Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 3 (3):196-215
- George D. Mallery M. *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*. 17.0 update (10’a ed.) Boston, 2010.
- Ginesar, Ö. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenmenin değerleri kazandırma ve akademik başarıdaki rolü: bir eylem araştırması*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul
- Godwin, C., Akeju, A. B., & Mayaleeke, N. O. (2022). Consumer Purchasing Power, Infographics Strategy and e-Marketing. *Sapientia Foundation Journal of Education, Sciences and Gender Studies*, 4(1).
- Gökmen, A., Solak, K., Ekici, G. (2021). *Eğitim ve Sürdürülebilirlik. Sürdürülebilir Kalkınma*. Ed. N. Özgen & Kâhyaoğlu. Ss.72-89. Ankara: Pegem Akademi
- Guo, Z., Yang, N., Ni, R., Quan, H. & Deng, X. (2024). Anaokulu çocuklarının birbirleriyle etkileşimlerinde davranışsal öz düzenleme ve manipülasyon becerilerinin infografik tabanlı çalışması. *Radyasyon Araştırmaları ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, Cilt 17, Sayı 3.
- Gürel, Ş.E. & Nazlı, A.K. (2022). Kalite ve Stratejileri Yönetimi Araştırmaları. *Sürdürülebilirlik Okuryazarlığı*. Ed. I. Usta Kara & S. Karalar. Ss.105-124. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları
- Gürlük, S. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilir mi? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*. 5 (2):85-99
- Güven, G., & Kabaran, G. G. (2023). Yenilenebilir Enerji Eğitime Yönelik Bir Öğretim Tasarımı Geliştirme ve Değerlendirme. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 13(1), 58-85.
- Güzel, A.E., Okumuş, İ. (2019). Geçiş Ekonomilerinde Küreselleşme ve Çevre Kirliliği İlişkisi: Panel Veri Analizi. *Hedefler Arası Uyum ve Çatışmalarıyla Sürdürülebilir Kalkınma*. Ed. M.A. Destek. ss.23-38 Bursa: Ekin Yayınevi
- Haşlamam, T. (2018). Öğrencilerin Özdüzenleyici Öğrenen Olmalarının İnfografik Aracılığıyla Desteklenmesi: “Nasıl Daha İyi Öğrenebilirim?” *Elementary Education Online*, 2018; 17(1): pp. 277-292

- İlhan, A. (2022). *Doğal Kaynakların Korunması ve Çevre Eğitimi. Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim*. Ed. K. Özcan.ss.301 Ankara: Anı Yayıncılık
- Jaleniauskienė, E. & Kasperienė, J. (2023). Yükseköğretimde infografikler: Kapsam incelemesi. *E-Öğrenme ve Dijital Medya*, 20 (2), 191-206. <https://doi.org/10.1177/20427530221107774> (Erişim Tarihi: 09.01.2025).
- Jardins, Joseph R. Des (2006). Çevre Etiği: Çevre Felsefesine Giriş. Çev. (Keleş, Ruşen). Ankara: İmge Kitapevi. *İnönü Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt.7 Sayı. 1 (2018)
- Kanmaz, D. (2019). 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları ve tutumlarla ilişkili faktörler. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi. İstanbul
- Kaplan, K. ve Sayın, Z. (2023). Kullanıcı Deneyimli Haber İçerikleri Bağlamında Etkileşimli İnfografik Haberler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(2), 697-723 <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1274081>
- Karaçayır, F. (2022). *Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Doğal Afetlerin Hareketli İnfografikler ile Öğretiminin Öğrenci Başarısına ve Dersin Tutumuna Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas
- Karaçorlu, A.T. (2018). *Eba Platformundaki Kavram Haritaları ve İnfografiklerin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ
- Kardaş İşler, N. (2023). İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Kapsamında İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 472-486
- Kater-Wettstädt, L. (2018). Ortaokul öğrencileri sınıfta sürdürülebilir kalkınma konularıyla nasıl başa çıkıyor? *Çevre Eğitimi Araştırması*, Cilt 24, Sayı 11
- Kavak, F. (2024). *STEM Temelli Sürdürülebilirlik Eğitiminin Çevre Okuryazarlığı, Sürdürülebilir Yaşam ve 21.Yüzyıl Becerileri Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun
- Kavas, İ.K. (2022). *İlkokul 4.Sınıf Fen Bilimleri Dersinde İnfografik Kullanımının Öğrencileri Temel Becerilerine ve Görsel Okuma Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon
- Kaya, M. F & Tomal N. (2011). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi – Journal of Educational Sciences Research*, Cilt. 1 Sayı.2 49-65
- Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre. *KMÜ Sosyal ve Akademik Araştırmalar Dergisi*, 13(20): 19-33.
- Kılıç, S. *Cronbach'ın Alfa Güvenirlilik Katsayısı*. Journal of Mood Disorders (MOOD), 2016; 6(1):47-8.
- Klapper Leora F., Iusardi Annamaria & Panos Georgios A. (2012). “Finansal Okuryazarlık ve Finansal Kriz.” *Nber Çalışma Belgesi Dizisi*, Sayı 17930, ss.3. <http://www.nber.org/papers/w17930> (Erişim Tarihi: 10.12.2024).
- Kocayörük, A. (2000). *İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Becerilerini Geliştirmede Dramanın Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi
- Koptina, H. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKA) için Eğitim: SKA'larda Neler Yanlış ve Daha İyi Neler Yapabiliriz? *International Business, The Hague University of Applied Sciences*, 2521 EN The Hague, The Netherlands. Sci. 2020, 10, 261
- Kököz, A. (2019). *İnfografiklerin Coğrafya Öğretiminde Akademik Başarıya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sivas

- Kuşçu, R., Kaya, Y. (2021). *Sürdürülebilir Gelecekte Eğitim. Farklı Perspektiflerden Sürdürülebilir Kalkınma ve Amaçları*. Ed. B. Yavuz Tiftikçigil. Ss.127-149. Ankara: Nobel
- Lazard, A., & Atkinson, L. (2015). Putting environmental infographics center stage: The role of visuals at the elaboration likelihood model's critical point of persuasion. *Science Communication*, 37(1), 6-33.
- Leeabai, N., Siripaiboon, C., Taweengern, K., Buttanoo, C., Sujirapatpong, W., Yimyam, D., ... & Areeprasert, C. (2023). The integrated study of the effects of infographic design on waste separation behavior and the behavioral outcome implementation on waste composting. *Waste Management*, 169, 276-285.
- Leffler, Jeffrey, Zhbanova & Ksenia (2024). Closing the Knowledge Gap with Literacy-Infused and Rich Social Studies Content. *Journal of Research Initiatives*, Vol. 8: Iss. 3, Article 8.
- Lerman Ginzburg, S., Botana Martinez, P., Reisner, E., Chappell, S., Brugge, D., & Kurtz-Rossi, S. (2021). An evaluation of an environmental health infographic in community settings. *INQUIRY: The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing*, 58, 00469580211059290.
- Mason, A.M. (2019). Sulitest®: A mixed-method, pilot study of assessment impacts on undergraduate sustainability-related learning and motivation. *Journal of Sustainability Education* Vol. 20. ISSN: 2151-7452
- MEB (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara
- MEB (2024). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*. Ankara
- MEB (2024). *Türkiye Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*. Ankara
- MEB. *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Ankara. 2018
- Metin, O. & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 273-294.
- Meydan, A. (2021). *Nüfus, Ekonomik Sistem ve Doğal Çevre. Sürdürülebilir Kalkınma*. Ed. N, Özgen ve M, Kâhyaoğlu. ss.227 Ankara: Pegem Akademi
- Munawar, A. (2022). Construction of Environmentally Minded History Learning Through Infographic Media to Increase Students' Ecopedagogy. *In International Seminar on Social Studies and History Education* (Vol. 1, No. 1, pp. 359-370).
- Nabielek, K. (2014, May). Infographics for smart people in smart cities. *In REAL CORP 2014-PLAN IT SMART! Clever Solutions for Smart Cities. Proceedings of 19th International Conference on Urban Planning, Regional Development and Information Society* (pp. 887-896). CORP-Competence Center of Urban and Regional Planning.
- Nakıpoğlu Özsoy, F. (2019). ASB-10 Ülkelerinde Bilgi İletişim Teknolojileri ve Çevre Kirliliği. *Hedefler Arası Uyum ve Çatışmalarıyla Sürdürülebilir Kalkınma*. Ed. M. A. Destek. ss.109. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım
- Nehemiah, N., Onuoha, J., & Iorliam, E. I. (2021). Effects of Infographics Instructional Strategy on Students' Achievement in Senior Secondary School Economics in Pankshin Local Government Area of Plateau State, Nigeria. *International Journal of Economics Education Research (IJEER)*, 4(1), 141-157.
- Oğuz, İ.H. (2019). Temiz Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği. *Hedefler Arası Uyum ve Çatışmalarıyla Sürdürülebilir Kalkınma*. Ed. M. A. Destek. ss.39 Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım
- Oloyinko, OT (2020). Sosyal bilgiler öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma kavramlarına ilişkin bilgi, tutum ve uygulamaları, Nijerya, Ondo Şehri. *Uluslararası*

- Finans, Muhasebe ve Yönetim Dergisi*, 1 (4), 221–233.
<https://doi.org/10.35912/ijfam.v1i4.153> Erişim Tarihi: 28.11.2024).
- Olsson, D., Gericke, N. & Chang Rundgren, S.-N. (2016). İsveç Zorunlu Okullarında Sürdürülebilir Kalkınma Eğitiminin Uygulanmasının Etkisi-Öğrencilerin Sürdürülebilirlik Bilincinin Değerlendirilmesi. *Çevre Eğitimi Araştırması*, v22 n2 s176-202
- Özcan, K. (Ed.). (2022). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim*. Anı Yayıncılık. Ankara
- Özgen, N.& Kahyaoğlu, M. (Ed.). (2021). *Sürdürülebilir Kalkınma*. Pegem Akademi. Ankara
- Özmehmet, E. (2012). Dünyada ve Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, No:12, vol:3, 1853-1876.
- Özmen, K. (2017). *Dünya’da ve Türkiye’de Bilgi-Veri Görselleştirme: İnfografik Tasarım*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul
- Özpolat, A. (2019). Küreselleşme ve Cinsiyet Eşitsizliği: Gelecek-11 Ülkeleri Örneği. *Hedefler Arası Uyum ve Çatışmalarıyla Sürdürülebilir Kalkınma*. Ed. M.A. Destek. ss.55-71. Bursa: Ekin Yayınevi
- Özüpekçe, S. (2021). Ekoloji-Küresel Çevre Sorunları ve Sürdürülebilirlik. *Sürdürülebilir Kalkınma*. Ed. N, Özgen ve M, Kâhyaoğlu. ss.193 Ankara: Pegem Yayınları
- Pangrazio, L., & Sefton-Green, J. (2021). Digital rights, digital citizenship and digital literacy: What’s the difference? *Journal of new approaches in educational research*, 10(1), 15-27.
- Pathak, Vibha., & Jena, Bijayini., & Kalra, Sanjay. (2013). Nitel araştırması. *Klinik Araştırmalarda Perspektifler* 4(3): s 192, Temmuz-Eylül DOI: 10.4103/2229-3485.115389 (Erişim Tarihi: 07.01.2025).
- Peker, E. A., Erol, T. A. Ş., & Akman E. (2014). Fen ve Teknoloji Dersi Yaşamımızdaki Elektrik Ünitesi İçin Düşünme Ajandası (Öğrenci Günlüğü) Tutulması ve Tutulan Ajandaların Öğrencilerin Akademik Başarısı Üzerindeki Etkileri. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 3(3).
- Pisarenko, V., & Bondarev, M. (2016). Infographics use in teaching foreign languages for specific purposes. *Recent Patents on Computer Science*, 9(2), 124-132.
- Prandi, C., Ceccarini, C., Nisi, V. ve diğerleri. Çevresel farkındalığı teşvik etmek için etkileşimli infografikler tasarlamak: Bir Üniversite topluluğu ile bir keşif. *Multimed Tools Appl* 80, 12951–12968 (2021). <https://doi.org/10.1007/s11042-020-09140-w>
- Reed, MR & Chen, W.T. (2022). Plastik Hızlandırılmış Kursu: İnfografikler Aracılığıyla Plastik Geri Dönüşümü ve Mikroplastik Önlemeyi Öğretmek İçin Bir Web Sitesi. *Geri Dönüşüm*, 7 (5), 65. <https://doi.org/10.3390/recycling7050065> (Erişim Tarihi: 09.01.2025).
- Rodríguez-Loinaz, G., Ametzaga-Arregi, I., & Palacios-Agundez, I. (2022). BİT araçları ve vatandaş bilimi: okullarda bilim öğrenimini ve Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi teşvik etmek için bir yol. *Biyolojik Eğitim Dergisi*, 58 (3), 609–625. <https://doi.org/10.1080/00219266.2022.2092192> (Erişim Tarihi: 12.11.2024)
- Sachs, J.D. (2019). *Sürdürülebilir Kalkınma Çağı*. (B. Gönüleşen, Çeviri). Yeditepe Üniversitesi Yayınevi. İstanbul
- Safor, B. A. (2024). Compost Life Cycle and Unveiling the Journey of Recycling Organic Waste through the Composting Process: Libya as a case study. *African Journal of Advanced Pure and Applied Sciences (AJAPAS)*, 168-174.

- Sağlamgöncü, A., & Deveci, H. (2023). The Use of Active Learning Techniques in Teaching Current Events in Social Studies Courses: An Action Research. *Eğitim ve Bilim*, 48(213), 169-203.
- Sakar, N. (2022). *İnfografik Temelli Öğrenme Etkinliklerinin Öğrencilerin Algoritma Geliştirme Başarısına, Eleştirel Düşünme Becerisine, Görsel Okuryazarlık Yeterliliğine ve Motivasyona Etkisi*. Doktora Tezi. Adana
- Salıhoğlu, E., (2020). Sürdürülebilir Kalkınma Finansmanında Bankacılık Sektörü ve Yeşil Ürünlerin Gelişimi. *Sürdürülebilir Kalkınma Disiplinlerarası Yaklaşım*. Ed. R. Bayrak & M. Polat. Ss.70 Ankara: Nobel Yayın
- Samancı, O. & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda Sosyal Beceri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(1):281-288
- Savini, C. A., Gasull, V. L., & Gimeno, P. B. (2019, March). Infographics. A way to increase competences. In *2019 IEEE World Conference on Engineering Education (EDUNINE)* (pp. 1-6). IEEE.
- Segara, N. B., & Nikmah, E. N. (2023). Development of Student Creativity in Social Studies Learning Based on Infographic Project. *Technium Soc. Sci. J.*, 50, 106.
- Selanik Ay, T. (2022). *Sürdürülebilir Kalkınma Bağlamında Finansal Okuryazarlık ve Tüketim Alışkanlıkları*. B. Aydoğdu ve T. Selanik Ay (Ed), *Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim* (s.141-150). Vizetek Yayıncılık. Ankara
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara
- Sım, J.B (2005). Vatandaşlık Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Singapur'da: Bir Ulusal Gündem. Ulusal Eğitim Enstitüsü, Nanyang Teknoloji Üniversitesi, Sidney Üniversitesi. *Uluslararası Vatandaşlık ve Öğretmen Eğitimi Dergisi*, Cilt 1, No. 1
- Smiciklas, M. (2012). The Power of Infographics: Using Pictures to Communicate and Connect with Your Audiences. Que Publishing.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Anı yayıncılık. Ankara
- Sözer E. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. A.Ö.F. Yayınları. Eskişehir
- Sukerti, G. (2019). Bilgi Grafiği Kullanarak Öğrencilerin Sunum Becerilerini Geliştirme: Özel Amaçlar İçin İngilizce 'de Proje Tabanlı Öğrenmenin Uygulanması. *IJIET (Uluslararası Endonezya Eğitim ve Öğretim Dergisi)*, 3 (2), 227-239. doi: <https://doi.org/10.24071/ijiet.v3i2.1940> (Erişim Tarihi: 09.01.2025).
- Suna, M., & Çengelci Köse, T. (2023). The effect of activities for sustainability awareness on students' sustainable living awareness in the social studies course. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 7(special issue), 275-297.
- Şahin, F. (2015). *İnfografiklerin Bireyleri Yönlendirmedeki Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi. Kütahya
- Şeker, F. (2017). *Fen Eğitiminde Sürdürülebilirlik Kavramının Değerlendirilmesi ve Model Programının Oluşturulması*. Doktora Tezi. Kastamonu
- Şenel Çoruhlu, T., Altunsoy, Y. & Sağlam, A. (2023). The Effect of Infographics on Students' Conceptual Development: The Example of Conscious Consumers, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(2), 1442-1466. DOI: 10.17679/inuefd.1213344
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2014). *Ulusal Geri Dönüşüm Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2017)*. T.C. BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI Sanayi Genel Müdürlüğü (resmigazete.gov.tr) Erişim Tarihi: 11.05.2023

- T.C. Dışışleri Bakanlığı (2023). “Çevre, İklim Değişikliği ve Suyu Dair Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri”, <https://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 29.07.2024)
- T.C. İklim Değişikliği Başkanlığı (2023). “Montreal Protokolü”, <https://iklim.gov.tr/montreal-protokolu-i-38> (Erişim Tarihi: 19.10.2023).
- T.C. Dışışleri Bakanlığı (2024). “Yerel Gündem 21”, <https://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa> (Erişim Tarihi: 22.07.2024)
- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2024). “Türkiye ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”, <http://www.surdurulebilir-kalkinma.gov.tr> (Erişim Tarihi: 31.12.2024).
- Tanyel, H. H. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde finansal okuryazarlık becerisinin kazandırılmasında farklılaştırılmış öğretim etkinliklerinin etkisi*. Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Konya
- TDK (2022). <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim tarihi: 09.11.2022)
- Tekbaş, M. (2019). *G-7 Ülkelerinde Küreselleşme ve Gelir Eşitsizliği İlişkisi. Hedefler Arası Uyum ve Çatışmalarıyla Sürdürülebilir Kalkınma*. Ed. M. A. Destek. ss.133. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım
- Tilbury, D. (1995). Sürdürülebilirlik için Çevre Eğitimi: 1990'larda çevre eğitiminin yeni odağının tanımlanması. *Çevre Eğitimi Araştırması*, 1 (2), 195–212. <https://doi.org/10.1080/1350462950010206> (Erişim tarihi: 09.11.2024)
- Tokmak, A. & Benli, A. & Çetinkaya, E. (2022). *Sosyal Bilimlerde Yeni Araştırmalar*. Berikan Yayınevi. Ankara.
- Tokmak, A. & Şeker M. & Yılmaz A. (2020). Düşünce Eğitimi Dersinin Değerler Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Becerileri Açısından İncelenmesi. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*. 3 (2): 412-431
- Tokmak, A., Karamık, M., & İlhan, G. O. (2023). Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemi ile Çevresel Bilincin Geliştirilmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 18(1), 21-40.
- Topaloğlu Yavuz, M. & Kıyıcı Balkan, F. & Yiğit Atabey, E. (2020). Ortaokul Öğrencileri İçin Geri Dönüşüm Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Güvenirlik Çalışması. *Pesa Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. 244-254
- Tu, J. C., Tu, Y. W., & Wang, T. R. (2018). An investigation of the effects of infographics and green messages on the environmental attitudes of Taiwanese online shoppers. *Sustainability*, 10(11), 3993.
- Türer, B. (2010). *Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalıklarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi. Samsun
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Dokuz Eylül Üniversitesi. Buca Eğitim Fakültesi. Eğitim Bilimleri Bölümü*, Sayı.24: 543-557
- Türnüklü, A. (2004). Okullarda Sosyal ve Duygusal Öğrenme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 37(37), 136-152.
- Uğraş, M. & Zengin, E. (2019). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim ile İlgili Görüşleri. *Teorik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 298-315.
- Uslu, S. (2024). *Sürdürülebilirlik Eğitimi Yoluyla Sürdürülebilir Yaşam Becerilerinin Edinimi*. Doktora Tezi. Muğla
- Uyanık-Balat, G. ve Balaban-Dağal, A. (2011). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık
- Ünlüer, G. (2021). Sosyal Bilgiler Dersinde Finansal Okuryazarlık Becerisinin Etkinlikler Yoluyla Kazandırılmasına İlişkin Eylem Araştırması. *International Journal of Humanities and Education*, 7 (15) :277-303

- Waltner, E., Scharenber, K., Hörsch, H. & Riess W. (2020). Öğretmenler Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Hakkında Ne Düşünüyor ve Biliyorlar ve Bunu Sınıfta Nasıl Uyguluyorlar. *Sürdürülebilirlik*, 12 (4), 1690; <https://doi.org/10.3390/su12041690> (Erişim Tarihi: 12.12.2024)
- WCED (1987) Our Common Future, Brundtland Report, Oxford & New York: Oxford University Press
- Woodside, A.J., Weber, P.M, Williard, P.G., Morton, C.I., Colvin, V.L. & Robinson, J.R. (2023). Genel Kitlelerle Kimya İletişim Becerilerini Geliştirmek İçin Araçlar Olarak İnfografikler ve Tekrarlı Akran/Akrana Yakın İnceleme. *Kimya Eğitimi Dergisi*, 100 (5), 1917-1925
- Wulandari, E., & Wicaksono, R. A. (2022). Infographic as Campaign to Reducing Single-Use Plastic Bottle. *International Journal of Arts and Social Science*, Volume 5 Issue 12.
- Yalçın, A. (2022). 21. Yüzyılda Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri: Türkiye’de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapısal Olarak İncelenmesi. *Harran Maarif Dergisi*. Cilt.7 Sayı.1 117-146
- Yalçın, A., & Akhan, N. E. (2019). Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler programlarının sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarına göre incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 12(3), 842-873
- Yaman, B. (2018). *Sosyal bilgiler öğretiminde karikatür kullanımı (eylem araştırması)*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri
- Yaşar, Ş. (2008). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Yayıncılık. Eskişehir
- Yavuz, M. & Balkan Kıyıcı, F. Atabek Yiğit, E. (2014). İlköğretim 2.Kademe İçin Okuryazarlık Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Güvenirlilik Çalışması. *Sakarya Üniversitesi Journal of Education*, 4 (3), 40-53
- Yavuz, Tiftikçigil B. (Ed.). (2021). *Farklı Perspektiflerden Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları*. Nobel Yayıncılık. Ankara
- Yavuz, V. (2020). İlköğretimde Eğitim Materyali Olarak İnfografik Kullanımı. *Erciyes İletişim Dergisi*. Cilt/Volume 7, Sayı/Issue 2, 749-766
- Yeşiltaş, E. & Cevher, S. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretiminde İnteraktif İnfografik Kullanımının Etkililiği. *Effectiveness Of Interactive Infographic Use In Social Studies Teaching*, Vol 10, No. 3, 218-231
- Yıldırım, E. (2024). *8.Sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilirlik Temalı Problemlerde Problem Kurma ve Çözme Süreçlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir
- Yıldırım, S. & Yıldırım, G. & Çelik, E. & Aydın, M. (2014). Bilgi Grafiği (İnfografik) Oluşturma Sürecine Yönelik Öğrenci Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3 Sayı: 4, 247-255
- Yıldırım, Y. S. (2018). *Eğitimde İnteraktif İnfografik Kullanımının Öğrenci Başarı, Tutum ve Motivasyonuna Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul
- Yıldırım, Y.S & Perdahçı, Z.N. (2019). Eğitimde İnteraktif İnfografik Kullanımın Öğrenci Başarı, Tutum ve Motivasyonuna Etkisi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, Volume 9 Issue 3, p. 449-463
- Yılmaz, S. (2020). Turizm ve Kalkınma İlişkisi. *Sürdürülebilir Kalkınma Disiplinlerarası Yaklaşım*. Ed. R. Bayrak & Polat. ss.199 Ankara: Nobel Bilimsel Eserler
- Yüceler, T. (2024). *Okul öncesi Kurumlarının Sürdürülebilirlik Özellikleri Bakımından Çok Yönlü Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne

EKLER DİZİNİ

Sayfa

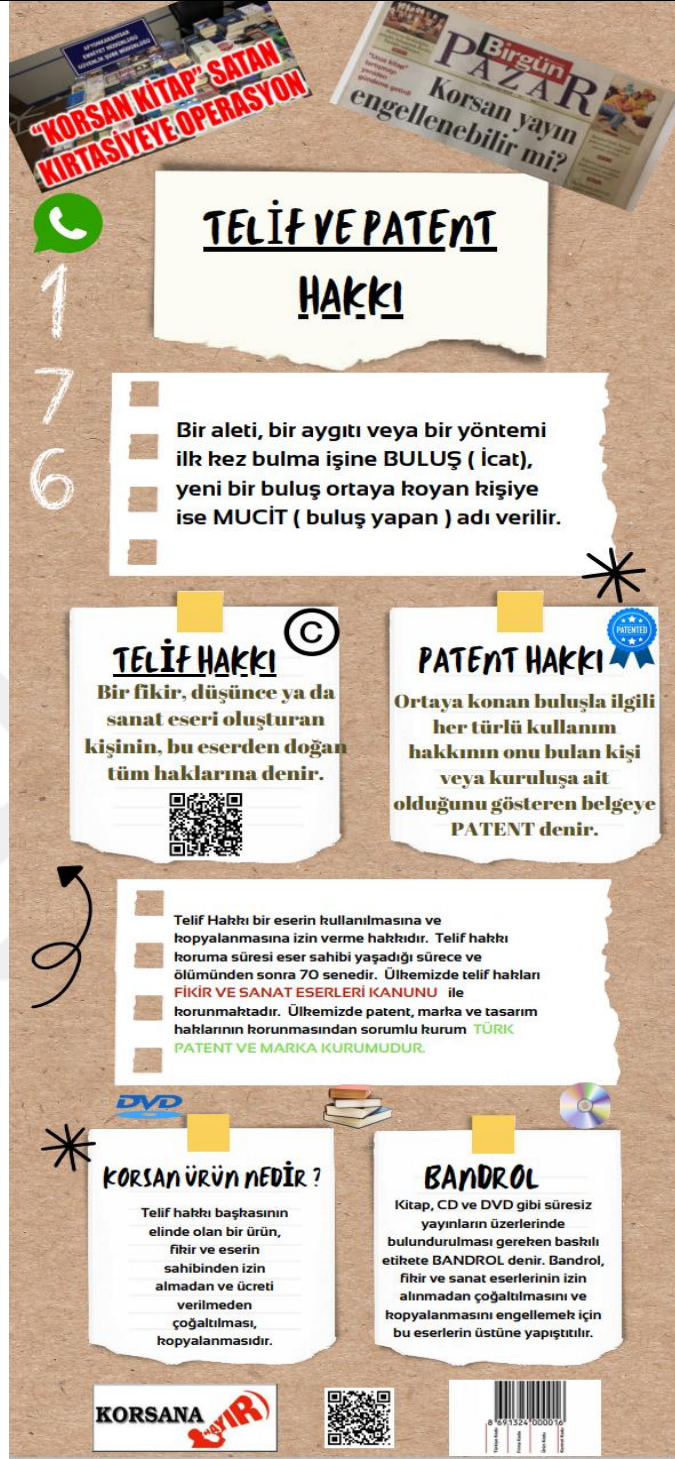
EK-1. İnfografiklerle Hazırlanan Günlük Planı Örnek-1.....	173
EK-2. İnfografiklerle Hazırlanan Günlük Planı Örnek-2.....	177
EK-3. İnfografiklerle Hazırlanan Günlük Planı Örnek-3.....	183
EK-4. Araştırma İzin Belgeleri.....	186
EK-5. Etik Kurul Onay Formu.....	189
EK-6. Ortaokullar İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği.....	190
EK-7. Ortaokullar İçin Geri Dönüşüm Ölçeği.....	191
EK-8. Ortaokullar İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeği.....	192
EK-9. Ortaokullar İçin Sosyal Beceri Ölçeği.....	193
EK-10. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları.....	194
EK-11. Uygulama Fotoğrafları.....	195

EK 1: İnfografiklerle Hazırlanan Günlük Planı Örneği-1

1.BÖLÜM	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM
KONU	Emek Bir Hazinesidir
SÜRE	40'+40'+40'=120dk.

2.BÖLÜM	
Kazanımlar	SB.6.4.4. Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken bilimsellik değeriyle yenilikçilik ve araştırma gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma, Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanılır.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Akıllı Tahta, Sunu, İnfografik, gazete haberleri, reklamlar
Dersin İşlenişi	Korsan kelimesi size ne çağırıştırıyor? Korsan cd, dvd, aldınız mı? Soruları öğrencilere yöneltilir ve akıllı tahtaya yansıtılan gazete haberi okunarak görüşler alınır.

Konuyla ilgili infografik gruplara dağıtılır. İnfografiği incelemeleri istenir ve üzerinde yazan bilgiler okutulur. Bilgiler anlaşıldığında infografiğin en altında yer alan karekod okutularak TÜRK PATENT Animasyon (youtube.com) linki ile animasyon izlenir.

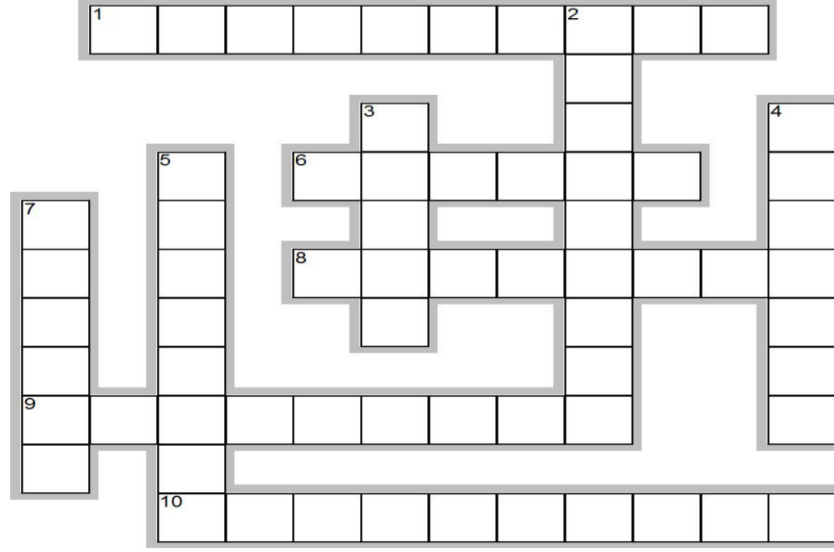
İnfografik üzerinde yer alan işaretlerin, resimlerin ne anlama geldiklerini grupça tahmin etmeleri istenir. Kitaplarının arkasında ya da önünde bandrol olup olmadığına bakmaları, kalemlerinin üstünde veya kantinden aldıkları bir ürünün

üstünde yer alan işaretler varsa ne anlama geldiklerini söylemeleri ve göstermeleri sağlanır.

İnfografiğin ortasında yer alan karekod okutularak Telif hakları Animasyon (youtube.com) linki ile animasyon izlenir. Kendi icadınız olsaydı, izinsiz kullanımı durumunda ne yapardınız? Nasıl hissederdiniz? Soruları üzerine kısaca düşüncelerini yazmaları istenir. İnfografik üzerinde yer alan telefon numarasının ne olabileceği sorulur konuyla ilişkilendirip tahmin etmeleri sağlanır.

Aşağıda yer alan bulmacayı grupça çözmeleri istenir.

BULMACA- 6.SINIF 4.ÜNİTE: BİLİM, TEKNOLOJİ, TOPLUM

SOLDAN SAĞA

1. Herhangi bir bilgi veya düşünce ürününün kullanılması ve yayılması ile ilgili hakların yasalarla belirli kişilere verilmesine verilen ad
6. Sahibinin izni olmadan, başkalarının buluşu üretmesini, kullanmasını veya satmasını belirli bir süre boyunca engelleme hakkının verilmesine verilen ad
8. Dillerin tarihini gelişimini ve değişimini araştıran bilim dalı
9. Geçmişte yaşayan insan topluluklarının oluşturduğu siyasi, sosyal ve kültürel yapısını kazı yaparak inceleyen bilim dalı
10. ABD Ulusal Bilimler Akademisine seçilen ilk Türk olan ve DNA harita araştırması sayesinde 2015 yılında Nobel Kimya ödülünü kazanan bilim insanının adı

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. Geçmişten günümüze meydana gelen olay ve olguların zamanını tespit ederek sıralayan bilim dalı
3. Geçmişteki olayları sebep-sonuç, yer, zaman ilişkisi içinde açıklayan bilim dalı
4. Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak okullarda bilim fuarı düzenleyen kurumun adı
5. Bilimsel araştırmada yararlanılan kaynakların araştırma sonunda belirtildiği bölüme verilen ad
7. Günümüzde yasal yollar dışında, çoğaltılan, satılan kitap, CD, kaset, bilgisayar yazılımı gibi bandrolsüz ürünlere verilen ad

3.BÖLÜM

Ölçme ve Değerlendirme:

İnfografikte yer alan haber başlıklarının içerikleri ne olabilir sorusu yöneltilir fikirler alınır. Bunun üzerine kazanımla ilgili grupça içerisinde slogan yer alan bir afiş hazırlamaları istenir.

AFİŞ ÇALIŞMASI

Dersin sonunda öğrenciler ders günlüklerini doldururlar. Günlüklerine dersin nasıl geçtiği neler öğrendikleri? Hangi etkinlikleri sevdikleri, hangi etkinliklerde zorlandıkları gibi noktaları kayıt etmeleri istenir. Deneyimlerini ve görüşlerini öğrenciler günlüklerine yansıtır.

Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Türkçe, görsel sanatlar, fen bilimleri

EK 2: İnfografiklerle Hazırlanan Günlük Planı Örneği-2

1.BÖLÜM	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM
KONU	Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor
SÜRE	40'+40'+40'=120dk. 40'+40'+40'=120dk.

2.BÖLÜM	
Kazanımlar	SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir. Kaynakların ülke ekonomisindeki yeri ve önemi tartışılır.
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken vatanseverlik, doğal çevreye karşı duyarlılık ve sorumluluk gibi değerlerle girişimcilik, yenilikçilik ve araştırma gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma, Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanılır.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Akıllı Tahta, Sunu, İnfografik, Gazete haberleri, reklamlar, e kitap-broşür

Kuraklık Kamu Spotu Tarım ve Orman Bakanlığı

<https://www.youtube.com/watch?v=wOMDGw1azio> linki ile tarım ve orman bakanlığının hazırlamış olduğu kamu spotu akıllı tahtadan sınıfça izlenir. Ülkemizin kaynaklarını ve bu kaynaklara bağlı olarak yapılan ekonomik faaliyetlere örnek verebilir misiniz? Doğal kaynak nedir? Doğal kaynaklarımız ile hangi ekonomik faaliyetler yapılır? Soruları öğrencilere sorulur gelen cevaplar üzerinden çıkarımlarda bulunulur.

Kazanım ile ilgili infografikler gruplara dağıtılır.

Dersin
İşlenişi

Tarım nedir, tarımı geliştirmek için neler yapmalıyız kısımları grupça okunur. Türkiye de ki toprakların yüzde kaç tarım olarak kullanılıyor? Sorusunun cevabı infografik üzerinde yer alan grafik incelenerek bulunur. Tarım bölümünde Aşık Veysel'in görselinin altında yer alan karekod okutulur Aşık Veysel- Kara Toprak (1969) TRT Arşiv (youtube.com) linki ile Benim Sadık Yârim Kara Topraktır şarkısı hep beraber dinlenir, toprağın hayatımızda neden bu kadar önemli yer tuttuğunu grupça tartışmaları istenir, gelen fikirlere göre ortak bir çıkarıma ulaşan grupların fikirlerini sınıfla paylaşmaları sağlanır. Türkiye de 7 bölgemizde hangi ürünler yetişiyor harita üzerinden incelenir, fındığın neden Akdeniz de değil de Karadeniz'de yetiştiği, buğdayın neden en çok iç Anadolu da yetiştiğinin cevabı beyin fırtınası yapılarak cevapları aranır geçmiş yıllardaki sosyal bilgiler konularını hatırlamaları sağlanır. Tarım ile ilgili kuruluşlara örnek istenir, infografik üzerinde tarım kısmında yer alan diğer karekod okutulur Tarım Kredi Kooperatif Market linki ile siteye girilir yapılır. Markette yer alan markalar incelenir, ürünlerin tarım kredi kooperatifine ait oldukları belirtilir. Doğal kaynaklarımızdan tarımla ilişkili olan diğer ekonomik faaliyet olan hayvancılıkla ilgili, hayvancılığın ekonomiye nasıl katkıları vardır? Hangi alanlarda ekonomiye katkı sağlar? Soruları yöneltir. Hayvancılığı grup arkadaşları ile gruplandırmaları istenir. Büyükbaş hayvanlar nelerdir? Kümes hayvanları hangileridir? Küçükbaş hayvanlar nelerdir? Cevaplardan sonra karikatür incelenir. İnfografik üzerindeki harita incelenir hangi bölgede en çok hangi hayvan yetişir, yaşadığımız ilin bölgesinde hangi hayvancılık yapılıyor görüş belirtilir. Sularımız bölümünde Su Hayattır- Eğitici Çizgi Film (youtube.com) linki ile 15 dakikalık animasyon filmi sınıfça izlenir. Suyun hayatımız için bu kadar önemli olmasının sebeplerini grupça tartışmaları sağlanır. Sonrasında su israfı ile ilgili ortak karar vererek slogan üretmeleri istenir. Gazete başlıkları incelenir verilmek istenilen mesaj üzerinden konuşulur. Su hangi ekonomik kollarla bizlere yardımcı olur? grupça sıralamaları istenir ve cevaplar dinlenir. Yer altı kaynakları, maden kelimeleri bize ne çağırıyor? Sorusu ile ön bilgileri alınır. Üçüncü infografik üzerinde yer alan karekod okutulur 4.Sınıf Yer Kabuğunun yapısı- Kayaçlar ve Madenler Animasyonlu anlatım Eba TV (youtube.com) linki ile yer altı kaynakları yapısı izlenir. Yer altı kaynakları deyince ilk akla gelen bilgilerle video izlendikten sonra oluşan bilgiler arasındaki anlam karmaşaları açıklanarak giderilir. Bilgi infografiği üzerinde yer alan Türkiye'nin maden varlıklarına örnekler incelenir. Dünya birincisi olduğumuz Bor madeni ile ilgili https://www.etimaden.gov.tr/ sitesinden bor madeninin kullanım alanları izletilir. Madenlerin ekonomimize olan katkısı infografik üzerinden okunur. Maden de çalışmanın zorluğu nedir? Maden işçilerini ne gibi tehlikeler bekliyor olabilir? sorusu sorulur. Gelen cevaplar üzerine Maden kazasında açıklamalar peş peşe geldi! Erzurum ekibi de yolda- ASAYİŞ - Erzurum Pusula Gazetesi - Son Dakika Erzurum Haberleri Güncel Haberler (gazetepusula.net) karekod okutularak yakın zamanda altın madeninde yaşanan kaza haberini incelemeleri sağlanır.

	Her mevsim yağışlı olan iklim tipimiz hangisidir? Bitki örtüsü nedir? Sorusu ile 5.sınıfta öğrendikleri bilgileri hatırlamaları istenir ve ormanların en çok Karadeniz bölgesinde yer aldığı bilgisine ulaşılır. Ormanlarımızın varlığı neden önemlidir? Hangi sektörlerde ağaçlarımızdan yararlanırsınız? Orman yangınları en çok neden yaz ayında çıkar? Ormanlarımız yok olursa ne olur? Yazılı tartışma kağıtları gruplara dağıtılır her grubun cevabını sınıfla paylaşması sağlanır. Ormanlar şarkısı - Tohumlar Fidana dinleme metni (youtube.com) linki tıklanır akıllı tahta üzerinden açılan ormanlar şarkısı sınıfça söylenir. Bacasız sanayi nedir? Grupça fikir üretmeleri istenir. Gelen cevaplar üzerine turizmin neden böyle tanımlandığı hakkında görüşler alınır. Turist nedir? Ülkemize gelen turistler hangi konularda zorlanabilir? Sorusunun cevabı infografik üzerinde yer alan karikatür üzerinden cevaplanır. Turist olarak gittiğimiz bir yerde bize en kolay rehberlik edecek aracın tanıtım broşürü, tanıtım kitapçıkları olduğu açıklanarak https://uygulamalar.ktb.gov.tr/yayinlar/brosur/_ebook/antalya/index.html sitesi ziyaret edilerek kültür ve turizm bakanlığının sitesinden ebook tanıtım aracını sayfa sayfa incelemeleri istenir. Grupça Türkiye'nin turistik yerleri nerelerdir örnek vermeleri istenir, sınıfla paylaşılır turizm bölümünün en üstünde yer alan karekod okutularak Kültür ve Turizm Bakanlığı (Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı Genel Müdürlüğü)/Kamu Spotu - YouTube linki ile bakanlığın tanıtım kamu spotu izlenir. Öğretmen, doktor, mühendis, avukat gibi mesleklerin ekonomik alanda hangi grupta yer alır? Gelen cevaplar üzerine hizmet sektörünün sağladığı yararlar hakkında görüşler alınır.
--	---

3.BÖLÜM

Ölçme ve değerlendirme

KÜTAHYA	TARIM KREDİ KOOPERATİFİ	ORMANCILIK	TURİZM
1	2	3	4
FİSKOBİRLİK	HİZMET	MÜHENDİS	AVUKAT
5	6	7	8

ÖĞRETMEN	ZİRAAT BANKASI	ESKİŞEHİR	BALIKESİR
9	10	11	12
TOPRAK	SU KAYNAKLARI	MADEN	DOKTOR
13	14	15	16

SORULAR

(Doğru bulduğunuz kutu numaralarını soruların noktalı olan kısmına yazınız.)

1-Verilen kutucuklardan hangileri doğal kaynaklarımızdandır?

.....

2- Tarımı ve çiftçiyi ekonomik olarak desteklemek amacıyla kurulan kuruluşlar hangileridir?

3-Verilen kutucuklardan hangileri hizmet sektöründe çalışmaktadır?

.....

.....

4- Ülkemizde en çok çıkarılan yer altı kaynağı olan bor madeninin çıkarıldıkları illerin ait olduğu kutucuklar hangileridir?

.....

Yukarıda yer alan yapılandırılmış grid tablosuna uygun cevapların verilmesi sağlanır.

Dersin sonunda öğrenciler ders günlüklerini doldururlar. Günlüklerine dersin nasıl geçtiği neler öğrendikleri? Hangi etkinlikleri sevdikleri, hangi etkinliklerde zorlandıkları gibi noktaları kayıt etmeleri istenir. Deneyimlerini ve görüşlerini öğrenciler günlüklerine yansıtır.

Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Türkçe, görsel sanatlar, fen bilimleri, teknoloji tasarımı
--	--

EK 3: İnfografiklerle Hazırlanan Günlük Planı Örneği-3

1.BÖLÜM	
DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM
KONU	Bir Projem Var
SÜRE	40'+40'+40'=120dk.

2.BÖLÜM	
Kazanımlar	SB.6.5.3. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar.
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken vatanseverlik, doğal çevreye karşı duyarlılık ve sorumluluk gibi değerlerle girişimcilik, yenilikçilik ve araştırma gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, inceleme, tartışma, Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanılır.
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Ders Kitabı, Akıllı Tahta, Sunu, İnfografik, Reklamlar

Dersin İşlenişi

Dergi kapağı incelenir ve başlıktan ne anladıkları sorulur? Daha önce

kimsenin aklına gelmeyen bir ürün yapıp satmayı, pazarlamayı hiç düşündünüz mü? Sorusu üzerinden görüşler alınır.

Yatırım yaparken nelere dikkat edilmeli, kendi yaptığınız ufak yatırımlarla

	neler yapıyorsunuz sorusu yöneltilir ve cevaplar dinlenir. İnfoğrafik üzerinde yer alan ekonomik kollarla ilgili nerede, nasıl yatırım yapılacağı hakkında bilgiler sunulur. Gazete başlıkları okunur girişimci ruhu nasıl olmalıdır, sorusunu grupça tartışmaları istenir görüşler sınıfla paylaşılır. Sermayemiz Bile Yoktu Türkiye'nin İlk Sebze Fabrikası (youtube.com) topraksız tarım ile ilgili deneyimlerini anlatan bir çiftçinin 15 dakikalık videosu izlenir. Sizde bir alanda girişimcilik faaliyeti gösterseydiniz bu hangi alan olurdu? sorusu üzerine kısaca yazı yazmaları istenir. Kendi bölgenizden bir tarım ürünü veya bir madenden yola çıkarak bir ürün düşünebilirsiniz. Aşağıdaki soruları yanıtlayarak ürünü grupça tasarımları istenir. Proje Adı: Projenin Amacı: Projeyi Gerçekleştirmek İçin Yapılması Gerekenler: Projenin Avantajları ve Gerekli Koşullar: Yatırım Önerileri:
	3.BÖLÜM
	Ölçme ve Değerlendirme Yatırımın önemi temalı grupça poster hazırlamaları istenir. Boyanarak arkadaşlarına görselde vermek istenilen mesajı anlatırlar. Posterler oylamaya sunulur en çok oyu alan poster panoya asılır. Poster Çalışması
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi	Türkçe, görsel sanatlar, fen bilimleri

EK-4 Araştırma İzin Belgeleri

Evrak Tarih ve Sayısı: 26.12.2023-235763

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-81478198-100-235763
Konu : Araştırma İzni - Neriman GEYİK

26.12.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 12.12.2023 tarihli ve 31709271-300-E.232179 sayılı yazı.
b) 23.12.2023 tarihli ve E-98258552-605.01-92774238 sayılı yazı.

Enstitünüz Sosyal Bilimler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Neriman GEYİK'in, "Sosyal Bilgilerde Sürdürülebilir Kalkınma ile İlgili Becerileri Kazandırmada Infografiklerden Yararlanma" konulu tez çalışmasına ilişkin Adana Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ilgi (b) sayılı yazısı ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Murat PEKER
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek:İlgi (b) Sayılı Yazı (2 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BS9KYS0AS5

Adres:Afyon Kocatepe Üniversitesi Ahmet Necdet Sezer Kampüsü Rektörlük Binası B Blok Kat:1
Afyon
Telefon:0272 218 11 95 - 0272 218 12 05 Faks:0272 218 12 77
e-Posta:gensek@aku.edu.tr
Kep Adresi:aku@hs01.kep.tr

Belge Takip Adresi :
<https://turkiye.gov.tr/ebd7cK-5381&eD=BSNKYSOCRUE&eS=235763>

Bilgi için: Serpil Kılıç
Unvanı: Büro Personeli

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98258552-605.01-92774238
Konu : Araştırma İzni - Neriman GEYİK

23.12.2023

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) 13.12.2023 tarihli ve E-81478198-100-232673 sayılı yazınız.
b) Müdürlük Makamı'nın 21.12.2023 tarih ve E-98258552-20-92660995 sayılı Onayı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Neriman GEYİK'in, "Sosyal Bilgilerde Sürdürülebilir Kalkınma ile İlgili Becerileri Kazandırmada İnfografiklerden Yararlanma" başlıklı tez çalışmasını Adana İli Seyhan İlçesinde bulunan Şehit İsmail Demir Ortaokulunda yapmak isteği ile ilgili ilgi (b) olur ekte gönderilmiştir.

2020/2 Nolu Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi 28. Maddesi gereği; Bilimsel Araştırma sonuç raporunun ya da Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin verildiğine dair tez sonuç linkinin çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Hasan TEVKE
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:
- Onay Örneği (1 Sayfa).

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres :

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: S.HACIRUSTEMOĞLU/Strateji Geliştirme 2 (AR-GE)

Telefon No : 0 () _ _ _ _

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

E-Posta:

İnternet Adresi:

Faks: _ _ _ _ _

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5d65-7bec-3770-a509-33b5 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98258552-20-92660995
Konu : Araştırma İzni - Neriman GEYİK

21.12.2023

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin 13.12.2023 tarih ve E-81478198-100-232673 sayılı yazısı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Neriman GEYİK'in, "Sosyal Bilgilerde Sürdürülebilir Kalkınma ile İlgili Becerileri Kazandırmada İnfografiklerden Yararlanma" başlıklı tez çalışmasını Adana İli Seyhan İlçesinde bulunan Şehit İsmail Demir Ortaokulunda yapmak isteği ile ilgili ilgi yazı ekte sunulmuştur.

Söz konusu uygulama çalışmasının, İlimiz İl Araştırma Değerlendirme Komisyonu'nun **20/12/2023** tarihli "**Uygundur**" raporu doğrultusunda, 2020/2 nolu Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine göre uygulama sırasında ses veya görüntü kaydı yapacak araştırmacıların okul sınırları dahilinde yapacakları kayıtlar için okul müdüründen, öğretmenlerden ve öğrenci velilerinden yazılı izin almaları kaydıyla uygulanmasında bir sakınca olmadığı Şubemizce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ahmet IŞIKLI
Şube Müdürü

OLUR
Hasan TEVKE
İl Milli Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres :

Telefon No : 0 () _____

E-Posta:

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: S.HACIRUSTEMOĞLU Strateji Geliştirme 2 (AR-GE)

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi: Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden **2e1f-15c8-313a-89c9-b07e** kodu ile teyit edilebilir.

EK-5 Etik Kurul Onay Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.11.2023-226885

T.C. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARLARI	
TOPLANTI SAYISI:15	KARAR TARİHİ: 15.11.2023
KARAR 2023/332	
Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim elemanı Prof. Dr. Tuğba SELANİK AY tarafından yürütülen (Diğer Araştırmacılar: Neriman GEYİK), "Sosyal Bilgilerde Sürdürülebilir Kalkınma ile İlgili Becerileri Kazandırmada İnfografiklerden Yararlanma" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında kullanılacak veri toplama araçlarının, etik açıdan sakıncalı olmadığına, katılanların oy birliği ile karar verildi.	
ASLI GİBİDİR	
e-imzalıdır Prof. Dr. Mustafa GÜLER Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul Başkanı	

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak Doğrulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5381&eD=BSDKJ27K1E&eS=226885> adresinden yapılabilir.

EK- 6 İlköğretim II. Kademe Öğrencileri için Çevre Okuryazarlığı Ölçeği

Değerli katılımcı, aşağıdaki ölçek ortaokul öğrencilerin Çevre Okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Her cümle 5 şıktan oluşmaktadır. Ölçek’ ’Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerini içermektedir. Cümleleri dikkatlice okuyunuz ve size uygun seçeneği işaretleyiniz.

Vereceğiniz her yanıt çalışma için önem arz etmektedir. Maddeleri içtenlikle yanıtlayınız. Katkılarınız için teşekkürler.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Çevremi temiz tutmak beni mutlu hissettirir.					
2. Herhangi bir çevre kuruluşuna üye olurum.					
3. Daha temiz bir dünyada yaşamak isterim.					
4. Yaşadığım çevrede ağaçların, bitkilerin ve çiçeklerin olması hoşuma gider.					
5. Çevre sorunlarına çözüm yolları üretirim.					
6. Yaşadığım yerdeki yeşil alanların artırılmasını isterim.					
7. Arkadaşlarımla çevre sorunları hakkında konuşuruz.					
8. Çevre sorunlarına çözüm bulmak için ailemle bu konuyu konuşurum.					
9. Çevreye zarar veren insanları hoş karşılamam.					
10. Çevreyle ilgili bilgilendirme faaliyetlerine katılırım.					
11. Nesli tükenen hayvanlara üzülürüm.					
12. Çevre sorunları ilgimi çekmez.					
13. Çevreyle ilgili televizyon programlarını ilgiyle izlerim.					
14. Kirliliği azaltmak için çevre sorunları hakkında çevremden bilgi almaya özen gösteririm.					
15. Çevre sorunlarının sağlığımızı çok etkilediğine inanıyorum.					
16. Çevre kuruluşlarının çalışmalarını olumlu bulurum.					
17. (Yolda gördüğüm) Yerdeki bir çöpü (yerden) alarak çöp kutusuna atarım.					
18. Küresel ısınma sonucu meydana gelen iklim değişikliği ve buzulların erimesi beni endişelendirir.					
19. Çevreyle ilgili doğa yürüyüşlerine katılırım.					
20. Çöplerimi yerlere atmamak için ceplerimde ya da çantamda taşırım.					

EK -7. Ortaokul Öğrencileri İçin Geri Dönüşüm Ölçeği

Değerli katılımcı, aşağıdaki ölçek ortaokul öğrencilerin Geridönüşüm duyarlılık düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Her cümle 5 şıktan oluşmaktadır. Ölçek "Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum , Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum" seçeneklerini içermektedir. Cümleleri dikkatlice okuyunuz ve size uygun seçeneği işaretleyiniz.

Vereceğiniz her yanıt çalışma için önem arz etmektedir. Maddeleri içtenlikle yanıtlayınız. Katkılarınız için teşekkürler.

No	İfadeler	Kesinlikle katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Arkadaşlarıma geri dönüşümün ne olduğunu anlatırım.					
2	Aileme geri dönüşümün ne olduğunu anlatırım.					
3	Evde oluşan kağıt, plastik, cam gibi atıkları geri dönüşüm için ayrı ayrı toplarım.					
4	Geri dönüşümün önemi ile ilgili çevremdeki insanları bilgilendiririm.					
5	Çevremde gördüğüm kağıt, plastik, cam gibi atıkları alıp geri dönüşüm kutusuna atarım.					
6	Geri dönüştürülmüş ürünleri kullanmak beni mutlu eder.					
7	Kağıt, plastik, cam gibi atıkların geri dönüşümünü sağlayan bir araç tasarlamak isterim.					
8	Geri dönüşüm işareti olan ürünleri almak beni mutlu eder.					
9	Geri dönüştürülen ürünleri satın almayı tercih ederim					
10	Geri dönüşüm faaliyetlerine katkı sağlayamamak beni üzer.					
11	Geri dönüşüm faaliyetlerinin ülkenin ekonomik durumuna katkı sağlaması beni mutlu eder.					
12	Geri dönüşüm tesislerinin güzel ve olumlu çalışmalar yaptığına inanıyorum.					
13	Kağıt, plastik, cam gibi geri dönüştürülen atıkların çöp kutusuna atılması beni mutsuz eder.					
14	Geri dönüşüm tesislerinde yapılan faaliyetleri görmek isterim.					

EK-8 Ortaokullar İçin Finansal Okuryazarlık Ölçeği

Değerli katılımcı, aşağıdaki ölçek ortaokul öğrencilerin Finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek''Kesinlikle Katılmıyorum(1)'dan Katılmıyorum (2), Kararsızım(3), Katılıyorum (4), Kesinlikle Katılıyorum(5)'a doğrudur.

Vereceğiniz her yanıt çalışma için önem arz etmektedir. Maddeleri içtenlikle yanıtlayınız. Katkılarınız için teşekkürler.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Her meslek türü bizim ihtiyaçlarımızı karşılama temellidir.	1	2	3	4	5
2. Tüketici haklarından yararlanabilmek için satış fişini bulundurmak gerekir.	1	2	3	4	5
3. Her birey tüketici haklarını öğrenmek zorundadır.	1	2	3	4	5
4. Yeterli gelir düzeyine sahip olmayan bireylere devlet yardım etmelidir.	1	2	3	4	5
5. Eğitim gördüğümüz kurum ilerde sahip olacağımız işi etkilemez.	1	2	3	4	5
6. Temel ihtiyaçlarım (beslenme, barınma, eğitim)dışında yapılan harcamaları gereksiz bulurum.	1	2	3	4	5
7. Satın aldığımız ürünlerde her ne sebepten olursa olsun ortaya çıkan bozulmalardan satıcı sorumludur.	1	2	3	4	5
8. Her gelir sahibi birey vergi ödemelidir.	1	2	3	4	5
9. Vergi ödemek bize yarar sağlar.	1	2	3	4	5
10. Her meslek farklı yeteneklerdeki elemanlara ihtiyaç duyar.	1	2	3	4	5
11. Kişinin sahip olduğu becerileri iş seçimini etkiler.	1	2	3	4	5
12. Kariyerin temelini bireyin eğitiminde aldığı kararlar oluşturur.	1	2	3	4	5
13. İhtiyacım olmadığı sürece ailemden hiçbir şey istemem.	1	2	3	4	5
14. Alışverişe çıkmadan önce ailemle beraber alışveriş listesi hazırlarız.	1	2	3	4	5
15. Alışverişte bir ürün almadan önce üretim ve son tüketim tarihlerine bakarım.	1	2	3	4	5
16. Bütçeme göre ihtiyaçlarımı sıraya koyarım.	1	2	3	4	5
17. Eğitim seviyesi arttıkça işten kazanılan ücret de arttırılmalıdır.	1	2	3	4	5
18. Bir iş yeri kazanç elde etmek amacıyla açılır.	1	2	3	4	5
19. Ürünleri karşılaştırırken sadece fiyat değil kalitesine de dikkat etmemiz gerekir.	1	2	3	4	5
20. Geri dönüşüm projeleri yaparak daha az iş gücü daha fazla doğadan tasarruf edebiliriz.	1	2	3	4	5

EK-9 Ortaokullar İçin Sosyal Beceri Ölçeği

Sevgili öğrenciler,

Bu ölçek sosyal beceri düzeyinizi ölçmek amacıyla, günlük yaşantınızda ortaya koyduğunuz sosyal beceri davranışlarını içeren cümlelerden oluşmuştur. Aşağıdaki cümleleri dikkatle okuyunuz. Her bir cümle dört şıktan oluşmaktadır. Okuduğunuz cümle size hiç uygun gelmiyorsa 1'i, size biraz uygun geliyorsa 2'yi, genellikle uygun geliyorsa 3'ü, tamamen uygun geliyorsa 4'ü işaretleyin.

Hiç (1) bazen(2) genelde (3) tamamen (4)

1	Grup içinde konuşmak isteğimde, izin alırım.				
2	Grup içinde rahatlıkla konuşurum.				
3	Sınıfa yeni gelen bir arkadaşın yanına gidip onunla tanışırım.				
4	Hoşlandığım insanlarla yakınlık kurarım.				
5	Arkadaşlarıma beğendiğim özelliklerini söylerim.				
6	Arkadaşlarımdan hatalı yönlerini kendilerine söyler ve uyarırım				
7	Gerektiğinde teşekkür etmeyi ihmal etmem.				
8	Ortamdan ayrılırken “iyi günler” demeyi unutmam				
9	Grup içinde birtakım görevler alırım.				
10	Kırdığım veya üzdüğüm kişilerin gönlünü alırım.				
11	Derste anlamadığım yerleri öğretmenime sorarım.				
12	Doğru bildiğim konuları her yerde savunurum.				
13	Gördüğüm aksaklıkları ilgili kişiye bildiririm.				
14	Grup içinde yapılacak faaliyetlere ilişkin önerilerde bulunurum.				
15	Problemleri kendim halledemediğimde, yardım isterim.				
16	İlgi duyduğum sosyal faaliyetlere katılırım.				
17	Birbirlerini tanımayan arkadaşlarımla tanıştıtırırım.				
18	Anlatılanları dikkatle dinlerim.				
19	Sınavdan iyi not alan arkadaşlarımla tebrik ederim.				
20	Derslerimi bitirince, eğlenecek bir şeyler bulurum.				

EK-10 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

GÖRÜŞME SORULARI

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda yer alan sorular sizlere sunulan eğitim sonucunda kazanılması beklenen becerileri hangi düzeyde kazandığınızı anlamak amacıyla düzenlenmiştir. Araştırmacının size yönelttiği soruları dikkatlice dinleyiniz. Sizlerden bilgi toplamak amacıyla yapılan bir sohbetir. Soruları içtenlikle yanıtlayınız.

Vereceğiniz her cevap çalışmamız için çok önemlidir. Katkılarınız için teşekkürler.

- 1) Size göre sürdürülebilir kalkınma nedir açıkla mısın?
- 2) Kendinizi finansal okuryazarlık konusunda hangi düzeyde görüyorsunuz neden?
(-Finansal okuryazarlık konusunda büyüyünce neler yapmayı planlıyorsun örnekler verebilir misin?)
- 3) Kendinizin sosyal katılım becerisini kazanmada hangi düzeyde görüyorsunuz neden? (- Gelecekte sosyal katılım becerisi anlamında neler yapmayı planlıyorsun örnekler verebilir misin?)
- 4) Çevre okuryazarlığı konusunda kendini hangi düzeyde görüyorsun neden?
(-Çevre okuryazarlığı konusunda büyüyünce neler yapmayı planlıyorsun örnekler verebilir misin?)
- 5) Sosyal Bilgiler dersinin infografikler kullanarak işlenmesinin sana katkıları oldu mu? Olduysa ne tür katkıları oldu açıkla mısın?
- 6) Sosyal Bilgiler dersinde infografik tasarlarken zorluk yaşadın mı? Yaşadıysan ne tür zorluklar yaşadın açıkla mısın?
- 7) Infografikleri sosyal bilgiler dersinde başka hangi konularda kullanmak isterdin ya da başka hangi derslerde kullanmak isterdin örnekler verebilir misin?

EK-11 Uygulama Fotoğrafları

